

**TRYGGVE
ANDERSEN**

**Pe vremea
judecătorului**

Editura Univers

clw

Clasicii

Literaturii Universale

TRYGGVE ANDERSEN

I CANCELLIRAADENS DAGE

Pentru traducere s-a folosit versiunea
engleză *In the Days of the Councilor*,
Twayne Publishers, Inc., New York &
The American-Scandinavian Foundation

Tryggve Andersen

PE VREMEA
JUDECĂTORULUI

În românește de IOLANDA MECU

București—1978

Editura Univers

SOȚIA JUDECĂTORULUI

I

ÎNTR-UNUL DIN ULTIMII ANI ai secolului al opt-sprezecelea, într-o seară pe la mijlocul verii, sosi în ținut consilierul Weydahl, noul judecător. Cu multă vreme înainte de sosirea sa și a soției sale, se vorbise și se povestiseră multe despre ei printre familiile bune din vecinătate.

Pastorul Lind pusese întrebări despre noul judecător, pe când își bea paharul de bere de casă la avocatul Höegh, jurist bătrîn, care îndeplinea funcția de judecător, dar acesta nu știa prea multe despre noul consilier. Apoi pastorul făcuse o vizită maiorului la Emilienberg și soția maiorului îi spusese în taină, în timp ce își beau lichiorul — făcut chiar de ea — că numele soției judecătorului fusese Catharina von Zehren înainte de a se mărita, dar că despre judecător nu știa nimic. De fapt, când fusese în Christiania cu trei ani în urmă, nu auzise niciodată vorbindu-se despre el. I se părea ciudat, desigur, deoarece pe vremea aceea era de mult judecător, iar ea cunoștea toată lumea mai de seamă din întreaga țară. Numele său nu părea danez. De fapt, primise toate aceste informații de la domnul Vamberg, parohul, care auzise despre această familie de Crăciun, pe când se întorcea acasă din Copenhaga.

— Știi că bunul nostru paroh se duce la Copenhaga să ceară un alt post de cîte ori poate ! De ce să nu-l întrebați pe dînsul despre noul judecător ? a continuat ea.

Pastorul își coborî pleoapele și, cu un suris forțat, o asigură că parohul nu știa aproape nimic. Era evident că parohul Vamberg nu se bucura de simpatia pastorului său.

Pastorul Lind nu mai întreprinse alte cercetări pînă nu auzi din întîmplare o remarcă făcută de domnul Jespersen, aprodul. Era în cea de-a treia zi a sesiunii curții cu juri și domnul Jespersen, stînd în picioare lîngă cana cu puncti, spuse cu accentul său dialectal că să fie el blestemat dacă n-or să aibă din nou curteni umili și fuste care vor conduce treburile ținutului.

Aprodul era gata amețit și nu-și mai amintea alte amănunte. Dar acum nasul fin al pastorului adulmecase acele vorbe, așa că a doua zi, lăsîndu-și mîndria deoparte, îl și căută pe domnul Vamberg, parohul său. Fumă cu el, spre împăcare, pipa cu tutun ieftin și îi laudă ultima predică despre extravagante inutile și irosirea darurilor Domnului, spunîndu-i că predica era foarte potrivită în parohie, unde era atîta bogăție. În schimb, îl ascultă pe parohul cel înalt și pămîntiu vorbind cu o pizmă calmă dar plină de venin despre noul judecător. Desigur, noului judecător i se dăduse slujba și titlul datorită influenței unei femei — susținea el — și nu calităților sau intențiilor sale cu privire la bunăstarea ținutului. Era mîhnit că iarăși se făcuse nedreptate, căci erau motive mai bune pentru a numi în acest post alte persoane. Cei din jurul majestății sale îl îmbrobodeau pe suveran și-l îndemneau mereu să pună omul nepotrivit la locul nepotrivit. Era un lucru tare rău, da, tare rău.

Cît despre soția judecătorului, se auzea că avea numeroase relații și că aceste relații, deși nu foarte respectabile, fuseseră — potrivit vorbelor pe care le auzise — cauza trimeriei noului judecător cu care trebuiau să se împace. Evident aceasta era, mai mult sau mai puțin, o retrogradare. Fusesse secretarul unei persoane foarte suspecte în Copenhaga, dar căzuse total în dizgrație pentru că, se bănuia, luase parte la o intrigă. Apoi se căsătorise și, imediat după căsătoria cu această domnișoară von Zehren, primise postul. Parohul regretă că trebuie să spună că se pot trage concluzii dintr-o astfel de numire.

Era clar că parohul nu mai știa altceva, așa că pastorul îl avertiză blînd să nu se grăbească să-și judece aproapele. După ce îndură umil admonestarea, domnul Vam-

berg şuierea o mulţumire către superiorul său pentru sfatul său atât de bineintenţionat. Spuse :

— Într-adevăr, este uşor să greşeşti, nu numai în vorbe şi gânduri, ci şi în faptă...

Pastorul Lind plecă destul de repede, căci intenţiona să treacă, în drumul spre casă, pe la locotenentul Juell de la Romstad. Întotdeauna se găsea acolo o cană de punctare şi bun şi o pereche de cărţi. Unchiul locotenentului, bătrînul judecător de pace Hammer, locuia cu el şi încă mai putea fi un al treilea partener de joc, deşi nu mai era întreg la minte.

Locotenentul îl întâmpină pe pastor în curte şi-l ajută să coboare din trăsură. La Romstad totul trebuia reparat. Numai partea de jos a clădirii mari cu două etaje părea bună de locuit. Acoperişurile hambarului şi şopronului pentru vite erau în formă de şa şi stăteau gata să se prăbuşască, iar în grădină tufe de liliac şi cireşi sălbatici creşteau în părăsire. Meri bătrîni îşi întindeau spre cer ramurile încovoiate, rugîndu-se parcă pentru aer şi spaţiu.

Locotenentul Juell era un bărbat înalt, bine făcut, destul de palid, între treizeci şi patruzeci de ani, cu trăsături subţiri şi ochi stinşi. Braţul drept îi paralizase în urma unui accident în timpul campaniei din 1788 împotriva Suediei. Din cauza invalidităţii părăsise serviciul majestăţii sale şi se retrăsese la această fermă, singura rămasă din întinsa proprietate care aparţinuse cîndva familiei sale.

De nevoie lua lucrurile aşa cum erau şi încerca să păstreze ceea ce mai rămăsese din moşie. Soţia îi murise de cîţiva ani şi rămăsese cu doi copii, un băiat şi o fată. În afară de lecţiile date de funcţionarul parohiei sau de un profesor rătăcitor care venea din întâmplare, aceştia creşteau nestruniţi şi cum puteau.

Nici nu se aşezase bine pastorul în salon şi abia se dăduseră ordine să fie adus punct fierbinte, că şi spuse veştile. Cînd rosti numele de fată al soţiei judecătorului, Catharina von Zehren, ochii stinşi ai locotenentului se luminau pentru o clipă. Da, o ştia. Da, o cunoştea de cînd fusese în serviciul regelui la Copenhaga, dar o cu-

noscuse mai bine în Christiania, unde o întâlnise pe vremea fericită cînd prințul moștenitor și comandantul suprem al armatei norvegiene, prințul Carl von Hesse, se aflau acolo după victoria de la Podul Kvistrum.

Deși locotenentul nu prea dorea să vorbească despre ea, admise totuși că s-ar fi putut ca fosta domnișoară von Zehren să-și fi ajutat soțul să promoveze, poate chiar să-l fi scos dintr-o încurcătură serioasă. Era o femeie minunată, într-adevăr — și pe vremea aceea deosebit de frumoasă.

Asta a fost tot ce putu scoate pastorul de la el. Nu se trimise după bătrînul unchi, judecătorul, care-și petrecea aproape tot timpul dormind în camera sa. Nu se vorbi de joc de cărți, iar gazda nu-și invită oaspetele să mai rămînă după ce cana cu punctu fu golită. Abia plecă pastorul, că Lemmich von Juell din Romstad, locotenent al dragonilor regali, văduv și cu pensie, care avea încă dreptul să poarte uniforma majestății sale, își înșeuă cel mai iute cal și rătăci ore în șir peste cîmpuri și pajiști fără să ia în seamă ploaia de primăvară care-i biciuia fața. Numele Catharinei von Zehren îi reamintise de zilele pline de emoții ale tinereții sale, nu atît de îndepărtate — numai zece ani — dar totuși atît de departe, departe în trecut...

Amintirea purtărilor cochete și a siluetei de adolescentă a Catharinei von Zehren îl făcea să se gîndească la petrecerile și balurile elegante din capitală pe vremea dublei monarhii. Încă o dată dansă alături de ea în minunatele saloane de bal ale aristocrației din Christiania — cînd ea fusese mai veselă, mai cochetă și încă și mai frumoasă și atrăgătoare...

Merse călare multă vreme, visînd cu ochii deschiși, pînă cînd calul său începu să șovăie din cauza pasului neobișnuit de iute și cînd, ud pînă la piele, se hotărî să se oprească la Emilienberg să-i facă o vizită maiorului Brager. Cei doi foști militari își amintiră de iubirile trecute, cîntînd și bînd pînă noaptea tîrziu, cînd soția maiorului și o servitoare trebuiră să-i ducă la culcare.

Judecătorul Weydahl sosi într-o seară, tîrziu, la mijlocul verii.

Caleașca părăsi drumul și o luă scîrțîind și săltînd pe sub arțari spre vechea locuință. Frunzele copacilor înalți foșneau în bătaia vîntului de seară. În lumina amurgului, clădirea apărea întunecată și plină de umbre, la marginea drumului, ca o pată ce întuneca vederea spre lac; ferestrele clădirii principale reflectau lucirea gălbuie a soarelui la apus.

Pe locul din față, vizitiul pocnea din bici. În spatele lui stătea judecătorul, înalt și masiv, într-o manta de călătorie și cu o pălărie cu boruri largi. În urma trăsorii, hurducăiau două căruțe obișnuite; într-una se aflau un băiat și doi dulgheri, aduși de la oraș ca să facă reparațiile necesare înainte de sosirea stăpînei; a doua căruță era încărcată cu tot felul de unelte de care aveau nevoie la lucru.

După ce trecu de iazul cu giște și de coliba albită, vizitiul intră în curte. De-o parte se aflau grajdul și ocolul iar în unghi drept cu ele se afla hambarul, exact în fața clădirii principale. Cea de-a patra latură era o casă dărăpănată, folosită de către servitori. Printre aceasta și hambar se puteau zări lacul și crestele muntoase din depărtare.

Nu-i întîmpină nimeni, căci nu se trimisese nici un mesaj în legătură cu ziua sosirii lor, iar familia fostului judecător se și mutase de acolo. Judecătorul coborî din trăsură și încercă să deschidă ușa, dar era încuiată. Bătu tare, dar nu răspunse nimeni. În cele din urmă trimise pe unul din oamenii săi la hambar să vadă dacă nu era cineva acolo. Dar atunci se auziră zgomote dinăuntru și ușa se deschise.

O femeie durdulie în cămașă de noapte apăru în prag. La început păru speriată de bărbatul cel înalt, dar dîndu-și seama că era noul judecător, făcu cîteva reverențe și îi explică că ea era doamna Nannestad, care avea grijă de casă pînă la sosirea lor. După ce judecătorul se prezentă, repetă reverențele și părăsi încăperea.

Judecătorul își atîrnă în cui mantaua și pălăria și intră în salon. Era gol, în afară de o masă mare cu picioare făcute dintr-o poartă și de niște scaune de lemn. Obosit, se așeză și așteptă întoarcerea menajerei.

Auzi în curte voci adormite vorbind cu vizitiul și cu lucrătorii. Țăranii îi ajutau, desigur, să deshame caii și să-i ducă în grajd. Mai târziu auzi pași grei în timp ce cuferele sale erau aduse în casă. Voci venind din bucătărie anunțau că lucrătorii și începuseră să vorbească cu servitoarele.

În scurt timp, doamna Nannestad se întoarse, făcând alte reverențe, cu o luminare în mână și cu o față de masă albă pe braț. O fată nu mai mare de zece sau doisprezece ani venea în urma ei, ducând o tavă cu o farfurie și un pahar. Vorbeau amîndouă în șoaptă pe cînd se duceau și veneau liniștit din bucătărie în salon și înapoi, punînd masa. În tot acest timp, aruncau priviri pe furiș spre străinul care stătea atît de nemișcat încît părea că doarme.

Era un bărbat voinic, lat în umeri, îmbrăcat într-un costum de culoare întunecată, închis pînă la gît cu nasturi de sidef. Mîinile sale puternice se odihneau pe genunchi, iar pe mîna dreaptă scînteia un inel cu pietre prețioase.

Stătea aplecat înainte cu capul atîrnînd puțin în jos. În lumina apusului târziu de vară fața îi lucea palid, pămîntiu, iar lumînările pîlpîitoare îi dădeau o înfățișare sinistră. Pomeții înalți ieșeau în afară deasupra gurii mari cu buze cărnoase, iar de sub sprîncenele stufoase și fruntea înaltă ieșea nasul mare și proeminent. Părul blond închis avea fire cenușii la temple. Fața subțire nu se armoniza cu statura mare; putea avea cam vreo cincizeci de ani, dar poate părea mai în vîrstă decît era.

Doamna Nannestad întrebă timid dacă judecătorul dorea să mănînce ceva și adăugă că în camera alăturată fusese pregătît un pat. Mai putea face altceva pentru dînsul? Judecătorul dădu din cap și-i mulțumi cu glas răgușit. Nu mai dorea nimic altceva, așa că menajera și fetița îl lăsară din nou singur.

Judecătorul gustă din mîncarea de pe masă. Îi era foame și sete. Sorbi cu oarecare rețineră din berea făcută în casă, apoi, mulțumit, goli cupa de lemn.

După ce termină de mâncat, se duse să arunce o privire prin casă. La etaj merse prin câteva încăperi goale înainte de a ajunge la o sală mare care părea să ocupe aproape tot etajul. De-o parte și de alta a încăperii erau ferestre mari împărțite în ochiuri mici de geam. Se opri și zăbovi în fața uneia care dădea drept spre lac. Rămase o bună bucată de vreme cu privirile ațintite asupra peisajului.

Pe cer, la apus, amurgul se făcuse cenușiu și palid ; părea că va ploua. Privind spre sud, peste pajiște, văzu o coamă de deal desenată pe cer de brazi întunecați, presărați cu mesteceni de culoare mai deschisă. Coama împădurită se termina cu un promontoriu, sub care se întindea o plajă. Cîmpiile înverzite, povîrnite din fața casei și a curții erau întretăiate de un șir de arțari, continuare a aleii cu arțari din fața clădirii. Spre nord, cîmpiile deveneau povîrnișuri acoperite cu mesteceni. În spatele lor zări turla bisericii, profilată pe cerul cenușiu. Pe malul îndepărtat al lacului neted și liniștit se aflau ferme, pășuni și păduri. Judecătorul rămase multă vreme privind peisajul. Deodată îl amenință cu pumnul. Fața i se schimonosi și scrișni din dinți, tremurînd de furie. Stînd așa în liniștea nopții, își dădu seama că aici, în acest loc părăsit, urma să rămînă pînă la sfîrșitul zilelor sale și fu copleșit. Doar cu cîteva luni în urmă visase la un viitor mai mare și mai glorios. Sperase să devină ceva mai important decît judecător la țară în Norvegia. Își lăsă capul pe piept deznădăjduit la gîndul anilor goi și inutili pe care era condamnat să-i petreacă aici.

Apoi rîse răgușit cu minie înăbușită. La urma urmelor nu trebuia ca el, fiul unui biet paracliser din Romerike, să fie mulțumit că a ajuns atît de departe ? Nu deținea el una din cele mai bune poziții din țara sa de baștină ? Ar fi trebuit să fie fericit și recunoscător — da, recunoscător ei, celei care îi salvase onoarea atunci cînd fusese indiscret într-o situație delicată.

Rîse din nou.

Undeva în casă un ceas bătuse ora. Bătăile răsunau prin încăperile goale. Judecătorul se întoarse în salon.

Stinse luminările de pe masă și deschise ușa spre dormitor. Era aer închis. Doamna Nannestad probabil îi dăduse propriul ei dormitor.

II

Judecătorul nu rămase mult timp de data aceasta. Trecu pe la Gihle, căci avocatul Høegh fusese cel care deținuse funcțiile oficiale în regiune pînă la sosirea sa. Apoi, după ce zăbovise în ținut o săptămînă, sau nici atît, plecă spre sud, spre oraș. Se spunea, totuși, că se oprise pe la guvernatorul regiunii și pe la aprod, dar nu vorbise cu nimeni altcineva.

Rămaseră totuși dulgherii și aduseră mari schimbări locuinței. Vecinii, nu numai bătrînele, erau foarte curioși, întrebîndu-se ce făceau lucrătorii. Biroul fu mutat în clădirea servitorilor și toate încăperile din clădirea principală fură transformate ca să apară cu adevărat ca de sărbătoare ; de la bucătărie pînă în salon, toate fură reparate și redecorate. Toate camerele fură zugrăvite, unele în verde, altele în albastru. Cel mai frumos dintre toate era salonul cel mare, care fusese tapetat cu damasc galben. Căminul fusese scos și înlocuit cu sobe mari de fier aduse de la fabrica metalurgică din Baerum. Toată această redecorare costisitoare se făceau pentru a fi pe placul stăpînei casei, care era obișnuită cu tot ce era mai bun, căci se spunea că fusese adesea la palatul regal. Localnicii rafinați își zîmbeau și dădeau din cap la atîta extravagantă, dar în taină erau mîndri că în comunitatea lor venea o astfel de doamnă. Abia în toamnă, cînd secara era coaptă și galbenă, se întoarse judecătorul. Plăti lucrătorii fără nici o tocmeală și-i trimise înapoi la oraș, spre marele regret al fetelor de la bucătărie.

În același timp un vas din Eidsvold aruncă ancora la țarm și șase dintre țărani fură trimiși să ajute la descărcare. Împinseră, traseră și cărară, muncind din greu din zori pînă seara. Ladă după ladă fură descărcate și duse acasă ; ceea ce nu fusese împachetat în lăzi fusese învelit în paie și iută. În curte, judecătorul, roșu la față

și ud de transpirație, cu mînele suflecate, dirija despachetatul. Oamenii nu vor uita niciodată lucrurile pe care le văzură despachetate în ziua aceea. Erau scaune de lemn de fag cu brațe sculptate, canapele acoperite cu catifea susținute pe picioare complicate și răsucite ca niște rădăcini, oglinzi mari cît ușile și cu rame aurite, scrinuri și birouri minunate curbate, mese de marmură cu decorațiuni aurite. Lucrul cel mai ciudat dintre toate era o mobilă grea cu cinci picioare, care nu semăna cu o masă și unde a fost nevoie de șase oameni pentru a o duce. Judecătorul le arată unde s-o pună, și după ce fu așezată pe podea, se duse la ea, ridică capacul și atinse ceva înăuntru ; scotea un sunet ciudat. Fără îndoială, vreun instrument muzical.

Doamna Nannestad trecea din cameră în cameră, urmată de fiica ei și de vreo șase servitoare. Aranjau totul în rînd de-a lungul pereților, după cum credeau ele că trebuie așezat.

Un singur accident avu loc în ziua cînd Matjas Nordsveen lovise o oglindă de brațul unui scaun și o crăpă. Îngrozit, scoase o înjurătură. Într-o secundă, judecătorul fu acolo. Nu spuse nimic dar, alb de mînie, apucă oglinda și o azvîrli de podea, spărgînd rama și oglinda în mii de bucăți, în ciuda faptului că rama nu se stricase, iar din restul oglinzii s-ar fi putut face două oglinzi mai mici. Apoi îl amenință cu pumnul pe Matjas și-i blestemă neglijența. Lui Matjas îi fu frică că judecătorul îl va lovi și că deci va trebui să dea și el, dar judecătorul nu merse pînă acolo.

O oră mai tîrziu era la fel de stăpîn pe el ca întotdeauna și calm, îi spuse menajerei să dea rachiul la toată lumea, inclusiv lui Matjas. Seara, pe cînd oamenii se întorceau acasă, fură toți de acord că noul judecător era un tip cumsecade, care se înfierbîntă poate puțin cam repede, dar nici pe departe tot atît de dificil cum erau de obicei pastorul și alți aristocrați. În această privință semăna mult cu avocatul Höegh...

La două nopți după sosirea judecătorului, perdele albe fuseseră puse la toate ferestrele, în afara celor de la salon ; acolo atîrnau perdele roșii cu ciucuri albi. Casa părea că arde în flăcările lumînărilor.

În acea noapte, soția judecătorului sosi cu trăsura. Judecătorul o aștepta ca s-o primească și, ridicînd-o din trăsură, o sărută pe amîndoi obraji și o duse în casă. O fată tînără cu glezne subțiri și pantofi necrezut de mici, care se vedeau de sub fusta scurtă, își urmă stăpîna, coborînd din trăsură.

Doamna Nannestad stătea în prag, părăind foarte gătită cu boneta ei cu panglici scrobite. Făcu repetate reverențe în fața stăpînei ei, o doamnă înaltă și palidă de vreo treizeci de ani, care înclină grațios capul, ținînd pleoapele coborîte. Doamna Weydahl, puse o întrebare în daneză, pe care menajera nu o înțelese, așa că în locul ei răspunse judecătorul. Stăpîna dădu din nou din cap aprobator și, fără a da mîna cu domnișoara Nannestad, îl însoți pe soțul său spre camera ei, urmată de cameristă.

Zece minute mai tîrziu, camerista anunță ceva în daneză, vorbind din capul scărilor, lăsînd să se înțeleagă că stăpînul și stăpîna nu doreau să cineze, ci doar o ceașcă de ceai în camera stăpînei. De aici, doamna Nannestad înțelese că fata era camerista doamnei Weydahl. Dezamăgită și cu inima grea, duse înapoi în bucătărie splendida cină pe care o pregătise. Își dăduse atîta silință și-și folosisse toată priceperea la gătitul cînei, de la delicioasele cotlete de oaie à la Maintenon pînă la prăjitura cu migdale.

În acea toamnă, cele mai discutate evenimente erau cele ce ajungeau de la locuința judecătorului. În timpul curățirii porumbului, oamenii se opreau în toiul lucrului și începeau să vorbească despre ei, iar dacă o fată avea o jachetă nouă sau vreo țărancă un batic nou, spuneau : e mai frumoasă decît soția judecătorului. Cel mai mult erau impresionați de cameristă. Nu mai întîlniseră decît două, una la guvernatorul Winterfeldt și cealaltă la locuința general-maiorului de Place. Cea de la judecător era a treia. Doamna Nannestad începu să se bucure de multă popularitate și fu invitată pe rînd la cele mai bune familii. Femeile puneau atîtea întrebări încît în cele din urmă fu complet epuizată de atîta povestit despre cele ce se petreceau în gospodăria judecătorului. Într-o seară, după cină, la familia Høegh, avoca-

tul intră în bucătărie ca să i se umple ulciorul cu bere. Toate femeile din casă erau acolo, în fața roților de tors ; chiar și soția sa o asculta pe mica Julie Nannestad, care venise în vizită acolo. Tocmai cînd să-și reia lucrul, roțile se opreau sau scăpau firul, căci toate erau mult mai interesate de ceea ce spunea mica Julie decît să dea vreo atenție lucrului lor. Julie era foarte emoționată. Fără să-și tragă sufletul, le spuse despre viața în casa judecătorului ; despre acesta și soția lui ; despre trăsura lăcuită și damascul galben din salon. Lîngă cămin stătea singur un bătrîn cu barbă cenușie, care trăia la gospodăria avocatului. Se prefăcea că nu ascultă vorbele femeilor și dărase de zor niște lînă, făcînd mult praf. Dar avocatul se rezemă de cămin și ascultă bîrfa fetelor. Întorcîndu-se către bătrîn, spuse :

— Se pare că ai auzit de lux și mai mare, Otto ; poate îți mai amintești de vremea cînd regele Christian VI a trecut prin aceste locuri ?

— Da, într-adevăr îmi amintesc, răspunse bătrînul. Am mai auzit din cînd în cînd de întîmplări ca acestea, bănuiesc.

— Voi, bătrînii, spuneți tot felul de povești, dar cea pe care o spuneai tu era despre curtea engleză și nu despre această țară ? întrebă avocatul.

— S-ar fi putut să fie și aici la fel de bine, spuse bătrînul și-și văzu de dărăcit. Totuși, pentru că i se adresase cuvîntul, continuă : Noul judecător și soția lui merg cu trăsura, dar tinăra doamnă din Graefsum se ducea la biserică într-o caleașcă cu șase servitori călare în față și în spate. Avea ferme pretutindeni, atît de multe încît nu putea asista la slujbă decît o dată pe an în fiecare parohie. În acea duminică oamenii au venit s-o întîmpine și s-o admire.

— Cine ți-a spus asta, prost bătrîn ce ești ? întrebă bucătăreasa.

Bătrînul își puse jos uneltele de dărăcit și spuse privind în gol :

— Vezi, bunicul meu mi-a spus că bunicul lui stătea, pe vremea aceea, în caleașcă alături de tinăra doamnă din Graefsum.

Avocatul rîse, rupse o bucată de tutun de mestecat și i-o întinse bătrînului, care o luă și-i mulțumi.

— Ești ager la minte, bătrîne, spuse el. Nu degeaba porți străvechiul și bunul nume norvegian de Otto Valdemarssön Skaktavl.

III

Trecu mult timp pînă ce fostul locotenent de dragoni Juell și fosta Catharina von Zehren să se întâlnească. Juell fugea de viața socială creată de sosirea noului judecător în regiunea lor ; în realitate, de ani de zile mijloacele sale financiare erau atît de slabe încît nu-și putea permite să ia parte la nici o reuniune, în afară de mici beții cu maiorul și cu avocatul și poate cu cîțiva vecini și prieteni mai buni. Pe lîngă aceasta, doamna Weydahl nu se simțea prea bine. Potrivit celor spuse de doctorul Müller, suferea de anemie și trebuia să stea aproape toată iarna în Christiania. Viața la țară îi apăruse mult prea monotonă și deprimantă și în această privință judecătorul se plecă în fața dorințelor ei și trăi cu răbdare ca un văduv, din moment ce nu se putea altfel.

Așa că locotenentul Juell și cu ea se întâlneau abia în primăvară, la sărbătoarea anuală a botezului. El își uitase de mult vechiul vis despre Catharina von Zehren. De fapt, dispăruse odată cu mahmureala după chef pe care-l trăsesese împreună cu maiorul atunci cînd auzise primul zvon despre venirea ei. Visurile și gîndurile serioase nu rămîneau prea mult cu Lemmich Juell — visurile pentru că erau atît de multe și unele erau alungate de altele ; gîndurile serioase pentru că erau chinuri fără speranță și zadarnice, care trebuiau izgonite de către vreun plan grandios în care nici el măcar nu credea — de fapt conceput spre a fi uitat — sau de vreun chef dezmățat. În acest ultim caz, le arăta tovarășilor de petrecere, chiar prea adesea, atît gîndurile cît și hotărîrile sale în toată mizeria lor demnă de dispreț și, rîzînd, le izgonea. Zece ani inutili săpaseră zi cu zi prăpastia care-l despărțea de vremea cînd trăise cu adevărat, cînd vi-

surile sale făcuseră într-adevăr să se nască țeluri, iar gândurile — realizări. Când îl apuca, chiar beat fiind, făcea să treacă prin fața prietenilor săi amețiți, ca o paradă veselă și batjocoritoare, viața sa din trecut și umbrele viitorului, amintirile tinereții sale pline de veselie și priveliștea descurajatoare a situației actuale a familiei sale și a sa. Pe scurt, era cel mai spiritual și mai aiurit pe o rază de zece mile ; pe lângă aceasta, făcea totul cu o astfel de eleganță disprețuitoare, încît chiar și tovarășii săi erau impresionați de grația și farmecul său și deși prietenii săi militari și proprietari de pămînt erau poate cei mai înrăiți bețivi din regiune, atunci cînd se aflau împreună cu locotenentul Juell, se simțeau toți niște nobili rafinați.

Maiorul îl prezintă pe locotenentul von Juell doamnei Weydahl, adăugînd că probabil nu mai era nevoie, deoarece înțelesese că se cunoșteau deja. Doamna Weydahl fu foarte amabilă și spuse că-și amintea foarte bine de locotenentul von Juell. Ba, chiar menționează cîteva familii din Copenhaga și din Cristiania unde se mai întîlniseră ; din nefericire, se întîmplă că amintirile ei să nu fie exacte, dar Lemmich Juell nici nu observă. La vederea ei se simțea de parcă își privea întruchiparea celor mai minunate amintiri din scurta și risipita sa tinerețe. Accentul ei danez ușor și plăcut, mișcările elegante, acel mic surîs expresiv, rochia atît de minunată și în ton cu moda — totul era o mîngiere pentru simțurile sale infometate. Ea își dăduse cu roșu pe buze și pe obraji, ceea ce le jignea pe celelalte doamne, deoarece aici la țară făceau o virtute din faptul că nu-și puteau permite asemenea lux. Oricum, el ar fi binecuvîntat-o pentru aceasta. Era atît de minunat și de înviorător să vezi din nou această fermecătoare culoare în obrajii unei femei.

Știa că trecuse de treizeci de ani și observă de îndată cîteva riduri la colțurile ochilor și notă faptul că sinii erau cam mici ; dar uită imediat toate acestea și nu se mai gîndi la ele. Era fermecat și încîntat să se afle lângă această femeie perfectă și să vorbească cu ea și, ca de obicei, sentimentele lui Juell se vedeau în vorbele și faptele sale.

Distinsul bărbat înalt și subțire, îmbrăcat cu vestă brodată și redingotă albastră bine croită, deși ușor demodată, și cu o cămașă cu volan, o atrase imediat pe doamna Weydahl ca un contrast plăcut față de ceilalți, care formau un grup cam rustic. Mai înainte observase cu satisfacție că pînă și corectitudinea rigidă a soțului ei contrasta plăcut cu manierele celorlalți. Locotenentul Juell aparținea aceleiași societăți pe care ea însăși o părăsise și-l asculta cu plăcerea cu care un exilat aude deodată cîntecul unei păsări din țara de baștină. Îl găsea interesant și se gîndea că ar putea fi o cunoștință plăcută. Pe cînd convorbirea lor se înviora, rumena soție a avocatului, care stătuse de vorbă cu „doamna de la curte“ cum îi spunea ea, profită de ocazie pentru a se duce și a schimba o vorbă în tihnă cu doamna Müller, care, în fața intrării, îi șoptise ceva amuzant despre ultima escapadă a nebunului de locotenent Wallace.

Înainte de a pleca, doamna Weydahl îl invită pe Juell să le facă în curînd o vizită astfel încît să-și reia cunoștința. Și judecătorul îl îndemnase foarte politicoasă să nu aștepte prea mult și să-i facă soției sale plăcerea unei vizite — și așa nu prea avea cum să întîlnească vechi prieteni. Cu o plecăciune curtenitoare, locotenentul von Juell îi asigură că ar fi onorat și fericit s-o facă.

Astfel Catharina von Zehren și Lemmich Juell își reiau cunoștința. Dar înainte de sfîrșitul anului următor amîndoi erau morți și îngropați și iată cum s-a întîmplat.

Toată primăvara și vara Juell fu un musafir des văzut la judecător. Unchiul său care nu mai era întreg la minte rămînea la Romstad, plictisit și singur, întrebîndu-se ce se petrecuse cu nepotul său. Locotenentul, care oricum nu dăduse vreodată prea multă importanță copiilor săi, îi lăsă mai mult ca oricînd să se joace pe cîmpurile verzi și prin pădure și să stea cu servitorii.

În toamnă doamna Weydahl îi spuse locotenentului că își anulasese șederea în oraș pe timpul iernii și că spera că nu se va plictisi rămînînd aici. În acea seară, Lemmich Juell îi ceru avocatului un împrumut de cinci sute de taleri. Era prima oară cînd împrumuta bani de la prieteni. Nu-i spuse de ce îi trebuiau banii și nu-i oferi nici

o garanție, dar domnul Höegh îi dădu oricum. Juell își ipotecase întreaga proprietate la un bogătaş din Christiania și numai pentru că îl creditase domnul Orre, negustorul din ținut, reușise să se mențină pînă acum.

Dar curînd se putu vedea de ce împrumutase banii. Trimise după doamna Nannestad; era văduva unui paroh cunoscut în parohie pentru că-i plăceau mîncărurile bune. După moartei lui, pensia mică de văduvă nu-i ajungea pentru ea și fiica ei, așa că își folosea priceperea culinară dobîndită în anii căsătoriei pentru a mulțumi pe cei ce luau parte la petrecerile mari din vecini. I se dădu mină liberă în ceea ce privește mîncarea pentru marea petrecere pe care locotenentul Juell urma s-o dea la Romstad, peste trei săptămîni. Între timp pregătirile continuau de dimineața pînă seara; întreaga casă era întoarsă pe dos. Fiecare colț și ungher era frecat și curățat și o mulțime de mobile jerpelite fură duse afară. Grădina, sub supravegherea strictă a bătrînului unchi, fu curățată, iar aleile presărate cu nisip. Spuse că voia să facă inevitabilele stricăciuni mai ușor de trecut cu vederea și că de aceea urma să dea o petrecere în aer liber.

Astfel, din proprie inițiativă îi spuse omului trimis de locotenent în mod special în Christiania după vin și alte lucruri să aducă la înapoiere și vreo cîteva zeci de lampioane de hîrtie ca să le atîrne în grădină. Se strădui mai ales să refacă un chioșc vechi și dărîmat făcut din rădăcini și ramuri împletite. Zănatecul bătrîn să gîndea cu romantism cît de plăcut ar fi în grădină să aibă un loc pentru întîlnirile de dragoste; piosul sihastru nu avea nimic împotriva unor îndrăgostiți care s-ar adăposti în coliba sa. Unchiul știa totul de pe vremea tineretii sale, înainte ca dezmățul să-l fi distrus și să-l fi adus în starea jalnică în care era acum.

În sfîrșit, se terminară toate pregătirile și se trimiseră invitații la toți ofițerii, oficialitățile și proprietarii de vază din patru ținuturi, prin care erau chemați să vină la Romstad. Pe timpul cînd mai trăiau încă părinții locotenentului Juell, asemenea invitații erau adesea trimise de la Romstad; atît tinerii, cît și vîrstnicii acestor locuri le așteptau mult timp cu plăcere. Dar asta se în-

timplase cu mult timp în urmă și tinerii de acum pricepeau greu de ce părinții lor se întrebau dacă Lemmich Juell era într-adevăr în stare să fie la înălțimea tradițiilor mîndre ale familiei sale.

Oricum, toată lumea veni la petrecere. Vechiul conac străluci din nou în toată fosta sa splendoare; sufrageria cu tavanul în stucatură și cu ochiuri de fereastră verzi, găzdui din nou mese încărcate. Flacăra luminărilor înalte pîlpiia și strălucea pe patina catifelată a pereților deco-rați; oaspeții curioși mai zăreau încă pe ei contururile nimfelor cu sîni albi jucîndu-se frivol cu fauni și satiri. Luciul porțelanului fin și al argintăriei masive de familie acoperi din nou fețele de masă din damasc, brodate cu blazonul familiei Juell și oameni îmbrăcați de sărbătoare dansară din nou în marea sală de bal cunoscută în lung și în lat pentru frumusețea și mărimea ei.

Nu se precupețise nici un ban pentru ca petrecerea să fie perfectă. Fuseseră chemați cei mai buni muzicanți din ținut, alții veniseră și de mai departe și cîntau la vioară, contrabas și clarinet cu un zel ce se datora atît plății serioase primite dinainte, cît și mai multor pahare cu rachiu. Afară, grădina era luminată de lampioane colorate. Într-un colț al grădinii o torță solitară ardea în fața chioșcului. Înăuntru, cînd nu dansau, bărbații jucau cărți. În atmosfera aceasta plăcută și veselă, mizele urcau și sume mari treceau de la unul la altul. Dar Lemmich Juell nu participa la joc.

Îi dăduse unchiului ultimii 30 de taleri pe care-i mai avusese și-l privea pe bătrîn pierzîndu-i cu demnitate și grandoare în favoarea aprodului și a general-maiorului. Bătrînul era bine dispus. Îmbrăcat într-o redingotă portocalie măreață și purtînd o perucă cu coadă, la modă cu douăzeci de ani mai înainte, arăta ca un „mare nobil“ — poate puțin prea disprețuitor cu aprodul, pe care-l considera un parvenit. În acea seară nu-și dădu în petec, așa că, dacă nu știai, nu puteai bănuî că acest distins om de lume, în crizele lui de nebunie, își ardea hainele dacă fuseseră cumva atinse de servitori sau că întotdeauna se ducea pe scara magaziiilor sau alte locuri înalte ca să urineze.

Restaurarea chioșcului nu se dovedi a fi una dintre nebuniile lui inutile, căci aici îi spuse Lemmich Juell soției judecătorului că o iubea și tot în adăpostul lui ea îi mărturisi că făcuse o greșală teribilă căsătorindu-se. Într-o clipă de emoție crezuse că se îndrăgostise de el, iar acum era atît de nefericită, da, atît de singură și nefericită. Ar fi fost pierdută în acest ținut nenorocit dacă nu l-ar fi întîlnit. Bineînțeles, această simpatie profundă dintre ei era dată de Dumnezeu, așa că nu putea fi ceva rău ! Locotenentul Juell era singurul ei prieten aici, singurul care o compătimea în nenorocirea ei. Așa îi spuse, pe cînd se țineau în brațe, și-l sărută cu dragoste. Ca răspuns, primi mii de cuvinte de iubire, dar tot timpul era atentă să nu-și strice sau șifoneze rochia și-și ștergea repede lacrimile care i-ar fi putut strica fardul din obraji. În acest timp judecătorul stătea la masa de joc și discuta situația politică cu o indiferență solemnă. Petrecerea dură pînă apărură zorile cenușii, iar gazda străluci de bucuria succesului.

Chiar și după ce majoritatea oaspeților plecaseră sau se culcaseră în cele vreo cincizeci de paturi din casă, avocatul, pastorul Lind, maiorul și locotenentul Wallace se mai aflau încă la masa de joc. Pariurile crescuseră și deveniseră importante ; se simțea un fior de încredere în jocul lor. Nu vorbeau ; rîdeau doar, atunci cînd își arătau cărțile ; toți erau obosiți, cu ochii roșii și pe jumătate beți. Nu observară nici răsăritul, nici lumina dimineții lucind pe lampioanele stinse din grădină. Raze palide de soare se strecurau prin ferestre în încăperea în dezordine și plină de praf. Lumina înconjură cu o aureolă nepotrivită părul rar și țepos al pastorului. Nici unul nu observă, la fel cum nici unul nu dădu nici o atenție băiatului de zece ani care, stîngaci în hainele cele noi, stătea lîngă masă, uitîndu-se la ei cum joacă. Era fiul mai mic al lui Lemmich Juell. Copilul uitat de toată lumea, adormise în camera alăturată, pe un maldăr de paturi și scoarțe. Lumina zorilor îl trezise și se luase după vocile care se auzeau prin ușă.

În cele din urmă, avocatul Høegh se ridică de la masa de joc și își goli paharul în cinstea celor trei tovarăși ai

săi. Făcu o pauză, se opri și, privind prin încăperea în dezordine, spuse :

— Îți amintești, Lind, ce a spus preotul din Toten când a fost bolnav și a venit cu două zile prea târziu la nuntă ? „Când am văzut ce a rămas după petrecere, îmi venea să plîng.“

Riseră cu toții, își adunară banii și plecară. Băiatul, încă obosit și adormit, se așază, puse brațele pe masa de joc și adormi din nou.

* * *

În curînd tot ținutul știa că locotenentul Juell și doamna Weydahl se iubeau. Toată lumea vorbea, toată lumea în afară de soțul ei, bineînțeles. Unii o văzuseră pe doamna Weydahl plecînd la plimbare în pădure ca să-și înlînească iubitul ; alții îi observaseră schimbînd cuvinte tandre și priviri. Servitorii judecătorului făceau aluzii clare la ceea ce s-ar vedea dacă cei doi ar fi luați prin surprindere în salon în timpul uneia din vizitele lui Lemmich Juell. Stăpîna era deseori singură cu el pentru că judecătorul era întotdeauna ocupat în biroul său din curte. Chiar și acolo funcționarii schimbau zîmbete atotștiutoare și păstrau tăcerea dacă judecătorul intra pe neașteptate.

Nimeni nu îndrăznea să vorbească despre această idilă ; doar servitorii făceau aluzii, căci în acel ținut lumea considera că în cazul în care stăpîna casei avea un amant, rușinea se răsfrîngea asupra întregii familii. Din această cauză, deveniră răi și obraznici cu ea și o insultau pe față pe cameristă, pe care o acuzau că îi era complice. De mai multe ori venind la doamna Weydahl în absența judecătorului, Juell trebui să-și lege singur calul ; rîndașul nici măcar nu-l ajuta. Locotenentul înțelese și se resemnă cu situația ; stăpîna, din cauza situației penibile, se prefăcu că uită să se plîngă soțului de purtarea necuviincioasă a localnicilor acestui ținut.

Așa trecu iarna. Spre sfîrșitul lui martie, judecătorul se întorcea acasă după o călătorie de o săptămînă la sesiunea de primăvară a curții cu juri.

Venea pe alee, într-o dimineață frumoasă și însorită. Zăpada se topea ; pica de pe acoperișuri și din copaci,

dar se mai putea merge încă cu sania. Pe cînd stătea așa, învelit în căldura hainei de blană, fericit că era din nou acasă, avu un sentiment de mulțumire ; simțea că era aproape pe punctul de a se liniști și de a accepta situația ; poate că și-ar putea uita vechile vise și ambiții. Poziția sa era destul de importantă pentru a-i solicita toate forțele, avea o casă și un cămin și o moșie frumoasă. Privind peste cîmpurile întinse, sentimentul pămîntului, pe care-l moștenise se trezi din nou în el. Da, era mult de lucru acolo. O să-și transforme proprietatea într-o fermă model. Aceste cîmpii și pășuni întinse erau proprietate publică și voia ca ferma sa să devină un exemplu pentru țărani norvegieni, un exemplu demn de urmat.

Dar, intrînd în curte, nimeni nu veni să-l întîmpine sau să ducă calul în grajd. Casa era învăluită într-o liniște sinistră, de parcă toată lumea se ferea din drumul său și observă că ferestrele salonului fuseseră acoperite cu cearceafuri albe.

Judecătorul se opri și privi în jur cu o senzație de neliniște, simțind că se întîmplase ceva.

Camerista îi făcu o reverență, trecînd în virful picioarelor din bucătărie spre etaj.

— S-a întîmplat ceva, Anette ?

— Ssst, domnule, stăpîna e bolnavă și nu trebuie tulburată, din ordinul doctorului Müller. Locotenentul Juell a avut un accident și a murit.

Și cu aceasta dispăru.

Judecătorul își azvîrli ghetele și intră în bucătărie. Una dintre servitoare spăla vasele, iar alta, în genunchi, aprindea focul. La masă Lars, grăjdarul, își lua micul dejun împreună cu alți doi țărani, Gudbrand Sveum și Matjas Nordsveen. Îl auzise pe judecător în curte și-și ridicară timid privirile cînd intră, dar nu scoaseră nici un cuvînt.

— Ce ce petrece aici ?

Nimeni nu răspunse.

— Am întrebat ce se petrece aici ? A murit locotenentul Juell ?

— Da, domnule judecător, spuse Lars.

— Cînd și cum s-a întîmplat ? A fost în vestibul ?

— Da, domnule judecător.

— Când și cum s-a întâmplat ?

Nimeni nu răspunse.

— Am întrebat cum s-a întâmplat și când ?

Se holbară unul la altul. Fata din fața sobei se dădu înapoi.

— Ce dracu a fost ? Răspundeți ! strigă el. Când și cum s-a întâmplat ?

Palid și speriat, Matjas Nordsveer se ridică în picioare.

— Locotenentul a căzut pe scară... astă noapte, spuse el răgușit.

— Astă noapte ! Judecătorul se făcu palid, vinele de pe țimble i se umflară și se făcură stacojii, vocea îi răsună ca un scrișnet.

— Ce făcea locotenentul Juell aici aseară și încă sus ? Când a venit ?

— A venit alaltăieri. Matjas fu cel care răspunse.

— Și la ce oră a căzut ?

— Pe la ora cinci azi de dimineață, domnule, tocmai când pleca. Matjas nu-și dezlipea ochii de la judecător, așteptînd să fie lovit.

Dar judecătorul se întoarse și ieși. Rămaseră tăcuți cît timp fu de cealaltă parte a ușii, pînă să trîntească ușa.

Weydahl deschise ușa care dădea din vestibul în salon. Prin cearceafurile albe care acopereau ferestrele, lumina blîndă a soarelui arunca fișii luminoase pe podea și lucea pe mobila aurită. În mijlocul încăperii, sub candelabru, servitorii puseseră un pat și pe el era întins locotenentul Juell în uniforma sa roșie împodobită. Weydahl nu-l mai văzuse încă în uniformă și tresări la vederea ei. Fața era palidă și pe frunte avea o lovitură roșie-albăstrie, iar într-o parte părul era năclăit de singe. Nasul fin și acvilin ieșea înafară. Bărbia i se lăsase, falca era ținută de gulerul înalt și tare, așa că gura era numai pe jumătate închisă. Printre buzele fără culoare se vedeau dinții regulați și albi. Ochii îi erau închiși iar miinile încrucișate peste uniforma militară.

Weydahl se apropie de pat și-l privi. Cearceafurile de la ferestre se mișcară puțin din cauza vîntului din

vestibul, fața mortului păru că tremură. Judecătorul se aplecă și puse un deget pe fruntea mortului. Era deja rece ca gheața. Apăsă mai tare ; simți cum cedează și trosnesc oasele sfărîmate.

Apoi urcă la etaj. Camerista, speriată, se strecură afară din dormitor, cînd îl văzu intrînd. Perdelele erau trase de o parte și de alta a patului cu baldachin ; în spatele perdelelor soția sa se văita. Trase perdelele în lături cu atîta violență, încît le rupse. Era ghemuită în pat, pe jumătate îmbrăcată, privind în sus spre el cu ochi îngroziți, mușcînd tot timpul batista ca să-și înăbușe văitătul. Fără un cuvînt o luă de braț și o trase din pat pe podea și apoi afară pe culoar. Nemaiavînd puterea să reziste, îl urmă desculță pe scări și apoi în salon, pînă la cadavru.

El arăta spre mort.

— Tu și el ; tu și el — ce era între voi ?

Îi dădu drumul și ea căzu scîncînd pe podea în fața lui, cu mîinile spasmodic încleștate în părul despletit. Ochii ei păreau lipiți cu disperare de el.

Ridică mîna s-o lovească, dar ochii ei sclipiră sfidînd cu disperare pe bărbatul puternic, cu umeri lați și fața desfigurată de furie. Șopti iute :

— N-ai nimic pentru care să-mi mulțumești, Christopher ? Nu-ți amintești ce-am făcut pentru tine cînd ai fost la ananghie ?

Brațul lui căzu.

— Aș vrea să n-o fi făcut niciodată, spuse. Aș vrea să nu-ți fi păsat niciodată de mine sau să nu mă fi ajutat niciodată. Nu trebuie să ajuți astfel, dacă nu este pentru totdeauna. Atrage după sine nerecunoștință și obligații mari...

Ea alunecă la loc pe podea și, sprijinindu-și capul de pat, începu să tușească. Judecătorul plecă cu pași greoi și repezi și o lăsă singură. Se ridică ținîndu-se de piciorul patului, obosită, sfîrșită. Nu observă mortul, nu-și mai amintea nici de Juell, nici de soțul ei, nici de altceva. Tușînd, se tîrî sus, în dormitor.

Puțin mai tîrziu Lars, grăjdarul, fu chemat în birou. Judecătorul stătea în picioare cu spatele la el, privind pe fereastră. Foarte brusc spuse :

— Du cadavrul lui Juell la Romstad.

Lars aşteptă alte instrucţiuni.

— Ce mai aştepţi ? spuse Weydahl cu asprime.

— Ce să iau ? Sania cu două locuri ?

— Ia sania fără locuri şi acoperă corpul.

Şi aşa se şi făcu.

Încet, pas cu pas, Lars grăjdarul duse la Romstad corpul neînsufleţit al locotenentului Lemmich von Juell. Nu se bucura să ajungă acolo, căci ştia că nu se aflau acolo, să primească mortul, decît un bătrîn pe jumătate nebun şi doi copii.

IV

Locuinţa îşi reluă curînd monotonia vieţii zilnice. Nu se mai petrecu nimic important. Judecătorul se ducea în birou în fiecare zi şi rămînea acolo toată ziua, cufundat în lucru.

Era tăcut şi morocănos, şi abia vorbea cu funcţionarii care se mişcau cît mai puţin şi mai în linişte atunci cînd se afla şi el acolo. Se uitau unul la altul pe furiş ori de cîte ori peniţa lui zgîria prea tare.

Judecătorul o concediasă pe Anette, plătindu-i salariul pe tot restul anului şi trimiţînd-o înapoi la oraş.

Stăpîna casei nu mai părăsi niciodată dormitorul şi nici soţul ei nu o mai văzu, nici nu mai întrebă de ea.

Din cînd în cînd, doctorul ţinutului, un bărbat gras şi bun la suflet, venea s-o vadă. Fusesse una din cunoştinţele preferate ale judecătorului, dar acum nu-i vorbea. Judecătorul îl lăsa să vină şi să plece oricînd dorea, şi-i oferea ceva să mănînce şi să bea în cea mai bună încăpere, dar doctorul pleca fără să-i fi vorbit.

O vreme se vorbi în district despre amănuntele morţii locotenentului Juell şi despre evenimentele din casa Weydahl. La început se spuse că s-ar fi putut ca judecătorul însuşi să fi fost amestecat, dar servitorii informară exact cum stăteau lucrurile şi toată povestea era destul de interesantă fără a mai adăuga ceva.

În cele din urmă, vorbele încetară, căci așa cum se exprimă maiorul „personajele principale ale tragediei apăreau rareori în public. Scoaterea la licitație a fermei și a tot ce aparținea de Romstad, anunțată de către creditori că va dura trei zile, trecu și ea în liniște și fără a face prea mare senzație. Era, mai mult sau mai puțin de așteptat. Licitația dură totuși o săptămână întreagă pentru că, după sortarea mobilei, a uneltelor agricole și a întregii proprietăți, erau o mulțime de lucruri de vinzare.

Mai întâi se luă hotărîrea ca bătrînul și copiii lui Juell să fie trimiși să locuiască la niște rude bogate, unde la sud, și domnul Orre, negustorul din district, îi dusesese acolo cu cea mai bună caleașcă a sa. Amîndoi copiii stăteau lîngă vizitiu. Trufaș ca un prinț, bătrînul judecător de pace Hammer stătea mîndru, singur pe banca din spate. Un bătrîn cocoșat și zdrențaros, cu barbă albă, care se afla pe marginea drumului pe cînd treceau, îi salută scoțîndu-și batjocoritor pălăria. Era Otto Valdemarssön Skaktavl, care stătea acolo meditînd la faptul că, cu o sută de ani în urmă, străbunicul locotenentului Juell îi izgonise pe strămoșii săi de la Romstad. Astfel ultimii membri ai familiei Juell părăsiră Romstadul.

* * *

Doamna Catharina zăcea în camera ei de la etaj. Perdelele grele de culoare roșie fuseseră trase atît de aproape, încît lumina abia putea pătrunde printre ele și chiar și cele cîteva raze care licăreau vag printre sticlele de pe masă fuseseră înlăturate printr-un paravan verde înalt pus în fața patului. În spatele perdelelor baldachinului nu era lumină aproape deloc.

Între paravan și pat se afla un scaun pe care stătea aproape zi de zi parohul Vamberg și-i vorbea timp de vreo oră. Zăcînd așa zi și noapte, săptămîni de-a rîndul, tușind și suferind, indiferența ei dispăru cu încetul. Amintiri și gînduri din trecutul ei, precum și ideea morții apropiate o chinuiau, o învăluiau, apărînd din neguri ca stafii care refuzau să mai plece. Trimise după preot.

Pastorul Lind sosi zîmbind politicos și mirosind a coniac franțuzesc. Vorbi ceremonios despre suferințele vieții

care ne copleşesc pe toţi şi despre nesfârşita îndurare a Domnului. Ba mai mult, graţie iluminării fiinţei ome-neşti şi înţelegerii mai mari, n-ar trebui să dispere. Vocea lui stridentă şi manierele afectate o torturau. Cu-vintele nu ajungeau pînă în inima ei. Vizitele lui îi spo-reau neliniştea, aşa că pastorul trebui să accepte umi-linţa de a fi înlocuit cu parohul.

Parohul cel înalt şi livid nu prea ştiu ce să facă, cînd se aşază în faţa ei. O salută. Ea abia înclină capul, în-crucişîndu-şi mîinile subţiri şi sensibile peste cuvertură şi uitîndu-se la el cu ochi arzători, injectaţi şi umflaţi de tuse şi de plîns. O întrebă despre ce preferă să stea de vorbă. Murmură că singura ei dorinţă era să aibă linişte. Deodată se petrecu ceva ciudat cu parohul. Trecuse mult timp de cînd nu mai încercase să comunice cu el cineva care să se chinuie într-atît. Plin de milă, încercă să uite ceea ce ştia despre trecutul şi păcatele acestei femei. Cu şoapte întretăiate începu să-i vorbească despre o alinare în care abia dacă mai credea şi el.

Ceea ce la patul altor suferinzi nu fusese decît o datorie oficială, în cazul acesta devenise efortul unui om nefericit de a exprima înţelegere şi compasiune pentru un alt om, şi mai nefericit decît el. Vorbi mult timp pînă cînd vocea răguşită şi încordată începu să-l lase. Pe cînd îşi ştergea fruntea umedă şi îngustă, se sur-prinse deodată întrebîndu-se ce spusese într-adevăr. Tul-burat, duse mîna la buzunarul vestei căutînd cutia cu tutun, dar se opri. La urma urmei, nu era cuviincios să prizeze tutun în prezenţa soţiei judecătorului şi renunţă.

Ea stătea cu ochii închişi. În cele din urmă, îi întinse mîna şi, în timp ce el i-o strîngea, îi mulţumi şi-l rugă să vină curînd din nou. Parohul veni deseori, nu numai de dragul ei, dar şi de al său. Tînjea după aceste ore — care-i plăceau — petrecute la patul ei, pentru că doar atunci putea vorbi despre tot felul de lucruri, care erau alinătoare şi binevenite pentru amîndoi.

În drum spre casă lăsa frîul liber şi calul rătăcea după plac în timp ce el se lăsa în voia unor visuri vagi.

Parohul cel zbîrcit, între două vîrste, necăsătorit, sim-ţea că i se umezesc ochii gîndindu-se la amănunte, cum era faptul că această fostă doamnă de la curte, acum pe

moarte și suferind cumplit, își puna o bonetă proaspăt scrobită și dantele minunate la încheieturile mâinilor, atunci cînd îl aștepta să vină.

În timpul acestor săptămîni deveni mai blînd acasă și mai puțin zgîrcit cu țărani, care se înțelegeau mai lesne cu el.

După vizitele parohului, doamna Catharina cădea într-un somn ușor. Dar într-o seară pe la mijlocul lui august nu se mai trezi, atunci cînd Beata, fata în casă, aduse zgomotos cina. Stăpîna nu mai putu fi trezită. Murise.

În calitate de soție a judecătorului Weydahl, doamnei Catharina i se făcu o înmormîntare impresionantă. Asistară magistratul și general-maiorul, iar pastorul Lind ținu o slujbă demnă de toată lauda.

După o lună sau două judecătorul se mută cu biroul înapoi în clădirea principală și cam tot atunci își reluă vizitele la maior și la avocatul Höegh, care treceau și ei pe la el. Nu mai părea la fel de rezervat și de formal cum fusese, deși își ținea întotdeauna prietenii și cunoștințele la distanță.

Judecătorul Weydahl păru cu adevărat mai liniștit acum. Stînd la masa de joc, încrezător și stăpîn pe sine, stăpîn în propria-i casă, răspîndea un aer de prietenie.

FAMILIA PASTORULUI

I

POALELE URIAȘULUI LANȚ MUNTOS împădurit ajungeau pînă jos în vale, terminîndu-se cu niște pinteni abrupti sub coamele înalte și ascuțite ale dealurilor ; cîmpiile vălurite și pajiștile de un verde închis alunecau înspre lac. Pe mal, nu departe de marginea apei, se înălța biserica bătrînă de sute de ani.

Forma ei actuală era cea în cruce, cu pereții albi tencuiți, și cu o turlă elegantă și ascuțită, dar pe vremuri fusese o clădire lungă cu clopotnița turtită și obraznică, așezată deasupra acoperișului. Se spunea că pe vremea aceea aproape toată regiunea era acoperită de păduri dese de brad. Erau puține ferme, și acestea la distanțe mari una de alta. Locuitorii acestor ferme nu numai că erau urmașii căpeteniilor locale, acum de mult uitate, dar și moșteniseră puterea strămoșilor lor.

De-a lungul secolelor, biserica fusese mărită și transformată. Atît biserica, cît și ținutul suferiseră multe schimbări ; acum era în sfîrșit terminată. Cele cîteva straturi de tencuială și zugrăveală nu reușeau să ascundă diferitele feluri de piatră și cărămidă, căci încă se mai putea vedea că naosul avea o construcție frumoasă și că fusese clădit din blocuri uriașe de gresie. Transeptul fusese adăugat de generațiile următoare, cărora nu le prea păsa de valorile durabile și se mulțumeau cu lucruri și materiale inferioare, numai pentru a avea o clădire mai mare și mai pretențioasă.

Lîngă biserică, despărțită de ea numai de către cimitir și un șir de arțari, se înălța casa parohială. Clădirile ce înconjurau curtea nu se deosebeau prea mult

de cele ale altor ferme de aceeași mărime, în afară de clădirea principală cu un singur etaj lungă și cu acoperișul înclinat, acoperit cu țiglă neagră olandeză. Clădirile fermei parohiale trebuie că fuseseră mai încăpătoare și mai numeroase cu ani în urmă, căci poveștile locului spuneau că puteau adăposti o mulțime de oameni și că de aceea deveniseră popasul obișnuit al călătorilor, mai ales al pelerinilor în drum spre Trondheim.

Se spunea că, pentru a îngriji biserica cum se cuvine și pentru a acoperi cheltuielile prilejuite de ospitalitatea oferită tuturor acestor călători, la parohie fusese adăugată o vale întreagă de pe partea cealaltă a lacului. Dar pe la 1700, aceste clădiri arseseră pînă la temelii și pastorul care reconstruise casa parohială o făcuse pe cheltuiala lui și de aceea o plănuise numai pentru propria lui familie. Urmașii îi urmaseră exemplul, punînd petece și reparînd numai unde era neapărat nevoie, dar evitînd să-și risipească banii pe o proprietate care nu le aparținea.

Doar străvechile pivnițe boltite ale casei parohiale catolice originare mai rămăseseră, singurul semn palpabil al grandorii ei trecute.

În tot ținutul rămăseseră puține alte urme ale epocii catolice. Bisericile și capelele particulare pe care obișnuiau să și le construiască pentru ei localnicii bogați și evlavioși dispăruseră toate. Oamenii mai vorbeau încă vag, despre războaie și lupte și mai arătau cu degetul movilele unde fuseseră îngropate căpetenii locale și răufăcători cunoscuți, dar în general li se uitaseră pînă și numele. Oamenii mai știau că pe vremea aceea preoții propovăduiau doctrina papală, care era bineînțeles periculoasă și ducea la pieirea sufletului și nu la izbăvire. Pe deasupra, acești oameni se obligau să nu se căsătorească niciodată și să rămînă celibatari, dar în ciuda acestui lucru, se făceau adesea vinovați de încălcarea sfintului lor jurămint cu privire la femei. Deoarece își puteau ierta singuri păcatele, era clar că în aceste condiții pastorii nu erau prea buni din moment ce aceia care ar fi trebuit să-i pedepsească pe oameni erau cei mai fără frica lui Dumnezeu. Acești solitari preoți catolici avuseseră puține legături cu localnicii și prin urmare nu

intraseră în tradițiile ținutului. Nici nu-și araseră ogorul și nu-și cultivaseră pământul, așa că fuseseră repede dați uitării în tot ținutul.

Dar, după reformă, lucrurile stăteau cu totul altfel. Cele mai multe povești și întâmplări istorisite în decursul veacurilor vorbeau despre casa parohială și diferiți vicari, căci preoții luterani veniseră în ținut cu familiile, aducându-și cu ei nevasta și copiii. Aceștia își lucrau pământul, iar servitorii erau trimiși să pescuiască în lac. Traiul era atât de îmbelșugat și de plăcut încît rareori părăsea vreun pastor ținutul, odată ce se așezase aici. Cînd murea, fiii și fiicele îi moșteneau proprietatea și de obicei rămîneau în ținut, încheind adesea căsătorii prin cele mai bune familii, așa că numele și faptele îi erau ținute minte ani în șir. Pe la vremea aceea nobilii — conducători firești ai regiunii — dispăruseră treptat-treptat. Păreau uzați fizic și intelectual și nu aveau urmași. Sau, sărăciți, plecaseră să-și caute norocul în altă parte. Unii deveniseră chiar simpli țărani. Locul acestor mari proprietari de pămînturi fusese luat de către pastori luterani, al căror mod de viață le permitea să se amestece cu țăranii bogați. Așa că, datorită cunoștințelor și educației lor, precum și autorității pe care le-o dădea poziția de conducător spiritual al parohiei, deveniseră și conducătorii temporari ai ținutului. La ei venea toată lumea după un sfat sau ajutor și pastorul era invitat să participe la toate evenimentele familiei și la ocaziile importante, cum erau căsătoria, botezul sau moartea. Era deci firesc ca pastorul și casa parohială să devină centrul unei istorii locale vii, transmisă oral din generație în generație.

Multe evenimente importante ale regiunii erau date uitării; inundații, ciumă, și chiar războaiele și invaziile mai trăiau doar vag în amintire. Dar totuși, la fermele mari, care se transmiteau din generație în generație, se știa foarte precis care dintre pastori căsătoriseră pe părinții străbunicilor proprietarilor fermei sau le botezaseră copiii. Uneori, cei care știau carte așterneau toate acestea, pentru urmașii lor, în cărțile familiei.

Cei mai mulți dintre localnici își împărțeau istoria în epoci diferite după datele cînd își exercitaseră funcția

pastorii, la fel cum popoarele vechi se împărțeau după dinastiile regilor.

Acest lung șir de pastori era o adunătură ciudată, ce rămăsese vie în amintirea oamenilor, ca stafiile. Cei mai mulți erau îndrăgiți și priviți cu un fel de ciudată mândrie localnică. Nimeni nu îndrăznea să le spună țăranilor că pastorii lor nu fuseseră cei mai buni din țară. Cu cât un pastor se dovedise a fi mai excentric, mai nechibzuit și mai violent, cu cât purtarea sa păruse să contrazică mai mult pașnica-i misiune, cu atât devenea mai important în poveștile și istorisirile locului.

Pe la 1795 sosi să locuiască în casa parohială pastorul Lind cu familia. Venea dintr-o parohie mai săracă de pe coasta de sud a Norvegiei, unde se născuse. Nu-și aducea multă mobilă, nu numai din cauza distanței mari și a costului transportului, dar ceea ce avea era vechi și uzat.

Era un bărbat destul de tânăr, scund și robust, roșu la față și cu părul de culoarea nisipului. Era vioi și activ, deosebit de amabil și vorbăreț cu vecinii bogați, pe care-i întîmpina cu manifestări de prietenie. Le spuse că era foarte fericit și mulțumit că plecase din locul acela părăsit de pe coastă pentru a munci printre atîția oameni luminați și educați.

Unul dintre colegii săi spunea însă că va fi nevoie de cîteva generații pentru a repara răul făcut de el în viața morală și religioasă din parohie.

Este adevărat că și-a preluat funcția cu cele mai bune intenții ; dorea să dirijeze parohia bine și cu înțelepciune. Din nefericire, era însă unul dintre aceia care vor să fie mereu în centrul atenției, bucurîndu-se întotdeauna cînd făcea impresie. Treptat vanitatea lui deveni o nebunie, din cauza atitudinii dominante pe care o dobîndise pe vremea cînd trăia în fosta sa parohie, săracă și izolată, de pe malul mării. Adept al raționalismului, domnul Lind se străduise la început pentru educația publică și alte feluri de progres. Dar, imprudent în metode și necunoscînd felul oamenilor de prin partea locului, curînd îi jigni pe țăranii înstăriți. Se obișnuise, în fosta parohie să călătorească și să le spună pescarilor lipsiți de educație ce să facă și cum să facă, iar ei îi primiseră sfatul plini de respect, considerîndu-l un om superior. Aici, oame-

nilor din parohie nu le prea plăcea ca pastorul să vină pe neașteptate și să le spună ce trebuie să facă sau să se trezească cu el acasă la orice oră îi cășuna. Nu voiau decît să-și vadă cu demnitate de îndatoririle sale oficiale, să le corecteze greșelile cu severitate solemnă și să le aducă, cu autoritatea ce i se cuvenea, cuvîntul și voia Domnului — lucru pentru care erau gata să-l plătească bine. În rest, ar fi dorit să stea liniștit și să aștepte cu solemnitate ca enoriașii săi să vină la el, dacă o doreau ei. Găseau că în prietenia sa insistentă îi trata de sus și îi răspundeau grosolan și arțăgos. Dinspre partea lui, fu demoralizat, văzîndu-și mereu eforturile întîmpinate cu suspiciune, iar avansurile cu rezervă, ori de cîte ori încerca, cît putea mai bine, să fie prietenos și amabil. Își amintea cu regret cît de mult fusese apreciat de către bieții pescari și marinari și-și aducea aminte cu oarecare amărăciune de sfatul pe care i-l dăduse sfinția sa episcopul, atunci cînd fusese transferat în această parohie. Superiorul său îl avertizase despre greutățile sarcinilor pe care el, domnul Lind, le va avea printre proprietarii de pămînt și fermieri bogați și ceilalți locuitori ai parohiei, pentru că aceștia nu mai aveau, din nefericire, decît foarte puține din trăsăturile originare și neprihănite ale țăranilor norvegieni.

Domnul Lind era primul naționalist și primul pastor iluminist trimis în acel ținut. Cinismul și atitudinea plină de semne de întrebare din vremea aceea găsisese repede adepți printre proprietarii bogați, atitudine ce le convenea de minune. Ideile moderne pătrunseseră și fuseseră înbrățișate cu fanatism, în ciuda eforturilor clerului ortodox. Căci aceste noi sentimente erau în realitate legate de vechea ură împotriva preoților. Chiar și cel mai radical dintre acești liber-cugetători considera că datoria pastorului, cea pentru care era plătit, era să-i mustre și să-i întoarcă înapoi la ascultare în sinul bisericii. Nu era prea interesant să-ți bați joc de dogme și de miracole atunci cînd clerul se arăta indiferent. Dădea batjocurii o nuanță periculoasă de obraznicie. Nici oamenii obișnuiți nu erau mulțumiți de predicile domnului Lind, căci explicațiile sale păreau că răstălmăcesc atît Sfînta Scriptură cît și catehismul lui Martin Luther. Un alt motiv al de-

zaprobarii lor era și prietenia lui cu Hans Orre, negustorul ținutului, căci pe domnul Orre fostul pastor îl considerase un ateu, care cu greu ar fi meritat să fie înmormântat în cimitirul bisericii.

Înainte ca Lind să-și dea seama cum se întâmplase, trebui să recunoască în sinea lui, că nu se înțelegea cu enoriașii săi. Sătul de zadarnicele încercări de a câștiga încrederea țăranilor, în cele din urmă se resemnă și se apropie doar de cei pe care-i considera egali cu el. Cei mai bogați din ținut făcură haz în ascuns și-l ironizară pe învinsul reformator, dar îi apreciară prietenia deschisă și sociabilitatea. Fură bucuroși să-l primească în cercul lor restrâns. Prin ospitalitatea lor, îl ajutară pe acest om slab și amabil să uite multe din restricțiile impuse de către haina preoțească. Lind nu fusese obișnuit cu acest fel de viață și lăsa deoparte orice cumpătare; curînd fu absorbit de viața socială nestăpînită în care se complăceau clasele de sus din regiune. Petreceri pline de veselie se țineau lanț de la o locuință la alta; de la Emilienberg, unde locuia maiorul la Gihle, unde locuia avocatul, de la Stav, unde locuia șambelanul la Romstad, unde locuia Juell și de aici la Kjelsrud, la căpitanul Tebetmann, uneori cu ocoluri prin alte locuri în afara districtului. Principalele ingrediente ale tuturor chefurilor erau jocul de cărți, băutura serioasă și cîntatul la beție.

În mijlocul acestui vârtej social domnul Lind suferi mai mult decît oricare altul. Se ruină din punct de vedere financiar și în curînd își distruse sănătatea fizică și spirituală din cauza chefurilor care durau pînă în zori și, foarte repede, Lind își pierdu orice demnitate și prestigiu în fața comunității. Enoriașii săi considerau că mersese prea departe cu acest fel de viață, mai ales ca preot. Fără să-și dea seama ajunsese să fie privit ca nebun și bufon, și curînd grupul de vechi ofițeri sărăciți și unii întreținuți din familiile bogate din comunitate își permisă să rîdă de el pe față, la fel cum propriii lor binefăcători și copiii lor își manifestau disprețul pentru ei și-i luau peste picior. Uneori această zeflema îi trezea furia și în aceste accese de mînie scria la ziarele locale articole usturătoare, despre funcționari corupți din district sau despre comportarea neglijentă și îndoielnică a mili-

tarilor. După ce făcu aceasta de cîteva ori și provocă mult necaz, nu mai fu un oaspete binevenit, ci doar tolerat, din moment ce nu-l puteau evita.

Pretutindeni în parohie se vorbea despre pastor ca despre un bețiv și pasionat al jocului și mai ales ca despre un om care nu credea în cuvîntul pe care-l propovăduia. Se mai zvonea și că era crud și meschin în propria casă, cu soția și copiii săi. Domnul Lind deveni obiectul disprețului general și nimeni nu-i mai acordă atenție mai mult decît cerea legea. În vremea lui Lind, puterea și prestigiul pastorilor fură complet subminate în tot districtul.

Cea care suferea cel mai mult din cauza păcatelor și a prostiilor pastorului era soția sa. Îi venea foarte greu atunci cînd el o anunța pe neașteptate că urma să aibă mulți oaspeți, pe care îi invitasese la masă și la băutură, în ciuda faptului că ea nu găsea hrană destulă pentru ea și copii ; stătea trează ore în șir, chinuită și nefericită, așteptînd și tremurînd la gîndul întoarcerii lui, atunci cînd pierduse la cărți și-și vărsa mînia și nervii asupra ei. Noaptea cînd, fiind atît de beat, nu mai putea scoate o vorbă și vizitiul trebuia să-l urce în trăsură, ajunseseră pentru ea o ușurare. Cel mai greu de suportat era viața alături de el în timpul zilei. Atunci el se încuia în biroul său, unde stătea moleșit, meditînd la treburile lui atît de complicate și infuriindu-se dacă era deranjat, sau devenea încurcat și supărat, stăpînit de ideea că se cheltuia prea mult cu gospodăria și atunci rătăcea prin bucatărie și prin sufragerie, întristînd și sperînd pe toți. În asemenea cazuri, țipa la ei și-i certa plîngîndu-se mai ales de extravaganțele soției sale.

Uneori, cînd ea rămînea singură, după ce se ocupase de copii și rezolva, pentru scurt timp, problemele imediate, se așeza în salon, amintindu-și ore la rînd de zilele frumoase petrecute în parohia de pe țărmul mării, unde fuseseră fericiți. În ciuda faptului că erau săraci, pe vremea aceea soțul ei fusese mulțumit și bun cu ea, dar acum — să ajungă la asta ! — Plîngea și dorea reîntoarcerea acelor zile. Ura noul ei cămin și împrejurimile, căci îi răpiseră soțul, schimbîndu-l într-un tiran în fa-

milie și un pastor rău. Își sprijinea fruntea înfierbîntată de geamul rece al ferestrei și visa la priveliștea pe care o avea în fața fostei locuințe, care da spre apele albastre ale mării. Cît de mult ura apa aceasta mohorîtă și cenușie din interiorul țării, care făcea ca lacul să pară mort !

Visa și plîngea pînă cînd auzea pași care se apropiau și atunci vechiul sentiment de neliniște o cuprindea din nou.

Trăia pentru copii, dar boala și moartea veniseră să se adauge la suferințele ei, căci cîțiva dintre ei muriseră de mici, așa că o diferență de zece ani îl despărțea pe Nicolai de cei doi frați gemeni ai săi. Nu aveau nici o fată.

Mîndria și bucuria ei era Nicolai ; pentru el muncea și-și făcea planuri, îndurînd toate lipsurile și umilințele pentru a-l trimite să învețe la Christiania. Nu se necăjea prea mult cu cei doi băieți mai mici — erau atît de tineri — căci se gîndea că dacă reușea Nicolai, dacă se purta cum se cuvine, și primea o educație aleasă, bineînțeles că și ceilalți se vor putea descurca într-un fel. Prin mici șiretlicuri înceca să obțină pentru Nicolai cele ce-i trebuiau. Pusese bine o jumătate din carnea tăiată în timpul iernii și o dăduse unei vecine s-o vîndă, lipsindu-se de tot ceea ce ar fi putut cheltui pentru ea pe haine și găтели. Mersese pînă acolo încît îi lăsa pe gemeni desculți pe timpul verii, la fel cu copiii cerșetorilor. Cînd Nicolai venea acasă în vacanță, îi povestea despre strădaniile ei, adăugînd de fiecare dată că atunci cînd el își va putea face un rost, toți o vor duce mai bine. Chiar și pastorul contribuia puțin, din cînd în cînd, și în cele din urmă Nicolai termină școala și plecă la Copenhaga. În anul acela nu își permisesese, pentru ea și băieți, decît numai pîine uscată. Bineînțeles că domnul Lind trebuia îngrijit cum se cuvine și nu-i lipsea niciodată nimic.

Anii trecură și Nicolai își croi drum singur în Copenhaga cu un mic ajutor întîmplător din partea tatălui său. Nu scria prea des acasă, căci timbrele costau prea mult. Între mama lui și el erau acum puține legături și fiindcă nu-i putea trimite toată dragostea ei plină de grijă, nu prea mai avea altceva nimic de spus. Îmbătrîni și deveni

posacă ; puterea, ca și voința de a face față situației și de a profita de ea, o lăsară.

În primăvara anului 1804 reînvie puțin, căci primise vești bune. În vară Nicolai urma să vină acasă să-i vadă. Pe furiș vindu două butoaie cu orz și făcu două costume pentru gemeni. Pentru material, o creditase domnul Orre, negustorul dar mai mult ca sigur că nu trecu vreodată creditul în registre.

II

Plouase cu găleata toată noaptea. Șiroaiele grele se mai răriseră în zori și apoi se opriră de tot, dar grupuri de nori încă mai atârnav deasupra lacului cenușiu-albăstrui, iar soarele de dimineață nu era destul de puternic pentru a străbate prin ei. Spre sud, totuși, peisajul era scaldat de lumina albă și strălucitoare a soarelui.

Scund și frumos îmbrăcat, Nicolai Lind stătea în picioare rezemat de ulucii gardului ce înconjura grădina din curtea casei parohiale. Se uita fix la înălțimile de pe malul celălalt al lacului. De obicei, munții păreau un lanț neîntrerupt, dar astăzi pîlcuri de ceață umpleau toate văgăunile și prăpăstiile, dînd înălțimilor o formă nouă. Se întinse, simțindu-se prost dispus și leneș și lăsîndu-și pe spate capul frumos și îngrijit pentru a privi la turla bisericii, ce strălucea umedă și neagră, dominînd frunzișul verde al arțarilor. Vîntul bătea acum spre nord-vest. Zîmbi în sinea lui, amintindu-și că acesta era un semn de vreme bună. Era plăcut să vadă că în timpul șederii sale la Copenhaga nu uitase toate lucrurile acestea mărunte despre viața în țara sa de baștină. Dar rîndunelele nu aveau încredere în vînt. Iuți și drepte ca săgeata, zburau jos din cuiburile de sub streășină, descriind spirale prin aer, aproape de pămînt, căutînd, neobosite, hrană. Abia cînd se aflau din nou în siguranță sub țigla acoperișului, scoteau mici țipete ascuțite.

De cealaltă parte a casei, între aceasta și hambar, zări cîțiva plozi abia trecuți de zece ani, adunați în fața ușii de la bucătărie. Erau fete și băieți care urmau să fie

confirmați. Din cînd în cînd, cîte doi sau trei se desprindeau de grup și urcau tăcuți treptele de la intrare ; biroul pastorului era lîngă bucătărie și domnul Lind le spusese să vină la el cîte doi-trei odată. Ceilalți trebuiau să aștepte afară deoarece nu voia să intre toți deodată în birou.

În mijlocul curții, pe bolovanul neted de sare, cu spatele spre el, doi bărbați stăteau de vorbă. Unul era bătrîn, cu șuvițe cărunte atîrnînd de sub pălărie ; celălalt un cocoșat purta o beretă.

Nicolai îi cunoștea. Bătrînul, pe care-l chema Palmström, era suedez și se zicea că ar fi fugit din țara lui ca să scape de pedeapsa pentru o crimă pe care ar fi comis-o. Locuia în acest ținut de cînd se știa Nicolai, cîștigînd ca om bun la toate, în stare să facă orice i se cerea. Era la fel de priceput ca tîmplar, veterinar, frizer sau fierar. Dacă putea totuși alege, prefera grădinăritul, altoitul pomilor și aranjarea grădinilor. Totuși nu era prea bine văzut ; de fapt lumea credea că era un fel de vraci, ba chiar că s-ar fi ocupat cu magia neagră. Chiar dacă nu era așa, în orice caz prefera tovărășia finlandezilor și a tuturor cerșetorilor vagabonzi și mai ales a compatrioților săi imigranți. Închiriasse o căsuță sus pe dealurile Vestby, locul cu cel mai rău renume, unde trăiau numai țigani, și numai calitatea sa de a se face folositor micii nobilimi îl salvase de cercetările amănunțite ale autorităților. Probabil că acest lucru nu i-ar fi fost de loc pe plac lui Palmström.

Cocoșatul era organistul satului, o ființă nenorocită, pe care fostul pastor îl protejase și îl încurajase să-și cîștige existența, dînd lecții de muzică.

Nicolai făcu cîțiva pași spre ei și spuse :

— Hei, Palmström, cum o mai duci ?

Palmström se ridică repede și-și scoase pălăria, închinîndu-se adînc :

— Măi, măi tînărul Lind, nu-i așa ? A venit tînărul domn înapoi ? Cît de amabil și de curtenitor din partea dumneavoastră să vă amintiți de o veche cunoștință ! E-hei, a trecut mult timp de cînd ne-am văzut ultima oară. Vă mulțumesc pentru că m-ați întrebat ; da, o duc bine, cel puțin cît de bine se poate.

Își schimonosi fața zbîrcită, încercînd să zîmbească în timp ce vorbea repede cu accentul său suedez, dar cum clipea fără încetare din ochii săi mici, iar nasul mare și coroiat ca un cioc de uliu ieșea respingător în afară, nu reuși decît să schițeze un zîmbet lingușitor și atotcu-noscător. În timp ce vorbea tot dădea din mîna dreaptă, acoperită de ciudate tatuaje roșii și albastre.

În tot acest răstimp, organistul stătuse liniștit, în picioare, ținîndu-și modest bereta în mînă.

— Bună dimineața, Nyeberg. Pune-ți bereta la loc, omule ; nu sînt regele, spuse Nicolai. Voi ai să-i vorbești pastorului în dimineața asta ?

Palmström fu cel care răspunse :

— Trebuie să arunc o privire, împreună cu bunul meu prieten Peder Nyeberg, să vedem ce-i cu orga ; crede că are nevoie de mici reparații și verificări ; și în același timp, voiam să mă înscriu pentru următoarea comuniune, spuse, punîndu-și apoi pălăria și încrucișînd evlavios mîinile.

Nicolai rîse.

— Îmi pare bine, Palmström, că te văd cu frica lui Dumnezeu, acum, la bătrînețe.

— Hm, da, și mai e și certificatul pentru a asista la Cina cea de Taină spuse suedezul cu viclenie, și-și duse mîinile la spate.

Tinerii se îngrămădiră în jurul scărilor din fața bucătăriei. În clipa în care o fată blondă și grasă ieși din biroul pastorului plîngînd, tinerii se îngrămădiră în jurul scărilor din fața bucătăriei. Printre hohote mînioase, încercă să le spună ce se întîmplase, în timp ce ceilalți căutau s-o liniștească și s-o consoleze.

Nicolai se întoarse spre ei și-i privi nervos. Ceva nu mergea cum trebuie ; noaptea trecută tatăl său fusese la o petrecere la maior și după ce băuse zdravăn, dimineața era întotdeauna prost-dispus. Nicolai se îndreptă spre casă, fără a le mai spune ceva celor doi.

Suedezul privi gînditor în urma lui, pe cînd se așeza din nou alături de organist.

— Tinărul Lind pare o persoană cu educație aleasă, remarcă Palmström în treacăt, privindu-și lung tovarășul. Păcat că am uitat să-i cer vești din Danemarca.

Mai zilele trecute, pe cînd eram la Hans Dahlbye, au aflat cele mai stranii vești.

Organistul nu manifestă nici cel mai mic interes. Bătea toba cu degetele pe piatră, uitîndu-se la grupul de tineri. În cele din urmă spuse :

— Cea care plînge e fata lui Gudbrand Nerlien.

— Cu adevărat foarte stranii vești, continuă Palmström. Cea mai interesantă mărturie că magistrații și guvernatorii încep să dea dovadă de bun simț, deși cu siguranță că unora nu le va plăcea prea mult. Poate te interesează să afli, Nyeberg...

— Ce ? întrebă Nyeberg tot fără să asculte. Îl interesa mult mai mult fata care plîngea și care se desprinsese de grup, împreună cu încă o fată și dispăruse după hambar. Dumnezeu ! Mi se pare mie că pastorul a cam necăjit-o pe fata lui Nerlien și că ea se duce direct acasă să-i spună lui taică-său.

— Păi, dacă nu te interesează, n-am să mă ostenesc să-ți spun, vorbi suedezul supărat. Dar credeam că trebuie să-i spun unui prieten vești de care depinde viața lui sau mai degrabă viața stăpînilor săi.

— Bineînțeles că-mi pasă, știi bine. E în legătură cu noua orgă pentru biserică ? încercă el să glumească.

— N-are nici o legătură cu orga, dar în schimb cu organizații, da, răspunse Palmström, plin de importanță. Continuă ca și cum ar fi citit dintr-o carte : Potrivit declarației lui Hans Dahlbye, vor avea loc în curînd mari transformări care vor schimba toate obiceiurile bisericesti. Guvernul a anunțat că nu se vor mai aduce ofrande în timpul slujbei. Pe viitor nu se vor mai oficia ceremonii de căsătorie, iar cei ce vor dori să se căsătorească se vor duce doar la judecător. Vor avea nevoie numai de doi martori, vor semna actele de căsătorie și vor fi înregistrați. Ei, prietene, ce zici de asta ?

Nyeberg răspunse destul de pompos :

— După părerea mea, astfel de dispoziții guvernamentale se bazează pe principii foarte sănătoase.

— Da, da, mormăi Palmström, scărpinîndu-se în barbă ; și apoi lumea nu va mai trebui să se omoare cu taxele de căsătorie, zeciuiala pastorului și alte de-astea ; totul va fi aranjat. Dar cum rămîne cu ofrandele ? Ha, ha,

nu prea cred că o să se mai îngrăşe preoţii de acum încolo. Dar, dar...

— O, nu te mai obosi să-l căinezi pe pastor, sacul lui n-o să fie gol, n-are el nevoie de ajutorul celor săraci, replică Nyeberg sarcastic.

Suedezul îl bătu părinteşte pe cocoaşă.

— Nu-mi pasă mie de pastor, de funcţionarii merituoşi ai parohiei şi de organişti. Nu prea cred că poţi pune ceva deoparte din sacii de porumb şi talerii pe care-i primeşti pentru slujbele de duminică, nu-i aşa ? Bani care ţi se dau pentru marşurile nuptiale nu sînt de dispreţuit, aşa-i ? Ce-o să primeşti, tu şi paracliserul, atunci cînd o să-ntin-deţi mîna ? Cred că doar gunoi, conchise el dînd din cap. Faţa palidă a organistului se făcu roşie ca focul.

— Îţi spun eu, Christian Palmström, că nu faci decît să-ţi baţi joc de sărăcia prietenului tău.

— Nu, vai de mine ! Nu trebuie să crezi una ca asta, Peder. Mă bucur doar că în sfîrşit bunul simţ este gata să triumfe în ritualurile bisericii, deşi îmi pare rău că ai să fii printre cei ce vor suferi de pe urma acestui fapt ! Palmström îşi ridică în semn de protest pumnul tatuat. Dar, ia uită-te, ce se-ntîmplă acolo ?

Dinspre grupul de tineri din celălalt capăt al curţii veneau rîsete infundate şi vorbe animate. Se înghesuiseră unii în alţii şi păreau că pun ceva la cale. Palmström se ridică şi porni spre ei, dar Nyeberg îl prinse de poalele hainei şi-l întrebă din nou dacă într-adevăr veştile de la Hans Dahlbye erau adevărate. Suedezul zise că nu era sigur şi că-i părea rău că nu-l întrebasese pe tînărul Lind. Posomorît, organistul traversă după el curtea, tîrîndu-şi picioarele.

Cînd cei doi se apropiară, băieţii se dădură în lături, dar fetele se strînseră ca un ciorchine în jurul fetei celei blonde şi îndesate, care tocmai îşi lega pe cap un şal înflorat. Ea se uită cu timiditate la cei doi bărbaţi. Printre rîsetele zgomotoase ale băieţilor şi chicotelile fetelor, Palmström reuşi în cele din urmă să afle că pastorul nu-i permitea Bertei Nerlien să fie confirmată, pentru că era o neînţelegere între el şi tatăl ei cu privire la zeciuială. Pastorul o dăduse afară, spunîndu-i că nu merita confirmarea. Dar cînd îşi dăduseră seama că pastorul vorbea

nedeslușit și că avea ochii tulburi — în asemenea stare probabil că nu va mai ști a doua zi ce făcuse azi — fata cea blondă fugise acasă, își schimbase îmbrăcămintea și urma să se întoarcă în biroul pastorului și să spună că era de la Overlien, unde nu se certase nimeni cu pastorul tinerilor nu le era teamă să-i spună lui Palmström toate acestea, pentru că atunci când lucra pe la diferite ferme spunea povești pe care le citise în cărți despre religie și preoți, povești ce păreau mai înțelepte decât catehismul și evanghelia.

Cei doi bărbați nu făcură nici un comentariu ; așteptară doar pînă văzură că șiretlicul fetei reușise.

În acest timp, Nicolai era singur în camera lui. Stătea la fereastră, cu coatele pe pervaz și privea trist în grădină, unde totul era ud : iarbă, merii piperniciți cu trunchiurile acoperite cu mușchi și frunzele tufelor de coacăze care, în formă de cupă, se umpluseră cu ochiuri scinteietoare de apă.

Relațiile dintre părinții săi păreau într-adevăr mai proaste decît crezuse. În cele două zile de cînd era acasă, tatăl său se purtase cum se cuvine, dar aseară, întorcîndu-se de la maior, era beat. Azi lucrurile stăteau chiar rău de tot. La ora nouă, cînd Nicolai coborîse la micul dejun, sticla de rachiu de pe masă era deja pe jumătate goală, dar, la urma urmelor, ora nouă nu era chiar atît de devreme, după obiceiul de aici de la țară. Dar, ca pastor, ar fi trebuit să fie totuși mai chibzuit, mai ales astăzi, cînd urma să înregistreze copiii pentru confirmare.

La prima privire, averea familiei nu stătea așa de prost, căci frații săi aveau haine și ghetе noi ; înainte, cînd venea în vacanță, amîndoi erau în zdrențe și desculți. Nu auzise nici obișnuitele plîngerі și văicăreli despre necazurile financiare, cel puțin pînă acum.

Mobila era însă aceeași, veche și uzată. Mai exista binecunoscuta masă mare, roșie, cu picioare făcute din stîlpi de poartă, pe care mîncau. Canapeaua din spatele ei mai era și acum acoperită cu stofa de lînă cu pătrate, la fel cu scaunele ; își aminti că, de mult, acestea fuseseră tapițate cu damasc verde închis. Deasupra canapelei pe perete atîrnau portretele tatălui său, mamei sale, al său și al fraților săi morți. Fuseseră făcute în Christiansand

de un franțuz ciudat. Da, desigur, un franțuz le făcuse, și încă cu multă îndeminare. Oglinda cu rama sculptată și aurită fusese cumpărată la licitație după moartea ultimului pastor. Restul mobilei mai cuprindea o masă de joc din lemn de mesteacăn, așezată în fața peretelui, un raft pentru pipe făcute din spumă de mare argintată și, în colț, o măsuță maronie de scris. Orologiul cel mare și alb al bunicului, care ajungea pînă în tavan și putea arăta data și anul, nu numai să bată ora, era într-un fel prea prețios și frumos pentru a se potrivi cu celelalte obiecte din încăpere. Nicolai stătea acolo și se uita la cadranul din alamă lucitoare. În partea de sus, scris cu litere răsucite, se putea citi : Even Hagensen Weelang 1788. Limba care trebuia să arate data o rupsese chiar el în copilărie și meritase pe drept bătaia pe care o primise pentru fapta sa. Se mai vedea încă o gaură mare acolo unde fusese limba. Visînd cu ochii deschiși, pe jumătate ațipit, asculta tictacul liniștit : Nimic nou, nimic nou, nedorit, nedorit, nu va fi, — ticăia el.

O muscă mare verde îi bîzii pe la ureche și se izbi de geam. Se trezi. Se duse la fereastră. Era într-devăr ceva nou : la fiecare fereastră atîrnau perdele semitransparente ; nu le mai văzuse vreodată. Erau proaspăt scrobite, în cinstea lui, fără îndoială.

Musca zbura de jur împrejur și bîzia enervant pe sub oglinzile tavanului, care — observă el — trebuiau curînd vopsite, căci din an în an erau tot mai murdare și mai afumate.

În bucătărie, focul ardea în cămin, căci fetele se și apucaseră să pregătească masa. Maică-sa intră liniștit și se așază la masă. Nicolai observase la început cît de mult se schimbase ; acum lucrul acesta îl izbi din nou. Se mai îngrășase și, fără a fi bolnavă, mișcările îi erau încete și obosite. Părul îi încărunțise mult, iar obrajii scofilciți dovedeau că pierduse mai mulți dinți. Cîndva ochii ei fuseseră atît de veseli și de strălucitori, iar el fusese mîndru de ei pentru că lumea spunea că semănau cu ai lui ; acum priveau fix în gol și arătau obosiți de atîta veghe nervoasă.

Își luă lucrul de mîna și, pe cînd număra automat împunsăturile, cu o voce monotonă, începu să-i pună între-

bări amănunțite despre viața la Copenhaga : cum se descurca cu mîncarea și cu hainele și cum o mai duceau familia și cunoștințele pe care le întîlnise cu douăzeci de ani în urmă cînd se dusesese acolo cu soțul. Îl întrebă despre studiile pe care le făcea și cînd va termina, despre rege — mai era la fel de nebun ca pe vremuri ? — și multe, multe altele. Răspunsese deja de mai multe ori la multe din aceste întrebări, dar evident că ea uitase. Cu voce blîndă, îi spuse din nou totul despre micile evenimente și, printre ele, și despre lucrurile mai importante.

Treptat aduse vorba despre locuitorii ținutului. Întrebă despre fiecare din vechii lui prieteni și vecini și întrebă dacă se mutase vreo familie nouă în zona lor. Da, noul judecător. Noul judecător ? Cine era ăsta ? Judecătorul — judecătorul Weydahl, se corectă ea. O, da, Nicolai îl știa dinainte de a pleca la Copenhaga. Nu erau patru ani de cînd se mutase aici noul judecător ? Atunci înseamnă că nu se mai instalase nimeni în ținut în ultima vreme, dacă el fusese ultimul venit. Nu-l vedeau prea des. O, da, domnul Lind îl mai întîlnea din cînd în cînd, dar, de la moartea soției, nu invitasese nicio dată femeii la petrecerile de la el. Nicolai își amintea chiar și de moartea doamnei Weydahl. Dar ce se mai auzea despre familia Orre de la Alm, se ducea des pe la ei ? Nu, șopti ea, era ceva ciudat aici, căci se părea că Lind îi datorează o mulțime de bani lui Orre. Nicolai se încruntă și privi gînditor o crăpătură din pervaz.

Domnul Orre, continuă ea, nu le făcuse greutăți ; de fapt nici nu credea că le ceruse vreodată banii înapoi. Dar chiar și așa, avea impresia că soțul ei îl evita.

Era clar, își spuse Nicolai, că mama lui nu prea ieșea în lume. Nici nu-i putu spune cînd fusese ultima oară în vizită, dar bănuia că probabil la botezul celui mai mic dintre copiii maiorului și asta fusese cu un an în urmă.

Nicolai se legăna în balansoar.

— Mamă, spuse el, nu cred că e bine să stai acasă tot timpul. Nu vrei să mergi cu mine în după-amiaza asta la familia Orre ? Știi, ar trebui să mă duc pe la ei cît stau aici.

Ea îi zîmbi :

— Erai prieten cu fetele, Nicolai, și acum sînt amindouă acasă.

Șovăia și, nemaștiind ce să spună, oftă și-și netezi rochia neagră ponosită. Era cea mai bună rochie a ei și și-o pusese pentru el, dar era îndoielnic dacă era destul de bună pentru a se duce în vizită.

Nicolai îi citi gîndurile.

— Ești la fel de elegant îmbrăcată ca oricare altă femeie, spuse, și în afară de asta nu le facem decît o vizită scurtă ; nu ne ducem la nici o petrecere.

Maică-sa gîndi mai bine și se convinsese singură că trebuie să meargă, chiar dacă va fi puțin mai greu să facă rost de trăsură și cai.

Soarele lumina încăperea. Afară, în grădină, lucea pe meri și pe tufele de coacăze și scliffea pe firele de iarbă. Maică-sa lăsă lucrul de mînă să-i cadă în poală, exclamînd :

— Ce minunat ! Se înseninează.

Nicolai deschise larg ușa spre vestibul. Bogată și aurie, lumina soarelui se revărsa peste cîmpiile verzi și peste apa pe care briza ușoară o încrețea în valuri mici. Lumina cădea pe colinele din partea de vest a lacului unde vîntul mătura pîlcuri de ceață. Vîrfurile din zare se uneau din nou într-un singur lanț de munți albaștri. Grupul de tineri plecase din curte și numai frații săi mai mici rămăseseră să se joace cu cîțiva dintre copiii țăranilor. Se înverșunau să distrugă un cuib mare de viespi pe care-l descoperiseră sub streășina hambarului, aruncînd cu pietre și scoțînd țipete sălbatice.

Pisica își căută cu precauție drumul printre băltoacele mici de ploaie din curte. Veni la Nicolai și-și frecă spinarea arcuită de ghetele lui, torcînd tare tot timpul. Apoi începu să se joace cu niște crenguțe de ienupăr rupte, care zăceau împrăștiate pe podeaua vestibulului.

— Cît de frumos e aici, cît de frumos ! gîndi Nicolai și imită un mieunat, încercînd să facă pisica să se întoarcă la el. O să avem vreme frumoasă astăzi la Alm, pisicuțo.

Chiar în clipa aceea, prin ușile deschise ale salonului, auzi vocea nazală și stridentă a domnului Lind. Era su-

părat și nemulțumit. Apoi maică-sa îi răspunse, temătoare și totuși împăciuitoare, apărîndu-se parcă.

Nicolai intră. Tatăl său stătea în picioare lângă bufetul din colț. O strîngea pe soția sa de braț și o scutura.

— Iubito, n-o gădesc. De dimineață era aici, Gine. Unde e acum ? Dragă, cine a luat-o ? Nu ți-am interzis să te atingi de ea ?

— Ce se întîmplă, tată ? întrebă Nicolai destul de tăios, văzînd-o pe mama sa crispîndu-se de durere. Lind dădu drumul brațului și se întoarse, neplăcut surprins să-și vadă fiul. Fața i se făcuse stacojie, iar ochii erau sticloși și luceau ; era evident că băuse.

Se strădui să fie amabil.

— Cheia de la bufet, fiule. A luat-o cineva.

— Ai lăsat-o probabil în birou, îl întrerupse soția sa. Mă duc să văd... Ieși grăbită ca și cum n-ar mai fi vrut să dea alte explicații, iar soțul ei o urmă.

Nicolai se așează din nou la fereastră. Nu mai băga în seamă soarele strălucitor. Îngrozitor cît de mult îmbătrînise tatăl său, ce alb și rar îi era părul ! Și mai avea și dezgustătorul obicei de a-i spune mamei sale cuvinte de alintare cînd o făcea să sufere.

III

În timpul domniei regelui Hans, trăia în Danemarca un nobil pe nume Jens Orre, care călătorise mult. În decursul călătoriilor sale adoptase multe dintre opiniile moderne eretice cu privire la religie și, fiind foarte încăpăținat, dar și un om sincer, nu ținuse secret acest lucru. Din cauza acestor vederi ale sale, avusese un conflict cu un preot și-l ucisese. Fugind ca să-și salveze viața, venise, cu familia și copiii, în Norvegia. Fiindcă nu se simțea în singuranță nici pe țarm, nici în orașe, se duse în interiorul țării, în valea Gudbrandsdal, și se stabili pe malul vestic al lacului Mjösen, unde își sculptă blazonul pe peretele bisericii, ca simbol al dorinței sale de a rămîne în acea parte a țării.

Era primul membru al familiei Orre cunoscut în istorie. Nepotul său se mută pe malul de răsărit și cumpără ferma Alm, reședința familiei. Adună o mare avere, care fu moștenită de câteva generații la rînd și păstrată întreagă, căci întotdeauna fuseseră puțini moștenitori.

Chiar dacă familia Orre nu reușise să-și păstreze titlul de noblețe, erau încă priviți cu mult respect. Nu voiseră niciodată să ajungă mari proprietari, mulțumindu-se numai cu ferma Alm. Își investeau banii cu o dobîndă moderată; în rest, scoteau un profit bun, ocupîndu-se cu diverse negustorii și cu timpul ajunseră să controleze câteva din cele mai bune mori din regiune.

Se întovărășeau mai ales cu țărani, care îi stimau, deși niciodată nu încheiaseră căsătorii în familiile de țărani. Era un obicei ca fiii și fiicele lor să intre prin căsătorie în familii de preoți și funcționari, uneori chiar în familiile bogate de negustori din orașe.

Moșteniseră cu toții spiritul de erezie al strămoșului lor și obișnuiau să călătorească mult cît erau tineri. O sete nepotolită de cunoaștere îi făcea foarte adesea să fie mai bine informați decît era normal pentru cei din vremea aceea. Pe măsură ce se întorceau la Alm din călătoriile făcute peste hotare, fiecare aducea cu sine multe cărți, așa că treptat colecția deveni o adevărată bibliotecă. Dar numai la puțini le era îngăduit s-o folosească. Părerile și vederile celor din familia Orre erau de o importanță deosebită în cercul lor. Din lumea cosmopolită de afară aduceau cu ei, întorcîndu-se în această retrasă parte a Țării de Sus, un punct de vedere nou.

La începutul secolului al optsprezecelea, familia Orre era în culmea puterii și a bogăției. În timpul domniei regelui Frederic IV, țara fusese sărăcită din cauza războiului și vistieria goală fusese din nou umplută prin vînzarea bisericilor și a proprietăților lor. Gregers Henrikssôn Orre plecase atunci la Copenhaga și cumpărase biserica în numele parohiei, plătind o sumă frumoasă în bani gheață. Era singurul de prin acele părți care avea atîția bani gheață încît să poată face așa ceva. Mai tîrziu, suma pe care i-o datora parohia fu fixată de țărani, care i-o plătiră.

În vara lui 1733 se întâmplă ca Henrik Gregerssøn Orre să aibă onoarea de a găzdui la Alm pe majestățile lor regele Christian VI și soția sa, regina Sophia Magdalena și suita lor. Splendoarea ospitalității oferite de el cu această ocazie rămase legendară în împrejurimi. Copiii săi cu siguranță nu uitară niciodată că li se permisesse să străbată sala, să se incline și să facă reverențe în fața majestăților lor, pe când aceștia se aflau la banchet și să simtă privirile regești fixate asupra lor de la o distanță atât de mică. După această vizită, câțiva ani la rînd Henrik Orre visă că o să-și recapete titlul de noblețe. Anticipînd acest eveniment, pentru cîtăva vreme făcu o impresie bună în societatea ținutului; apoi muri pe neașteptate, într-o perioadă cînd averea familiei se micșorase mult.

Totuși fiul său găsi o nouă cale de îmbogățire. Deveni negustor pe întreg ținutul cu brevet regal și curînd fu reparată toată paguba adusă averii familiei de către ospitalitatea oferită de tatăl său regelui Christian VI. Pe o distanță de cîteva zeci de mile de jur împrejur nu mai exista alt negustor, și nimeni altcineva în toată Țara de Sus nu avea o varietate mai mare de mărfuri. În magazinul lui se găseau de toate: mătăsuri atât de groase și de grele încît rochiile făcute din ele stăteau în picioare singure, dantele albe și panglici colorate, stambă și tafta, catifea și puf de lebădă, cea mai fină stofă englezească, ciorapi, berete și pălării, precum și sare, tutun, mirodenii, zahăr și cafea, ba chiar și ceai, ciocolată și vin pentru cei mai înstăriți. Autoritățile se plîngeau — și nu pe nedrept — că negoțul pe care îl făcea la Alm crease printre oamenii obișnuiți dorința de lux, iar femeile și fetele renunțau să mai toarcă și să mai țeasă pentru că țesăturile pe care le vindea Orre erau mult mai frumoase decît orice ar fi făcut ele și, pe deasupra, și mai ușor de obținut. Dar chiar dacă țăranii avuseseră un an bun și-și putuseră vinde bine recolta, nu se grăbeau să-și lase nevestele să dea banii pe găteți.

La începutul veacului, proprietarul magazinului era Hans Orre, un om excentric de vreo cincizeci sau șai-zeci de ani, ofilit, uscățiv și livid. În timp ce-și făcea de lucru prin prăvălie, părul strîns într-o șuviță subțire la

ceafă îi sălta pe gulerul hainei cafenii cu nasturi argintii. Avea întotdeauna într-o mînă o cutie de baga cu tutun de pipă. În tinerețe fusese la Paris și Londra. Citise foarte mult și-i plăcea să facă impresie printre oamenii de la țară, dînd citate în franceză și engleză, citate pe care, bineînțeles, ei nu le înțelegeau. În plus, domnul Orre era republican și cel mai liberal dintre liber-cugetători. Nu se ducea niciodată la biserică și nu pierdea nici o ocazie să vorbească fără nici un respect atît despre biserică, cît și despre monarhie, într-atîta încît lumea se întreba dacă nu o să aibă necazuri cu autoritățile.

Chiar și la cele mai serioase ocazii avea un aer de politețe formală și sarcastică. Era văduv și se spunea că, pe cînd se afla la patul de moarte al soției, i s-a transmis că un străin dorea să-i vorbească. Orre își ceruse scuze pentru moment, deoarece soția sa era tocmai gata să-și dea sufletul, dar spusese că spera că va fi curînd la dispoziția vizitatorului său. După cîteva clipe, intrase în salon cu pași mărunți, înclinîndu-se :

— Domnule, sînt la dispoziția dumneavoastră — soția mea tocmai a murit.

Se mai spunea că în tinerețe îi plăcuseră femeile, dar acum ducea o viață ordonată, nu bea niciodată prea mult și detesta jocul de cărți. Chiar dacă părea dur și nemilos, în realitate era foarte generos.

Gospodăria i-o ducea o soră nemăritată. Avea doi fii ; cel mai mare urma să preia ferma Alm și prăvălia ; cel mai mic era funcționar guvernamental în Jutlanda. Mai avea și două fete.

Ferma Alm se afla la o milă și jumătate la sud de biserică. Drumul înspre Alm mărginea pajiști și cîmpuri bine lucrate, se încolăcea în jurul unui mal plin de stînci, apoi trecea de un pîlc de brazi piperniciți care-și înfundaseră rădăcinile în solul arid ; apoi deodată, chiar în față, vedeai curtea și casa, aproape cît un conac. Casa cu două etaje și cu un turn cu ceas deasupra se afla în centrul grupului de clădiri. Micul turn cu ceas pus acolo de Henrik Orre avea și el povestea lui ciudată. Domnul Orre plătise un preț foarte mare unui ceasornicar din Gudbrandsdal ca să-i facă pentru turn acest ceas cu pa-

tru cadrane. Ceasornicarul nu putuse face un singur mecanism pentru toate cele patru fețe ale ceasului, așa că pentru fiecare instalase câte un mecanism separat. Deoarece nici măcar două nu arătau aceeași oră și toate fuseseră construite să bată jumătățile de oră cu sunet metalic, făceau atita larmă zi și noapte încît stăpînul de la Alm trebuise să oprească trei din acele minunății mecanice. Cea de-a patra continua să-și învîrtă limbile și băteau ora, refuzînd să accepte autoritatea de cronometru a soarelui.

Două aripi lungi cu un singur etaj se întindeau în unghi de fiecare parte a clădirii principale. Erau folosite drept depozite și prăvălii și ca încăperi destinate servitorilor. Aripa cea mai aproape de drum era folosită drept prăvălie și se ajungea la ea pe niște trepte înguste și foarte tocite. Toate aceste clădiri erau zugrăvite în galben, iar hambarul și celelalte clădiri de pe panta lacului erau cenușii.

În curte oamenii forfoteau și se îmbrînceau în sus și în jos din zori și pînă seara. Se pusese stîlpi pentru prîponitul cailor spre înlesnirea clienților, cărora le trebuiau uneori ore întregi pînă să ajungă la capătul plimbării prin prăvălia întunecată și ticsită. Vinzătorii trufași și arțăgoși își vedeau de treburi în spatele tejghelei, atît de tacticoși încît dădea clientului impresia că-i făceau o favoare dîndu-i voie să-și cheltuiască banii.

La Alm, în salonul cel mare pe măsuta de ceai, fusese așternută o față de masă albă cu ciucuri. Buna mătușă Brigitte turna ceaiul în cești de porțelan danez cu model albastru dintr-un ceainic aburînd. Mai întîi fu servită doamna Lind, apoi fetele Laurentze și Sophie, apoi bătrîna lor strămătușă, care avea peste optzeci de ani și căreia i se spunea „bătrîna domnișoară“, pentru a o deosebi de mătușa Brigitte. Farfuriile cu prăjituri trecură pe la fiecare. Doamna Lind se servi și numai după multe invitații din partea gazdei se hotărî să mai ia încă o dată din bunătățile de pe farfurie. Sosi apoi borcanul de sticlă cu lingurițe în el, urmat de borcane de dulceață. Doamnele luau fiecare borcan cînd ajungeau la el, gustau dulceața și-l dădeau mai departe. După ce gustaseră dulceața, puneau lingurițele într-un vas cu apă în mijlocul mesei.

Cînd se servea un alt fel de dulceață, fiecare lua o linguriță din borcan, o folosea și o puneă înapoi în apă.

Soarele puternic umplea camera. Razele se reflectau în sutele de picături de sticlă ale candelabrului și dansau într-un curcubeu tremurător pe tapetul de culoare închisă. Era cald și pe nasul aristocratic al bătrînei domnișoare care tricota cu sîrg, apăruseră broboane de sudoare. Își ținea firul într-o cutie de lemn cu filigran de argint, legată cu șiret tot de argint. Era tare de urechi, vocea ei stridentă întrerupea adesea conversația care se desfășura liniștit, între cei aflați în încăpere.

Laurentze, sfioasă și liniștită, stătea lângă strămătușa ei cu mîinile încrucișate în poală. Ca și sora ei, era îmbrăcată într-o rochie ușoară de muselină înflorată, cu mineci scurte și decolteu pătrat. Nu i se potrivea și o făcea să pară prea mare pentru vîrsta ei și cu părul și fața prea blonde.

Ușa spre bibliotecă era deschisă și de unde stătea, în fața oglinzii de pe consolă, îl putea vedea pe Nicolai în picioare vorbind cu alți bărbați. Îi simți privirile asupra ei și voi să întoarcă capul și să-i zîmbească, dar pur și simplu nu îndrăzni pentru că locotenentul Wallace stătea în prag și trăgea din pipă, scoțînd rotocoale de fum. Iar Wallace, bătrînul și distinsul burlac, observa întotdeauna chiar și cele mai mici zîmbete sau priviri și ar fi tachinat-o după aceea.

Biblioteca era încăperea preferată a domnului Orre. Era atît de ticsită de cărți încît abia mai încăpuse o canapea lângă perete și o sobă suedeză într-un colț. Pretutindeni erau cărți, de la podea pînă în tavan, unele erau solid legate în cafeniu și, împăturite strîns alături de ele, pe rafturi, se aflau teancuri de broșuri și mănunchiuri de ziare, învelite cu grijă. Pe rafturile de sus erau rînduri de cărți vechi, legate în pergament gălbui; fuseseră adunate și una cîte una de către strămoșii actualului proprietar. Cele mai multe fuseseră cumpărate în străinătate și aduse la Alm de către cei ce se întorceau din călătorii.

Deasupra canapelei atîrna o gravură cu ramă aurită reprezentîndu-l pe Voltaire. Mai fuseseră și altele ale unor oameni de seamă, dar pe măsură ce pereții deve-

neau tot mai ticsiți de cărți, toate celelalte tablouri fuseseră mutate în salonul cel mare. Rămăsese numai vechea figură aspră a lui Voltaire, părînd că-i cercetează pe bărbații adunați acolo, ca și cum ar fi întruchipat vederile gazdei.

În afară de domnul Orre, Nicolai Lind și locotenentul Wallace, mai erau acolo și maiorul Brager și un țaran înstărit, care venise la negustorul districtului ca să-și vîndă grîul. Maiorul și locotenentul trecuseră pe acolo neinvitați ca să bea ceva tare după o petrecere, care ținuse pînă tîrziu cu o seară mai înainte.

Domnul Orre era un om ospitalier ; chiar dacă el însuși nu bea decît apă îndulcită, pe masă avea întotdeauna pentru musafiri un ulcior cu punct fierț din romul de Jamaica pe care-l avea el.

Îl descoseau pe Nicolai despre noutățile din Copenhaga, dar nu prea avea multe să le spună și curînd conversația deveni o ciorovăială politică despre războiul dintre Franța și Anglia. Maiorul, necioplît și nerafinat, bătea mereu în masa de stejar cu coada pipei, încercînd să se dea mai multă greutate părerilor sale. Se jura că împăratul francez era un soldat foarte capabil — un individ foarte capabil, într-adevăr — în stare să-i înfrîngă pe englezi ca și pe iacobini ! Locotenentul Wallace era de acord cu maiorul, luîndu-i aproape vorba din gură. Încălecă repede un scaun cu spetează înaltă și începu să debiteze o mulțime de prostii despre iacobini și regele Suediei, exprimîndu-și disprețul pentru ambele părți și adunîndu-și sprîncenele atît de tare încît bucla neagră de pe frunte i se mișca în sus și în jos. Începuse să simtă efectele punctului, iar vocea răgușită îi trăda noaptea de beție dinainte.

Domnul Orre le ținu un discurs pătrunzător despre principiile republicane, iar țaranul întinse de mai multe ori o mină mare și grosolană după paharul cu punct pentru a ura noroc și a bea în sănătatea tînarului student, care cu atîta amabilitate i se adresase cu titlul de „proprietar“. De fiecare dată cînd bea, se lăsa pe spate în fotoliu, trăgea de amîndouă capetele lavalieriei de mătase purpurie, scîncea și rîdea atît de tare încît burta mare îi tresălta. De fiecare dată maiorul îl privea pe țā-

ran, cu o privire care parcă spunea : „Ce-l face pe acest individ să se creadă că este de o seamă cu noi ?“

Pe fereastra deschisă, o spirală continuă de fum ieșea în grădină din pipele bărbaților și se topea în razele soarelui de după-amiază.

Nicolai se plictisea. Îl deranja familiaritatea țăranului pe jumătate beat și nu mai răspunse la toasturile lui. Avea o senzație ciudată. Descreieratul ăsta prost de maior, care se contrazicea tot timpul ca și cum ar fi uitat să mai vorbească coerent, și demodatul ăsta de negustor de la țară, care nu vorbea decât despre principiile ce stau la baza unui stat rațional, împrăștiind mereu tutun de prizat peste haine, canapea și masă — toți aceștia erau plictisitori. Și totuși cîndva, în copilărie, dintre toate cunoștințele părinților săi, pe ei îi admirase Nicolai cel mai mult. Amintirile sale îi învăluiseră, cu o anumită fascinație și în anii petrecuți în Copenhaga se gîndise la ei ca personaje principale ale unei pastorale norvegiene rustice. Rușinat întrucîtva de amintirile sale, îi vedea acum cu alți ochi, atît pe locotenentul cel desfrînat, cît și pe țăranul cel bătăran, a cărui putere pretențioasă îi apărea acum caracteristică pentru provincialii neciopliți din această regiune.

Dezgustat, își goli paharul dintr-o singură înghițitură și, după ce-l termină, se uită în salon ; privirea sa o întîlni pe cea a veselei și zîmbitoarei Laurentze și deodată își dădu seama că suferise o dezamăgire și mai mare.

În primele ore ale dimineții, cînd se întorcea din Danemarca, stînd pe puntea micii șalupe și privind cum se apropie țărmul țării sale, știuse că obiectul dorului său cel mai mare din timpul celor trei ani petrecuți în străinătate era numai un vis vag. Acest vis se lega de Alm și de o noapte minunat luminată, de Rusalii, în pădurea de pini. Se dusese cu părinții săi și cu un grup de prieteni sus pe deal. Grupul adunat acolo rîdea și cînta și ținea discursuri, pregătind tradiționalul foc din noaptea de Rusalii. Își amintea că văzuse o fată stînd lingă foc și uitîndu-se la flăcări tocmai în clipa cînd butoiul cu smoală căzuse de pe țăruș, făcînd flăcările să izbucnească și să scapere și cînd cei ce priveau izbucniseră și ei în urale. Era înaltă și subțire, îmbrăcată în alb, ca o umbră

luminoasă care se profila pe fondul întunecat al pădurii din spatele ei.

Cînd petrecerea luase sfîrșit, se dusesese la ea, o luase de mînă și, ca niște copii nebuni, alergaseră la vale pe poteca din pădure, luînd-o cu mult înaintea celorlalți. Apoi deodată o luase în brațe și o sărutase, spunîndu-i cît de mult o iubea și cît de rău îi părea că trebuia să plece la studii la Copenhaga. Se sărutaseră și-și juraseră credință. Era palidă și pură în amurgul tîrziu al nopții de vară și amîndoi simțiseră că nu mai erau copii.

Din această amintire crescuse visul său care-i susținuse moralul în timpul celor trei ani grei la Copenhaga. Acesta era motivul pentru care inima îi bătuse tare tot timpul în drum spre Alm.

Iar acum — se uita la Laurentze care încă mai zîmbea, golind paharul pe care locotenentul îl umpluse din nou. Își dădea seama că era puțină asemănare între fata pe care o zărise la lumina focului și cea care ședea în salon. Se lățise și se îngrășase prea mult. Arăta așa nu numai din cauza rochiei, a mersului și a ținutei neglijente. Fața era plină de pistrui, cu trăsăturile vagi și neinteresante. Singurul lucru frumos la ea erau ochii albaștri; sclipeau de sub buclele blonde cu o licărire veselă care părea că exprimă o bucurie ascunsă. Privirea îl chinuia. Cît de diferită era de acea Laurentze din visurile lui! Mai era încă legat de ea prin amintiri, pe care ea se părea că le păstrase cu credință.

Un lucru era sigur; nu se mai simțea atras în nici un fel de această fată greoaie din salon, cu mîinile roșii încrucișate în poală, oricum ar fi considerat ea relațiile dintre ei. Ce determinase oare această schimbare?

Era oare numai faptul că nu mai era atrăgătoare, sau punctul său de vedere despre femei devenise mai pretențios de cînd fusese la Copenhaga, îl făcea să simtă astfel? În orice caz, ea trebuia să înțeleagă că acum o considera numai o cunoștință, o prietenă din copilărie și nimic mai mult. Se hotărî să acționeze prudent și cu sînge rece pentru a evita necazurile. Își reaminti salutul ei timid de bun venit, spus într-un dialect atît de provincial încît suna cu greu a limbaj decent pentru niște

urechi obișnuite cu vorbirea din Copenhaga. Fără cea mai mică șovăială luă hotărîrea să fie prudent și rece.

Se ținu de hotărîre pînă după cină. Țăranul plecase, deoarece nimeni nu-l invitasese să rămînă, iar ceilalți domni se reîntorseseră în bibliotecă, la pipele lor. Puțin încălzit și amețit din cauza punciiului, Nicolai ieși să se plimbe singur prin grădină. Era aranjată într-un mod ciudat și formal, cu sere și garduri vii tăiate care se îngălbeneau în verile secetoase și se rupeau sub greutatea zăpezilor iarna, dar fără îndoială îl costase o groază de bani pe Henrik Orre să-și facă această grădină. Laurentze ieși și ea în grădină.

Ca să facă conversație, Nicolai o întrebă despre frațele ei care plecase la oraș pentru cîteva zile. Ea îi răspunse cam stîngaci și apoi tăcu, mergînd alături de el.

Nicolai nu-și mai putu aminti niciodată după aceea precis ce se întîmplase, căci, în ciuda hotărîrii sale, se trezi că-i luase mîinile într-ale lui. Ea îi răspunse printr-o strîngere drăgăstoasă și, uitîndu-se în ochii albaștri deschis, nu putu să nu vorbească de noaptea aceea de Rusalii. Șovăia, vrînd să evoce copilăria lor, dar buzele ei erau atît de roșii și de pline încît le sărută și-i spuse tot ce se hotărîse să nu-i spună.

Cînd se întoarseră amîndoi în salon strămătușa ședea tot în balansoar. Dădu din cap afirmativ spre ei. Amîndoi arătau nedumeriți și stupizi. Pe cînd intrau, conversația lor era atît de nenaturală și voit degajată încît doamna Lind și mătușa Birgitte schimbară o privire atotștiutoare, de parcă s-ar fi așteptat curînd la vreo veste interesantă. Nicolai înțelese semnificația privirilor celor două femei și simți că răul fusese plăcut. Se întîmplase în timpul celor douăzeci de minute din grădină. Se legase de această fată. Maică-sa și mătușa Birgitte erau martore. Distrat, își trecu degetele prin păr și oftă, dus pe gînduri.

Maiorul spuse cu un rîs răgușit :

— Ia priviți la tînărul domn Lind. Cît de bine seamănă cu pastorul cînd nu-i vin cărțile !

Apoi Wallace începu să povestească cum avocatul Høegh îl bătuse la cărți pe pastor cu o seară mai înainte. Dar Nicolai își îndreptă umerii și-i aruncă loco-

tenentului o privire atît de exasperată și de minioasă încît acesta se opri la jumătatea frazei. Bineînțeles că nu dorise să-l insulte pe tînărul domn Lind. Însămintat de efectul pe care-l avusese povestirea sa asupra lui Nicolai, locotenentul trînti o scuză care-l puse pe băiat într-o încurcătură și mai mare.

Din fericire doamna Lind se ridică să plece. Era puțin neliniștită la gîndul că plecase de acasă fără să lase vorbă pentru domnul Lind, care-și făcea somnul de după-amiază. Ofițerii nu se prea grăbeau însă să plece, așa că numai mama și fiul își luară rămas bun. Fură conduși la trăsura de întreaga familie, în frunte cu domnul Orre, care se tot înclina politicos. Își luară rămas bun cu numeroase cuvinte amabile de ambele părți. Nicolai putu s-o observe mai mult pe Laurentze. Mătușa Birgitte nu se putu abține să nu-l invite să vină curînd din nou, Laurentze îi dădu mîna pe neașteptate, Sophie chicoti, iar domnul Orre se mai înclină o dată pe cînd caii porneau și hurducăiau trăsura pe poartă, afară din curte.

Trecură pe lîngă cîțiva clienți ducînd în spate ranițe grele și pline făcute din coajă de mesteacăn. Tocmai plecau din prăvălie și o porneau cu răbdare pe lungul drum spre periferia districtului.

Maică-sa, obosită de plimbarea neobișnuită, stătea liniștită. Fiul, cufundat în gînduri, era bucuros că era scutit să vorbească, așa că drumul spre locuința parohială se scurse în tăcere în noaptea de vară, caldă și frumoasă. Se auzeau potîrnichile de prin pajiște, iar fața lacului era netedă ca o oglindă.

Un băiat zdrențaros și leneș veni încet de la grajduri să deshame caii în curte. Doamna Lind se duse în vestibulul de la bucătărie, în timp ce Nicolai îl ajuta pe băiat. După ce sfîrșiră, Nicolai veni și el înăuntru și, pe neașteptate, îl văzu pe tatăl său bîjbîind pe coridor, în cămașă și cu pipa în gură. În spatele lui, în umbra ușii, zări rochia neagră a mamei sale.

— Deci tu ești, fiule! Mă bucur că te văd. Am stat aici toată seara așteptîndu-vă pe tine și pe maică-ta. N-a fost frumos din partea voastră să mă lăsați aici singur și să nu-mi spuneți unde vă duceți!

Era beat și furios, dar căuta să se ascundă printr-o încercare de a fi plin de haz.

— Dar, tată, nu ne-am dus departe, ci numai pînă la familia Orre. Dormei după ce mîncaseși și nu am vrut să te deranjăm, spuse Nicolai împăciuitor.

— Intră, băiete, intră ! Abia am schimbat două vorbe de cînd ai venit, spuse pastorul cu o voce amabilă, dar plîngăreață, și, apucîndu-l de braț, îl împinse în salon. Pastorul îi arăta un scaun pe cînd el însuși cădea pe canapea.

— Stai jos, Nicolai. Vreau să-ți vorbesc. Ai venit de trei zile și nu am stat încă de vorbă.

Își aruncă pipa pe podea și înfipse mîinile în deschizătura brațului de la vestă. Continuă cu un oftat, sughițînd tot timpul :

— Trei zile sub acoperișul tatălui tău fără c vorbă sinceră, fiule !

Doamna Lind ieși ușor și Nicolai se așeză pe scaun. Pe masa din fața lui, printre ziare murdare și mototolite, se aflau o cană de bere, un pahar și o sticlă de rachiu.

IV

Pastorul se trezise prost dispus și amețit pe la jumătatea după-amiezii. Cînd servitoarea îi spusese că d-na Lind și cu Nicolai plecaseră spre Alm, se înfuriase și-i insultase pe toți servitorii pe care-i găsea în calea sa, dar aceștia erau atît de obișnuiți încît nu-i mai dădeau nici o atenție, iar cei doi fii mai mici fugiseră de minia sa. În cele din urmă ieșise pe cîmp și se înveselise cu un pahar de coniac băut cu cei ce lucrau la fin. Lind se simți mai bine după aceea, dar starea de spirit nu-i fu îmbunătățită cînd îi văzu pe drum pe maiorul Brager și pe locotenentul Wallace. Știa prea bine unde se duceau și motive întemeiate, datînd din noaptea trecută cînd jucaseră cărți, îl opreau să-i cheme din drumul lor ; alte motive, la fel de întemeiate, îl opreau să se ducă după ei la Alm.

Se întoarse încet în casă. Cît de tare se plictisea ! Ceilalți se distrau într-o tovărășie și cu o conservare agreabilă, în timp ce el stătea singur în casa asta mare și goală, pe cînd nevasta și copiii erau plecați iar toți ceilalți munceau. Of, cît de tare se plictisea ! Erau cu toții nerușinați și lipsiți de respectul ce i-l datorau.

Simțea cheia de la bufet în buzunar, cheia pe care Gine încercase s-o ascundă. De ce ? Se temea oare că soțul ei va dori să bea un pahar de rachiu, acum cînd i se întorsese acasă fiul cel mare ? Era un tînăr atît de rafinat ! Bineînțeles că gustase o picătură la micul dejun ca să-și liniștească stomacul, dar putea jura că nu era beat.

— Hai, iubita mea, nu te necăji ! Nu trebuie să-ți fie rușine de soțul tău, Gine !

Și se plimba în sus și în jos între salon și birou, plin de ură față de nevasta sa și de lumea întreagă, plictisit și considerîndu-se prost tratat, dorindu-și tovărășia cuiva. De fiecare dată cînd se răsucea pe călcîie, se uita la ceas. Transpira nervos din cauză că timpul trecea prea încet. Îl cuprinse o senzație de leșin, ascultîndu-și pașii inegali răsunînd în încăperile goale. Îl dureau mîinile și picioarele. Era de nesuportat. Răsuci în broască cheia de la bufet ; puse pe masă cana de bere, sticla de rachiu și un pahar. Trebuia să se întărească cu ceva după o noapte de nesomn, dar cu siguranță Gine nu va avea nici un motiv să se rușineze în fața fiului lor mai mare.

Orele treceau și pînă se inseră pastorul era beat. Aduse cerneală și hîrtie și scrise o scrisoare veninoasă ziarului din Christiania despre un ofițer nechibzuit care recruta pe țărani săraci și capii familiilor mari, exact cînd erau în toiul aratului de primăvară sau al semănatului, ba chiar cerîndu-le să ia mîncare pentru două săptămîni, iar cînd veneau să-și facă serviciul militar, aveau doar de reparat uniforme vechi. De ce nu puteau aștepta acești ofițeri pînă se terminau lucrările de primăvară sau de ce nu se făcea această treabă după efectuarea serviciului militar ? Majestatea sa regele se vădise întotdeauna bun și plin de grijă în ceea ce-i privește pe capii de familie. Pe deasupra mai era curios și faptul că recruții erau întotdeauna țărani, nu croitori...

Pana zgîria enervant hirtia. Iată ce va primi maiorul ca răspuns la sarcasmul său. Fără îndoială articolul va atrage după sine o cercetare a conduitei maiorului, ba chiar și necazuri, căci generalul era foarte atent la asemenea lucruri. Aşa-i trebuie maiorului. Domnul Lind bău cîteva pahare de rachiu şi fu recunoscător ţăranului Hans Dahlbye, care-i atrăsese atenţia asupra acestei probleme. Individul ăsta, Hans Dahlbye, era mult mai de treabă decît zvonurile ce circulau despre el. În ciuda necazurilor pe care i le făcuse lui Lind personal, era un om căruia îi păsa de oamenii de jos.

Cînd termină scrisoarea, pastorul era beat de-a binelea. Nu, nu voia să mănînce nimic, spuse el servitoarei cînd aceasta îi aduse cina. Apoi moţai puţin pînă să se întoarcă de la Alm soţia sa.

În încăpere aerul era închis şi greu din cauza fumului stătut de tutun şi a mirosului de rachiu. Pentru Nicolai era de două ori mai apăsător, deoarece afară aerul era proaspăt şi mirosea a pămînt reavăn. În lumina înserării, distingea chiar părul alb ciufulit şi faţa palid-pămîntie a tatălui său, care se schimonosea grotesc în timp ce gîndurile şi limba i se împleticeau din cauza beţiei.

Un sentiment adînc de ruşine îl cuprinse pe Nicolai. Acest beţiv, acest pastor decăzut care trecea printre enoriaşii săi ca un proscris, acesta era tatăl său. Vanitatea, frivolitatea şi această societate needucată îl aduseseră în starea asta, gîndi el.

Regretînd cu durere, îşi aminti de încurcătura în care intrase cu Laurentze şi care-l va lega de aceiaşi oameni. Îi fu ruşine nu numai pentru tatăl său, ci şi pentru el însuşi şi ruşinea aproape că îl sufocă. Nu mai putea suporta.

— E tîrziu, tată. Mai bine vorbim mîine.

— Mîine ? Nu, apropierea dintr-o noapte liniştită, fiule..., spuse beţivul cu o voce tremurătoare şi vru să-i pună braţul pe umeri.

Nicolai se dădu înapoi.

— Ar trebui să te duci la culcare, tată.

Pastorul se ridică, cu ochii scăpărînd de minie :

— Tu — ție ție-e rușine de mine. Deci îți respingi tatăl tău, da ? Unde ați fost azi, tu și cu maică-ta ? Ați fost împreună cu dușmanii mei. Și, ce-i mai rău, ați luat doi cai când e cositul în toi. M-ați trădat, ducându-vă la cei ce mă vorbesc de rău. Dar nu trebuie să-i urăști pe cei ce sînt carne din carnea ta și sînge din sîngele tău. Iartă-l pe tatăl tău, Nicolai, așa cum te iartă el pe tine.

Lind își întinse degetele peste ziaarele de pe masă. Era foarte nefericit.

— Nicolai, murmură el, mi-ai adus vești și urări de bine din Copenhaga, de la oameni de vază. Te-au primit cu căldură, pentru că aveau amintiri frumoase despre mine. Aceste salutări m-au consolat. Pe vremuri, făceam parte din acel grup ; așteptau multe de la mine, pentru că, la fel ca ei, eram o persoană cu educație, cultă și cu bun gust. Dar m-am însurat și a trebuit să-mi cîștig existența ; acest lucru m-a dus departe de locurile de care mă simțeam legat prin sentimentele și felul meu de a fi. Vezi, m-am însurat și am încercat ici și colo să capăt o parohie — O, în Copenhaga te simțeai mîndru cînd auzeai vorbindu-se frumos de mine, dar aici îți este rușine de mine. Ha, ha, ai vreo datorie, Nicolai ? Aveam datorii, pe care le-am plătit, iar acum am și mai multe datorii. Din cauza acestei familii numeroase pe care o am. Sigur, recunosc că și eu cheltuiesc ceva, dar în cea mai mare parte este din cauza familiei. A trecut atîta vreme de cînd m-am însurat și am venit în cele din urmă aici, să trăiesc în mijlocul acestei drojdii a societății, această adunătură de negustori, maiori și parohi invidioși. Uită-te aici ! Uită-te ce-am să trimit la ziar despre ființa aceasta josnică, despre maior, care-și bate întotdeauna joc de mine. Nu, scrisoarea e în buzunarul hainei, în birou. Nu, nu te duce, nu te duce după ea acum, lasă mai încolo, spuse, văzînd că fiul său se ridică de pe scaun. Stai jos și bea în sănătatea prietenilor noștri dragi din Copenhaga ! continuă Lind și cu o mîină nesigură mai turnă rachiul din sticlă. Noroc ! Bea primul, băiete, ești mare acum și poți gusta o picătură.

Pe Nicolai îl trecu un fior rece. Părea că tatăl său își pierduse mințile.

— Nu, mulțumesc, tată, nici un strop pentru mine.

— Te rog du-te la culcare. N-ar mai trebui să mai bei deloc azi.

— N-ar trebui să mai beau, spui tu, — șuieră bătrînul bețivan. N-ai pic de respect pentru bătrînul tău tată !

Zîmbi răutăcios și-l întrebă cu o bunătate înșelătoare :

— Nicolai, spune-mi adevărul : n-ai nici o datorie ? M-am uitat la costumul tău elegant. Mă pricep și eu la bani. Spune-mi, ai venit acasă din cauza datoriilor ? Poți avea încredere în mine.

Neprimind nici un răspuns, se aplecă înainte și spuse insinuant.

— Te întreb serios ; ar trebui să te încrezi în tatăl tău.

Nicolai stătea ca pe ace ; simțea că pălește. Sigur că avea datorii și se așteptase să primească ceva bani cu care să le acopere și să se descurce cu studiile. Se tot gîndise cum să ceară bani — dar s-o facă acum...

— Da, tată, spuse într-un sfîrșit. Am niște datorii. Speram să capăt niște bani de la dumneata ca să le plătesc. Am nevoie de bani și ca să-mi continui studiile.

Domnul Lind sări în picioare, împingînd masa de la locul ei. Sticla și paharele căzură pe podea, spărgîndu-se. Cu brațele întinse aproape, se aruncă asupra băiatului.

— Copil rău ce ești ! țipă el. Domn rafinat ce ești ! Hoț de drumul mare, care vrei să furi și ultima bucatică de avere rămasă tatălui tău ! Tu, tu ! Și ție ți-e rușine că-mi ești fiu !

Cu pumnii strînși încerca să-l lovească în cap pe Nicolai, care se apăra acoperindu-și fața cu brațele, simțind tot timpul răsuflarea duhnind a rachiu a tatălui său, foarte aproape.

— Doamne, ce se petrece aici ? Oh, vai de mine ! Lasă-l în pace pe Nicolai, Lind !

Maică-sa apăruse lîngă el, pe jumătate dezbrăcată, încercînd să-l potolească pe tatăl său.

Pastorul se răsuci spre ea :

— Uite-o și pe-asta ! Vocea îl lăsa. O clipă fu prea furios ca să vorbească, apoi țipă din nou : Și tu m-ai

trădat ! Te-ai dus cu acest copil rău în casa dușmanilor mei ! Dar lasă că-ți arăt eu ție !

Urmă un val de acuzații împotriva soției și fiului său : ea îi risipea averea, iar el voia să-i strice bunul renume și să-l jefuiască de ultimul ban.

Nicolai simți că leșină ; își reveni numai cînd îl văzu pe tatăl său apucînd-o pe maică-sa de umăr și zgîlțîind-o atît de violent încît aceasta se clătina neajutorată.

— Nu te atinge de mama mea ! strigă el sălbatic ca ieșit din minți. Într-o secundă Lind se întoarse spre el, spumegînd de furie.

— Afară din casa mea !

O să-l dea afară pe acest ticălos fiu risipitor, acest fiu care-și uita părinții atît de buni și-și disprețuia tatăl. Să nu-i mai calce pragul vreodată. O făcuse pînă și pe maică-sa să nu mai asculte, poate chiar mai rău. De unde avusese bani pentru hainele cele noi ale băieților ? Credea că e orb ? Furase, pur și simplu furase de la săracii parohiei, furt făcut doar ca să-i împopoțoneze pe frații lui în fața acestui pierde-vară, care încerca să-și jefuiască tatăl de ultimul ban ciștigat cu sudoarea frunții.

Nicolai dădea din colț în colț, prin cameră, încercînd să evite atacurile nebunești ale tatălui său. Taică-său îl urmărea, fără haină acum, și sărea la băiat, încercînd să-l lovească cu pumnii încheștați.

— Ieși afară puțin ! îi strigă maică-sa. Nicolai alergă afară în curte pe ușa din față. Ușa se trînti în urma lui, acoperind acuzațiile furioase ale tatălui său. Rămase multă vreme să asculte, gîfiind și temîndu-se ca maică-sa să nu fie lovită.

Abia după o jumătate de oră, maică-sa apăru în ușa bucătăriei ; i se păruse că trecuseră cîteva ore. Era liniștită, dar ochii i se înroșiseră de plîns. Lind era în pat și aproape adormise, îi spuse ea. Nu voia să urce acum la el în cameră ? Nicolai dădu din cap, dar îi șopti să nu încuie ușa ; voia să mai stea afară pînă se liniștea.

Își șterse fața și încercă să-și încheie vesta. Lipseau cîțiva nasturi. Probabil că-i smulsese tatăl său cînd îl apucase de guler. Ridică privirile. O servitoare cu boneta de noapte pe cap se uita pe furiș de la fereastra dormitorului și-l zărise. Nu putea suporta să se uite lumea la

el ; întorcîndu-se repede, o luă în jos spre biserică. Fără să se gîndească deschise poarta și intră în cimitir. Părăsi aleile cu pietriș, mergînd printre morminte. Erau numai niște movile mici ; unele cu cruci mici de lemn, altele fără nici un semn. Din loc în loc, se zăreau plăci din piatră pe care erau săpate cifre și epitafuri. Se împiedică de ele, fără să se uite pe unde călca și în cele din urmă ajunsese în colțul cel mai îndepărtat al bisericii, acolo unde șoseaua trecea de-a lungul zidului cimitirului. Cu un oftat disperat, se aruncă pe iarbă lîngă perete și se întinse cu ochii spre cer și cu brațele sub cap.

Ce se întîmplase ? Toate evenimentele zilei îi trecură pe dinainte : mai întîi grupul de tineri care așteptau în curte, rîzînd ; apoi scena de dimineată dintre părinții săi ; vizita la Alm la familia Orre și plimbarea prin grădină împreună cu Laurentze. Totul îi trecu prin fața ochilor cu o limpezime neobișnuită, pînă cînd, în sfîrșit, gîndurile i se opriră la ultimul și cel mai rău incident. Nu mai putea îndura mai mult. Tatăl său era un preot degenerat, disprețuit de toată lumea, un bețiv nebun care-și maltrata nevasta și copiii. Ce făcuse ca să merite asta ? Nu-și iubise el căminul și nu-i fusese dor de el, nu visase el întotdeauna întoarcerea acasă ca un eveniment minunat, pe cînd îndura atîtea greutăți luptîndu-se să-și facă educația în Copenhaga, aproape fără nici un sprijin din partea familiei ? După o vreme, mila de el însuși și un sentiment de indignare îndreptățită îi liniștiră frămîntarea lăuntrică. Oboseala îl copleși.

O stăncuță zbură cu țipete din deschizătura neagră a clopotniței. O urmară altele, filfiindu-și aripile. Îl treziră pe Nicolai, care, înghețat pînă în măduva oaselor, se ridică și se așeză pe marginea zidului. Deasupra lui se înălța un arțar rămuross, prin frunzișul căruia vîntul foșnea liniștit. În curînd se va termina scurta noapte de vară.

Ce era ? Ce se întîmpla ? De ce era aici afară ? Laurentze ! — Visurile făcute la primele raze ale zorilor, cînd vasul se apropia de țărmul norvegian, fata îmbrăcată în alb lîngă focul în aer liber, în noaptea de vară, dorul de țara lui atît de frumoasă — totul se împletea într-o autoînșelare ridicolă care fusese zdruncinată de

întîmplările zilei și de revederea cu fata aceea blondă de care se legase.

Dumnezeu și soarta puteau fi desigur cruzi. Ani de zile visul despre această fată fusese cea mai scumpă comoară a sa. Cei din morminte nu-și pot închipui anumite lucruri, nu-i așa ? Poate era mai bine ! Se cutremură. Se afla în colțul sinucigașilor. Erau înmormîntați în cel mai îndepărtat colț al cimitirului — dar ciocul nu-i prea lăsa nici acolo să se odihnească în pace, căci obișnuia să arunce peste ei grămezi de ramuri și crengi uscate ca să ascundă movilițele.

Deodată, de pe drum, se auzi tropot de cai. Se ascunse după zid ca să nu fie văzut. Erau două trăsurici, una după alta, și păreau grăbite. În prima ședea un bărbat într-o manta de călătorie de culoare închisă, cu pălăria trasă pe ochi. Barba i se odihnea pe piept, iar fața îi era îmbujorată și buhăită. În urma lui, în a doua trăsurică, ședea un bărbat și mai gras și mai scund. Se clătina puțin nesigur în locul lui.

Nicolai îi cunoștea. Primul era judecătorul Weydahl ; celălalt era avocatul Høegh. Da, își amintea că locotenentul Wallace spusese că aveau de audiat un caz în dimineața aceasta și se întreba cum se vor descurca după cheful de la Emilienberg din noaptea aceea.

Curînd nu se mai zăriră. Deci, așa arăta judecătorul acum la prima vedere la fel cu toți ceilalți mici nobili din ținut. Nicolai îi înțelegea acum mai bine pe toți. Trăiau aici, un grup mic de oameni ale căror inimi și gânduri — nu așa spusese tatăl său ? din cauza felului lor de a fi și a educației, erau legate de Copenhaga sau de cei de-o seamă cu ei care trăiau în alte orașe. Trăiau aici, într-un loc atît de izolat, la zile întregi distanță chiar și de cel mai mic oraș, fără nici o șansă de a păstra legătura cu foștii prieteni și cunoștințe, care între timp deveniseră „oameni de vază și cu avere“. Nu puteau, chiar dacă doreau. să se întovărășească cu țărani — oameni aroganți, cărora, cu puține excepții, cum era de pildă musafirul de azi de la Alm, le plăcea să fie lingușiți, spunîndu-li-se proprietari. Erau obligați să se simtă niște exilați în acest ținut, chiar dacă se născuseră aici. Plini de intenții bune, mulți deveniseră funcționari, dar

apoi energia le pierise, nesimțindu-se încurajați și trebuind să trăiască atît de departe de lumea lor, în mijlocul unor oameni pe care-i găseau dezgustători. De asemenea, latura materială a culturii lor se uza în neîncetatele ciocniri cu clasele de jos, atît de încăpăținate. Obligați să-și creeze un fel de viață socială în timpul care le rămînea între munca lor obișnuită și cultivatul pămîntului, trebuiau să trăiască într-o atmosferă atît de provincială, încît viața lor socială încuraja pierderea propriilor lor virtuți și preluarea viciilor țăranilor. Singurul care scăpase de corupția generală era domnul Orre, negustorul, a cărui familie fusese distrusă de generații ce trăiseră în lipsuri și în care acum încerca să se refacă cu ajutorul apei îndulcite și a principiilor republicane.

Poate că un om tare ar fi rezistat la asta : să-ți faci datoria în orele de serviciu în ciuda faptului că nu ai de ales decît între băutură sau joc de cărți seara, sau să fii obligat ca ziua să te retragi într-o existență sterilă și îngustă, visînd cu ochii deschiși la trecut, atunci cînd nu dormi și nu lucrezi. Dar era clar că un om slab ca tatăl său nu putea rezista. Dar el însuși ?

Nu, niciodată niciodată. Nicolai se jură că nu se va lega niciodată de acest ținut, ca să nu fie obligat să renunțe la tot ce prețuia. Și dacă totuși se însura cu Laurentze ? Asta nu l-ar lega neapărat de ținutul acesta. Să se însoare și să-și plătească datoriile ; să aibă copii și să facă și mai multe datorii (așa spusese tatăl său). Și după toate probabilitățile aceasta ar fi și soarta lui. Ar trebui să-și caute o slujbă de funcționar într-un district de țară, căci Laurentze nu s-ar adapta niciodată la viața de oraș. Deosebirea n-ar fi prea mare, chiar dacă ar deveni o persoană importantă a ținutului, într-o parohie de pe țărmul mării sau dacă și-ar petrece toată viața luptîndu-se cu țăranii din Țara de Sus ; rezultatul ar fi același. Biata fată, murmură el, prea era naivă și provincială. Nici nu încercă măcar să-și explice ce anume îl făcea să se cutremure la gîndul unei vieți întregi petrecute alături de ea. Îi era doar milă de ea, căci probabil îl așteptase ani la rînd și se bizuise pe el că se va întoarce și se vor căsători.

Enervat, smulse cîteva fire de iarbă crescute pe marginea zidului cimitirului și începu să le mestece, dus pe gînduri. Idila asta cu Laurentze nu era oare numai un sentiment stupid și copilăresc de care nu trebuia să-i mai pese dacă se smulgea din el ? O să plîngă, doar puțin nefericită, dacă el o să fugă. La urma urmelor, nu i se putea cere să-și ruineze tot viitorul numai de dragul unui vis din copilărie și a unei convorbiri care durase douăzeci de minute, într-o grădină de la țară.

Era mai bine să fugă departe de toată această idilă, departe de Laurentze, departe de acest ținut, de Norvegia ; mai bine să se ducă într-o altă țară, așa cum făcuseră atîția alții înaintea lui, să fie bogat, să trăiască bine, să arunce tot balastul acestor mici necazuri. Ceea ce se petrecuse cu tatăl său, cu maiorul, cu avocatul și cu ceilalți de aici nu trebuia să se întîmple și cu el. Trebuia să fugă de aici, și cît mai degrabă. Mulțumită domnului, mai avea încă bani destui pentru drumul de înapoiere la Copenhaga și, chiar de i s-ar fi terminat banii, tot mai exista posibilitatea de a se împrumuta în Christiania. Nu le-ar fi de nici un ajutor, în condițiile actuale, nici mamei sale și nici fraților săi, dar bineînțeles că nu-i va uita.

O să se întoarcă, o să-și ia rămas bun de la mama sa înainte de a se trezi tatăl său și o să ia un servitor să-l ducă cu trăsura pînă la cea mai apropiată stație de diligență.

Foșnetul vîntului prin vîrfurile frunzișului arțarului se stinsese. Dincolo de pădurile de la răsărit, aerul tremurător al zorilor se colora în lumina soarelui ce se ridica. O umbră rece și albastră se furișă pe zidul zugrăvit al bisericii în timp ce sus, deasupra turlei, atîrna un nor singuratic ale cărui margini începuseră să se înroșească. Raze strălucitoare străpungeau perdeaua plumburie. Sub înălțimile de la apus, lacul se întindea liniștit și verzui. De undeva, de prin cîmp, veni ecoul sunetului pe care-l făcea cineva ascuțind o coasă. Nicolai nu-l zărea pe acest om atît de harnic, dar părea a fi cineva care n-avea timp de pierdut și care începea cositul chiar cînd roua mai stătea încă pe firele de iarbă.

Cîteva ore mai tîrziu, o căruță părăsi curtea casei parohiale. În lumina soarelui de dimineată, praful se ridica în urma roților. Nicolai ședea alături de vizitiu. Se întoarse și-și flutura pălăria în semn de rămas-bun unei femei în negru, care se uita în urma lui cu ochi uscați și plini de durere.

Nicolai Lind nu se mai întoarse niciodată la vechiul său cămin și nici în ținut. Dar cam pe la 1850, un cavalier diplomat și consilier particular, Nicolai von Lind, mură în capitala unuia dintre micile stătuțe germane. Își ținuse promisiunea de a-și ajuta mama și frații, deși nu-i mai văzuse vreodată. Cei care îl cunoscuseră bine spuneau că își croise drum în viață nu datorită vreunui talent sau înzestrări extraordinare, ci datorită capacității sale de a munci din greu și datorită manierelor sale plăcute, întemeiate pe bun gust și chibzuială și mai ales datorită căsătoriei sale cu o ducesă de Holstein. Fusesse un aventurier fără cămin, un aventurier tipic. Evitase să se întâlnească cu vreunul dintre compatrioții săi.

SPERJURII

VENEA PRIMĂVARA. Zăpada începuse să se topească devreme iar tufele și gardurile vii înverziseră acolo unde pătrunsese soarele.

În grădina de la Gihle, Palmström tăia crengile unui măr pe care urma să-l altoiască. Lucra cu multă grijă, ținând delicat crenguțele cu degetele lui osoase și încovoiate. Bătrînul plantase nu numai pomul acela, ci și toți ceilați pomi și tufe din grădină. O făcuse pur și simplu de bunăvoie și pentru că-i făcea plăcere, iar din moment ce avocatului nu-i păsa de grădină și nici nu-l plătea prea bine pentru munca lui, Palmström avea voie să facă ce poftea.

Nimeni n-ar fi crezut că la Gihle locuiau oameni respectabili. Avocatul nu se atinsese și nu schimbase aproape nimic de cînd cumpărase ferma de la țăranul care locuise mai înainte acolo. Clădirile cenușii și nezugrăvite se ascundeau într-o mică vîlcea. Coastele abrupte și lungi ale dealurilor care închideau vederea spre lac fuseseră împărțite în parcele arate, pe care nu răsărise încă griul de toamnă. În spatele clădirilor fermei se întindea grădina și o zonă mlăștinoasă, iar mai încolo, sus pe deal, erau alte ferme, fiecare cu cîmpurile și pădurile ei. Drumul trecea chiar prin curtea avocatului, pe lîngă fîntîna de lemn cu prăjina înaltă de care atîrna găleata.

Cîmpiile abureau sub soarele cald de primăvară care strălucea prin norii albi ca lîna. Palmström își șterse fruntea asudată și se odihni o clipă. Se uită amuzat la două nevinovate codobaturi care mergeau grăbite și cu pași ușori pe marginea iazului de lîngă gard, unde se înălbea

cinepa. Apa era o mlaștină noroioasă și cafenie și părea foarte adîncă.

Palmström își ridică privirile în sus, auzind bătăi în fereastra biroului. Avocatul îi făcea semn să vină în casă. Își șterse din nou sudoarea de pe față, își trase haina de pe ramura pe care o agățase și intra.

Își șterse picioarele cu grijă pe frunzele de molid din prag și deschise ușa biroului. Funcționarul lipsea, așa că avocatul era singur ; ședea destins și moale la biroul său dintre ferestre. Își încrucișase brațele pe piept și ochii săi calzi, de un albastru deschis se uitau țintă la Palmström. Grădinarul rămase respectuos în picioare, lângă ușă, cu pălăria în mînă. Avocatul împinse deoparte un teanc de hîrtii ce se aflau în fața lui.

— Ei, Palmström deci ai ieșit la altoit de cîteva zile, așa-i ?

Da, așa era. Palmström știa foarte bine că ultima modă era să altoiești pomii toamna, dar în ceea ce-l privea pe el, se încredea în propria lui experiență ; primăvara era momentul potrivit, căci atunci alergia seva cel mai liber în toate ființele, chiar și în pomi.

Cîteva minute, discuția continuă pe tema altoitului și a grădinaritului și a plății ce i se cuvenea lui Palmström pentru munca pe care o făcuse. Nu prea vedea el unde bat toate astea, căci de obicei avocatul nu-și bătea capul cu astfel de fleacuri, ba să se și ofere să-l plătească fără să i se ceară — apoi, bineînțeles, pricepu.

Avocatul schimbă subiectul.

— Ascultă, Palmström, știi oare ceva despre pădurile de la Romstad ? Lui Palmström îi erau binecunoscute toate locurile din ținut, deci și locurile unde se aflau pădurile acelea, chiar dacă trebuia să recunoască că de o vreme nu mai dăduse pe acolo. Dar nu era chiar avocatul însuși proprietarul acelor păduri de cînd le preluase din proprietatea locotenentului Juell ?

Avocatul Hôegh se ridică de pe scaun și, cu mîinile în buzunar, începu să se plimbe în sus și în jos prin încăpere. Nu-i plăcea întrebarea. Se așeză din nou și continuă să-l privească pe Palmström ; de data aceasta însă în privirea lui era ceva dur ascuțit pe cînd vorbea.

Sigur că el era proprietarul pădurilor de la Romstad și spera să le păstreze. Trebuia totuși să recunoască că nu fusese o afacere prea bună, fiindcă se părea acum că această proprietate va provoca o încurcătură juridică. Auzise Palmström de individul din Hadeland care cumpărase anul trecut ferma Hoff în valea Kverndal? Un puritan și ipocrit pios care invidia pe toată umea și chiar se lipsea pe sine și pe servitorii săi de hrană. Individul acela voia să aibă mai mult decât îi aparținea de drept și căuta ca prin procese să pricinuiască altora necazuri. Fapt era, și Høegh dorea ca Palmström să știe adevărul, că el cumpărase pădurile de la Romstad, fiind convins că se întindeau pînă la pîriul Lok. Știi, unde se varsă pîriul în rîul Hoff; dar acest, acest străin insistă că pînă jos la pîriul Gjeitlok, o jumătate de milă mai în vale, ar fi proprietatea lui. Acum, mai precis în vară, va avea loc o inspecție la fața locului și se va face plîngere. Din cauza aceasta ar fi nevoie de cineva care să cunoască hotarele în acea zonă și care să vrea să depună mărturie. În afară de asta mai avea și acte care arătau că hotarele se aflau la pîriul Lok.

Palmström privi în podea, gura sa schiță un zîmbet viclean. Bineînțeles că va fi bucuros să facă tot ce-i stă în putere; va întreba pe toți care credea că ar putea fi martori buni pentru un om atît de minunat și un stăpîn atît de bun cum era avocatul.

În entuziasmul său, începu să vorbească în suedeză, apoi, cu o plecăciune, rămase în picioare cu mîna tatuată în dreptul inimii. Cîteva minute tăcură amîndoi. Avocatul se uita prin hîrțiile sale și le tot întorcea distrat. Palmström aștepta. După un timp, plin de șovăială, aminti ceva despre plata pentru grădinărit.

Avocatul scoase un taler de argint din pungă și-l puse pe birou.

— Iată, pentru moment, spuse el. Apoi, dînd cu pumnul în masă: Dar dacă-mi afli doi martori buni pentru inspecția locală — înțelegi ce vreau să spun — care să depună mărturia că hotarul trece pe la pîriul Lok, am să te plătesc bine pentru tot ce faci prin grădină și am să-ți dau și cincizeci de taleri pe deasupra. Cum ți se pare?

Palmström viri moneda în buzunar, mormăi niște mulțumiri vagi înclinându-se cu umilință și ieși din cameră cu spatele. Zîmbetul îi înghețase pe față. Fără să spună ceva, avocatul Høegh se întoarse la biroul său și se cufundă din nou în hîrțile lui.

Biroul se afla în partea de nord a casei și nici o rază de soare nu ajungea vreodată pînă acolo. Aerul era îmbîcsit, umed și plin de mirosul de mucegai al ziarelor vechi care umpleau de jos pînă sus rafturile de pe pereți. Avocatul Høegh locuia în acest ținut de mulți ani. Avea mobilă puțină și ieftină; cîteva scaune simple, acoperite cu piele, pentru musafiri, un birou dublu vopsit în verde și cu cîte un scaun înalt de fiecare parte iar în colț un dulap încăpător, de stejar, cu uși țintuite. În încăpere era dezordine. Mirosea urît și era plină de praf. Soția avocatului avea șapte copii și o gospodărie mare de care se ocupa, așa că nu putea fi învinovățită pentru faptul că nu făcea curățenie în birou.

Avocatul stătea aplecat asupra hîrtilor sale citind mereu aceleași cuvinte, fără să întoarcă privirile; abia vedea cuvintele fără să le priceapă. Gîndul îi era la pădurile de la Romstad.

Era o situație delicată, nu ușor de descurcat, și nu se simțea deloc încîntat că era amestecat în ea. Totul era din cauza judecătorului Weydahl. Avea și așa destule, fără să mai pună mîna și pe pădurile acelea, dar în orice caz avusese cele mai bune intenții. Deși era lemn destul în ținut, industria cherestelei nu se prea dezvoltase.

Locuitorii ținutului păreau să creadă că era mai degrabă treaba țăranilor mai săraci din văile de sus, care nu-și puteau asigura un venit suficient doar din agricultură, să se ocupe de aceste lucruri. Pe de altă parte, dacă pădurile nu erau prea scumpe, iar transportul lemnului nu era nici el prea lung și greu și dacă cheresteaua aducea un profit bun, nu conta dacă proprietarul locuia în acea regiune sau sus în munți.

Așa judecase Weydahl cînd îi propusese avocatului să cumpere pe din două pădurile Romstad și, dacă se întindeau într-adevăr pînă la pîriul Lok, atunci nu erau deloc scumpe. În privința aceasta, avocatul avusese în-

doielile lui. Își amintea că locotenentul Juell, bietul de el, nu le crezuse niciodată să fie atît de întinse. Dar Weydahl îl asigurase cam dur că hotarul dintre Romstad și Hoff era pîrîul Lok — și de aici înțelesese că așa trebuia să fie. Judecătorul ar fi fost nevoit să obțină aprobarea departamentului financiar dacă dorea să cumpere el însuși o proprietate funciară și de aceea fusese trecut avocatul ca fiind cumpărătorul. Ce îi păsa lui de acest străin ipocrit din Hoff ? Dacă are dreptate, va trebui s-o dovedească.

Țăranul acesta care cînta psalmi era singurul din tot ținutul care fusese de acord să-l țină pe nerușinatul acela de predicator vagabond, Hans Nielsen Hange și acum era atît de dobitoc, încît să-i intenteze proces LUI ! Și uite acum. Nu prea avea ce să piardă, dar nici nu se simțea în largul lui. Nu era fără familie, cum era judecătorul, avea nevastă și șapte copii de întreținut.

Weydahl sugerase mai înainte că ar fi bine dacă ar exista martori. Avocatul înțelesese și de aceea vorbise cu Palmström, pe care-l văzuse depunînd mărturie pentru Hans Dahlbye într-unul din acele multe și vestite conflicte dintre țăranii bogați și lege. Høegh, la vremea aceea avocat al acuzării, se cutremurase cînd îl auzise pe Palmström și pe încă unul depunînd jurămîntul căci știa că mărturia era falsă. Și totuși Hans Dahlbye fusese achitat, iar mai apoi el singur se lăudase pe față că totul îl costase zece taleri. Avocatul simți deodată că se înroșește la față și avu senzația că se sufocă. Sigur că avea mai multe pe conștiință dar acum era în aceeași categorie cu Hans Dahlbye și chiar el urma să-l plătească pe Palmström cel mai mult.

— Să mă ierte Dumnezeu, dar judecătorul e un ticălos !

Spusese tare ; speriat, se uită repede împrejur apoi se întoarse iarăși la hîrtille sale și se apucă cu sîrguință să lucreze.

* * *

Într-un fel, avocatul Høegh și judecătorul Weydahl erau prieteni. Nici unul nu putea fi socotit prea vorbăreț ; de fapt judecătorul nu vorbea niciodată în plus.

Amîndoi erau masivi și puternici și se cam asemănau ca înfățișare. Avocatul era însă mai scund și mai gras și părea mai deschis și mai amabil. Judecătorul dădea impresia de a fi prea sobru și rezervat, în ciuda faptului că era un om sincer. Străinii înclinau să-i pună melancolia pe seama unei mari suferințe și mulți se gîndeau la întîmplarea cu soția sa atunci cînd vorbeau despre purtările lui. Totuși, cei care-l cunoscuseră mai înainte căutau cheia firii sale în viața trăită înaintea aceluia eveniment.

Fără îndoială că Weydahl era un agricultor excelent și că făcuse un model din ferma sa. Țărani de pretutindeni veneau să vadă îmbunătățirile pe care le adusese și adoptau multe din ele, iar magistratul Winterfeldt trimisese rapoarte la Copenhaga despre importantul serviciu pe care-l făcea judecătorul agriculturii din Norvegia de răsărit. Adusese pluguri englezești, introdusese noi metode de săpat, precum și modalități practice de hrănire pe scară largă a cailor în grajd. Ba chiar experimentase și noua plantă, cartoful, atît de folositoare, dar solul din această parte a țării era prea bătătorit pentru o astfel de cultură.

Oamenii fură la început mirați de faptul că judecătorul își putea permite să investească atîția bani în această pasiune a sa pentru agricultură.

Se știa bine că nu avea banii lui și, deoarece nu avusesese copii cu soția sa, nu moștenise nimic de la ea. Dar în curînd oamenii încetară să mai vorbească, căci ferma se dovedi a aduce profituri bune. Deoarece primise de mai multe ori permisiunea din partea visteriei de a cumpăra ferme mici în vecinătatea reședinței sale, ajunsese repede să aibă de condus o adevărată moșie. După o vreme lumea spusese că judecătorul fusese probabil întotdeauna bogat și așa, pe măsură ce anii treceau, bănuielile deveniră adevăruri.

Singurul care știa cu adevărat ceva despre afacerile personale ale judecătorului era avocatul. El însuși agricultor cu experiență, nu numai că-l ajutase pe judecător cu vorba și fapta, dar chiar îl și împrumutase atunci cînd Weydahl nu mai avea bani. Acesta din urmă fusese întotdeauna deosebit de corect să dea garanții pentru îm-

prumut, acum nici nu mai era nevoie de asemenea împrumuturi, deoarece treburile judecătorului mergeau într-adevăr foarte bine. Dobînzile curgeau din speculațiile lor reciproce și ușor riscante, și avocatul adună o groază de bani pentru cei șapte copii nedotați ai săi, după cum obișnuia să spună.

Se simțiseră de la început atrași unul spre altul și, lucrînd împreună, se împrieteniseră repede. Mai puțin puternic decît judecătorul, de obicei avocatul ceda în fața personalității dominante a celuiilalt. Deveni intermediarul dintre judecător și adjunctul său, folosindu-se de numele său atunci cînd Weydahl, ca judecător de district, trebuia să nu fie amestecat; în realitate, afacerile lor erau cam îndoielnice uneori. În asemenea situații, avocatul Hôegh nu prea se simțea în largul său, dar celălalt îl liniștea repede.

Weydahl nu era deloc zgîrcit. Dimpotrivă, era generos și ospitalier și era greu de ghicit cine va profita de pe urma muncii lui în cele din urmă. Uneori spunea că nu prea știa cine-i va moșteni proprietatea, pentru că nu avea decît rude îndepărtate.

Întimplarea și nepotolita dorință a judecătorului de a tot adăuga mereu la moșia sa, dorința continuă de avere și putere în acest colț de lume unde soarta îi hărăzise un rol, acestea făcuseră ca avocatul să fie amestecat în afacerea cu pădurile de la Romstad. Treptat, Hôegh își dăduse seama că, după toate probabilitățile, judecătorul știa totul despre vechile hotare ale pășunilor. El însuși nu se învoise niciodată că erau la pîriul Gjeitlok. Ar fi cedat și ar fi renunțat la toată afacerea, dacă n-ar fi fost blestematul acela de străin ipocrit care să le facă toate necazurile.

* * *

Pe la amiază o furtună se abătu pe neașteptate peste pădure. Apoi stătu și pîlcuri de nori zdrențuiți se alergau pe cerul senin. Din cînd în cînd acopereau soarele, care apoi strălucea din nou puternic, luminînd pădurea întunecată de pini. Pîriul Gjeitlok alerga zgomotos în jos, spre rîu, în cascade mici și înspumate, apoi își încetinea pasul și în cele din urmă se odihnea într-o matcă

lată și liniștită mărginită de un drum îngust. În loc de pod, niște bușteni fuseseră aruncați peste pîriu. Drumul era destul de lat pentru căruțe, iar natura și circulația săpaseră făgașuri colțuroase prin drumul care șerpuia. Cîneva încercase să mai repare locurile cele mai rele și-l întărise cu copaci doborîți și cu pietre rostogolite în gropile cele mai noroioase.

Dincolo de apele repezi, pe pantă, se afla coliba Lon, o căsuță izolată într-un luminiș din pădurea Romstad. Locul fusese inițial desțelenit cu vreo douăzeci și cinci de ani în urmă de imigranții finlandezi care se așezau uneori prin codrii adînci ai ținutului. Ardeau copacii și-și făceau locuințe mici, un hambar și o casă sub un singur acoperiș de iarbă, așa cum se obișnuia în regiunile de munte unde nu se găsea chereștea. Căsuța era înconjurată de o fișie mică de pămînt prost, apărat de pădure printr-un gard din nuiele despicate. În apropiere se înălțau niște mesteceni plîngători uriași, ale căror ramuri proaspăt înfrunzite se clătinau în bătaia vîntului.

În coliba Lon locuiau cei doi frați gemeni Berut și Mons. Erau burlaci, între două vîrste, și se ocupau cu croitoria acasă, rareori plecînd pe la casele locuitorilor din ținut, așa cum făceau alți meseriași. Cei mai mulți clienți ai lor erau servitori și oameni săraci, așa că nu prea aveau nici ei ce le era de trebuință; aveau o vacă și un porc de care se ocupau amîndoi. Dacă trebuiau să plece de acasă amîndoi, atunci erau obligați s-o roage pe cea mai apropiată vecină, Mari-„Doi-copii“, să vadă de animale cîtva timp. Ea o făcea cu plăcere, căci acum rămăsese singură de tot, de cînd cei doi copii crescuseră și deveniseră niște vagabonzi și cerșetori. Dar uneori se întîmpla să fie și ea plecată, căci era foarte căutată ca prezicătoare și făcătoare de farmece.

Coliba celor doi frați era mult mai încăpătoare decît ai fi bănuț de afară, căci cuprindea o bucătărie destul de mare, precum și o cameră mai mică.

Astăzi aveau un oaspete, dar își vedeau înainte de lucru, cosînd la o masă de lingă una din ferestruicile bucătăriei. Lumina se strecura palidă prin ochiurile de geam verde ale deschiderii mici și plumbuite. Semănau foarte mult unul cu altul, amîndoi scunzi, cu fețe ro-

tunde și netede, cu piele roșie și lucioasă, păr negru și rar și ochi căprui stinși. Respirau zgomotos cu gura pe jumătate deschisă, iar când vorbeau, vocea suna adormită și slabă.

Străinul își usca hainele la foc, căci îl prinsese ploaia pe drum în pădure. Era Palmström. Pe o tavă alături de el se aflau câțiva păstrăvi de munte, mici și lucitori, pe care-i curăța și-i săra cu grijă, aruncînd între timp câte o privire la ibricul de cafea.

Le spuse că prinsese peștii în Lacul Ursului și că voia să-i dăruiască avocatului. N-o să-i ceară bani pe ei, fiindcă avocatul era un om atît de bun și de cumsecade, care aprecia într-adevăr serviciile făcute. Iar păstrăvii din iezarul Gihle dispăruseră de cînd îl populaseră cu crapi. Erau la fel ca și animalele : oile și porcii, de exemplu, nu pasc niciodată la un loc.

Cum cafeaua era gata turnată în căni, uneltele de croitorie fură lăsate deoparte. Pe cînd își bea cafeaua, Palmström le spuse despre cercetare și despre acel ipocrit de hadelandez din Hoff, care avea îndrăzneala să intențeze proces avocatului, pe care-l tot înălța în slăvi. Gemenii îi țineau isonul, întrebîndu-se cu mirare stupidă cum îndrăznea cineva să-i contrazică într-atîta pe oamenii de vază din ținut.

Le ceru părerea despre hotare. Șovăiră să răspundă ; Berut se uită la Mons și Mons la Berut. Dar cînd Palmström îi întrebă dacă coliba Lon ținea de pădurile Romstad, răspunseră că da, desigur, asta știau, dar locotenentul Juell nu le ceruse niciodată să presteze muncă, nici vreo chirie pentru ea. Palmström le spuse că acum proprietar era avocatul și că s-ar putea să le ceară chiria. Știau și asta și părură stînjiți de remarca făcută de oaspete.

După o vreme, Mons îl întrebă pe Palmström dacă nu cumva avea la el și instrumentele de sîngerat ; da, le avea. Frații se sfătuiră o clipă în șoaptă, apoi Mons îl întrebă pe suedez dacă n-ar vrea să-i ia sînge, trecuseră paisprezece luni de cînd îi luase sînge ultima dată și simțea că are nevoie, căci se simțea foarte congestionat și umflat. Trebuie că avea ceva sînge nesănătos prin vine ; numai că nu avea bani...

O, da, Palmström era bucuros să-l ajute. Cit despre plată, cumpărase de la Orre un material de vestă, dacă voiau, puteau să i-o facă într-una din zilele următoare.

Mons își suflecă mîneca pînă la umăr și se așeză pe un scaun în mijlocul încăperii. Berut puse un castron de pămînt pe podea, iar suedezul scoase din buzunar o pungă de piele în care avea cîteva instrumente simple din oțel lustruit legate cu un fir lung de lînă. Luă firul și legă strîns brațul gol ; apoi, după ce spălă cu multă grijă brațul sub legătură, pipăi pînă găsi o venă și o tăie cu instrumentul său de oțel. Sîngele țîșni și toți priviră fix la șuvița subțire și roșie care se scurgea în castron.

Nimeni nu scoase o vorbă pînă cînd Mons gîndi că sîngerase îndeajuns. Se simțea mai bine și nu mai era atît de congestionat.

Tăietura fu bandajată și apoi își traseră băncile lîngă masă. Berut așeză pe masă o lipie, unt, slănină și lapte bătut. Cinară împreună și Palmström aduse din nou vorba despre cercetările în legătură cu pădurile. Nu credea că va fi ușor de cîștigat procesul, în ciuda faptului că actele erau în favoarea avocatului. O să aibă loc, fără îndoială, o cercetare la fața locului și o să se audieze martori de prin acele părți. Un singur lucru știa sigur : dacă doi martori ar depune mărturie că pîriul Lok era pe pămîntul fermei Romstad, aceștia ar primi douăzeci și șase de taleri bani gheață ; da, asta era sigur.

Berut gîndea că ar fi cam greu să juri așa ceva. Mons îi asculta doar, palid și vlăguit cu obrajii îmbujorați ca de febră. Douăzeci și șase de taleri însemna mult pentru un om sărac ; dacă ar avea atîția bani, ar putea ține două vaci în staul. Cobora privirile cînd ceilalți doi se uitau la el.

Suedezul începu o povestire hazlie despre un domn Lenvik, din Suedia. Era tot despre o astfel de cercetare. Martorii își pusese ră în pantofi bălegar luat de pe cîmpul stăpînului și apoi juraseră că stăteau pe pămîntul lui. Astfel rămăseseră cu conștiința curată, pentru că nu mai încăpea îndoială că într-adevăr stăteau pe pămîntul lui. Palmström rîse în hohote de gluma lui și le sugeră gemenilor să fie la fel de deștepți dacă voiau să cîștige

douăzeci și șase de taleri. Încercară și ei să rîdă, dar nu reușiră decît pe jumătate.

Curînd Palmström observă că se făcuse prea tîrziu ca să se mai întoarcă acasă în seara aceea, așa că-i întrebă dacă nu putea să rămînă să doarmă la ei. Sigur că da, și deși îi oferiră patul din camera cea mică, preleră să doarmă în staul, în fîn. Nu voia să-i deranjeze.

Rămase multă vreme treaz, mormăind înjurături și scuipînd în fîn. Idioții ăștia de gemeni, nu erau destul de tîmpiți și de smintiți ca să jure...

În zori, cînd Palmström plecă, Mons merse cu el o bucată de drum și, înainte de a se despărți, încheiară un tîrg : frații vor jura că la pîriul Lok se aflau pe terenul fermei Romstad, cu condiția ca cei douăzeci și șase de taleri să le fie înmînați cu o seară mai înainte. Ar face bine să nu-și calce promisiunea, îi avertiză Palmström, căci atunci avocatul îi va alunga din casă.

Într-o dimineață liniștită de septembrie, cei doi frați traversară podul din bușteni. Își puseseră hainele de duminică, căci fuseseră chemați pentru cercetări. Mergeau puțin stîngaci, ca și cum i-ar fi strîns pantofii. Mari-„Doi copii“ fusese de acord să vadă de vacă și de porc, dacă nu s-ar fi întors pînă la vremea cinei. Se tîrîră sus pe deal, prin pădurea în care toamna colorase pîlcurile de arțari și de mesteceni, ce contrastau plăcut cu brazii monotoni.

În ziua aceea avu loc cercetarea dovezilor locale și frații fură nevoiți să umble împreună cu întregul grup. În încheiere, într-un luminiș de pe povîrnișul muntos deasupra pîriului Lok, avu loc audierea martorilor și prestarea jurămîntului.

Soarele, care apunea dincolo de coamele de la nord-est, apărea printre copaci ca un foc sclipitor. Razele sale aurii și oblice, strălucind printre pinii cu trunchiuri subțiri și iarba uscată și rară a luminișului, aproape îl orbea pe funcționarul care nota într-un registru pus pe o piatră mare și plată într-un colț al poienii. Umbre întunecate acoperiseră deja valea și în curînd urcară și sus în munți, stingînd lumina zilei, pînă cînd, cît zăreai cu ochii, nu mai vedeai decît codrul des și negru-albăstrui.

Apusul creștea repede și odată cu el și frigul nopții. Judecătorul arăta înalt și impunător alături de funcționarul care scria ; de dimineață fusese mereu în agitație. Avocatul și martorii, obosiți cu toții, ședea alături pe pământ. Când fură chemați martorii pentru a presta jurământ, se ridicară, nu fără greutate, pentru a-l asculta pe judecător, care citea din codul de legi explicațiile cu privire la prestarea jurământului. Citea clar și hotărît. Cuvintele înspăimântătoare despre blestemarea eternă a sperjurului sunau ca o prezicere amenințătoare rostită în pustiu.

Primii chemați fură martorii străinului de la Hoff. Cei mai mulți erau servitorii strînși în jurul stăpînului lor, care ședea plin de umilință și cu brațele încrucișate pe un ciot de copac. Buzele rosteau fără glas o rugăciune pentru cei care se duceau înspre piatră pentru a depune mărturie. Unii fuseseră atît de speriați de cuvintele solemne, încît schimbau declarațiile pe care abia le făcuseră. La sfîrșit nici unul nu putu da vreo informație pe care să n-o fi auzit de la alții și chiar și pe acestea le spusese șovăitori și nesiguri. Judecătorul se chinuia să le înregistreze cum trebuie declarațiile și șovăielile și în același timp să le facă să pară destul de vagi, astfel încît martorul să fie de acord cu ele.

În cele din urmă fură chemați Berut și Mons. Judecătorul obosise deja de atîta vorbit, așa că atunci cînd le spuse despre mărturia sub jurământ, vocea îi era răgușită și, deși tuși, după aceea, continuă vorbind încet și neclar. Frații erau și așa speriați. Răspunsurile lor erau neclare și păreau amîndoi foarte înspăimîtați. Observînd acest lucru, judecătorul încercă să simplifice întrebările și, privindu-i fix și autoritar, îi întrebă dacă se aflau sau nu pe pămîntul fermei Romstad. Amîndoi răspunseră atunci repede că sigur că da, se aflau chiar pe pămîntul fermei Romstad. Toată ziua răspunseseră la fel, iar acum se jurau pe Dumnezeu că așa era.

Curtea se ridică, procesul se suspendă, urmînd ca sentința să se dea în decurs de două săptămîni. Martorii semnară registrul, fericiți să plece. Ca martori nu ajunseseră să doarmă destul — asta puteau jura — după

ce urcaseră pe munte ore întregi, ca păstorii, fără să aibă măcar timp să mănânce sau să bea ceva.

Își strînseră mîinile și-și luară rămas bun, plini de respect față de cei ce reprezentau legea, deși urmau să se întoarcă împreună la Hoff, unde lăsaseră caii. Cei doi locatari ai colibeii Lon o luară imediat pe o scurtătură prin pădure. Străinul le spusese bună seara foarte amabil, dar avocatul nu le dăduse nici cea mai mică atenție. Era prea ocupat să ofere rachiul din sticla pe care o avea în buzunar și tot bombănea despre tot necazul — și că se îndoia dacă pădurea Romstad merita într-adevăr atîta osteneală.

Cei doi frați o luară spre casă. Mai întîi meraseră în grabă, apoi își încetiniră pasul, căci în întineric poteca se vedea destul de greu. Se împiedicau des de rădăcini și pietre, iar Berut se chircea de durere; îl dureau picioarele. Mons încleșta din dinți și nu voia să cedeze, deși aproape cădea. Nu-și vorbeau și mergeau fiecare de cîte o parte a drumului de parcă s-ar fi ținut unul de celălalt.

Drumul mergea pe lîngă rîu; valea îngustă era străjuită de fiecare parte de dealuri abrupte. Deasupra lor se întindea înalt cerul de toamnă, albastru închis, pe care clipeau cîteva stele palide.

Înainte de a ajunge la jumătatea drumului spre casă, răsărise luna plină. Deodată Berut se opri și-și dezlegă șireturile de la pantofi. Mons trecu repede pe lîngă el și pe neașteptate se repezi printr-un desîș de tufe de arin, în jos spre rîu, care în locul acesta curgea liniștit, făcînd bulboane largi. Își dezlegă șireturile de la pantofi, se așeză și-și scoase pantofii. Apoi, unul după altul, îi scutură în apă, din ei căzu pămînt și nisip grăunțos. Își scoase și ciorapii; i se lipiseră de picioare, aveau găuri mari și se întăriseră din cauza singelui uscat. Pămîntul și nisipul din pantofi îi jupuiseră toată pielea de pe picioare.

Își lăsă picioarele în apa rece și se bălăci încolo și încoace cu mare băgare de seamă. Razele lunii luceau limpede pe apă și vedea perdelele de spumă albă care pluteau pe lîngă el.

Mons plingea cu hohote puternice, nu din cauză că-l dureau picioarele, ci pentru că, orice ar fi fost, și el și Berut juraseră strîmb. Ce ciudat fusese : tremura tot atunci cînd se îndreptase spre judecător, care citea din cartea aceea. Dacă n-ar fi simțit ochii avocatului pironiți asupra lui, n-ar fi jurat niciodată, nici el, nici fratele său. Era doar un pretext neîntemeiat și o născocire diavolească ideea de a-și pune pămînt în pantofi și Palmström fusese unealta diavolului care-i ispitise. Simțise asta tot timpul, dar dintr-un motiv sau altul nu-și dăduse seama decît prea tîrziu.

Fusese înspăimîntător ceea ce citise judecătorul. Mons se întreba dacă era oare din Biblie sau din vreo altă sfîntă scriptură. Acum el era exact așa cum se descrisese acolo, iar fratele său Berut nu era nici el mai bun.

Își amintea cuvintele prea bine, din cauză că fuseseră repetate de atîtea ori, de cîte ori juraseră martorii celui din Hadeland. Acum el nu era decît un criminal, un încăpățînat și un păcătos care urma să fie osîndit pe vecie în iad ; o să fie mînat mereu spre golful distrugerii, unde nu mai exista nici un fel de mîntuire, viața și sufletul lui vor fi osîndite și poate că limba și gura i se vor înegri, dacă era adevărat ceea ce se spunea despre sperjuri.

Își scoase picioarele din apă și se ghemui cu genunchii strînși și cu bărbia sprijinită de ei. Perdelele de spumă albă treceau în continuare pe lingă el, undeva în vale.

În aerul nopții se auzea zgomotul răsunător al unei cascade, undeva în vale. Pădurea părea că urlă, iar zgomotul apei care clipoceă la mal ca un muget lung, ce răsuna prin toată valea, crescînd și scăzînd, dar mereu auzindu-se.

L-a strigat cineva ? Își apăsă mîinile pe urechi și începu să murmure în neștire : „Domnul nostru Isus Cristos, în ziua Judecării de Apoi fii aspru cu mine și roagă-te ca pentru păcatele mele să fiu osîndit la suferință veșnică și să ajung în iad ca să fiu pe veci pedepsit“. Dacă ar fi învățat asta la catehism atunci cînd fusese confirmat, atunci cu siguranță că nu ar fi jurat

cum făcuse astăzi. Dar își aminti că nu o văzuse în catehism, căci învăța toate lecțiile pe dinafară; parohul îl și lăudase pentru asta. Oh, să ajungă să facă una ca asta!

O umbră trecu aproape. Îngrozit, se întoarse iute, lovindu-se la cot pe când se ridica. Nu era decît Berut.

Mons își puse în grabă pantofii și ciorapii, în timp ce fratele său îl aștepta tăcut.

— Te-ai spălat pe picioare, Berut? întrebă Mons sfios. Celălalt făcu semn cu capul că da.

Își continuară drumul spre casă. La fiecare pas, apa plescăia în pantofii lui Berut, care-i spălase și pe ei. După un timp se opri și gemu:

— Nu mai pot face un pas! Mă trec junghiuri prin picioare!

Mons îi puse mîna pe umăr:

— Frate dragă, încearcă să mai mergi puțin; aproape am ajuns. În lumina lunii, fața lui Berut arăta ca a unui mort. Mons încercă să-l ajute; îl luă de subțiori și începu să-l tragă. Berut mergea tîrîndu-și picioarele ca și cum ar fi avut cîrje și șoptea:

— Tu ai vrut; tu ai fost cel care a vrut. Nu ne pot băga la închisoare, nu-i așa? Nimeni nu știe în afară de avocat, și el a vrut-o, la fel ca tine...

Merseră împleticindu-se și după ce trecură podul de bușteni din apropierea colibei Lon, Berut se mai învioră puțin, dar atunci Mons căzu. Picioarele îi zvîcneau. Zăcînd întins pe iarbă, începu să aiureze:

„Tatăl nostru carele ești în ceruri, pedepsește-ne picioarele noastre atunci cînd am păcătuit cu picioarele noastre. Lovește-ne cu boală și ologirea picioarelor, să nu mai putem păși vreodată!”

Și deliră așa, rostind fraze din scriptură și psalmi. Berut habar n-avea că fratele său știa toate acestea și fu foarte înspăimîntat. Amîndoi erau loviți de același rău și amîndoi păcătuiseră în acelaș fel. Se și abătuse oare judecata Domnului asupra lor?

Mons arătă spre colibă și gemu:

— N-are nici un rost să cumpărăm o vacă sau un vițel; n-o să ne putem folosi de ei. N-are nici un rost — blestemată fie toată averea mea în această lume;

blestemat fie pământul meu, cîmpul și pășunile mele, vitele și oile și vacile și porcii mei, să nu crească puternice și mari ca să nu profit de pe urma lor și a produselor lor ; și de azi înainte n-am să mai reușesc în nimic, căci blestemată îmi va fi orice strădanie, blestemată îmi va fi viața și sufletul !...

Berut încercă să-l liniștească și, lăsîndu-se în iarbă lîngă fratele său, îl împinse în iarbă ca să-i potolească țipetele. Dar acesta, culcat pe pământ, continua spasmodic : „Biata vacă, bietul porc...“, pînă cînd junghiurile deveniră atît de puternice, încît amuți.

Unul lîngă altul se tîrîră pînă la colibă și dincolo de ușă. Își căutară amîndoi cremenea și reușiră să aprindă focul în cămin. Mari-„Doi-copii“ plecase, dar laptele de aseară se afla într-o cratiță pe masă. Le era sete la amîndoi și-l băură pe rînd pînă la ultima picătură.

Berut se trînti pe patul din bucătărie, iar Mons se duse în cămăruță. Adormiră amîndoi imediat și nu se treziră pînă la amiază : Atunci se trezi Berut ; voi să vadă cum îi mergea lui Mons, dar nu putu merge. Trebui să se țină de un scaun, căci picioarele nu-l mai țineau.

Croitorii din coliba Lon trăiră acolo încă mulți ani. Lucrau întotdeauna acasă, nemaiputîndu-se duce pe la casele țăranilor din cauză că erau schilozi. Schiopătau în cîrje ; fiindcă nu mai puteau merge, pierdură vaca și porcul, de care nu mai puteau avea grijă cum se cuvine. Dar se descurcară într-un fel, căci nu plăteau chirie și-și puteau vedea de croitorie și, din fericire pentru ei, muriră amîndoi înainte de a ajunge la mila parohiei. Pădurile Romstad pînă la pîriul Lok fură atribuite avocatului.

FATA CĂPITANULUI TEBETMANN

I

CĂPITANUL ALOYSIUS TEBETMANN ducea o viață destul de singuratică la Kjelsrud. Casa se afla la periferia districtului, departe de drumurile principale, dar nu acesta era motivul pentru care trăia acolo uitat de lume și nici pentru că îi murise soția, căci ani de zile după moartea ei, casa fusese plină de veselie.

Căpitanul avusese un fiu, un băiat excepțional, care, la fel ca tatăl său, alesese cariera militară. Era un tânăr care promitea mult și ajunsese deja la gradul de locotenent, când muri pe neașteptate de o febră.

Căpitanul nu-și mai reveni după această lovitură, iar acum, la durerea sa, se mai adăugaseră și infirmități fizice. Vederea îi slăbise, iar guta îl supăra într-atâta, încît aproape cît e ziua de lungă stătea într-un balan-soar, cu picioarele bine învelite și sprijinite în sus. Din motive de boală, căpitanul demisionase, deși nu i se ceruse. Pacea dăinuia încă și, pentru moment, nu era nici un pericol de război între Norvegia și Danemarca. Mulți dintre ofițerii care depășiseră vîrsta și deveniseră inapți își păstrasera ani la rînd solda întregă, chiar și după ce nu-și mai puteau efectua serviciul militar. Totuși căpitanul Tebetmann spuse că un schilod n-are ce căuta în armata Majestății Sale, așa că-și trimise demisia. Cererea îi fu aprobată de către toate autoritățile și după puțin timp își primi scrisoarea de pensionare, care-l asigura de bunăvoința regelui și de jumătate din suma pe care o primise pînă atunci.

Probabil că pensia i-ar fi ajuns dacă banii și-ar fi păstrat valoarea și dacă Tebetmann ar fi fost cît de cît

priceput să facă economie. La această lipsă a sa, se adăuga și faptul că pământul fermei sale era sărac, așa încît cultivarea lui costa aproape tot atîta cît se recolta de pe el.

Dar n-avea de ales. Pensia trebuia să-i ajungă, pentru că alt venit nu mai avea, iar experiența tinereții îl făcea să se îngrozească numai la gîndul de a face datorii. Banii ar fi trebuit să-i ajungă, dar niciodată nu se întîmpla așa. Într-o zi, pe cînd reflecta la această problemă, își smulse deodată părul alb și bogat, se încruntă și, infuriat de sine însuși, rupse coada pipei sale preferate. Trupul său mic și îndesat fu străbătut de un fior și fiecare os păru că trosnește, în timp ce el înjura furios și sfîșia bancnotele jerpelite pe care le ținea în mînă. Căpitanul Tebetmann folosea o singură înjurătură, dar o folosea des : „Dracii să mă ia !“ striga el și glasul său răsună prin încăperile mari. „Dracii să mă ia !“ mugi el atît de tare, încît pînă și servitorii din bucătărie amuțiră, auzindu-l. Înjurătura răsună de repetate ori pînă cînd căpitanul se lăsă pe spate în balansoar, căci deodată îi venise ideea strălucită că dacă nu cumpărai mai mult decît îți puteai permite, atunci banii ajungeau. Dracu' să-l ia dacă nu era așa.

După ce introduse în gospodărie acest principiu, nivelul de viață la fermă scăzu atît de mult, încît nimeni nu mai veni pe acolo și bătrînul căpitan bolnav rămase singur și dat uitării. E drept că, din cînd în cînd, mai treceau să-l vadă prieteni sau cunoștințe, dacă se întîmplau să fie prin apropiere sau dacă li se făcea rușine că nu mai trecuseră pe la el de multă vreme.

Căpitanul nu-i dăduse niciodată prea multă atenție fiicei lui, căci atîta timp cît fiul său fu în viață se ocupă aproape în întregime de el și de viitorul lui. Chiar și după moartea fiului său, bătrînul nu păru a o băga prea mult în seamă pe fată, ocupat cum era să urmărească pe hartă campania lui Bonaparte. Căpitanul era pasionat de operațiuni militare în cîmp deschis. Îndelungatul său serviciu militar se limitase la instrucție pe timp de pace, iar în 1788, cînd fusese încartiruit la Fredrikssten, suferise marea deziluzie a vieții sale. Cît despre fete, nu-i plăcuseră niciodată și din cauza aceasta,

Henrikke a sa, orfană de mamă, creștea printre servitori.

Semăna foarte mult cu tatăl ei ; scundă și voinică, brunetă, cu părul aspru și pielea arsă de soare. Mai-că-sa îi spusese întotdeauna „țigăncușa“ și era limpede că Henrikke avea sînge meridional în vine. Era gălăgioasă și nestăpînită, iar ochii negri îi rîdeau întotdeauna ; și totuși tatăl ei o certa rareori pentru purtările rele, din cauză că, atunci cînd o mustra, ea nu făcea decît să rîdă și să se poarte și mai rău, iar dacă o mustra pentru că rîdea tot timpul, ea rîdea și mai tare și fugea.

După hainele și vorbele tinerei domnișoare Tebetmann, un străin și-ar fi dat seama cu greu că nu era fata vreunui țaran oarecare, dar avea ceva, un aer neînfricat și poruncitor, care dădea impresia că era obișnuită să comande. Și de fapt asta și făcea ; în bucătărie, în hambar și în staul ; porunca și făcea pe stăpîna față de toți servitorii, de la servitoarea șchioapă, care de fapt era menajera — pînă la băiatul de la bucătărie. O ascultau fără să discute, căci chiar și atunci cînd era liniștită și bine dispusă, tot le era teamă să n-o enerveze sau s-o înfurie, căci era iute la mînie și avea o voință de neînduplecat.

În toamna anului 1807, cînd Henrikke împlinise nouăsprezece ani, prin ținut se zvonî că o flotă engleză numeroasă ancorase în porturile daneze și amenința Copenhaga. Unii dădură crezare zvonului, dar alții dădură din cap, refuzînd să accepte o poveste atît de fantastică.

Bătrîni se obișnuiseră cu războiul care se dusese ani de zile între marile state europene. Frînturi de informații despre problemele internaționale se zvonî și se răspîndî prin ținut. Veștile erau așteptate cu mult interes, la un pahar de punci sau în drum spre biserică. Se discuta despre soarta diferitelor familii regale și despre hotarele schimbătoare ale regatelor. Se formară grupuri : unii țineau cu Anglia, alții cu Franța, iar dacă băutura era destul de tare, ambele părți ajungeau la discuții înfierbîntate. Țăranii se încăierau la petrecerile de Crăciun și la praznicuri de înmormîntări tot datorită politici

europene, iar la licitații și alte evenimente sociale, muncitorii de la ferme și țărani săraci ajungeau și ei la pumni pentru aceleași motive. Tinerii crescuseră mereu conștienți de discuțiile părinților lor despre cîmpuri de luptă îndepărtate, așa că în visurile și în joaca lor se vedeau mareșali care comandau oști întregi. Copiii nu aruncau cu pietre doar ca să se distreze sau să se ia la întrecere, ci bombardau orașe. Iar cînd se jucau cu bărcuțele pe iazul plin de pește, își închipuiau lupte crîncene pe mare.

Totuși toată lumea era sigură că acest război îndepărtat nu va ajunge niciodată pînă în atît de izolată Norvegie. Oamenii se simțeau la adăpost și în siguranță în calmul lor ținut de baștină.

Primul care aduse căpitanului zvonuri că flota britanică ancorase în portul Copenhaga fu locotenentul Wallace. Oricum însă, pentru această veste nu primi nici o mulțumire. Dimpotrivă, bătrînul căpitan fu foarte sceptic, căci își închipuia că uneori lumea își bătea joc de el spunîndu-i lucruri ciudate. Flota britanică la Copenhaga? De ce ar veni englezii la Copenhaga? Nu avea și așa destui dușmani regele George? Ba mai avea nevoie uneori și de lemnul Norvegiei pentru vase. Și nu erau armatele lui Napoleon în Germania, gata să sprijine Danemarca la nevoie? O, nu! Dracu' să-l ia, urlă căpitanul. Locotenentul ar face bine să nu-și mai bată joc de el. Nu erau decît prostii și lucruri fără rost. La urma urmelor, Copenhaga avea forturi excelente, o sumedenie de trupe și chiar și tunuri bune cu care să izgonească orice musafir nepoftit. În trecut, suedezii aflaseră asta, iar englezii — dracu' să-i ia — mai bine și-ar da seama că-i aștepta o luptă sîngeroasă, dacă atacau meterezele Copenhagăi. Locotenentul ar face bine să se ducă acasă și să se culce și să alunge toate aceste închipuiri de un om bolnav. Altă dată să se gîndească mai bine înainte de a încerca să-i convingă cu astfel de neghiobii pe cei întregi la minte și cu judecată. Iar totuși dacă aceste zvonuri erau cumva mai mult decît simple zvonuri, atunci probabil că locotenentul se bucura că și-ar putea revedea rudele; ba chiar poate că va avea datoria de a-și păzi rudele bo-

gate și de neam, dacă va fi nevoie să-i bage la închisoare în această țară pe prizonierii englezi.

Căpitanul n-ar fi trebuit să-l zeflemisească astfel pe locotenent, căci acesta fu într-adevăr jignit; era adevărat că tatăl său era ofițer de marină englez, care-și făcuse o situație în Danemarca. Locotenentul însuși pornise în viață în cele mai bune condiții și avusese toate șansele să facă o carieră strălucită, dar fizicul său plăcut îi adusesese tot felul de necazuri. Apoi lucrurile se înrăutățiseră și pentru că era cam prost. Familia, după ce îndurase destul, hotărîse să părăsească Danemarca și-l „exilase” în Norvegia. Aici putea duce un trai foarte tihnit căci primea din partea familiei o alocație bună în plus pe lângă salariul de ofițer, dar tot timpul nu făcea decît să-și deplîngă cariera ruinată; se considera nedreptățit și nu înțelegea cum și de ce dăduse greș. Aproape mereu era nefericit și plictisit și în plictiseala lui părea că descoperă toate mijloacele posibile de a-și risipi banii. Chiar și în cea mai întîmplătoare referire la trecutul sau la familia lui, vedea o jignire intenționată, iar de data aceasta, deși înțelese doar în parte ceea ce spuse căpitanul, se infurie.

Mînios, locotenentul îi aminti căpitanului că trebuia să nu uite că era bătrîn și că nu-l putea provoca la duel pentru astfel de observații jignitoare; ar trebui să țină minte că vîrsta înaintată îl proteja! Căpitanul chiar îl acuza că ar fi un mincinos și un trădător față de regele a cărui uniformă o purta? Însinua el oare că ar fi trecut pe aici ca un cerșetor cu vreo poveste absurdă?

Cînd își ieșea din fire, locotenentul Wallace se bilblîia neajutorat și în astfel de situații spunea prostii. În minia sa, încerca să spună ceva deosebit, dar la fiecare cuvînt al căpitanului rostea douăzeci, căci era într-adevăr greu de convins. În cele din urmă, vocea locotenentului fu inundată de torentul cuvintelor căpitanului. Henrikke, care se afla cu ei, nu șovăia să se amestece în ceartă de partea tatălui ei și curînd vorbirea ei pronunțat provincială, daneza locotenentului și limbajul cazon al căpitanului se amestecară, formînd un cor de minie care făcea să se zguduie pereții casei. În cele din urmă, locotenentul plecă, ușor domolit de explicațiile căpitanului, dar cît se

poate de convins că onoarea îl obliga să se întoarcă de îndată ce mesajul se va dovedi a fi fost corect.

Nu trebuiră să aștepte mult timp. Era într-o după-amiază. Ploua cu găleata și vîntul se zbătea prin cireșii bătrîni din fața intrării de la Kjelsrud, care-și plesneau de ferestre ramurile țepene, cu un sunet autumnal. Guta îl chinuia pe căpitan mai rău ca de obicei : era înfrigorat și bolnav din cauza vremii. Făcuse focul în sobă și stătea în balansoar la lumina apusului, cu picioarele pe un taburet și cu o batistă pe față. Sforăia liniștit. Henrikke, lângă sobă, cocea mere. Din cînd în cînd încerca merele și le întorcea. Apoi rămînea cu privirea ațintită asupra flăcărilor, ascultînd vuietul vîntului pe horn.

În timpul acesta, sus pe colină, un om își gonea calul într-un trap vioi înspre fermă. Își ridicase gulerul mantalei și-și trase pălăria pe ochi ca să se ferească de ceața deasă și încărcată cu stropi de ploaie. Abia putea zări stîlpii gardului de pe marginea drumului, care semăna mai degrabă cu albia unui torent năvalnic. Descăleacă în curte, își legă calul de fîntînă și intră.

În încăpere, cei doi nu-l auziseră bătînd la ușă. Henrikke speriată, sări în picioare, văzînd în prag un om într-o manta de culoare închisă. Deschise repede ușa sobei ca să facă lumină și să vadă cine era.

Căpitanul Tebetmann se trezi și întrebă, căscînd :

— Cine e ?

— Eu sînt, răspunse locotenentul Wallace. Cred că știți deja adevărul despre mesajul pe care vi l-am adus ultima dată cînd am fost aici.

— Am citit anunțul prințului de Augustenburg despre blocadă, spuse iritat căpitanul. Îți cer scuze că nu te-am crezut. N-ai decît să te bucuri, dacă vrei.

— Nu mă bucur. Regret că trebuie să vă spun vești mai importante și mai triste.

— Adevărat, adevărat ? A fost obligat în sfîrșit regele englez să dea o declarație de război cum se cuvine ? N-aș numi-o foarte tristă.

Wallace se așeză nepoftit și fără să-și scoată mantaua.

— Nu, dar Copenhaga a fost bombardată și atacată rușinos, fără nici o declarație de război. Orașul e în flăcări și s-a predat, iar flota daneză a fost capturată.

— Ai înnebunit, locotenente ? Ai înnebunit de tot ? Copenhaga cucerită ? Minți omule, strigă violent căpitanul și făcu o mișcare ca și cum ar fi vrut să-l lovească.

— Tocmai am aflat vestea de la judecătorul Weydahl. De fapt, vin acum direct de la el. Tocmai a primit curierul de la generalul-maior. Wallace vorbea șovăitor, ca și cum și-ar fi cerut iertare. De data aceasta nu se mai simțea jignit.

— Ce-i cu regele și cu prințul moștenitor ; sînt prizonieri sau morți ?

— Din fericire, sînt perfect întregi, căpitane. S-au refugiat în Jutlanda, înainte de bătălie.

Căpitanul Tebetmann nu-și mai găsea cuvintele :

— Au fugit ! Prințul moștenitor a fugit, lăsînd Copenhaga să ardă cît putea ? Ai spus „din fericire“ ? Căpitanul continuă răstit : A fugit prințul moștenitor ?

Locotenentul Wallace nu răspunse. Căpitanul făcu un efort și-și luă picioarele de pe taburet.

În timpul celor patruzeci de ani cît mi-am slujit regele, n-am avut niciodată ocazia să scot sabia pentru el. Acum războiul a venit și eu sînt un infirm — ...Limba părea că-i înțepenise. Aproape hohotînd, continuă, rostînd cuvintele greu și neclar : Și capitala regatului cucerită, și viitorul rege dezonorat ! Încercă să se ridice din balansoar, dar nu-l ținură picioarele și se împiedică.

— Dracu' să mă ia ! urlă el, căzînd cu o bufnitură pe podea și rămase acolo nemișcat.

Henrikke, care nu înțelesese bine tot ce-și spusese, căzu în genunchi lîngă tatăl ei și-și puse brațele pe umerii lui.

— Tata a murit, șopti ea ca pentru sine și-i luă capul în poală.

— O, nu, domnișoară, spuse locotenentul încercînd s-o liniștească și îngenunchînd și el alături de căpitan. Ascultă răsufierea bătrînului. — Și-a pierdut doar cunoștința. A leșinat. Nu-i periculos.

O servitoare și menajera cea șchioapă, speriate de zgomotele neobișnuite, alergară de la bucătărie. Locote-

mentul le spuse repede ce se întâmplase. Apoi, dînd-o blînd pe Henrikke deoparte, îl ridică pe căpitan și-l așază din nou în balansoar.

— Cred că mai bine l-am duce în pat, spuse menajera. În timp ce ceilalți îl duseră pe bătrîn în dormitor, Henrikke îi ținu grijuliu capul, care-i cădea pe spate fără vlagă.

Servitoarea alergă după luminări. Uitîndu-se la menajeră, care deschidea cămașa căpitanului, locotenentul Wallace observă că era foarte palidă și uscată, iar fiuntea îi strălucea de sudoare.

— Să mă duc după doctor ? spuse el.

— E departe, răspunse ea, întorcîndu-se spre servitoare și spunîndu-i să trimită după Johanne, felcerița. O să vină repede, într-o jumătate de oră va fi acolo. Îl rugă pe locotenent să mai rămînă puțin ca să se ducă mai tîrziu după doctor, dacă era nevoie. Bătrînul gemea și mormăia, deși nu-și recăpătase cunoștința.

Locotenentul Wallace se duse în salon. Avea încă manta udă pe el, dar acum și-o scoase și o aruncă pe podea. Furtuna nu se potolise. Ploaia cădea încă șiroaie și vîntul sufla împrejurul casei, făcînd să trosnească și să scîrție lemnul vechi. Era obosit după cursa călare pe o vreme atît de aspră, așa că se așază lîngă sobă, deși focul se stinsese.

Curierii călare trimiși de generalul-maior sosiseră acasă la judecător pe cînd acesta era încă la cină. În ziua aceea judecătorul Weydahl avea mulți oaspeți căci, vîzînd semne de război, membrii claselor de sus i se adresau lui pentru știri ; presupuneau că el va fi primul care va afla orice. Avocatul și pastorul veniseră acolo cu o zi mai înainte ; maiorul Brager și șeriful veniseră și ei sub pretextul că ar fi avut ceva treburi urgente și fuseseră invitați să rămînă la cină.

Locotenentul își amintea clar plicul albastru sigilat. Îi fusese înmînat judecătorului tocmai cînd voiau să spună „Noroc !” și să-și bea coniacul. Observaseră cu toți că judecătorul șovăise și apoi pusese jos scrisoarea. Wallace își amintea cum, mai tîrziu, deschisese scrisoarea și le-o citise tare, cu ochii parcă lipiți de hîrtie. Urmase o harababură de întrebări și încăperea se umpluse de zgo-

motul scaunelor trase. Se înghesuiră în jurul judecătorului pentru a vedea cu ochii lor scrisoarea fatală și a o citi chiar ei. Atunci își dăduseră seama că nu putea fi nici o greșeală la mijloc.

Cîteva minute după aceea petrecerea luă sfîrșit. Cina rămase neatinsă pe masă, căci toată lumea se grăbi să răspîndească știrea pe la vecini și pe la prieteni. Locotenentul Wallace se simțea copleșit. Pur și simplu trebuia să vorbească cu cineva. Trebuia să spună știrea cuiva. Atunci își amintise deodată de recenta ceartă cu căpitanul Tebetmann așa că spusese să i se pună șaua pe cal și plecase cît mai repede.

Trecuse pe la Alm pe la domnul Orre care-și făcea plimbarea zilnică cu umbrela deschisă în mînă. Locotenentul se opri, se întorsese în șaua și-i strigase vestea. Domnul Orre scăpă umbrela din mînă și începu să gesticuleze violent. Locotenentul nu auzi ce spunea, așa că se mulțumi să-i strige doar :

— E adevărat, e foarte adevărat, pe cuvîntul meu de onoare ! Apoi plecase în galop mai departe.

Bineînțeles că toată graba fusese inutilă. De ce nu fusese mai precaut și nu-i dăduse bătrînului căpitan știrea ceva mai blînd ? Dar fusese stăpînit de informația sa și, ca un mesager al nefericirii, dăduse buzna la el ca un nebun. Îi era rușine.

În liniștea încăperii întunecate, gîndurile îi rătăceau fără țintă pînă i se opriră asupra unei imagini clare și puternice : imaginea orașului Copenhaga în flăcări, cucerit. Arseze pînă la pămînt oare și căminul plăcut al părinților săi, cu grădina atît de frumoasă ? Rudele și prietenii mai trăiau oare ? Locurile preferate și străzile din Copenhaga unde cunoscuse veselia, bucuria și chiar disperarea — erau oare în ruine acum ? Căminul copilăriei sale, casa părinților săi atît de afectuoși, plini de dragoste pentru el, fusese ocupată și ardea. Un hoț își croise drum și o jefuise, în timp ce el se afla departe. Mintea locotenentului Wallace nu se putea ridica pînă la suferința pricinuită de soarta regatelor și a imperiilor ; simțea doar o durere adîncă și autentică în ceea ce îl privea pe el. El, care fusese atît de mîndru de singele lui englez, era acum animat de ura daneză împotriva dușma-

nului care-i invadase țara pașnică. Era în stare să-l ucidă pe oricare englez ar fi îndrăznit să se apropie de el.

Încercă să-și imagineze scena bătăliei — cum fusese organizată apărarea pentru a rezista atacului — dar nu se putea concentra. Nu vedea decît tunurile de pe puntea vaselor inamice împrăștiind moartea și distrugerea peste oraș ; văzu focul și fumul, soldați tirându-se pieptiș spre metereze, apărându-și eroic orașul. Ar fi vrut atît de mult să fi fost acolo, să țină dușmanul la distanță cu sabia, a cărei lamă lucitoare ar fi reflectat flăcările roșii ale orașului arzînd.

Chiar și în înfrîngere se putea găsi glorie și iertare — dar la urma urmei el nu participase la luptă. Toți prietenii săi fuseseră acolo ; de ce el nu ? Wallace sări în sus de pe scaun. Călcă apăsat prin încăpere, cu ghetele grele de călărie, uitînd cu totul că în casă era cineva bolnav. Niciodată nu-i păruse această situație mai fără speranță și mai tristă sau viața sa mai inutilă decît acum. Niciodată mai înainte nu simțise mai amarnic ceea ce considera el nedreptatea circumstanțelor. „Diavolul trebuie să plătească ! Diavolul trebuie să plătească !“ mormăi el. „Praf de pușcă și sînge, ghiulele de tun, împușcături și săbii care se implintă — diavolul trebuie să plătească, să plătească, să plătească“ și vocea sa se făcu tot mai puternică, de parcă rostirea acestor cuvinte fără sens ar fi putu înfrînge groaznicele gînduri care-l speriaseră și aproape îl copleșiseră.

Se afla singur în încăpere de vreo oră sau cam așa ceva, poate chiar mai mult. Timpul trecea repede, dar el devenea din ce în ce mai agitat și mai nenorocit. Chiar atunci intră Henrikke cu o luminare aprinsă într-un sfeșnic de fier pe care-l puse în mijlocul mesei. Berte, menajera, intră și ea și spuse că acum căpitanul era mai bine. După ce Johanne îi luase sînge, se mai liniștise și adormise. „Nu ar dori locotenentul să ia cina ?“ Nu, mulțumesc, Berte nu trebuia să se deranjeze pentru el. O să se ducă acasă acum, dacă nu le mai putea fi de nici un ajutor. Berte șovăia. Poate că... Johanne o să vrea să trimită un mesaj la doctor ceva mai tîrziu, poate că pe locotenent nu l-ar deranja să mai rămînă puțin. Avusese grijă să fie dus calul în grajd.

După ce Berte ieși din cameră, Wallace se așeză la masă și o privi pe Henrikke, care se trîntise pe canapea cu mîinile sub cap. Lumina luminării dezvăluia vopseaua roasă de pe masă, umerii lați și trăsăturile subțiri ale locotenentului și silueta fetei care se odihnea. Restul încăperii era în întuneric. Pînă și scaunele rococo înșirate de-a lungul pereților păreau niște umbre. Furtuna începuse să se mai domolească ; ploaia încetase ; numai vîntul, gata să se stingă, mai fluiera prin copacii de afară, de la fereastră.

Pe Wallace îl cuprinse moleșeala. Gîndurile i se întoarseră de la Copenhaga și celelalte imagini neliniștitoare ale frontului îndepărtat la probleme mai arzătoare. Se va înzdrăveni căpitanul ? Era chiar un atac sau numai căzătura îi făcuse să-și piardă cunoștința ? Biata domnișoară Henrikke — era chiar foarte drăguță cum stătea așa întinsă pe canapea făcîndu-și griji pentru tatăl ei. Iar menajera, ce era cu ea ? Cineva îi spusese ceva despre căpitan și menajera lui, dar nu-și mai amintea acum cine. În ținut se vorbea despre scandaluri și povești despre toată lumea ; nici dracul însuși nu și le mai amintea pe toate. Despre ce era vorba acum ? O, da, răposata doamnă Tebetmann fusese o femeie foarte geloasă, iar servitoarea Berte foarte drăguță. Într-o zi, pe cînd doamna Tebetmann plecase într-o vizită, căpitanul și Berte fuseseră împreună. Soția căpitanului se întorsese pe neașteptate și, pentru a-l salva pe căpitan, servitoarea sărise pe fereastră. Își rupsesse genunchiul în cădere, dar nu țipase, ci se tirise în tăcere pînă la treptele care duceau la bucătărie. După cîteva ore, de fapt seara tîrziu, o găsiseră acolo. De atunci rămăsese șchioapă. Da, acum își amintea. Asta era povestea care circula. Și locotenentul își aminti cit de îngrijorată fusese astăzi în legătură cu căpitanul.

Biata domnișoară Henrikke ! O văzu mușcîndu-și buzele ca să nu plîngă ; era foarte tristă și speriată. Și, da, foarte foarte frumoasă. Stătea uitîndu-se la ea. Părul nu era prins în ace și cozile lungi și grele îi atîrnau pe lîngă obraji palizi și cu urme de lacrimi și-i cădeau pînă mai jos de sîni. Rochia era strîmtă peste piept. Bărbia mică și dublă era rotundă și de o formă minunată. Nu cu multă

vreme în urmă era o fată în Copenhaga, cu pielea măsline, de care îi amintea foarte mult...

Ușa se deschise ușor și un cap pe care era cocoțată o scufie cu panglici privi furis și salută amabil din cap : era Johanne.

— Domnișoară Henrikke, domnișoară Henrikke, strigă ea.

Henrikke sări repede în picioare.

— Îi este mai rău tatei ?

— Nu, copilă, e mult mai bine. Poate să și vorbească, și acum vrea să doarmă. Nu trebuie să te necăjești ; o să se facă bine curînd.

Henrikke oftă ușurată ; apoi, cu un zîmbet luminos, spuse :

— M-am speriat atît de tare !

Doar ca să se asigure, femeia îl rugă pe locotenent să fie amabil și să treacă pe la doctor, să-i spună să vină să-l vadă a doua zi pe căpitan. Apoi, dînd din nou din cap, închise ușa și dispăru.

Locotenentul Wallace se ridică să-și ia rămas bun. Chiar pe cînd își exprima speranța că însănătoșirea căpitanului va fi rapidă, Henrikke dădu fuga la sobă. Își amintise deodată de merele ei.

— Mi-e teamă că s-au copt prea mult, spuse ea cu un zîmbet larg, care-i dezveli dinții albi și puternici. Nu vreți totuși unul ? Și se îndreptă spre el cu un măr în mînă.

Îl luă și-i mulțumi.

II

În noaptea aceea, căpitanul Tebetmann avusese un atac ușor, dar trecură luni de zile pînă să se înzdrăvenească. Veni Crăciunul și el tot nu părăsi dormitorul pentru a-și relua locul în balansoar. Doctorul ținutului, domnul Müller, venise să-l vadă de cîteva ori, dar vizitele fuseseră scurte. Doctorul era întotdeauna grăbit să plece, căci considera că Henrikke nu-l trata cum se cuvine. Nu părea să-și dea seama că un doctor care se obosea să vină pînă acolo sus, în acel loc atît de îndepărtat, pentru a vedea

un pacient, merita ceva de băut, o băutură caldă cel puțin, mai ales pe vreme rece.

Domnul Vamberg, parohul, venise și el să-l vadă pe bătrîn cît fusese bolnav. În cinstea acestor vizite căpitanul își schimbase cămașa. Primise și sfînta împărtășanie pentru cazul că ar părăsi această lume în curînd, după cum se citea în ochii parohului care se ruga pentru el.

Vreo săptămînă după aceste vizite, căpitanul fu tot timpul melancolic și sobru. Își promise foarte serios că se va lăsa de prostul său obicei de a înjura și de a blestema. Chiar renunță la unica sa înjurătură și cînd simțea că e gata s-o spună, căuta să o înghiță și apoi exploda într-un fel de mîrșit furios.

Mult mai binevenit decît parohul sau doctorul era însă locotenentul Wallace, care avea un sentiment ciudat că purta vina pentru boala căpitanului. Aceste sentimente de vinovăție nu erau, desigur, suficiente pentru a-l face pe locotenent să vină călare pînă la Kjelsrud atît de des. Impresia sa că Henrikke era într-adevăr o fată foarte drăguță, devenise mult mai puternică.

Se îndrăgostise.

Din dormitor, căpitanul îl auzea pe locotenent făcînd eforturi să scoată niște sunete muzicale din bătrînul pian dezacordat și de calitate proastă, din salon. Ba îl și auzise cîntîndu-i lui Henrikke cîntece de dragoste și bătrînul căpitan se minunase. Wallace nu era desigur o partidă foarte bună, dar putea fata spera la ceva mai bun? Tot va trebui să se mărite într-o zi, și va fi greu de găsit un soț bun prin împrejurimile Kjelsrudului.

Wallace avea salariul său — nu prea mult, desigur — dar mai primea și un ajutor generos din partea familiei și atîta, plus ceea ce va obține prin vînzarea Kjelsrudului, le-ar ajunge. Sau dacă ar prefera să locuiască aici, ar avea cel puțin un cămin. Henrikke va fi o soție atentă și nerisipitoare căci căpitanul îi imprimase concepția să nu cumpere niciodată decît atît cît putea plăti. Presupunea că, cu ajutorul unei soții rezonabile, banii i-ar ajunge locotenentului Wallace pentru un timp. De fapt, locotenentul cel excentric părase ceva mai rezonabil în ultimul an și acum ducea un trai cumpătat. Lumea îi scornise tot felul de porecle stupide, dar acestea încetaseră acum.

Excentritățile trebuiau iertate unui om care număra lorzi englezi printre rudele sale.

Trecură zile și săptămîni. Căpitanul se însănătoșea treptat și, deși era deseori ispitit, nu-și călcă promisiunea de a nu mai înjura și blestema.

Wallace îi făcea curte lui Henrikke, cu consimțămîntul tacit al tatălui ei. Locotenentul nu putea păstra însă nimic secret, așa că nu trecu mult și-i spuse totul avocatului, adăugînd plin de mîndrie că-i scria iubitei sale și poezii de dragoste. Informația era prea importantă pentru ca avocatul să tacă, așa că i-o împărtăși soției sale. Curînd află toată lumea și oamenii vorbeau că totul era ca și aranjat și că de îndată ce căpitanul se va însănătoși, fiica sa și locotenentul Wallace se vor căsători. Nevasta maiorului, pe care o preocupa mult îmbrăcămintea, își procură chiar și o pereche de pantofi brodați cu fir de aur, aduși de la Christiania de soțul ei, cînd se dusesse după niște cumpărături de Crăciun. În ceea ce o privea pe ea, căsătoria putea avea loc oricînd din acel moment.

Toată lumea era de acord că cei doi se potriveau. Numai Henrikke, singură, nu pricepea ce se petrecea. Era prea lipsită de experiență pentru a-și da seama că Wallace îi făcea curte cu intenții serioase.

Pe cînd era copil, acasă, o tachinau spunîndu-i că ar avea un pretendent. Dar era vorba numai de Erik, fiul celui mai apropiat vecin al lor, a cărui fermă era atît de aproape de Kjelsrud, încît i se spunea Micul Kjelsrud. Henrikke avea cu cîtiva ani mai puțin decît Erik, dar toată viața se jucaseră împreună, iar el venise atît de des la Kjelsrud, încît se simțea acolo ca acasă.

Era singurul copil la părinți și foarte răsfățat, iar căpitanul îi permisesese să vină la petrecerile sale.

Uniformele și felul de viață al soldaților pe care-i văzuse la Kjelsrud îl fascinaseră într-atîta pe fiul de fermier, încît se înrolase de îndată ce împlinise vîrsta. Mai că-sa plînsese, taică-său se amărise, dar Erik era hotărît să se înroleze, și o făcu în ciuda lor. După un timp fu avansat la rangul de trompet la dragoni, dar nu trecu mult pînă să-și dea seama de marea deosebire dintre ofițeri și soldații obișnuiți, așa că-și convinsese tatăl să

plătească pentru a putea părăsi armata și se întoarce acasă, la Micul Kjelsrud.

O vreme căpitanul îl angajă să lucreze la fermă, fiindcă la Micul Kjelsrud situația era astfel, încît nici un șiling nu se putea economisi. Acum nimeni nu mai putea tachina pe domnișoara Tebetmann că ar fi avut un iubit, căci era mai mult sau mai puțin un servitor.

Șocul și teama resimțite de toată lumea la începutul războiului încetară repede. În timpul iernii se obișnuiră cu veștile proaste venite de la distanțe îndepărtate. Cum auzea ceva, locotenentul Wallace dădea fuga cu știrea la Kjelsrud la căpitan. Era un pretext și ascundea adevăratul motiv al deselor sale vizite la fermă. Războiul continua, dar aici în munți puțini îi simțeau efectul. Circulau zvonuri despre lipsa de hrană, mai ales de pâine, pe coasta de apus, precum și despre hărțuierile piraților, dar în acest ținut toți se simțeau în siguranță; dealuri înalte și munți sălbatici îi despărteau de țărmlul unde făcea dușmanul incursiuni.

Negustorii de la țară măriră prețul mărfurilor de import și unele ajunseră imposibil de cumpărat, dar asta nu-i necăjea pe oameni, căci prețul grîului urcase imens și ca urmare toți ridicau paharul în cinstea onorabilului aliat al Danemarcei și Norvegiei — împăratul Franței.

Regele Suediei venise cu armata sa pe țărmurile de sud și-i hărțuise puțin pe englezi pentru că dăduseră foc Copenhagăi.

N-avea decît să vorbească cît poftea, nu le era deloc teamă de el și bineînțeles că nu va îndrăzni să atace regatul unit Danemarca—Norvegia. Cel puțin așa se spunea la petrecerile pline de veselie care se țineau în preajma Crăciunului în anul 1807.

În regiunile din jurul lacului Mjösen, oamenii nicio dată nu băuseră mai virtos, nu cîntaseră mai tare și nu ținuseră discursuri mai curajoase și mai elocvente. Era o perioadă de sărbătoare. Lăudăroșenia și rachiul transformau sărbătorile religioase în dezmățuri violente. Peste tot pe malurile lacului, de la magistrați și pînă la țărani săraci, toți aveau inimi de eroi și erau curajoși ca niște lei — atîta timp cît nu se zărea nici un vas de război britanic pe lac.

Așa că pînă ce lumea să creadă că este posibil și pînă să-și dea bine seama ce se întîmplase, suedezi sosiră. Acest nou dușman ataca de la răsărit și numai armatele norvegiene îi puteau împiedica să ocupe roditorul ținut al lacului. Dacă linia aceasta subțire de apărare s-ar fi rupt, atunci această regiune era prima care ar fi fost invadată de suedezi.

Ofițerii primiră ordin să plece la garnizoane și trebuiră să se ducă, deși mai erau încă obosiți după sărbătorile Crăciunului.

Locotenentul Wallace fu printre aceștia. Avusese intenția să-i spună căpitanului întrebarea cea mare cînd venise la Kjelsrud să-și ia rămas bun înainte de a pleca la armată, dar se hotărîse să n-o facă, deoarece nu văzuse nici o urmă de părere de rău sau de tristețe din partea domnișoarei Henrikke. Sperase acest lucru și-l așteptase cu nerăbdare, căci la urma urmei pleca pe front.

În nopțile ce urmară plecării soldaților, de la Kjelsrud se puteau zări, sus, pe dealuri, și pînă jos lingă lacul înghețat, lumini ce ardeau pe la ferestrele fermelor și căsuțelor. Chiar și de cealaltă parte a lacului, la poalele lanțului muntos acoperit de zăpezile albe, la ferme, luminile rămîneau aprinse. Oamenii vegheau cu îngrijorare asupra celor ce pleaseră de acasă ca să lupte.

Căpitanul rămase singur. Schiopăta de colo-colo prin casă sprijinit în baston, gîndindu-se, melancolic și plictisit, la acest război blestemat pe care și-l dorise toată viața și care nu se ivise pînă acum, cînd fusese nevoit să-și pună sabia în teacă. Și fiica sa Henrikke se plictisise; locotenentul Wallace o măgulise și o distrase cu atențiile sale și acum îi simțea lipsa. Singurătatea o apăsa, deveni tristă și nervoasă iar în rîsul ei se ascundea ceva violent și tulburător.

În cele din urmă veni soarele și topi zăpada, pămîntul se înmuie și înverzi din nou, dar mai trecu încă multă vreme pînă să poată începe aratul de primăvară. Caii erau folosiți pentru aprovizionarea trupelor, iar mîna de lucru era insuficientă pentru lucrările de primăvară.

Bărbații care rămăseseră totuși acasă erau tot mai des luați de la muncile lor pentru a face de strajă în punctele

de observație din munți sau ca să se întrunească în fața bisericii și să se antreneze pentru gărzile locale.

La Alm, un căpitan gras își instalează cartierul general, pentru a organiza rezerviștii și a pregăti trupele. Dar nu făcu aproape nimic altceva decât încurcături, căci era neamț și nimeni nu înțelegea ce spunea. Nu era în stare să exercite nici un fel de autoritate ; toți îi ziceau „bur-tosul“, dar de fapt îl chema Bauck.

Armele pe care le folosea pentru pregătirea oamenilor se dovediră a fi foarte primitive ; magistratul împărțise niște lănci cu vîrf de spadă pentru cei ce nu aveau puști și bărbații se apucară de lucru prin fierării pentru a face astfel de vîrfuri de spadă, crezînd că vor fi arme excelente pentru a-i gidila pe suedezi.

Zburau zvonurile prin ținut. Se povestea despre niște lupte de-a lungul graniței cu Suedia. Ba se zvonii chiar că rușii i-ar fi înfrînt pe suedezi într-o mare ciocnire lîngă Stockholm și că acesta ar fi fost sfîrșitul războiului. Bineînțeles însă că oamenilor nu le venea să creadă o asemenea poveste.

O considerau drept o prostie, căci în sud nu trebuia decît să te oprești și puteai auzi urletul violent al tunurilor răsunînd printre dealuri.

Era clar că nu era încă nici o speranță ca războiul să se sfîrșească. Sus, în vîrfurile dealului, zvonurile ajungeau tîrziu la căpitanul Tebetmann. Totuși, era destul de bine informat : nu numai că se abonase la ziare, dar din cînd în cînd mai primea vești de la locotenentul Wallace.

Într-o după-amiază, un bătrîn se tîrî opintindu-se pînă sus pe deal pentru a-l vizita pe căpitan. Îi spuse că soția sa era amărită și nefericită din cauză că nu aveau nici o veste de la fiul lor, soldat în armată. Se gîndea că poate căpitanul știa dacă fiul său fusese ucis. Deși căpitanul nu știa nimic despre băiat, îl compătimi totuși pe bătrîn și-i vorbi cu blîndețe despre armată și despre pozițiile pe care le ocupau trupele.

După aceea alți musafiri veniră cu asemenea necazuri, căci bătrînul le spusese vecinilor că omul la care să te duci după informații era căpitanul Tebetmann. Îi primea bucuros și era amabil cu toți. Le citea știrile din ziare, iar dacă vreunul era deosebit de îngrijorat, le promitea

că-i va scrie maiorului sau altei autorități pentru a afla ceva despre rudele plecate. Se ținea întotdeauna de promisiune și uneori, când musafirii reveneau, îi aștepta o scrisoare cu vești noi. Acceptau orice fel de veste cu calm și cu mulțumiri umile, indiferent dacă le aducea bucurie sau întristare ; orice era mai bine decât nesiguranța. Poate că cel mai rău lucru pe care avea să li-l spună căpitanul era faptul că cei dragi fuseseră duși la spital. Bărbaților le era teamă să le spună nevestelor astfel de vești.

În primăvara anului 1808, la căpitanul Tebetmann veneau aproape în fiecare zi musafiri pentru a se interesa de vreo rudă sau vreun prieten. Când vremea se încălzi destul, îi primi în tindă, la umbra cireșilor sălbatici. Stătea și se uita cum înverzesc pomii, apoi cum le dau florile și cum se scutură, și citea tot timpul. Le dădea vizitatorilor orice fel de informații pentru a-i vedea mai puțin nenorociți. Își amintea că avusese și el un fiu, așa că era răbdător cu toți.

Locuitorii ținutului se luau la întrecere care să-i aducă poșta, iar din când în când lăsau pe ascuns la ușa bucătăriei, în grija Bertei, câte o bucată de carne de vacă sau pește proaspăt.

Nimeni nu voia să i le dea direct căpitanului, căci el îi întreba întotdeauna dacă ei înșiși aveau tot ce le trebuia.

Căpitanul nu se mai gîndea aproape la nimic altceva decât la război. Se identifica într-atîta cu mulți dintre cei angajați în acest război, încît noaptea rămînea treaz criticînd tactica ofițerilor comandanți. În visele sale, el era cel ce comanda armata. O vreme îi dispăru melancolia și nervozitatea, căci bătrînul căpitan avea o neobișnuită putere de a uita și nu se concentra decît asupra unui singur lucru.

Da în ciuda acestor lucruri, în aceste săptămîni, Berte, menajera, își avea propriile ei supărări și nu mai dormi de grijă. O mostra conștiința, căci se știa vinovată de multe păcate față de nevasta căpitanului, răposata doamnă Tebetmann. Încerca să-și răscumpere vina avînd grijă de fiica orfană de mamă a stăpînului ; or, tocmai îngrijorarea ei față de Henrikke o chinuia atît de mult.

Bătrîna menajeră nu-și făcu griji cînd fata păru tristă și singură ; zîmbi doar și spuse că trebuia să creadă în Dumnezeu și să spere că locotenentul Wallace se va re-întoarce. Henrikkē nu putea avea nici un secret față de Berte, care cunoștea atît de bine familia și de atîția ani și care știa din experiență ce sînge aprins avea fata căpitanului.

Dar Berte începu totuși să se îngrijoreze în legătură cu ea atunci cînd vîntul de primăvară, ce bătea dinspre nord, începu să încrețească fața lacului și mătură ultimele sloiuri cenuși și cînd pădurile cafenii de mesteceni căpătară o culoare verde deschis, iar cucul începu să cînte pe virfurile munților din depărtare. Odată cu venirea primăverii, tînăra domnișoară Tebetmann se înveseli și începu să cînte din zori și pînă în seară. Ochii bătrînei menajere erau roșii de plîns căci revedeau lucruri pe care n-ar fi vrut să le vadă.

Veghease, spionase și ascultase pe la uși, apoi o avertizase pe Henrikke să fie cu băgare de seamă. Răspunsul primit de la fată era o aluzie la indiscreția Bertei și-i cerea să-și vadă de treburile ei. Era un răspuns tăios și o opri pe Berte de la intenția ei de a-i spune căpitanului.

Cel puțin, dacă persoana care îi producea atîta grijă ar fi fost mai aproape de rangul ei, dar nu era altcineva decît băiatul de la Micul Kjelsrud.

Erik nu se putu despărți de trompeta sa atunci cînd părăsi armata. În fiecare duminică dimineța o lua cu el pe o mică colină împădurită din apropiere și acolo cînta chemările și melodiile pe care le învățase cu atîta grijă ; pentru el erau rămășițele prețioase ale ambițiilor sale pierdute. Henrikke stătea atentă alături și asculta ; pentru ea era o muzică minunată.

În astfel de dimineți vorbeau despre una și alta. Erik își bătea joc de cel ce se îndrăgostise de ea, numindu-l „nebunul de Wallace“. Jignită și mînioasă, la rîndul ei îl ridiculiza și ea pe locotenent, încercînd să se apere. Cînd băiatul nu înceta s-o necăjească, dădea cu pumnii în el. Erik se prefăcea că aceasta îl distra, dar în realitate îl infuria.

După ce o vreme se certară și fură supărați unul pe altul și ursuzi, își uitară disputele în împăcări înflăcărâte

asa cum fac tinerii, căci ceea ce atît de des începe cu ură se poate termina cu dragoste. Cîrînd începură din nou să se joace de-a îndrăgostiții ca pe vremuri, dar mai puțin inocenți de data aceasta.

Erik nu era frumos, dar era înalt și bine făcut. Avea părul roșu și pistrui, nasul proeminent și ochi albaștri pătrunzători. Gura era mare și mobilă, cu dinți albi și puternici. Avea mîinile și picioarele neobișnuit de mici, iar mersul și ținuta milităroase. Cîndva familia lui avusesese oarecare vază, dar decăzuse de mult.

Henrikke îl plăcea probabil pentru că era singurul băiat de prin împrejurimi, iar intențiile locotenentului pregătiseră fără vrere calea pentru trompet. El era acum cel care o domina. Ea făcea parte din mica nobilime, clasa care-l amăgise cînd era copil, dar care-l făcuse să sufere mult atunci cînd, inferior ei, urma să fie exclus, cu timpul, din rîndurile ei.

Dar cel puțin în primăvara aceea fură fericiți. Servitorii bănuiau ce se petrecea, dar nici lui Henrikke, nici lui Erik nu le păsa. De fapt ei nu-i păsa de nimic, iar Erik se baza pe curajul ei. Atunci cînd servitoarele șusoteau și-l arătau cu degetul în bucătărie, el pricepea foarte bine ce-și spuneau, dar pur și simplu nu le lua în seamă și, bîgîndu-și mîinile în buzunare, ieșea fără un cuvînt, făcînd pe grozavul și prin aceasta arătîndu-le că era foarte fericit că iubita sa era o doamnă adevărată și nu una de teapa lor.

Într-o după-amiază, cînd căpitanul se dusesese să moțăie ca de obicei, nu putu adormi, era prea cald și muștele îi bizîiau și zumzăiau pe la urechi. Enervat se ridică și, în papuci, își luă bastonul și ieși în prag, la aer. Soarele strălucea puternic pe cerul perfect senin; umbra bătrînului cireș sălbatec îmbrățișa peretele. Panglica drumului colbuit șerpuia coborînd dealul printre cîmpuri verzi și roditoare și pajiști care păreau că lucesc sub soarele fierbinte. O undă ușoară de vînt aduse un miros aromat dinspre pădurea de brazi. Crestele albastre întunecate de pe celălalt mal al lacului se oglindeau pe fața liniștită și lucioasă, pe care ploaia de vară ce venise din munți o făcuse să aibă o culoare verzuie. Toate acestea prevesteau un an bun și căpitanul Tebetmann era fericit.

Chiar și veștile de pe front erau bune, căci ultimul buletin spunea că dușmanul se retrăsese înăuntrul granițelor sale, așa că pentru moment, pe pământul Norvegiei, nu mai erau suedezi. Se gândi la locotenentul Wallace. Maiorul îi scrisese că acesta se afla în spital, fiind rănit de un glonte, așa că era la mila și grija doctorilor, despre care, din propria experiență, căpitanul nu avea o părere prea bună; oricum, i se spusese că rana locotenentului nu era foarte gravă.

Deodată auzi vocea locotenentului cîntînd, dar după un minut sau două, își dădu seama că nu era decît fiica sa care-l imita pe prietenul ei absent. I se păru că era urît din partea ei și-i displăcu, mai ales că azi dimineață îi spusese că locotenentul fusese rănit. Era meschin și crud să-ți bați joc de un soldat rănit. Mînios, schiopătă în direcția de unde se auzea cîntecul, gata s-o certe pentru asemenea purtare. Cîntecul continua

O, minunată fată,
O, minunată păpușă
Te-am găsit printre o mie,
Te-am ales dintre toate...

Tebetmann se aplecă peste gard și o văzu pe fiica sa stînd în brațele lui Erik. Stăteau puțin prea departe de căpitan pentru ca acesta să-i poată ajunge cu bastonul, așa că aruncă cu el în Erik, care ședea cu spatele la el. Săriră în sus. Erik, scos din minți de spaimă, stătu în picioare frecîndu-și spinarea, apoi o luă la fugă spre casă, lăsîndu-și iubita singură acolo.

Henrikke îl privi pe tatăl ei, care se rezema de gard. Era fără haină și cu cămașa deschisă. Părul său alb era încîlcit și ciufulit, iar fața i se făcuse roșie. Henrikke nu făcu nici o mișcare.

— Adu-mi bastonul, fată! strigă el.

Șovăind și cu o privire sfidătoare, spuse:

— N-ai de gând să mă bați, tată?

— Prostii! Bineînțeles că nu!

Prudentă, ridică bastonul și-l înapoie tatălui ei. Acesta își înghiți de vreo zece ori înjurătura obișnuită.

— Sări gardul, copilă, îi porunci în cele din urmă.

Îl ascultă. Îi arată ușa de la intrare și ea intră. Căpitanul o urmă ca un temnicer.

Acum tatăl deveni temnicerul fiicei sale. Nu o certă — căpitanul nu obișnuia să vorbească mult — ci avu doar grijă să fie păzită tot timpul fie de el, fie de Berte. Porunci ca Erik să nu mai fie primit în casă și spera ca locotenentul Wallace să se reîntoarcă curind, poate chiar în toamna aceea.

Dar, așa cum era și de așteptat, un soldat bătrîn și bolnav nu poate fi în stare să țină o fată departe de iubitul ei, mai ales dacă dragostea ei este întărită prin sfidare. Pe deasupra, Berte îl trădă, deși ura s-o facă. Se temea la fel de mult și de stăpînul ei, cît și de Henrikke, dar mai mult decît orice se temea de ceea ce s-ar putea întîmpla dacă s-ar enfuria amîndoi.

Henrikke și Erik născociră tot felul de căi pentru a se întîlni. Dacă cumva căpitanul și fiica sa ședeau în tindă sau sub pomi, deodată se auzea o talangă răsunînd de pe cel mai depărtat cîmp. Atunci ea spunea :

— Privește, tată. A intrat vaca în lanul de secară !

— Du-te-n vale și ad-o înapoi, fată, răspundea el, umbrindu-și ochii pe cînd privea în direcția de unde venea sunetul. Era prea mîndru ca să admită că nu vedea nici o vacă pe cîmp. Henrikke o zbughea ca fulgerul, iar clinchetul de talangă se muta încet spre pajiște. Cînd se întorcea acasă, încinsă și fără suflare, era clar că alergase după o ființă ciudată.

Uneori pretindea că o ajută pe Berte să ducă prînzul muncitorilor care lucrau la cîmp. Bineînțeles că porneau și se întorceau acasă împreună, dar în acest răstimp nu știau una de alta.

Pe măsură ce serile de august se făcură mai întunecate, Berte auzi foșnete ușoare venind din dormitorul Henrikkei, ce se afla la al doilea etaj. O îngrijorau și o făceau tristă, dar era prea înspăimîntată pentru a scoate vreo vorbă. Căpitanul nu mai veghea la fel de zelos, iar fiica sa profită repede de faptul că era tot mai absorbit de războiul care izbucnise din nou.

Într-o după-amiază, cînd Henrikke se duse să se întîlnească cu Erik în magazia de lemne, lucrurile luară o

întorsătură neobișnuită. Erik ședea pe butucul de lăiat lemne, cu coatele pe genunchi, pe cînd Henrikke încerca să-l facă să înțeleagă că acum trebuiau să se căsătorească.

Umbrele prelungi ale unei zile înnoirate se strecurară în magazie și pe cînd el căuta cu disperare să spună ceva, privi afară la iarba verde din ogradă. Niște găini se adunaseră în jurul unui cocoș mîndru, care scurma și riciia în pămînt. În spate se zăreau pereții întunecați din lemn ai casei, lingă ușa din față văzu cireșul sălbatic plin de ciorchini lucioși de fructe negre.

După o vreme, murmură, aproape cu gîndul aiurea, că ea ar trebui să-i spună căpitanului.

Îl întrebă dacă n-o să-i spună el. Erik dădu înapoi cu o expresie de aversiune. Ochii lui evitau să privească în ai ei. Prefera să se uite la găini.

— De obicei un bărbat face cererea în căsătorie, spuse ea, dar ți-e frică, bănuiesc, ca și data trecută...

Așteptă un răspuns, dar el nu spuse nimic. O liniște rău-prevestitoare păru deodată că se așterne între ei. El continua să șadă pe butuc, cufundat în gînduri.

Cînd Henrikke vorbi din nou, lui Erik îi păru că vocea ei venea de undeva de departe :

— Foarte bine. Am s-o fac eu, dacă tu n-ai curajul...

Se răsuci pe călcîie și traversă curtea, mergînd de-a dreptul spre ușă, dar în fața treptelor se opri și se întoarse spre el, strigînd :

— Dacă ai cumva curaj, așteaptă răspunsul !

Porni după ea. Găinile se adunară la picioarele lui. Cît de impulvisă era ! Răspunsul va sosi la timp.

— Dracu să mă ia ! urlă căpitanul din casă. Cocoșul bătu din aripi, găinile cotcodăciră, speriate de această izbucnire. Erik se grăbi spre casă.

Nunta avu loc după cinci săptămîni, la Kjelsrud. Berte făcuse pe împăciuitorul între tată și fiică, ore în șir. Stătuse de vorbă, singură cu căpitanul, aproape o noapte întreagă. A doua zi dis-de-dimineață, se trimise pastorului o scrisoare și în același timp fu chemat Erik. Căpitanul Tebetmann îi spuse că, deoarece fusese făcut socru fără să fie întrebat, trimisese și el anunțul pentru strigarile de nuntă fără să-l mai întrebe pe ginere. Lucru-

rile stăteau prost și așa și nu avea de gînd să le înrăuțească, așa că va pune la cale o nuntă cum se cuvine.

Căpitanul invită pe cele mai bune familii din ținut, dar ginerele nu-și invită decît părinții.

Atît nevasta maiorului, cît și a avocatului spusese mai întîi că la nunta aceasta nu voiau să meargă, iar doctorul Müller și soția sa se hotărîră să nu vină nici ei. Totuși, cînd află despre aceasta avocatul Höegh, se mînie foarte tare, luînd apărarea bătrînului căpitan și-i spuse vreo două nevestii sale. Mai mult încă, trecu pe la oamenii cei mai de vază din ținut și-i făcu să promită că vor veni la nuntă; printre ei se număra și judecătorul, care nu prea se ducea deseori la petreceri mari.

În ciuda celor ce spusese, nevasta maiorului se hotărî în cele din urmă să se ducă la nuntă și după ce se termină ceremonia și ospățul cel mare de la Kjelsrud, dansă în pantofii brodați cu fir de aur care fuseseră cumpărați pentru nunta domnișoarei Tebetmann.

Totuși, nimic nu putea schimba faptul că mirele nu era locotenentul Wallace, care mai zăcea încă în spital la Christiania, unde primise Ordinul danez Dannebrog, pentru fapte de bravură în timpul războiului.

Mai tîrziu, lîngă măsuța de cafea, cînd se închină în cinstea mirelui și a miresei, Henrikke privi în jurul ei la toți bărbații, îmbrăcați în uniforme lor frumoase, și apoi la soțul ei și la socrii ei, în hainele lor negre și mo-horîte. Gîndurile îi zburară la locotenentul Wallace și plîse.

SESIUNEA DE TOAMNĂ A CURȚII CU JURI

ERA CAM CU O LUNĂ ÎNAINTE de Crăciun și în valea de la sudul Țării de Sus se așternuse toamna tîrzie. În această parte a văii, lacul era foarte întins, cam de vreo șase mile lățime.

De-o parte și de alta a lacului, șesul era împărțit în loturi arabile mănoase. Dincolo de cîmpuri, pantele se înălțau în mici coline, care la rîndul lor se adăposteau sub piscurile înalte și îndepărtate, acolo unde se refugiaseră pădurile din calea fermelor și cîmpurilor lacome.

Era spre seară și o ceață argintie acoperea lacul care scliepa sub luna plină ce părea atîrnată din înalt deasupra colinelor de la apus. Pe cîmpuri se așezase ceva zăpadă, nu prea multă, doar ceva mai mult decît o geruală. Drumurile șerpuiau, pustii și negre, de la o fermă la alta. Nu s-ar fi putut vreme mai rea de mers cu sania. Vremea fusese deosebit de ciudată ; de cum cădea zăpada, ploaia o transforma în noroi. Acum însă va veni iarna, căci, în sfîrșit, pămîntul înghețase tare, așa că probabil că zăpada nu avea să se mai topească.

De-a lungul coamelor dealurilor, se zărea strălucirea slabă a aurorei boreale, pîlpîind din cînd în cînd cu raze verzi albăstrui, dar care, pe măsură ce se lăsa noaptea, erau șterse de lumina lunii. Ținutul era cufundat în liniște. În cîteva case se zărea cîte o fereastră luminată.

În casa prefectului erau aprinse însă toate luminile, de ai fi zis că acolo se dădea o mare petrecere ; de fapt, într-un fel cam așa era, căci aceasta era cea de-a treia și ultima zi a curții cu juri ce se ținea toamna. La prefect aveau loc șase mari sărbători pe an ; Crăciunul și

curtea cu juri de toamnă erau cele mai importante. Veneau apoi curtea cu juri de primăvară și Paștele, în timp ce săptămîna Rusaliilor și curtea cu juri de vară erau mult mai puțin importante.

În bucătăria luminată din plin, vizitiii și muncitorii de la cîmp își așteptau răbdător stăpîinii, iar servitoarele alergau de colo-colo punînd totul în rînduială, în timp ce așteptau pe sobă să fiarbă apa pentru puncti.

Nevasta prefectului ședea la masa cea mare de oaspeți din salonul luminat puternic, împreună cu copiii și cîteva vecine care veniseră s-o ajute. Terminaseră pe ziua aceea, sticla de rachiu trecea din mîină în mîină, iar cînila de bere trebuiau mereu umplute. Fusesse evenimentul anului, și acum toate erau somnoroase și ostenite după atîtea ernoții și masa bogată.

Nevasta prefectului se simțea cu adevărat fericită și mulțumită, căci totul a mers de minune, în ciuda faptului că de data aceasta trebuise să se descurce singură, fără ajutorul priceput al doamnei Nannestad, care întotdeauna în ceilalți ani se ocupase de bucătărie. Acum doamna Nannestad murise.

Războiul adusese cu sine multe schimbări, mai ales în ceea ce privește problemele financiare, așa că pensia doamnei Nannestad se topise. Aproape toți o duceau prost cu banii, astfel încît întrunirile și petrecerile din ținut luașeră sfîrșit și, nemaiavind munca ei, se îmbolnăviseră și murise. Își cîștigase existența mai mult sau mai puțin ca bucătăreasă, așa că oamenilor nu le venea să creadă că murise de foame. Dar, oricum, slavă domnului, felurile preparate din carne și pește fuseseră ireproșabile și chiar și sosurile fuseseră delicioase.

În salonul cel mare se aprinseseră toate lumînările, pentru că acolo se adunaseră magistrații. De obicei era o încăpere mohorîtă, căci pereții întunecați de lemn erau înveseliți doar de perdelele albe de muselină de la cele cinci ferestre de pe peretele exterior. Era o încăpere prea mare pentru a fi folosită zi de zi, așa încît era păstrată pentru ocazii speciale, cum era aceasta, și deci mobilată la întîmplare. Prefectul se rezema de cîmin ; lîngă el, pe o măsută, se afla o cutie de tutun și vasul cu puncti care aburea. Stătea în picioare și-și curăța pipa. Trupul său

mic și gros era strîns într-un frac verde cu nasturi auriți, o vestă cu dungi și bretele negre de catifea. Efortul de a sufla în pipă ca s-o curețe îi înroșise obraji pînă cînd ajunseseră de aceeași culoare cu nasul mic și borcănat. În tot acest răstimp vorbea pe un ton cordial cu doi funcționari modești și cu un ofițer foarte tînăr, care se sprijinea și el de perete. Ofițerului acestuia tînăr îi spusese întotdeauna locotenentul Bangsberg, de parcă ar fi uitat că era nepotul lui, Martin. Prefectul fusese doar caporal înainte de a-l succeda în funcție pe socrul său și pentru el era un motiv de mîndrie faptul că una din rudele sale se ridicase în armată la un grad la care el însuși nici nu îndrăznise să viseze. Fusese o bucurie continuă să-l aibe pe tînăr alături de el tot timpul cît durase curtea cu juri și să se arate împreună. Locotenentul era acum încartiruit prin vecinătate, căci detașamentul său se retrăsese în această regiune, atît de departe de cîmpul de luptă, în așteptarea armistițiului care urma să se încheie în curînd.

În încăperea cea mai mare se formaseră două grupuri. Aprodul Jespersen, cu avocatul Høegh și cu unul din colegii lui din Christiania stăteau la un capăt al mesei, împreună cu judecătorul Weydahl. Încercau să-și omoare vremea jucînd boston, dar se plictiseau. Judecătorul, figură izbitoare în uniforma sa roșie, domina grupul deși stătea și asculta răbdător, în timp ce avocatul venit în vizită relatea, foarte guraliv, vești din Christiania. Acest străin, cu accentul său vest-norvegian, se făcuse foarte remarcat în toate cele trei zile cît durase curtea cu juri și acum avocatul Høegh, care devenise cam somnoros, se săturase de-a binelea de el. Aprodul își scosese jacheta și-și pusese un pulover confortabil cenușiu. Era obosit și bolnav și-și tot pieptăna cu mîna, nervos, părul alb și rar de pe fruntea asudată și ridată. Privea fix într-unul din colțurile întunecate ale încăperii posomorîte, ca și cum ochii săi miopi și mici ar fi zărit ceva interesant acolo. Era atît de absorbit, încît abia dacă auzea conversația din jurul lui.

Celălalt capăt al încăperii era despărțit de un grilaj verde instalat acolo pentru curte. De-a lungul celei mai îndepărtate laturi lucraseră, la o masă mare, judecătorul

și aprodul, tot timpul cît ținuse curtea cu juri. Acum acolo ședea cinci țărani bogați. Patru dintre ei fuseseră convocați ca juri și, după cum era datina, fuseseră invitați la cină. Conversația lor se desfășura liniștit și discret, pentru a nu-i deranja pe magistrați. Din aceleași motive se distrau cu un joc de cărți nevinovat și nu jucau serios, pe miză, ca de obicei. Al cincilea nu juca și abia dacă se atinsese de punciul ce se afla pe masă în fața lor. Vorbea totuși mult, fără să se ostenească să-și coboare vocea; dimpotrivă, glasul său ascuțit și pițigăiat avea în el ceva iritant, de parcă voia să atragă atenția tuturor celor din încăpere. Acest om scund și elegant îmbrăcat, nu arăta deloc a țăran. Costumul său era dintr-un postav fin albastru și purta ciorapi negri de mătase și pantofi cu cataramă aurită. Dantela scumpă ce îi împodobește volanele cămășii era plisată cu grijă. Părul negru, periat peste fruntea înaltă și severă, îi accentua paloarea feței; avea nasul drept și subțire, iar dinții neobișnuit de albi se zăreau printre buzele roșii și pline; bărbia era însă mică și turtită. Ochii căprui străluceau, iar sprâncenele se mișcau spasmodic, cu un tic nervos. Se vedea lesne că mâinile sale mici și nervoase, care se jucau fără încetare cu câte un obiect din fața lui, nu erau obișnuite cu munca fizică.

Se tot întorcea să-i vorbească unui țăran chel și cu semne de vărsat, ce ședea la masa lui. Bătrînul ușuratic, care arăta ca și cum ar fi băut și ar fi mâncat prea mult și prea bine, îi răspundea cu o bunăvoință somnoroasă, în timp ce-și vedea de jocul de cărți. Ceilalți trei, blonzi și cu o oarecare asemănare de rasă, cu o măreție nobilă în trăsăturile lor aspre, rîdeau și ei, ridicîndu-și paharele. Vorbitorul, evident flatat de aprobarea lor, își virî mîna în vestă și își mută iute privirea de la gazdă, funcționari și ofițeri, spre cei ce jucau boston.

Cînd li se întîlniră privirile, prefectul avu o senzație ciudată. Era rudă cu Hans Dahlbye, dar faptul că acesta era invitat în casa lui în același timp cu magistrații îl făcea să nu se simtă în largul său.

Noroc că magistratul Winterfeldt, care onorase curtea cu prezența sa, plecase cu o zi înainte să sosească acest

musafir care intrase singur. Bineînțeles, însă, că nimeni nu-l putea acuza pe șeriful Erik Krogsti de a fi neospitalier, chiar față de acest Dahlbye.

Unul dintre jucătorii de boston rîse tare.

— Nu, nu, nu ! strigă aprodul. Am greșit. Am crezut că era valetul !

— Iertați-mă, domnule aprod, dar știți că orice carte pusă pe masă se consideră jucată, spuse ferm străinul venit din vest. Avocatul Höegh rîse din toată inima :

— Ai un partener foarte riguros, judecătorule !

Aprodul se scărpină în cap.

— Ochii sînt cei care mă lasă, nu mintea. Avocate Lehmann, îl bați pe un cîrpaci orb și fără ochelari. Doamne, prefectule, oftă el, de ce nu mi-ai reparat ochelarii ? Mi se pare că-i ții cel puțin de vreo două luni.

Prefectul Krogsti era un om multilateral, care se pricepea pînă și să repare ceasurile și ochelarii prietenilor. Se opri din curățatul pipei și se îndreptă spre ei, legănîndu-se ușor pe picioarele sale strimbe.

— Vă rog să mă iertați, domnia voastră. Mi-am permis să vă spun că nu vă pot repara ramele de ochelari fără să le sudez, și, din cauza războiului, nu se pot procura metalele pentru sudură, nici măcar din Christiania.

— Sărmanii mei ochi suferă cu adevărat de pe urma acestui război, mormăi aprodul.

— În acest fel, întreaga regiune ia parte la suferință — adică prin unul din slujbașii săi civili, spuse avocatul Lehmann, sarcastic.

— Dacă vreți părerea mea, a suferit destul.

Bătrînul aprod așteptă îmbufnat ca Lehmann să continue.

— Nu spuneai dumneata, domnule aprod, ceva despre creșterea prețului grîului și că războiul i-a transformat pe localnici în profitori ?...

Bătrînul aprod Jespersen își forță ochii pentru a putea privi dincolo de cărțile de joc.

— O, da, prețul grîului a crescut, din nefericire pentru noi, cei care nu sîntem țărani, dar... ce carte e aia ? întrebă el, privind spre cartea ce se juca.

— S-a jucat șapte de caro, răspunse judecătorul.

— La naiba, de parcă noi slujbașii civili n-am suferit destul oricum.

Bătrînul aprod se înfurie și începu să le vorbească puțin despre ceea ce fusese munca lui în ultimul timp : serviciile obișnuite sporiseră, nimic nu mai era normal, numai problema asta permanentă și încîlcită cu încasarea taxelor dublase numărul cazurilor.

Și chiar mai mult decît atît, trebuiseră să facă de strajă în număr sporit, pentru a putea aprinde focurile semnalizatoare, dacă s-ar fi apropiat dușmanul.

Apoi mai erau și caii și căruțele de rechiziționat, puștile și munițiile de distribuit țăranilor, și mai trebuia să te ocupi și de blestemații ăștia de imigranți suedezi, să-i afli și să-i obligi să depună jurămint de alianță, ceea ce-i lega la fel de puternic ca un cal legat cu ață ; și apoi mai era și numărul tot mai mare de țigani, vagabonzi și cerșetori, căroră trebuia să le faci față, căci se aflau pe toate drumurile și umpluseră închisorile !

Pe scurt, funcționarul civil era ca un păduche prins între unghii ; nefericiți erau cei care dădeau ordinele și nefericiți erau și cei ce le îndeplineau. Dumnezeuule ! Numai de n-ar fi avut familie ! N-ar dori avocatul Lehmann să știe cît fusese venitul aprodului în ultimul an ? Abia dacă se ridica la două sute de taleri, prietene, atît cît să plătești salariile și mîncarea ! Se îndoia că ar fi fost vreunul din prefecții din ținut într-o situație atît de grea ca a sa. La urma urmei, erau plătiți în butoaie cu grîu și azi grîul însemna bani. Dar sărmanii ca el nu aveau nici fermă, nici noroc !

Epuizat, aprodul se lăsă pe spate în scaun și-și trase puloverul de parcă i-ar fi fost frig, deși pioături mari de sudoare i se vedeau pe frunte și pe obraji scofîlciți.

— Trebuie să-ți faci datoria, să asuzi și să trudești pînă la moarte, spuse el. Doamne, cît de mult îmi doresc o singură noapte fără griji, chiar dacă ar fi în mormînt !

Deodată toți cei din încăpere, chiar și țăranii tăcură. Il cunoșteau și-l iubeau cu toții pe aprodul Jespersen, pe acest nordic cu sînge fierbinte și care înjura, dar știa că spunea adevărul.

Judecătorul aprobă din cap, încet :

— Da, Jespersen, sănătatea dumatăle suferă într-adevăr din cauza muncii pe care o faci.

— Noroc, aprodule, adăugă alinător Höegh. Într-o zi se va termina și cu vremurile astea grele, chiar și pentru dumneata.

Șeriful Krogsti îl privi pe superiorul său pînă cînd simți că i se umezesc ochii.

— A fost o încercare grea pentru noi, cei bătrîni, spuse el, apoi se opri repede, temîndu-se să nu-și fi permis prea mult făcîndu-l pe aprod bătrîn.

Lehmann tuși tare de mai multe ori pentru a-și recăpăta glasul. Era într-o oarecare măsură enervat și voia să remarce, cît se poate de politicoasă, că districte mici, cum era acesta, aveau puține lucruri de care să se plîngă, deși îi amenința să-i invadeze armata suedeză, iar pe țarm și în orașe întreaga populație suferea de foamete din cauza blocadei.

Nimeni nu-i dădu nici o atenție. Aprodul, care nu ascultase pe nici unul, se ridică cu paharul în mînă. Puțin încurcat și cam brusc, le mulțumi acelor prieteni ce se aflau de față pentru toți anii buni cît lucraseră împreună, pentru zilele bune și da, chiar și pentru zilele grele ce veniseră și pe care le împărtășiseră. În cursul anilor se îmbolnăvisese și slăbise și curînd datoria sa nedorită va fi să predea funcția unui om tînăr și puternic. Chiar și ne semnificativa sa muncă pentru stat din aceste vremuri tulburi și periculoase cerea serviciile unor persoane mai eficiente și mai active.

Aceasta era probabil ultima curte cu juri la care participa și dorea acum să le spună la cîte plăcute curți de toamnă participase. Cele mai plăcute erau întotdeauna — și speră că putea spune acest lucru fără să jignească pe nimeni — în casa prefectului Krogsti, care era o gazdă plăcută. Dar nu numai atît voia să spună în seara aceasta. Ținea în special să mulțumească prefectului pentru zelul cu care își îndeplinea îndatoririle și pentru cunoștințele și înțelepciunea de care făcuse dovadă în timpul războiului. Prefectul Krogsti era singurul din tot ținutul care mai avea experiența altui război, a celui din 1788. În cîteva săptămîni, învățase atunci ceea ce le fusese foarte folositor la amîndoi în timpul acestor

ani de război, și, „Dracu să mă ia!“, autoritățile civile trebuiseră să-și obțină singure informațiile, chiar și în problemele foarte importante. Bineînțeles că nu le lipsise ajutorul din partea administrației centrale, care se gândise tot timpul la bunăstarea regatului, în special cu privire la distribuirea a sute de anunțuri, lozinci și comunicări.

Dorea să-i ureze noroc celui ce-l ajutase cu atita credință, atunci când fiecare trebuia să se ajute pe sine. „În sănătatea prefectului, pentru Erik Krogsti!“.

Șeriful fu profund mișcat. Se bilbii și vocea sa de maestru de instrucție sună ca un lătrat. Aceasta era cea mai mare onoare ce i se făcuse în cei treizeci și șapte de ani în serviciul regelui, inclusiv cei trei ani ca soldat particular. Voi să se ducă să-i strângă mîna aprodului, dar picioarele sale scurte nu se urniră, într-atita era de copleșit de emoție — așa că aprodul îl strînse în brațe prietenește.

Judecătorul și Höegh fură deodată foarte prinși într-o discuție despre posibilitățile de a avea apă suficientă pentru morile lor în iarna aceasta, iar țărani iși reluară jocul. Hans Dahlbye făcea acum cărțile.

Avocatul Lehmann se plimba în sus și în jos în ghețele sale care scîrțiau, cu capul ușor plecat și cu mîinile la spate. Umorul scenei abia dacă-i părea suficient pentru a compensa lipsa ei de demnitate. Nu se cuvenea ca niște funcționari civili să-și piardă demnitatea în prezența unor țărani oarecare. Îi displăcea profund atmosfera grupului, de cînd plecase magistratul Winterfeldt. Acesta îi ținuse în friu, fusese amabil, desigur, era o bijuterie pentru profesiunea sa și n-ar fi aprobat niciodată veselia aceasta, după ce curtea luase sfîrșit, fiindcă le dădea țăranilor impresia că se aflau printre oameni de seama lor. Individul acesta palid, de exemplu, Hans Dahlbye, cu care nu schimbase încă nici o vorbă. Era oare de bun gust pentru el ca țăran să se îmbrace și să se poarte într-un mod care ar fi fost mai potrivit pentru un negustor bogat?

Lehmann se îndreptă spre masă să-și ia paharul și se opri o clipă să vorbească cu tînărul locotenent Bangsberg, a cărui comportare corectă îi făcuse o impresie

bună. Ciocni paharul cu el și, atrăgându-i atenția cu violență asupra șerifului și a aprodului care tocmai închinaseră unul în cinstea celuilalt, spuse că era sigur că locotenentul nu-și va permite să se retragă în acest blestemat ținut înapoiat.

Roșind ca o fată, locotenentul răspunse :

— M-am născut aici și când va fi pace am intenția să mă stabilesc aici în ținut.

— Așa ? Probabil ai vreo proprietate pe aici ?

— Tata este țăran fermier și este destul de bătrîn. Vrea să mă ocup eu.

Amabilitatea avocatului Lehmann dispăru și, după ce remarcă faptul că șeriful avea un punct excelent, locotenentul zise :

— Nu e rău. Un om cu atâtea cunoștințe printre negustorii de vin de la oraș, cum este unchiul meu, prefectul, poate încă face rost de rachiou franțuzesc bun.

Funcționarii mai stăteau încă liniștiți lângă sobă. Erau singurii din tot grupul care-și dădeau seama de poziția lor și chiar și ei băuseră mai mult decît de obicei. Avocatul Lehmann se apropie de cel mai în vîrstă și-l întrebă cam abrupt.

— Cel palid de colo, care joacă cărți cu țăranii, e domnul Dahlbye, nu-i așa ?

Funcționarul răspunse repede, șoptind în dosul mîinilor :

— Da, Hans Dahlbye, cunoscut în Christiania, se pare. Aș zice că are o reputație cam proastă, dacă n-ar fi rudă cu gazda.

— Este într-adevăr rudă ?

— Legăturile de familie merg cu siguranță departe în acest ținut, spuse avocatul tare și plin de importanță. De ce este atît de cunoscut ?

— Acuzațiile și procesele împotriva lui vor face în curînd un teanc mai greu decît poate duce un om și nu-i ușor de spus despre ce este vorba în ele, șopti funcționarul privind în jur cu prudență. Este achitat întotdeauna, continuă el, deși din cînd în cînd este găsit vinovat de lucruri mici care se aranjează cu o amendă.

— Înțeleg, înțeleg. Hans Dahlbye este inocența persecutată, așa-i ? Abia dacă-mi vine să cred. E adevărat, nu-i așa, că ținta favorită a înșelăciunilor sale este clerul și în special propriul său pastor venerabil ?

— Venerabil ? Hm, cu permisiunea dumneavoastră, domnule avocat, este cam același grad de venerație : ceartă și înșelăciune de ambele părți. Funcționarul își lăsa în jos colțurile gurii cu o privire vicleană și strimbă din nas, de parcă ar fi mirosit ceva urît. Tovarășul său îl privi cu admirație.

— Hm, așa stau lucrurile, așa, prieteni ? făcu avocatul cu răceală și, umplîndu-și paharul din vasul cu puncti, se îndepărtă. La masa unde se juca boston, prefectul îl înlocuise cu Lehmann și avocatul Høegh îl lăuda plin de căldură. Pînă și Weydahl se înclină prietenos în fața prefectului și-i vorbi cu amabilitate.

— Cred că pînă și judecătorul e amestecat, căci precis plutește pe fața lui un zîmbet vag, gîndi domnul Lehmann. Se simțea deasupra tuturor — singura persoană inteligentă și educată în această comunitate rustică. Privi toată problema în mod obiectiv și, rezemîndu-se de grilaj, hotărî să-l observe mai îndeaproape pe acest Hans Dahlbye, pe care amabilul magistrat Winterfeldt îl descrisese drept un țaran obraznic și arogant.

— Dar cîte povești nu se spuneau pe seama acestui om ? Ce fel de fapte, bune sau rele, nu-i erau atribuite ? Era acuzat de atîtea, încît era greu de crezut jumătate din ceea ce se spunea despre el. Ateu și dușman atît de fanatic al bisericii, încît pe bună dreptate se presupunea că-și îndemnase oamenii săi de încredere să fure din proprietatea bisericii numai pentru a-și manifesta disprețul față de religie și de simbolurile ei. Mai erau apoi și istorisirile despre comportarea sa imorală, inclusiv faptul că era tatăl a șapte copii nelegitimi care erau educați conform principiilor ridicole ale lui Rousseau și, în consecință, nu primeau aproape nici un fel de educație, cu excepția celei muzicale. Poate că cel mai rău lucru dintre toate era înfrățirea sa cu bandele rătăcitoare care veneau dinspre granița cu Suedia și se împrăștiu prin toată Norvegia de răsărit. Spirit răz-bunător se spunea, ajunsese pînă la incendierea de pro-

prietăți, încercări de a lua viața unor cetățeni, semenii lui, mințind și vînzînd la negru cereale și avînd legături cu spioni de-ai dușmanului ! Și un asemenea om era acceptat de acest grup de magistrați ai ținutului !

Hans Dahlbye suportă o vreme această privire obraznică și jignitoare, dar ticul nervos al sprîncenelor sale deveni tot mai evident și începu să se agite, stînjinit, pe scaun, spre satisfacția clară a criticului său care-și savura superioritatea. După cîteva minute, Dahlbye se întoarse și privindu-l drept în ochi pe celălalt, spuse :

— Doriți ceva ?

Chiar și ceilalți patru țărani îl priviră cu minie pe Lehmann.

— O, nu, nu vreau nimic. Tocmai am aflat că sînteți binecunoscutul domn Hans Dahlbye.

— Și cine sînteți dumneavoastră ?

— Sînt avocatul Berndt Eckhouldt Lehmann, la dispoziția dumneavoastră, spuse acesta cu o aroganță iritantă.

-- Deci așa vă cheamă. Să știți că sînt țăran, doar un simplu țăran.

Era a doua oară în seara aceea cînd Lehmann se izbea de această ciudată mîndrie de a fi țăran. Îl irita.

— Unul dintre țăranii norvegieni liberi cu succesiune alodială, presupun, zîmbi el sarcastic.

— Așa este, din moment ce și bunicul meu a fost proprietarul propriei sale ferme. Presupun că al dumneavoastră nu a fost.

— Bineînțeles că nu ; era agent în Bergen.

Lehmann se distră foarte tare.

Hans Dahlbye se întoarse spre el și-i spuse tăios :

— Cui îi pasă dacă ești fiu de negustor sau de croitor ? Noroc, amice !

Deodată lui Lehmann îi pieri cheful să mai încruceze sabia cu acest individ. Traversă încăperea pentru a se alătura celor ce jucau boston și unde sosirea îi fu anunțată de scîrțîitul ghetelor sale. În urma lui îl auzi pe Dahlbye care întreba :

— Bangsberg, cum a zis că-l cheamă ? și apoi pe țărani, care izbucniră în rîs.

Curînd după aceasta, locotenentul spuse noapte bună. Höegh profită de această ocazie pentru a închina în cinstea bravilor soldați care-și apără de dușmani granițele țării și toată lumea strigă tare „noroc!“.

Lehmann le sugerează să cînte imnul național, așa că toți se ridicară în picioare cu paharele în mînă. Höegh și țărani nu-și puteau aminti totuși cuvintele, așa că mormăiră doar melodia, bătrînul aprod bătea ritmul cu degetele în masă, iar judecătorul nu-și dezlipi o dată măcar buzele. Lehmann era singurul care cînta. În cele din urmă, i se alătură funcționarul cu care vorbise și care acum era atît de beat, încît nu putea intona decît strident și fals, încît aprodul strigă :

— Domnule Jensen, taci din gură, taci odată !

Seara se sfîrși într-o veselie generală, din mijlocul căreia se făcură nevăzuți funcționarii.

Dar, oricum, această încercare de patriotism îi dispusesese și le dezlegase limbile. Toasturile se țineau lanț : în cinstea judecătorului, a bătrînului aprod, a întreprinzătoarelor orașe norvegiene — aceasta la adresa lui Lehmann — a țaranului norvegian. Nu mai conteneau. Paharele începură să tremure în mîini nesigure ; punciul se vărsă pe masă și pe cărțile de joc. Grupurile atît de diferite părăd că se contopesc în încăperea plină de fum. Magistrații și cei de pe la celelalte mese își părăsiră locurile și se adunară în jurul mesei celei mari, unde beau și închinau țărani. Toasturile se transformară în istorisiri și povești, cîntecele naționale deveniră curînd tot mai scurte, iar corurile se făcură tot mai tari și mai răgușite.

Ușa se deschise ușor, apoi se dădu de perete și în prag apăru doamna Krogsti, soția prefectului. De după umerii ei lați, servitoarele curioase trăgeau cu ochiul la musafirii cei veseli.

Doamna era foarte mîndră văzîndu-și soțul, pe Erik, stînd alături de aprod, care-i pusese, familiar, un braț pe după umeri.

Lumea, de fapt întreaga încăpere, părea că plutește în jurul domnului Lehmann într-un abur cețos de beție ; se simțea aproape împăcat cu situația, cînd deodată, în mijlocul unui cîntecel, se opri. Înaintea lui zări o față

palidă, care se schimonosea batjocoritor. Era Hans Dahlbye, care stătea acolo și-i zîmbea rece și răutăcios.

Lehmann încercă să se ridice în scaun și să pară ceva mai demn. Îl întrebă pe judecător dacă nu era timpul să termine petrecerea și să se ducă la culcare, deoarece a doua zi trebuiau să plece devreme.

Weydahl răspunse scurt că se distra. Nu vorbise prea mult, dar băuse din plin. Nu făcea nimic decît stătea cu brațele încrucișate și părea că ascultă cîntecele și risetele de undeva de departe.

Grupul de femei se dădu la o parte pentru a face loc cuiva să treacă, iar prefectul ridică privirile, simțind că-l bate cineva pe umăr.

— Salut, Martin, băiete! spuse cu glas nedeslușit, surprins de întoarcerea neașteptată a nepotului său. Bănuiesc că ți s-a părut cam singuratică încartiruirea. Te-ai plictisit? Hai, ia un scaun și dă noroc!

— Nici gînd de așa ceva, spuse locotenentul Bangsberg. Cînd m-am dus în cameră am găsit o scrisoare de la oraș care conținea știri, pe care m-am gîndit... să ți le aduc de îndată.

În încăpere se lăsă o tăcere absolută. Vocea ofițerului tremura puțin. Era evident că veștile pe care trebuia să le spună îl întristaseră.

— Ce este? spuse judecătorul, devenind deodată atent.

Îl bombardară cu întrebări despre război, noi lupte, guvern și Napoleon. Stînjenit, locotenentul se sprijini de grilaj.

— Secretarul de stat Falsen a murit, spuse repede și cu glas scăzut.

Înainte de a i se mai pune alte întrebări, continuă:

— S-a sinucis. S-a înecat în port într-o seară după ce a ieșit de la teatru. Era bolnav de prea multă muncă, abătut, și-i era teamă că războiul va fi pierdut.

Se ridicară toți în picioare, buimăciți, se uitau la locotenent, emoționați și speriați. Nici un om nu mai fusese atît de respectat și de îndrăgit de cînd începuse acest război groaznic, cu problemele și durerile lui. Acum vestea despre Enevold Falsen și despre moartea

sa fi aducea brusc la realitatea pe care o avea de înfruntat țara și-i trezea din beție.

Aprodul izbucni în hohote tari și-și ascunse fața în mîini. Îl întilnise pe cel decedat doar de cîteva ori și nu-i fusese niciodată apropiat, dar o întîmplare ce se petrecuse doar cu puțin timp în urmă, căpăta acum importanță și-l făcea să se simtă vinovat. Considera că-i amărise lui Falsen ultimele zile. Se strădui să povestească cît mai bine cum primiseră aprozii ordin de la Consiliul Administrativ să strîngă o sumă mare de bani pentru plata înainte a cheltuielilor militare. Banii neputîndu-se strînge, Consiliul Administrativ îi acuzase pe aprozi de ineficacitate, dacă nu mai rău, în activitatea de strîngere a taxelor. Bătrînul aprod scrisese atunci o scrisoare cu totul lipsită de respect, afirmînd că acuzațiile erau nejustificate și nelogice. Domnul Falsen îi înapoiase scrisoarea cu o notiță scrisă de mîna sa prin care spunea că era nepotrivit pentru un slujbaș civil să trimită o astfel de scrisoare, precum și pentru organul său superior, Consiliul Administrativ, să o accepte, de aceea o considera nescrisă. În plus, îi cerea aprodului să uite orice nedreptate pe care i-ar fi făcut-o și-l ruga să nu uite că membrii Consiliului aveau de îndeplinit o sarcină copleșitoare.

— Ați mai auzit vreodată așa ceva ? suferea aprodul. Mă simt ca un cîine, ca o fiară, pentru că nu am înțeles ce greutăți avea, pentru că l-am jignit și l-am insultat pe omul care ne era tuturor cu mult superior, cel care avea cea mai nobilă inimă și cea mai ascuțită minte. Să mă ia dracu' !

Weydahl făcu un pas înainte și ridică paharul :

— În amintirea Secretarului de Stat Enevold de Falsen !

Cuvintele răsunară în încăperea spațioasă. Băură în tăcere.

De pe sală se auziră vocile funcționarilor beți care vorbeau cu servitoarele. Nu aflaseră știrea. Cineva îi potoli.

Avocatul Lehmann, urmărind scena, simți ceva bun în el. Acești oameni nu se prefăceau că sînt mișcați de vestea tristă ; erau sinceri. Și totuși, magistratul Win-

terfeldt îi vorbise despre o indiferență reală față de starea în care se afla țara. După părerea sa, țărani prezenți astă seară ar trebui să se simtă vinovați pentru lipsa lor de patriotism și de dorința de a veni în ajutor. Acesta, hotărî el, era momentul pentru a-i pune la treabă, cît timp mai erau într-o dispoziție receptivă datorată morții secretarului Falsen.

Păși înainte și în cuvinte elocvente și răsunătoare îl descrisese pe Enevold Falsen ca pe un mare patriot. Era cu totul transportat cînd începu să sublinieze în fața publicului său morala ce trebuia trasă de la acest om mare și din devotamentul față de țara sa.

— Să nu roșim dacă ne gîndim că neglijența noastră i-a întristat sufletul ?

În același timp voia să le atragă atenția asupra unui lucru pe care-l aflate dintr-o sursă absolut sigură, și anume lipsa de simț al datoriei civice, care era mai ales condamnată din cauză că în aceste locuri natura îi binecuvîntase din plin. Mai mult încă, ceru ca locuitorii acestui ținut să-și îndrepte lipsurile din trecut. Îi corectă cu spirit și energie și le reaminti că proprietarii celor mai întinse ferme de cereale din acest grînar norvegian adesea nu se angajaseră cu nimic atunci cînd li se ceruseră contribuții benevole pentru hrănirea armatei. Dacă nu venea griul, donațiile celorlalte clase — militarii, clerul și slujbașii civili —, deși erau aproape mai mari decît își puteau permite aceștia, nu aveau decît prea puține rezultate.

Le înfățișă o imagine îngrozitoare a urmărilor războiului și a nenorocirilor ce se petreceau în alte părți ale țării. Apoi izbucni plin de patos :

— Chiar dacă ar fi ultima picătură de sînge și ultimul taler, de ce să nu faceți aceste sacrificii ?

— De ce nu sîntem lăsați în pace ? remarcă cineva sec.

Lehmann îl privi cu furie. Din nou Hans Dahlbye, ei bine, nu trebuia să-l cruțe. Nimeni care este credincios regelui său și care pune preț pe onoarea sa, n-ar pune o astfel de întrebare. Nu va fi pace atît timp cît regele, în înțelepciunea sa și pentru bunăstarea regatului unit Danemarca—Norvegia, nu o va decreta.

Dahlbye repetă sarcastic :

— Înțelepciunea regelui danez și bunăstarea Danemarcei o va decreta !

Lehmann era acum furios de-a binelea. Gesticulînd violent, uneori țipînd, alteori șuierînd, enumeră lista păcatelor țăranului Dahlbye. Acest om, atît prin acte oficiale cît și personale nu adunase nimic altceva decît rușine și dispreț ; imoralitatea și ateismul său permanent îi aduseseră binemeritata pedeapsă din partea semenilor săi și a autorităților judiciare.

Această persoană îndrăzneă, chiar acum, în acest loc, să incurajeze lipsa de loialitate.

Spunea asta nu numai pentru că limbajul său nerușinat îl făcea să-l bănuiască de intrigi trădătoare cu suedezii, de a fi una din ființele demne de dispreț ale unui dușman meschin, ba !...

— Danezii și supușii regelui danez au fost întotdeauna împotriva suedezilor, observă cu dispreț Hans Dahlbye. Fața sa albă se făcuse și mai palidă, ochii negri îi străluceau amenințător și-și sfișiasse volanele fine ale cămășii, fără să-și dea seama.

Cei doi adversari stăteau față-n față, despărțiți de masă. Aprodul și șeriful încercară în zadar să-i potolească. Între timp țărani se strînseseră în spatele lui Dahlbye, dar judecătorul și Høegh îl luaseră pe locotenent deoparte lîngă fereastră și discutau calmi despre amănuntele și împrejurările exacte ale morții omului de stat.

— Agricultor profitor ! Asta ești ! zbieră Lehmann. Profiți de pe urma țăranilor săraci de la munte, care mor de foame, luîndu-le pînă și ultimul taler.

— Foarte adesea îmi oferă chiar argintăria de familie, răspunse Dahlbye.

— Agricultor profitor ! Ești un trădător, tu și toți prietenii tăi ! Soț adulter !

În clipa aceea Hans Dahlbye apucă o linie lungă de pe masă și fu gata să-i dea în cap cu ea avocatului, dar prefectul îl prinse de încheietura mîinii la timp pentru a preveni lovitura. În aceeași clipă, Weydahl puse mîna pe umărul lui Lehmann și-l răsuci în loc spunînd :

— Cred că cel mai bun lucru este să mergeți la mine.

— L-ați văzut pe acest ticălos atacându-mă și insultându-mă! El este cel care a tulburat liniștea jurilor! protestă Lehmann.

Îl urmă totuși pe judecător, trecînd printre femeile speriate, adunate pe coridor și îndreptîndu-se către camera judecătorului. Aruncă o ultimă privire înspre locul petrecerii și-l văzu pe țăranul cel zdravăn și bine hrănit înjurînd și arătîndu-i pumnul furios.

* * *

Încăperea era cufundată în semi-întuneric. În sobă focul pîlpîia și arunca umbre jucăușe. Domnul Lehmann, complet epuizat, ședea tăcut pe marginea patului privindu-l pe judecător, care se plimba nervos prin încăperea, din cînd în cînd dînd un picior cîte unui scaun ce-i stătea în drum.

În scurt timp auziră pași pe scară, apoi în încăperea mare se lăsă liniștea. Prefectul Krogsti intră cu o luminare și aprinse cele două lumînări de pe noptiere. În urma lui intrară avocatul Höegh și bătrînul aprod. Erau cu toții complet treziți din beție.

— A fost foarte neplăcut — rău — tare rău! spunea într-una prefectul. Se tot uita în jurul său, buimăcit parcă, și fără să fie atent cum ține lumînarea; nici nu observă picăturile de seu care-i cădeau pe bretelele de catifea.

— Nu te necăji, prefectule, nu puteai face nimic, spuse Weydahl evident abătut și el. A plecat Dahlbye?

— Nu se poate duce acasă astă-seară.

— O, nu, așa-i. Numai să fim siguri că nu ne întîlnim cu el mîine dimineață, la micul dejun. Cum am spus, nu e vina dumitale. Noapte bună, prefectule!

Krogsti pricepu aluzia și ieși.

— A fost desigur foarte neplăcut, se vaită el pe cînd ieșea.

Judecătorul se trînti într-un balansoar lingă sobă. Höegh și aprodul se așezară la masă; acesta din urmă suflă într-una din lumînări, pentru că-l supăra la ochi. Printre umbrele patului cu baldachin se zărea profilul subțire și arogant al lui Lehmann.

— Bandit nenorocit! spuse el minios. Am să cer să i se intenteze proces.

Jespersen și Höegh începură amîndoi să rîdă, stînjeniți, ca și cum ar fi vrut să împrăstie atmosfera sinistră.

— Să fiu al dracului dacă n-ai scăpat ușor, răspunse bătrînul aprod. Și totuși, adăugă el îndurerat, este trist și regretabil că s-a întîmplat acum și aici.

— Eram cu totul îndreptățit, spuse Lehmann umflîndu-se plin de demnitate.

— Nu erai! Vocea judecătorului era aspră și iritată. Mai întîi ar fi trebuit să nu uiți unde te afli, avocatule; nu aveai nici un drept să insulți un oaspete al șerifului Krogsti, chiar în casa acestuia; în al doilea rînd, ar fi trebuit să fii sigur de fapte înainte de a aduce vreo acuzație.

— Îndrăznesc să remarc, replică grăbit Lehmann, că se știe cît de scandaloasă este viața particulară a acestui Hans Dahlbye, că...

— O, taci din gură cu viața lui particulară! N-a făcut niciodată nici un rău nici unuia din noi și, în afară de asta, nu este mai rea decît a multor altora. S-a auzit de scandaluri la fel de mari ca acelea ale lui Hans Dahlbye și prin cele mai bune familii din Christiania, nu-i așa? Ba și în alte părți. Cît despre vederile sale religioase, la care te-ai referit, în zilele noastre sîntem un popor religios și pios, nu-i așa?

Vocea plină de dispreț a judecătorului îl înmuie cu totul pe avocat.

— Acum, despre omul acesta, Dahlbye, continuă judecătorul. Mă refer la zvonurile ce circulă cum că ar vinde grîu la negru și că ar avea legături cu dușmanul, precum și la părerea pe care și-a exprimat-o despre el magistratul Winterfeldt și, fii atent, nici unul dintre noi nu i-a pus la îndoială cîntea și integritatea.

Bătrînul aprod își puse ceasul să sune și-i șopti ceva avocatului Höegh, care căscă tare.

— Bineînțeles că nu ne-am îndoit, continuă judecătorul. Iar la urma urmei, s-ar putea ca magistratul să nu fie cea mai potrivită persoană de pe lume care să-l judece pe Hans Dahlbye. Cerule, aproape că-mi vine să

spun că dacă magistratul n-ar fi fost uneori atît de corect și de drept, n-ar fi alții atît de răi. Știi ce ? Sînt tentat să spun că oameni ca Winterfeldt, ca dumneata și ca noi ceilalți de aici sîntem cu adevărat răspunzători de purtarea lui Hans Dahlbye. Dacă Winterfeldt n-ar fi fost atît de pios, e posibil — dar posibil doar — ca Hans Dahlbye să fi devenit el pios și bun.

Era evident că judecătorul se gîndea la altceva decît la situația actuală și că reflecta la mai mult decît spuneau cuvintele sale. Pe cînd vorbea, părea cuprins de gînduri violente și sumbre. Cuvintele se amestecau cu expresii uzuale, iar ceilalți îl ascultau, surprinși.

— Nu imiți virtuțile dușmanului, încerci din toate puterile să nu fii ca el. Cel care se întîmplă să se certe, pînă la moarte, cu o persoană inzestrată, acela nu va fi virtuos, căci își urăște dușmanul cu toate puterile, inclusiv virtutea sa. Și soarta ne poate mina spre ceartă cu cei buni, știți bine.

Lehmann își recăpătase stăpînirea de sine acum și spuse plin de nerăbdare :

— Asta este o explicație foarte ciudată, dar recunoașteți că am avut dreptate în aprecierea firii sale.

— Nu recunosc ! fu răspunsul aspru. Avocate, folosește-te de bunul simț ! Nu știi prea multe despre Țara de Sus, dar cel puțin destul pentru a înțelege situația. Nici un om de prin părțile astea nu are puterea de influență a lui Hans Dahlbye, poți fi sigur de asta și se va dovedi și mai bine, regret s-o spun, în viitorul apropiat. Zi ce vrei despre țărani cei mai remarcabili din ținut. Pastorul Lind, acest ornament al clerului, îi numește „țărani decăzuți din punct de vedere cultural și denaturați“. Ha, ha ! Poți să le pui în spinare orice vicii, oricît de negre ai vrea ca să-i poți ponegri, dar nu profită vînzînd la negru și nici n-ar tolera printre ei astfel de profitori. Hans Dahlbye, rudele și prietenii lui, conducătorii țărănilor înstăriți, nu s-au dovedit a fi zgîrciți, pe dumnezeu meu ! În ultima vreme o armată întreagă de suferinzi și infometați au venit în ținut, de aproape și de mai departe, pentru că auziseră zvonul că aici ar fi de mîncare pentru stomacurile goale. În afară de cei cumsecade, au fost și vagabonzi și cerșetori. Săracii au

venit cu cîrdul și, fără vreo deosebire, au fost ospățați la mesele acestor țărani, atît în vreme de război, în ciuda lipsurilor, cît și înainte de război. Sînt sigur că nici un cerșetor n-a fost vreodată alungat din casa lui Hans Dahlbye. Sau dacă a fost, atunci era cineva care fusese deja bine hrănit în bucătăria vreunuia din dușmanii săi personali și din această cauză alungat de servitorii săi. Nimeni nu a fost mai bucuros să dea ajutor, mai generos și mai primitor față de săraci decît cel pe care l-ai acuzat tocmai de camătă și profit. Vorba cu argintăria de familie a țăranilor munteni, astea nu-s decît prostii și paradă. Numește-l pe unul din Țara de Sus păcătos blestemat și se va făli cu asta al naibii. Lehmann, dumneata ca mulți alții de la orașe, poți să fi dat 20, 30 sau chiar 300 de taleri ca ajutor pentru cei aflați la strîmtoare, atunci cînd ți-au cerut-o marii demnitari sau chiar bunătatea dumatăle, și nu vreau să-i scad meritul. Dar față de Hans Dahlbye oricum, nu e mult. El a cheltuit de zece ori mai mult. Era foarte bogat, dar abia dacă își mai bate capul azi să afle cît mai are. N-a dat numai o singură dată, a dat bani zi de zi și continuă s-o facă. Ba mai mult, dă fără să socotească ; nu poate refuza pe nimeni. Casa lui e mereu deschisă pentru săraci și chiar pentru gloată. Cît despre restul, înclin să cred ceea ce se spune despre el : sperjur, seducere, viol, incendiere voită, profanarea de biserici — toate la un loc — și chiar trădare !

Höegh tuși și se ridică în picioare ca și cum ar fi vrut să pună capăt discuției. Weydahl se lăsă atît de greoi în scaun încît acesta scîrțîi.

— Cu siguranță sînt cele mai ciudate păreri pe care le-am auzit vreodată de la un judecător despre situația din jurisdicția lui, observă domnul Lehmann.

Aprodul spuse :

— Mulți țărani nu au subscris decît cu foarte puțin la contribuția voluntară pentru armată, dar au sprijinit cu generozitate trupele din districtul lor. Știu asta pentru că le-am expediat scrisori de mulțumiri din partea ofițerilor.

— Și aș vrea să spun, interveni avocatul Höegh, că ori de cîte ori am fost procuror sau avocat în procesele

împotriva lui Hans Dahlbye, rareori l-am găsit mai rău decât adversarul său și întotdeauna mai bun decât reputația sa.

— Aproape că ești ispitit să-l simpatizezi pe acest țaran vestit, care evident joacă rolul lui Robin Hood în Țara de Sus, își bătut joc Lehmann. În orice caz, eu nu mă pot împăca cu acest încăpăținat prost gust în alegerea crimelor sale și mai ales cu bănuiala serioasă că duce tratative cu dușmanul.

Judecătorul se aplecă să pună un buștean în sobă.

— Ai citit tot atât de mult pe cât ești de isteț, avocate ! Mă bine dispui ! băiete !

Vorbele acestea îl enervară pe Lehmann, dar își mușcă buzele și tăcu, căci bătrînul aprod Jespersen îl avertiză dînd din cap.

— Ce-ați zice să ne ducem la culcare ? spuse Høegh împăciuitor.

Weydahl se rezemă de speteaza scaunului :

— Nu, nu încă ! Vreau să-i dau tînărului domn Lehmann cîteva sugestii de folos ca răspuns la istețimea sa. Va avea nevoie de ele dacă va primi vreodată favoarea unei funcții înalte în regiunea aceasta. Puteți fi siguri că nimeni nu va uita cearta din seara asta, căci nu poate fi ștearsă. Dacă noi, domnule aprod, am fi fost abia de curînd numiți în acest district, n-am fi fost iertați pentru faptul că am fost prezenți în timpul certei.

Suna ca o amenințare ascunsă.

— Ceea ce considerați prost gust sau încăpăținare premeditată, s-ar putea ca în aceste părți, departe de oraș, să fie privit drept normal. Sînt foarte sigur că educația îi va ajuta să-și schimbe gusturile, dar în ceea ce privește încăpățînarea și premeditarea nu mai sînt atât de sigur. Știți că încăpățînarea înflorește acolo unde cei ce ar trebui s-o corecteze sînt considerați că reprezintă o administrație a unui guvern străin. Poporul despre care este vorba nu se amestecă cu suedezii nici pentru bani, nici pentru a profita. Bineînțeles că unii o fac totuși, cei cu spirit negustoresc și alții, „respectabili“, care se furișează, lingușindu-se pe lîngă funcționarii civili, folosind relațiile cu trădătorii drept scuză pentru a face contrabandă și altele de soiul ăsta. Nu, oamenii

aceștia tratează cu suedezii pentru a ne face rău și a ne aduce necazuri, oarecum în glumă. Suedezii sînt un leac împotriva noastră.

— Te referi la ura împotriva danezilor ; eu nu cred în ea, spuse avocatul Lehmann. Majoritatea celor dintre noi despre care se spune că nu sînt simpatizați sînt norvegieni de baștină, iar Winterfeldt este chiar din Țara de Sus, în timp ce Falsen, Secretarul de Stat, pe care se pare că-l jelesc atîta țărani, era de origine daneză. În afară de asta, sîntem cu toții supuși ai statului danez-norvegian, cele două regate gemene !

— Să-ți spun ceva, spuse bătrînul aprod rîzînd. Am un grăjdar care este însurat cu una din cameristele magistratului Winterfeldt. Ea dorea să-l învețe pe fiul său rugăciunile Domnului după Biblie. Soțul o ascultă o vreme, apoi izbind deodată cu pumnul în masă, strigă : „În iad să arzi, Grethe, dacă-l înveți pe copil daneza !“ Ce zici de asta ? Ai înțeles, nu-i așa ? de atunci vorba asta a devenit o expresie obișnuită prin gospodăriile de pe aici.

— Nu că nu am fi norvegieni, interveni judecătorul. Da, sîntem norvegieni, sîntem niște norvegieni buni și cetățeni ai întregii Norveгии, așa că nu mai contează unde ne-am născut. Nu avem cu adevărat rădăcini în nici o regiune. Sîntem supuși mai credincioși și mai loiali decît Hans Dahlbye și tovarășii săi și o vom putea dovedi în curînd. Dar am face bine să ne dăm seama că cei care au pămînt în acest ținut vor să fie conducători, așa cum au fost tații lor mai înainte. Apoi apărăm noi, cu cartea legilor în mînă și cu o aureolă în jurul capului, cu decretele majestății sale regale, care respectă rangul și prioritatea. Ba mai mult, cerem taxe, supunere și respect. Își plătesc pînă la urmă taxele, după ce mormăie puțin. Supunerea față de lege, pe care le-o cerem, vine aproape totdeauna în conflict cu propria lor autoritate tradițională a obiceiului din vechime, dar se supun, pur și simplu, pentru că n-au încotro, totuși încalcă legea pe ascuns și se fălesc cu fiecare încălcare de lege. Niciodată însă nu și-au plecat capul în fața rangurilor noastre și a respectului pentru noi. Acesta este cel mai sensibil punct al lor, unde le rămîne mai

mult decît vanitatea ; insultăm însuși vechiul lor simț barbar al onoarei. Nu vor ceda nici ei și nici noi, prin urmare, i-am exclus și i-am izolat. Așa că acești țărani foarte respectabili se simt izolați, rupți de societate și nu ca acasă, în țara în care au pămînt. Sînt legați numai de familie, poate și de prietenii din ținut. Noi, cu îngîmfata noastră încredere în poziția pe care o avem, îi dăm la o parte de pe propriul lor pămînt. M-am referit la răspundere : într-o bună zi, fie noi, fie urmașii noștri vor suporta consecințele faptului că acești oameni au fost prea mult timp provocați. Nu putem decît spera că într-o zi vor fi destul de puternici pentru a-și recăpăta puterea. Bineînțeles că asta va zdruncina stîlpul statului, dar dacă nu vor reuși, națiunea norvegiană se va distruge. Ar trebui să sperăm de asemenea și că nu se vor ridica prea curînd împotriva noastră, căci nu numai că ne-ar face să suferim, dar s-ar putea să distrugă și țara noastră de baștină.

Cînd se va întîmpla, dumneata și eu și Winterfeldt, precum și toți colegii noștri, va trebui să ducem povara grea a răspunderii pentru ceea ce s-a întîmplat și ceea ce urmează să se întîmple.

Weydahl se opri pe neașteptate. Se aplecă înainte, pe scaun. Ceva părea că-l oprește să continue.

— Aș zice că judecătorul îi apără pe acești țărani încăpățînați, remarcă Lehmann.

Weydahl îl privi.

— Sîngele apă nu se face ; și eu sînt tot de la țară...

— Poate că și domnia-sa, judecătorul, este unul din țărani norvegieni liberi cu drept de succesiune asupra pămîntului, fu riposta impertinentă.

— Nu, regret, dar nu sînt decît fiul unui paracliser obișnuit, care a reușit să-și facă drum printre și pe deasupra rîndurilor solide de țărani, iar această luptă a lăsat urme, răspunse judecătorul amabil, aproape cu blîndețe.

Høegh stătuse tot timpul cuprins de o admirație mută pentru judecător. Nu-și mai văzuse niciodată prietenul ca acum și se simțea stînjenit și-i părea rău pentru el.

— Ce-ar fi să mergem la culcare? propuse el din nou.

Lehmann avea aceeași cameră cu el, așa că plecară împreună. Judecătorul păru să nu-i observe, căci nu era atent la ei.

Bătrînul aprod rămase în picioare, șovăind. Haina sa cenușie atârna, prea largă pentru corpul său subțire și slab. Fața sa bolnăvicioasă și ridată îi exprima mîhnirea. Întinse mîna :

— Noapte bună, Weydahl !

Judecătorul îi apucă mîna și o ținu o clipă :

— Noapte bună, Jespersen ! Gîndește... crezi... sigur că au existat și niște pete în viața lui Enevold Falsen, întîmplări... știi... crezi, poți să crezi că amintirea lor, conștiința lui... remușcărilor... l-au împins la moarte, chiar dacă știa că patria avea nevoie de energia sa ?

Rostea cuvintele poticnindu-se și șovăind. Bătrînul aprod îi strînse mîna mai tare :

— Poate, dar cred că s-a străduit și a făcut tot ce i-a stat în putință, atîta timp cît a putut. Dumnezeu nu cere mai mult ; așa că noi, oamenii, să nu cerem mai mult. Noapte bună, Weydahl, și la revedere, în caz că nu ne mai vedem. Plec înainte de micul dejun.

— Noapte bună, Jespersen. Drum bun și îți mulțumesc.

Judecătorul rămase singur. Lumînarea arsese pînă la capăt și seul fierbinte sfîrșia și fumea. O stinse și se așeză din nou în fața mesei. Lumina pîlpîitoare a focului îi cădea pe picioare și pe mîinile sale mari, care i se odihneau pe genunchi. Un buștean alunecă și o flacără îi lumină fața chinuită. Strîngea tare din buze ca și cum l-ar fi durut ceva, iar părul îi căzuse dezordonat pe frunte.

O singură întrebare răsuna în mintea sa și îi săpa gîndurile fără milă și elibera ceea ce ăra îngropat în sufletul său, trezind amintiri și obligînd gînduri vechi să reînvie. Înlătura totul, distrugînd orice argument cu care încerca să-i reziste. Tot pentru ce muncise devenea fără sens, mîndria sa, ferma model pe care o înființase pe pămîntul său nu mai aveau nici un rost ; ceea ce realizase aici părea atît de neînsemnat și de scump plătit

în comparație cu mijloacele folosite, ambițiile sale din tinerețe și visurile de mai târziu îi apăreau acum mărunte și fără însemnătate.

Nu îndrăzneă să formuleze întrebarea clar și limpede. O să-i reziste, o s-o ignoreze, o să și-o scoată din inimă și din minte !

— E târziu, spuse cu voce tare. Apoi adăugă, tresărind la sunetul vocii sale : „Cel mai bine ar fi să mă culc“. Dar rămase așa în continuare, neputînd parcă să se clinească.

Și totuși întrebarea îi răsună în urechi. Oboseala, la care se adăuga liniștea, îl lipseau de tăria de a o înfrunta și întrebarea era din nouă prezentă : ai fi în stare acum să faci fapta cea mare ? Ce-ai fi putut-o face în trecut ? Dacă nu te-ai fi trădat pe tine și posibilitățile tale, te-ai fi aflat într-un loc mai bun pentru a-ți putea ajuta țara la greu, pentru a o ajuta mai mult decît alții ? Nu știu, nu pot să știu, se scuza singur.

Un gînd plin de speranță îl ușură pentru o clipă de povara sa. Încă mai poți fi de folos, știi încă mai bine decît alții ce trebuie făcut, ar trebui să încerci ca Enevold Falsen.

O suferință cumplită i se așternu pe chip : nu mai ai tăria necesară pentru fapte mari ; nu mai ai nici măcar voința necesară pentru sarcini mici și neplăcute ; nu mai ești în stare nici să-i împaci pe cei care se ceartă și se iau la bătaie, căci vor veni să te întrebe : „Cine ești tu, de îndrăznești să ne faci morală și să ne dai sfaturi ?“ Și nu ai ce le răspunde.

Gemu de rușine. Mîinile i se crispară de durere pe brațul scaunului.

Of, blestemata liniște a nopților din regiunea asta ! Ridică capul și ascultă. De pe drum se auzi zgomot de căruțe, roți pe pămîntul înghețat și cu hîrtoape și copite de cai sub povara grea, apropiindu-se.

Zgomotele se făcură tot mai puternice și aproape zguduiră casa. Se ridică, dădu perdeaua la o parte și cu greu izbuti să ridice fereastra înghețată. Pe cer, spre orizont, se zărea luna. Dedesubt, pe drum, văzu un șir lung de căruțe ; unele trecuseră, vreo cincizeci se înșirau pînă departe pe drum. Oamenii și caii aruncau umbre

lungi peste cîmpurile albe și înghețate. Știa despre ce era vorba, dar îi strigă oricum, întrebîndu-i încotro mergeau.

Căruțașul cel mai apropiat opri caii. Din cauza lui, toată coloana se opri. De pe spatele cailor se ridicau nori de abur cenușiu.

Căruțașul răspunse că era o coloană de transport pentru forturile de pe râul Glommen. Înjură drumul prost, așteptînd și alte întrebări, dar bărbatul de la fereastră nu mai întrebă altceva. Drumeții, caii și căruțele porniră din nou, un transport după altul, cai obosiți și aburind și oameni obosiți, care mergeau împiedicîndu-se de oboseală, alături de căruțele încărcate.

În cele din urmă trecură cu toții. Judecătorul închise fereastra și, așezîndu-se pe pat, începu să se dezbrace. Transportul acesta, truda asta care-ți încovoia spinarea, într-o noapte de iarnă, pe drumuri proaste, totul făcea parte din război. Fără el nu s-ar putea aduna atîția oameni la un loc pentru o singură acțiune. Poate că războiul va fi cel care, prin sîngele vărsat, va suda armonios părțile care se ceartă și se luptă între ele.

UNDEVA DEPARTE, SPRE GRANIȚA cu Suedia, o tânără fată cosea pe prispa unei case vechi, făcută din birne înnegrite de vreme. Corsajul rochiei în carouri, din lână cu in, avea decolteul adînc, dezgolind gîtul lung și sînii plini și rotunzi. Era zveltă și cu oase mici. Părul blond-roșcat îi cădea despletit de o parte și de alta a frunții înalte, iar buzele subțiri și albe și gura mică îi dădeau o înfățișare palidă. Bărbia era mică și fermecător rotunjită. Oricît s-ar fi periat sau pieptănat, nu și-ar fi putut stăpîni buclele de pe tîmple, nici nu le-ar fi putut prinde într-un coc pe ceafă. Înfățișarea ei, pe cînd ședea așa, împungînd cu acul și cosînd cu atîta atenție, era a unui copil care nu a mai stat de mult timp la soare și la aer și căruia, pe lîngă asta, lucrul ce-l avea de făcut îi părea deosebit de greu.

Din salon, prin ușa deschisă, se auzea un monolog murmurat încet. Uneori vocea devenea stridentă de enervare ; alteori scădea pînă la șoapte de neînțeles. Nu le dădea nici o atenție ; era obișnuită cu ele. Tatăl ei făcea pasiențe și întotdeauna vorbea singur pentru că — după cum zicea menajera, domnișoara Damman — nu era în toate mințile.

Bătrînul judecător — consilier de curte Bühring — făcea pasiențe de mulți, mulți ani, mai mulți decît, desigur, își putea aminti fata de pe prispă. Locuiau acolo de cînd avea cinci ani, de fapt de cînd murise mama ei și cînd judecătorul avusese o congestie cerebrală și se mutase aici, fiind silit să iasă la pensie. Locuiseră aici laolaltă, ea, tatăl ei și domnișoara Damman și, zi de zi,

el făcuse pasiențe și vorbise de unul singur. Nu prea înțelegea ce spune și nici nu era prea atentă, căci me-najera spusese mereu :

— Sărmanul judecător, nu prea se simte bine și nu se gîndește la ce spune, așa că de multe ori spune lucruri pe care o fată tînă ră n-ar trebui să le audă.

Fata își ridică ochii și privi în vale, acolo unde ier-burile fragede se unduiau în bătaia vîntului. Jos, de-parte pe cîmp, făceau exerciții niște soldați ; din casa de pe deal păreau coloane de furnici.

În seara aceasta nu se auzea nici o comandă din vale, căci vîntul bătea de la răsărit. Mai departe, dincolo de cîmp, amurgul oglindit în rîu lucea printre mestecenii galbeni de pe mal, iar crestele verzi-cafenii ale pădurii se conturau clar pe cerul roșu de la apus.

Deodată, de după culmea dealului se ivi un bărbat cu un chipiu înalt pe cap. Fata de pe prispă sări în sus cînd se trezi față-n față cu el, îmbrăcat într-o tunică roșie, pantaloni cenușii deschiși și cizme înalte. La șold îi atîrna o sabie aurită, iar nasturii de alamă de pe man-șete luceau. Cu o mînă ținea dîrlogii calului, iar cu cea-laltă o salută cu mîna la chipiu. Nu primi nici un fel de răspuns la salutul său. Fata dădu fuga în vestibul.

— Domnișoară Damman ! Stina ! În curte e un sol-dat !

— Ce ? De ce țipă așa fata ? Hm, totul pare în re-gulă, din moment ce am tras regele de cupă — spune, de ce țipă așa fata ?

În seara următoare bătrînul judecător ședea pe ca-napea făcînd pasiențe ca de obicei. În fața lui, pe masă, ardea o luminare într-un sfeșnic de alamă. Era gata de culcare, îmbrăcat cu un halat cu flori roșii, în papuci și cu boneta de noapte trasă atît de mult pe frunte încît acoperea totul în afară de părul alb și ciufulit, care-i crescuse pînă la gît. Pe partea paralizată a chipului său pămîntiu și ridat, pleoapa îi atîrna greoaie. Mîinile tre-murînde și îmbătrînite așezau cărțile pe rînd pe masă, în timp ce se schimonosea și bombănea printre maxila-rele știrbe.

— Nouă de treflă. O, da, da, valetul de caro. Nu, nu merge, cinci de cupă, hm ; merge. *Non, cela ne va*

pas * ; asul, asta e — *ça ira, ça ira* **. Hm, nu, nu, stai o clipă, să vezi acum, și se văita ca un copil.

Fiica sa ședea la celălalt capăt al mesei, cosînd și fără să dea atenție la cele ce spunea el. În seara asta își pusese pe umeri un șal roz de mătase și din cînd în cînd uita de cusut și privea prin fereastra fără perdele spre amurgul albastru.

În curte soldatul, înalt și drept, mărșăluia în sus și în jos, fără să stea pe loc o clipă. Domnișoara Damman, menajera, era foarte ocupată la bucătărie, din cauză că acum la fermă erau cazați patru soldați.

— Nu, nu, nu, asta nu-i bună, nu-i bună — nu, două de treflă peste valet, la naiba ! — *rien ne va plus* *** — Of, nu !

Neputincios, bătrînul judecător, caraghios și nenorocit, trînti cărțile la un loc și încercă să se ridice de pe canapea.

— Tată, stai liniștit, o să vină într-o clipă domnișoara Damman.

Îl împinse cu delicatețe pe bătrîn înapoi pe canapea și, îndreptîndu-se spre ușă, strigă :

— Stina, lui tata îi este somn și vrea să se culce.

Domnișoara Damman intră, roșie la față de căldura din bucătărie ; casa tremură sub pașii ei.

— Of, vai de mine, aproape că am uitat de judecător, bietul de el ! Cînd ai atîtea de făcut... Haideți, domnule, haideți.

Îl luă de braț pentru a-l ajuta să se ridice și amîndoi se tîrșiră spre ușă.

— Nu știu ce o să se-ntîmple — servitoarele nu mai știu să se poarte cuviincios. Așa să-mi ajute dumnezeu, nu mai au rușine ; au și intrat în vorbă cu soldații.

Fata ieși în curte. Se îndreptă spre soldat și se opri în fața lui, cercetîndu-l cu privirea. El se opri și o salută elegant cu mîna la chipiu.

* Nu, asta nu merge (fr.).

** O să meargă, o să meargă (fr.).

*** Nimic nu mai merge (fr.).

— De ce mă tot salutați ? M-ați salutat deja de vreo cinci-șase ori azi, spuse ea. Vocea îi răsuna mai profundă decît de obicei și ușor răgușită.

Stîinjenit, soldatul rîse în loc să răspundă, iar mîna căuta cu înfrigurare un buzunar la șold, unde să se ascundă.

— Plecați pe front, domnule soldat ?

— Cred că sînt chiar acum pe front, domnișoară, dar să știți că nu mi se spune soldat.

Rîse ușor, ceea ce o jigni.

— Bineînțeles, știam. V-am spus așa, pentru că nu știu dacă sînteți simplu soldat sau ofițer, și trebuie să te adresezi oamenilor exact cu rangul pe care-l au, sau de loc, sau cel puțin așa spune domnișoara Damman. Cum vă chiamă atunci ?

Luă poziția de drepti la această dojană și rosti cele două cuvinte : „Iver Tollefsen“, de parcă ar fi transmis un mesaj.

— Nu vreți să-mi răspundeți la întrebare ? Plecați pe front să vă luptați cu dușmanii și sînteți soldat sau ofițer ?

Înțelese ce vrea ea să spună, dar nu găsi cu cale să-i explice diferența dintre caporal și ofițer.

— Cred că în vreme de război luptăm împotriva dușmanilor și nu împotriva prietenilor. Cît despre ofițeri, aceștia au în grijă fortărețe și nu văd pe aici alte ziduri decît cele de colo — și arată înspre zidurile șurii.

Ridicînd din umeri, fata se întoarse cu spatele.

— Dar dacă vreți să știți, eu sînt cel ce răspunde de toți soldații de la ferma aceasta, adăugă el.

Fata îi zîmbi ironic.

— Ei bine, din moment ce oștirea dumneavoastră este încartiruită în bucătăria noastră, ar trebui să aveți grijă să nu ne atace servitoarele, mai ales că nu comandați o oaste prea mare !

Rîzînd tare, părăsi încet curtea.

— Să mă ia naiba, domnișoară, dacă n-o fac ! spuse el mînios, pe ton scăzut.

Porni spre bucătărie cu pași mari și peste puțin timp fata văzu de la fereastră că-i izgonise pe cei trei soldați în grajd și-l auzi încă certându-i și când se culcară.

* * *

Soldații rămaseră la fermă cam vreo săptămână. În fiecare zi, dis-de-dimineață, înainte ca cei din casă să se fi trezit, plecau călare la terenul de exerciții și nu se întorceau decît la vremea cinei. Fata și soldatul în uniformă roșie și frumoasă se împăcară repede. În fiecare seară se plimbau împreună ca doi buni prieteni. Pașii lui erau hotărîți și egali, aproape ca în marș, în timp ce ea pășea grațios, săltînd alături de el, vorbindu-i într-una despre evenimentele mai importante din scurta ei viață. Îi mărturisi proaspătului ei prieten că fusese confirmată anul trecut, că domnișoara Damman îi dăduse lecții pentru că școala era foarte departe și drumul foarte prost, că trebuia să se ducă pe la unchiul ei care locuia în Fredrikstad, dar era un drum foarte lung și va fi o călătorie foarte obositoare și costisitoare. Viața era grea în zilele acestea, ce mai vorbă, cu jumătate din salariul tatălui ei și cînd totul se scumpise atît de mult din cauza războiului și a devalorizării banului.

Dimineața, pe cînd se îmbrăca, se gîndea la soldat, cît de frumos era și puternic ca un urs. Apoi într-o zi el nu apărură deloc și nici seara nu se întoarse ca să se plimbe cu ea ca de obicei. Nu știa că era de gardă și, speriată, rămase trează, așteptînd să audă copitele calului sau în curte. Dar nu le auzi și într-un sfîrșit, obosită, începu să plîngă. Îi fu teamă să-i mărturisească domnișoarei Damman adevăratul motiv al lacrimilor ei și-i spuse că o durea pieptul; se sfiise întotdeauna să spună adevărata cauză pentru care plînsese.

Intr-o duminică după-amiază, domnișoara Damman îi spuse bucuroasă că urmau să scape de musafirii nepofțiți. A doua zi, toți soldații cazați la ei trebuiau să părăsească ținutul, plecînd mai departe.

— Chiar și comandantul ?

Vorbele îi scăpară fără voia ei. Fata se făcu palidă și începu să tremure.

— Ce vrei să spui ? Ești cumva... ? întrebă domnișoara Damman și se uită la ea uluită.

Rușinată și disperată, fata fugi din cameră și apoi jos în vale. Se trînti pe iarbă și plînse de i se frîngea inima, fără să bage de seamă, în îndurerarea ei, că soarele apusese dincolo de curte și că umbrele înserării se furișau în vale și urcau înspre pădure.

În acest timp, caporalul, în uniformă sa arătoasă, cu sabia zăngănind la șold, urca dealul. Deodată zări silueta pe pajiște și alergă înspre ea. Fata îl zări și-și șterse ochii, dar cum ea nu se ridică, se așează lângă ea.

— Plecăm mîine, domnișoară...

— Am auzit, răspunse ea, uitîndu-se cu o privire șovăitoare la frunzele de un roșu închis al plopului din fața lor. Rămaseră tăcuți multă vreme. Fata, stingherită, se juca cu centironul sabiei.

— Mergem spre sud ; se spune că în curînd se va da o luptă.

Lacrimile îi scăldau din nou ochii și i se prelingeau printre degete.

— De ce plîngeți, domnișoară ?

Vocea lui era neclară.

— Dacă vă ucide cineva, domnule soldat, spuse ea printre lacrimi și se rezemă plină de încredere de umărul lui.

O luă în brațe cu multă grijă de parcă ar fi ridicat o păsărică și căută s-o liniștească :

— N-o să-i fie ușor, dragă domnișoară, o să scap teafăr.

Își descoperi fața și-l luă de gît deznădăjduită.

— Trebuie într-adevăr să pleci, domnule soldat ?

— Un soldat în slujba regelui trebuie să-și facă datoria. Dar am să mă întorc.

— Of, numai de te-ai întoarce ! Vorbești serios ?

Se strînse lângă el, tremurînd în brațele sale, pe cînd el o săruta.

— N-ai să mă părăsești vreodată ? Mă voi căsători cu dumneata cînd te vei întoarce, spuse, sărutîndu-l iarăși.

— Da, poate, spuse, rămînînd cu buzele întredeschise. Dacă... dar judecătorul n-o să fie de acord, bănuiesc.

De data aceasta zîmbi veselă :

— Nu-ți face griji, lui tata nu-i pasă de nimic, atîta timp cît este cu el domnișoara Damman. Dar nu trebuie să-mi mai spui domnișoară. Mă cheamă Anne Cathrine. Am să-ți spun Iver, spune-mi Thrine.

— Cînd va veni vremea, da, spuse el, și într-o clipă visă cu ochii deschiși la tot ce putea deveni un caporal în vreme de război : locotenent, maior, chiar împărat al Franței.

— Dacă vrei să te măriți cu mine, bineînțeles că am să mă întorc la tine, crede-mă, dar nu pînă nu ne lasă în pace suedezi.

Dori apoi să afle din ce district era el și cîte ceva despre casa sa. Îi descrise regiunea și-i spuse că ferma se afla puțin mai jos de dealurile Herset.

— Cum se cheamă ferma ta ?

Îi apărură în minte imaginea căsuței sale, cu petecul de grădină unde creștea varză și unde vara își pierdea vremea culegînd limacșii de pe foile de varză.

— „Privești“, răspunse el încet.

— E mare ?

— Nu e din cele mai mari, în orice caz.

— Acareturile sînt mai frumoase ca ale noastre ?

Privi fix înspre culmea dealului.

— Avem un hambar mare, roșu.

Răsuflă ușurat cînd ea schimbă subiectul și-l puse să-i promită sigur, foarte sigur, că se va întoarce la ea cînd se va sfîrși războiul și că niciodată, niciodată, n-o să se însoare cu altcineva. Îi promise și-i jură apoi, și ea îl sărută printre lacrimi și rîsete. Deodată o auzi pe domnișoara Damman care o striga de acasă. Ajutîndu-se cu mîinile, începu să urce dealul în fugă, dar el o opri pentru a o ruga să nu-i spună menajerei nimic pînă se termină războiul și se va întoarce.

A doua zi de dimineață dragonii părăsiră ferma călare. Anne Cathrine stătea pe prispă în lumina zorilor, fluturîndu-și șalul înspre siluetele ce se depărtau. Iar Iver Tollefsen își întoarse calul și o salută elegant cu mîna la chipiu.

* * *

Războiul mai dură un an, iar fata îi duse dorul iubitului ei. Suedezi încheiaseră pace — și ea aștepta. La judecător nu se petrecu nimic, nici în vreme de război, nici în vreme de pace. Nu auzi niciodată de oșteanul ei și nici la fermă nu veni nimeni pe care să-l poată întreba de el.

Apoi, la primul Crăciun după ce se încheiase pacea, domnișoara Damman căzu moartă în bucătărie. După aceasta, bătrînul judecător nu mai fu niciodată fericit, nici liniștit; încetă să mai facă pasiențe și cînd veni primăvara muri și el.

Domnișoara Bühring rămase singură acum. Pastorul se îngriji de problemele ei și aranjă să o trimită la ȳnchiul ei în Fredrikstad. Ea se mai gîndea totuși la soldatul său și plîngea. În taină, hotărî ca în drum spre Fredrikstad, să afle odată pentru totdeauna dacă mai trăia sau nu, așa că, după ce porni, își schimbă drumul și luă diligența spre districtul unde-i spusese Iver că se afla locuința sa.

De aceea nu fu un lucru neașteptat ca într-o zi de vară să se oprească o diligență în apropierea fermelor din Herset. Cosașii fură mirați cînd domnișoara singură din diligență întrebă încotro era ferma numită „Priveliștea“. Pe cînd îi spuneau că nu auziseră niciodată de ea, văzură că purta pe umeri un șal roz și pantofi mici albi de saten. Dar ea insistă, spunîndu-le că era aproape de dealurile Herset și avea un hambar roșu și mare. Atunci zîmbiră amuzați, dîndu-și seama despre ce loc era vorba, și-i arătară drumul, căci se referea la căsuța numită „Ochi-de-geam“. Diligența plecă mai departe.

Anne Cathrine Bühring se îmbrăcase cu ce avea mai bun: șalul roz de mătase și pantofii eleganți din saten alb, care fuseseră ai mamei ei și pe care îi purtase și la confirmare, totul în minunata așteptare a revederii cu Iver.

În sfîrșit, ajunseră la căsuță. Sări jos și privi împrejur. Lîngă hambarul mic roșu se afla o căsuță joasă și cenușie. Nu se zărea nimeni pe acolo, dar auzi pe cineva care spargea lemne de foc în șopron. Deschise ușa căsuței și intră în încăpere. O bătrînă ședea în fața sobei și Anne o întrebă dacă Iver Tollefsen este acasă. Da, e acasă. Fe-

meia înaltă și slabă o privi uluită și o pofti să ia loc, ducându-se să-l cheme. Cîteva minute mai tîrziu, în căsuță intră un bărbat asudat de atîta spart lemne, nebărbierit, în cămașă și cu pantalonii peticiți.

Era soldatul ei. Nu observă că nu purta uniforma sa frumoasă ; era cel de care-i fusese dor și pe care-l așteptase. Stătea în picioare, puternic și stingherit. Pe jumătate speriat de ea, își tot freca, stîngenit, palmele de pantalonii, dorind să fi fost în costumul de duminică. Ea n-ar fi dorit decît să-l ia de gît și să-i mulțumească pentru că era în viață. Șovăi o clipă și-i îngheță sîngele în vine. Poate că nu dorea ca ea să vină așa. Nu putu să scoată o vorbă și nici să facă vreo mișcare.

El înaintă puțin și, căutîndu-și cuvintele, spuse încet :

— M-am gîndit că poate... păli, știam că locuința aceasta nu era de felul... și apoi lucrurile n-au ieșit cum am crezut eu în timpul războiului, nu m-au făcut decît caporal... și, apoi, chiar că nu m-a interesat... mă poți ierta că nu am venit ? se rugă el, întinzîndu-i mîna.

— N-ai fi vrut să fi venit ? spuse ea în șoaptă.

— Poți fi sigură că aș fi vrut și, dacă ai să mă iei așa cum sînt și cum trăiesc aici, atunci am să fiu atît de bun cu tine, atît de bun, am să fac tot ce am să pot...

Încă nu îndrăznea s-o privească, dar atunci ea îl prinse de mîină, capul începu să i se învîrtească și se rezemă de el, hohotînd puternic.

— Te rog nu fi supărat că am venit !

Foarte timid, o strînse lîngă el și, tremurînd puțin, spuse :

— Nu vorbi așa, iată-mă, vezi că trăiesc. Dacă într-adevăr mă iubești...

Trecu printr-o clipă de groază pînă cînd ea îl luă de gît.

Bătrîna, mama lui Iver, se întoarse. Foarte stingherit, fiul ei îi istorisi cum se întîmplase totul. Ea nu spuse prea multe și dădu mîna cu fata, apoi se ocupă de foc și puse de cafea.

Deseori însă ochii ei cercetară pe cei doi tineri.

În acea noapte, cînd Anne Cathrine, obosită de călătorie se duse la culcare în camera alăturată, bătrîna se așeză la roata de tors. Era un semn neîndoielnic pentru

Iver că maică-sa urma să-i pună întrebări, așa că așteptă liniștit. După o lungă tăcere, ea zise :

— Bănuiesc,... ei bine, probabil că ai de gând să te însori cu ea ? Asta s-ar putea să nu fie ușor, continuă ea, căci nu putea crede că ai ei ar fi de acord.

Lui Iver i se strînse inima. Se vor căsători oricum, indiferent dacă ai ei vor vrea sau nu. Abătut, o întrebă cum să facă să le obțină consimțămîntul.

Maică-sa se gîndi multă vreme.

— N-ai găsit tu caii judecătorului Weydahl cînd au greșit poteca în munți, toamna trecută, cînd se întorceau de la pășunatul de vară ? Bănuiesc că n-a uitat, spuse ea pe gînduri. Știi că dacă poate îi ajută pe cei nevoiași întotdeauna cînd îi cer sprijin. Ar trebui să te duci pe la el mîine.

Iver nu răspunse. N-avea chef să se ducă pentru asta la judecător. Desigur, judecătorul era bun și inimos, fără îndoială, dar aici era vorba despre căsătorie și Iver auzise tot felul de bîrfeli pe socoteala lui și a femeilor din casă, de cînd murise doamna Weydahl.

Una dintre servitoarele care fusese acolo de cînd murise stăpîna fusese măritată cu grăjdarul său, căruia i se închiriasse o fermă la capătul de sud al districtului. O altă servitoare fusese măritată cu un muncitor de la oraș. În ambele cazuri, căsătoriile se făcuseră în pripă.

În ciuda reținerilor sale, se duse la judecător să-i ceară sprijin. Judecătorul scrisse unchiului fetei din Fredrikstad și, după ce sosi aprobarea, primiră autorizația de căsătorie și caporalul Iver Tollefsen și domnișoara Anne Cathrine Bühring fură cununați.

Cam la un an după aceea, se întîmplă ca Anne Cathrine să se afle singură în căsuță, mișcînd leagănul și cîntîndu-i copilașului ei. Trebuisse să-i lase pe Iver și pe soacra sa la cîmp, să strîngă recolta, în timp ce ea se întoarse să vadă de copil. Deodată, un bărbat uriaș, cu părul cărunț apăru în prag, spuse bună ziua și întrebă de caporal. Se ridică și făcu o reverență, deoarece înțelese că era unul din magistrați. Porni să-și cheme soțul, dar străinul o opri.

— Nu te deranja, spuse. Presupun că ești doamna Tollefsen ?

Da, era soția lui Iver.

— Fără îndoială, are o soție foarte drăguță, spuse necunoscutul — și bani, pe deasupra. Iată moștenirea dumitale, care mi-a fost trimisă să v-o înmînez.

Își scoase portmoneul și puse pe masă un teanc de bancnote, dar se uita mai mult la ea decît la banii pe care-i număra.

— Iată : 326 de taleri. Bănuiesc că asta vă va face o familie bogată.

Se îndreptă spre ea, privind-o tot timpul în așa fel încît Anne Cathrine fu gata să intre în pămînt de rușine. Se apropie de ea și-i atinse buclele blond-roșcate care-i încadrau în dezordine chipul, acum, cînd nu mai era domnișoara Damman care să le netezească.

— Da, repetă el, caporalul și-a luat o nevastă foarte drăguță.

Anne Cathrine, surprinsă și speriată, încît aproape să-i dea lacrimile, făcu un pas înapoi și în mișcarea ei lovi leagănul, trezind copilașul, care începu să plîngă.

— Cerule ! mormăi el în șoaptă, aveți deja un ținc care urlă ? Te rog, spune-i de mine lui Iver și dă-i banii.

La ușă se opri și, arătînd spre copil, întrebă :

— E botezat deja ?

Nu, urma să fie botezat duminica următoare, cînd se va ține slujba în parohie.

Scoase grăbit din buzunar o hîrtie de 10 taleri și o puse în leagăn.

— Cred că trebuie să-i dau un dar finului meu, din moment ce, într-un fel, am fost nașul lui, spuse. Apoi ieși, se urcă în trăsurica pe care o lăsase pe drum, dădu bici cailor și plecă.

Cînd Iver veni la cină, spuse că este într-adevăr dezamăgit că nu fusese acasă atunci cînd judecătorul Weydahl îi onorase cu vizita sa.

ÎN BUCĂTĂRIA JUDECĂTORULUI

MAI ERAU CÎTEVA MINUTE pînă la miezul nopții. În bucătărie, Lars, grădinarul, tocmai pusese încă un buștean peste tăciuni și, rezemîndu-se de spătarul înalt al scaunului, se întreba, lenevos, dacă va lua foc. Izbucni o flacără și strălucirea caldă îi lumină fața subțire și îmbătrînită, cu favoriți cărunți și țepoși. Håken, vizitiul pastorului, stătea pe un scaun în fața lui. Își proptise coatele pe genunchi și cu capul în mîini, aștepta din cînd în cînd, și capul i se legăna în sus și în jos ritmic. Era cu spatele la masa cea mare din bucătăria pe care se adunaseră claie peste grămadă farfuriile și platourile pe jumătate goale de la cina bogată care se servise, în salon. Platouri, crătiți și tigăi așteptau unele peste altele să fie spălate. Domnișoara Nannestad și cu servitoarele abia terminaseră de dus desertul înainte de a începe să fiarbă punciu și să așeze mesele de joc pentru judecător și prietenii săi. Spălatul vaselor n-avea decît să aștepte pînă a doua zi.

Limbi de foc se înălțară și bușteanul se despică cu o trosnitură, improșcînd scînteii în toată vatra. Håken se trezi, tresărind la zgomot, și privi adormit în jur. Flăcările aruncau umbre pîlpîitoare prin încăperea cea mare și sumbră ajungînd pînă la masă și dînd viață argintăriei și sticlăriei, ba ajungînd chiar pînă la patul de lemn din colț unde Lesbet bucătăreasa, sforăia din spatele perdelelor. Se întinsese acolo, obosită după trei zile și trei nopți de trudă neîncetată; atîta durase petrecerea de Crăciun dată de judecător în cinstea prietenilor săi.

Lars căscă cu zgomot. Scoase apoi o pipă de lut, scurtă și murdară, și niște tutun de mestecat din buzunar și, tăindu-l cam distrat pe marginea scaunului, își umplu pipa.

Håken îi urmări mișcările cu ochi lacomi. I se părea că toți cei ce erau în serviciul judecătorului o duceau foarte bine, aveau chiar și tutun, în ciuda prețului. Dar începutul unui fior plin de invidie i se risipi când bătrînul îi întinse, fără tragere de inimă, cam un centimetru de tutun. Håken își clăti gura și scuipă în foc, pregătindu-se să guste din plin acest dar prețios, căci acum, de cînd începuse războiul, rareori se mai întîmpla să pui vreun pic de tutun în gură de la Crăciun și pînă-n Paște. Cît despre tutun de fumat, uitase pînă și unde-și pusese pipa, atîta vreme trecuse de cînd n-o mai folosisese. Nu scoaseră nici o vorbă.

Ușa care dădea în salon se trînti de perete și domnișoara Nannestad, subțire și iute, dădu buzna înăuntru ducînd un vas de punct în mînă. După moartea mamei ei, Hans Orre o trimisese la un prefect de pe țărmul de apus al lacului pentru a învăța de-ale gospodăriei și acum ea ținea gospodăria judecătorului. Mulți din ținut aveau părerile lor despre faptul că acceptase această slujbă. Un zumzet de voci și risete, purtate de aerul încărcat de fum, pluti în urma ei, venind din cealaltă încăpere. Apoi ușa se trînti închizîndu-se la loc și servitoarea sări din pat, trezită de-a binelea.

— Lesbet, fuga, grăbește-te, fugi jos în pivniță și adu un sfert de rachiu pentru punct ! A fiert apa ? Mai vor o porție, cred că o să ajungă pentru astă-seară. Am întrebat, a fiert apa în oală ?

Lesbet nu se opri să răspundă. Se duse și luă o cană de un sfert, Lars îi întinse cîteva crengi de pin aprinse și, ridicînd chepengul de la pivniță, dispăru în gaura neagră cu torța aprinsă într-o mînă și cu cana de un sfert în cealaltă. Domnișoara Nannestad ridică o oală mare de aramă de pe foc, o încercă cu mîna să vadă dacă era fierbinte și apoi, aplecîndu-se peste vatră, răsuci cîrligul și agăță oala peste flăcări.

Stînd cu un picior pe marginea căminului, îi spuse lui Håken :

— Pastorul mi-a spus să-ți comunic că nu-i nevoie să te grăbești cu înhămatul cailor pentru că are de gând să mai stea încă vreo oră. Slujba va avea loc numai în anexa bisericii.

— Da, mormăi Lars, a mai fost o slujbă acolo de Crăciunul ăsta.

— Ce ! Mai ești în picioare încă Lars ? interveni domnișoara Nannestad. Ai putea foarte bine să te duci la culcare ; Wallace, avocatul și căpitanul Bauck rămîn peste noapte.

Lars nu-i dădu nici o atenție și tocmai atunci urcă și Lesbet din pivniță. Domnișoara Nannestad luă oala din cîrlig și o duse la masă. Ceilalți ascultară clinchetul lingurii în timp ce agita rachiul și apa fierbinte din oală. Aroma pătrunzătoare de punct fierbinte umplu încăperea.

— E frig afară, Håken ? întrebă ea.

— Dacă lacul n-a înghețat încă, atunci pînă dimineață o să-ngețe, fu răspunsul.

— Atunci cred că ți-ar prinde bine ceva care să te încălzească pe dinăuntru, și-i turnă o ceașcă de punct.

— Mulțumesc mult.

Scoase tutunul din gură și vru să bea, dar șovăi, și se uită la Lars.

— Dă-i drumul și bea, te rog. O să primească și Lars mai încolo. Vrei o picătură, Lesbet ? o întrebă domnișoara Nannestad pe servitoarea care se și trîntise iar pe pat.

Obosită, fata goli paharul dintr-o înghițitură și se culcă din nou. Cei doi bărbați se apropiară mai mult de cămin, iar menajera duse vasul cu punct în salon.

În încăpere se lăsă liniște. Numai sforăitul lui Lesbet și plescăitul lui Lars care trăgea din pipă mai tulburau tăcerea. Din cînd în cînd scuipa în tăciunii aprinși, dar nu se obosea să vorbească cu tovarășul său, căci îl considera doar un tînăr. Invidia îi năpădi din nou sufletul lui Håken. Să poți să stai așa într-o bucătărie veselă, cu pipă plină cu tutun și cu o ceașcă de punct să te încălzească — așa ceva nu se pomenise niciodată în casa pastorului.

Încercă să calculeze în minte cam cît scotea Lars cu bacșișurile pe an. Socoti cam 80 de taleri de argint pe

an ; nu-i rău ! Era un loc bun unde să-ți iei o slujbă. Dacă ai putea fi la o casă ca asta, bineînțeles că ar fi altfel decât la pastor unde abia aveai ce să măninci, și cel mai adesea era porc rînced și prăjitură dospită. Servitorii pastorului umblau abătuți și cu stomacurile goale, în timp ce stăpînul lor se plimba de la o casă înstărită la alta, pierzînd la cărți și ultimul ban, iar nevastă-sa stătea acasă și plîngea, iar copiii umblau desculți și în zdrențe, ca cerșetorii.

Gîndurile îi fură întrerupte de clinchetul clopoțelilor unei sănii în curte. Ciinele lătră și Lars se ridică, întinzîndu-se :

— Care dracu' umblă la ora asta tîrzie ?

Deschise ușa de la intrare și țipă la ciine ca să tacă :

— Ssst ! Tyras, sst ! Cuminte, cuminte, fiară ! Sst !

În bucătărie năvăli suflarea geroasă a aerului de afară.

— Ei, tu ăla, Hans, tu ești ?

— Da, era timpul să venim și noi, nenorociții, nu-i așa ?

Un bărbat înfășurat într-o haină fără formă, făcută din blană de lup, cu cizme grele și cu o căciulă trasă pînă peste urechi, intră în bucătărie :

— Bună seara, oameni buni ! După cum mă așteptam, mai sînt și alții aici.

Își scoase haina și o aruncă pe banchetă ; apoi, nereușind să-și scoată cizmele cu piciorul, se întoarse spre Lars să-l ajute.

— Te rog, ajută-mă, nu sînt în stare să mi le scot singur. M-a trimis șeful după căpitanul Bauck, continuă e' imitîndu-și stăpînul, pe domnul Orre, negustorul ținutului, care locuia la Alm. Dacă tînărul căpitan ar vrea poate să mă însoțească și să vină acasă înainte de a ieși muștele... V-ați prins de asta, oameni buni ? Și nu cred că se gîdea la muștele din vară !

Håken și Lars rîseră, iar Lesbet se întoarse, adormită, în pat.

— Păi, du-te și întreabă-l chiar tu, chicoti Lars.

O auzise pe menajeră spunînd că Bauck dorea să stea pînă a doua zi.

În orice caz, Hans avea de gînd să-l ia pe căpitan acasă, din moment ce stăpînul venise după ora de culcare

pînă acolo unde locuiau servitorii și-l rugase în mod special să se ducă după căpitan. Îi spusese să ia o manta groasă cu el, căci presupunea că acesta și-o pierduse pe a sa în timpul petrecerilor de Crăciun ; ieri se împliniseră două săptămîni de cînd plecase Bauck de la Alm.

Domnișoara Nannestad veni în bucătărie și, după ce schimbă cîteva vorbe cu Hans, se reîntoarce la petrecerea din salon, ducînd mesajul domnului Orre. Însărcinarea transmisă de Hans fu salutată cu un hohot de rîs zgomotos de către cei ce chefuiau, iar hohotul, la rîndul lui, fu înecat de o voce profundă de bas care strigă :

— Noroc, Bauck, prieten drag ! Bunul negustor își caută oaia rătăcită. Apoi, începînd un cîntec, continuă :

Soarta nespusă îl duce departe,

Cu forță, departe de pieptul ce ne sîngeră...

— Grațioasă domnișoara Hebe Nannestad, cum pot buzele dumitale frumoase să reușească să transmită astfel de vești triste ! Noroc, Bauck, prietene ! Bem în amintirea ta, cînd ești în mod atît de crud jefuit de tovărășia noastră ; noroc, prietene ! Și bineînțeles că cei 50 de taleri pe care i-ai cîștigat îți vor fi înmînați cu dragă inimă de către pastor. Nu-i așa, sfinția-ta ?

Se auzi vocea stridentă a pastorului, apoi din nou hohotiră cu toții de rîs.

— Sună ca și cum Wallace și-ar fi dat frîu liber, comentă Hans.

Ușa de la salon se deschise și apărură un bătrînel gras și cu fața rotundă, îmbrăcat în uniformă de căpitan.

— Hans, băiete — iată-te deci ! Cum Leben Sie ¹ la Alm ? El trebuie aștepte ein Bischen, ja ? ² Zici aștepte pe mine, voi fi acolo curînd !⁴

— Cred că ar trebui să mergem, căpitane, nu uitați că va răci calul.

— Aah, pune-i o cergă pe el ! Animalul o să stea doch eine halbe Stunde, he, he, verstehe ? ³ Obiectă căpitanul, dînd din miîni.

¹ Cum trăiește (germ.).

² Un pic, da ? (germ.).

³ Doar o jumătate de oră, înțelegi ? (germ.).

— Caii n-au nimic, tună judecătorul din cealaltă cameră, și întorcîndu-se spre domnișoara Nannestad, îi spuse :

— Fă niște puncte pentru cei din bucătărie ! Avocate, e rîndul duminică. Haide, Bauck, cărțile așteaptă !

Bătrînul cel gras îl bătu împăciuitoare pe umăr pe Hans.

— Caii n-au nimic, băiete, și se împletici grăbit înapoi la jocul de cărți.

Însărcinarea căpitanului Bauck de a organiza garda locală fusese anulată cînd se terminase războiul cu Suedia. Fusese încartiruit la Alm și, indiferent dacă autoritățile uitaseră sau nu de el, rămăsese acolo în continuare, îi făcea curte mătușii Birgitte și semna regulat pentru solda care-i era transmisă în bancnote ce se devalorizau treptat din cauza inflației. Dar datorită ospitalității generoase a domnului Orre, asta nu-l prea necăjea pe căpitan.

— Ce faci acolo înăuntru ? întrebă Hans.

— Păi, joacă cărți — poker, bănuiesc, bombăni Lars. S-au făcut trei zile de cînd se țin de asta. Joacă și beau cu toții, în afară de Wallace, care doar bea și se uită la ei.

Hans se duse afară în curte să vadă de cai, în timp ce menajera aduse pahare și o carafă cu puncte și le spuse să se servească. Își umplură paharele, ciocniră și, după ce băură, se așezară cu paharele în față, Hans și Lars pe bancheta de lîngă cămin, iar Håken pe scaunul pe care stătuse și mai înainte. Mai primi o porție de tutun de mestecat atunci cînd își umplură și ceilalți pipele.

— Ce se mai aude din sud ? întrebă Lars. Fiind acum într-un fel gazdă, se simțea obligat să facă conversație.

Da, avea ceva noutăți : țărănul acela, Åseth, venise în mare grabă pe la magazin, era în drum spre Røros, unde se ducea cu niște făină. Hans spuse toate acestea pe un ton foarte calm.

— Zău așa ? Åseth n-a prea sărbătorit Crăciunul anul ăsta, nu ?

— Probabil că avea de gînd să meargă dincolo de Røros ? îndrăzni să spună Håken, scuipînd în foc.

Nici unul din cei doi bărbați mai în vîrstă nu-i răspunse de-a dreptul. Lars însă întrebă totuși :

— Ai fost la tîrgul din Grundset din primăvara asta, Håken, nu-i așa ?

O, da, desigur, fusese acolo.

Nu i se întîmplase cumva să-i cadă în mină vreo broșură suedeză de propagandă sau chiar să-l aducă acasă ?

Håken se făcu roșu la față și nu se simți în largul lui. Păi luase și el, așa cum făcuseră toți ceilalți.

— Se poate, interveni Hans. Dacă ar fi fost însă în locul aceluia Åseth, nu s-ar fi băgat în treaba asta, căci — și arată spre salon — dacă cei de colo ar mirosi așa ceva, tîlharul ar sfîrși-o cu siguranță la închisoare.

— Nu mai încape îndoială, Åseth este un țaran isteț, spuse Lars și mai puse un buștean pe foc. Știe cum să se pună bine cu autoritățile și în același timp își bate joc de ele.

Håken privi în jur prudent, auzise lumea vorbind cum că în sacii de făină pe care-i ducea Åseth cu săniile sale în timpul războiului ar fi fost praf de pușcă.

Hans se mulțumi să zîmbească îngăduitor.

— Se poate, cugetă Lars. Să fi fabricat praf de pușcă în pivniță ? De unde altundeva să capete praf de pușcă ? Nu, băiete, era doar făină, dar avea și zahăr și cafea și țesături englezești și alte lucruri bune, pe care și le procurase de dincolo de granițe și pe care le aducea înapoi cu el. Locuitorii altor districte plăteau bani grei pe ele.

— Ducă-se dracului ! injură Hans. Niciodată n-o să am atîția bani cîți are Åseth, chiar de-ar fi lăzi întregi, dacă va trebui să promit să fac ceea ce omul acela promisese să facă pentru bani. Știi ce vreau să spun, Håken ; ai citit broșura pe care ai găsit-o pe jos.

— Păi, la urma urmei, cel care răspîndea broșurile era un străin și nu Åseth, el a fost în treacăt doar atunci pe la tîrg. Adevărul este însă că azi se petrec multe ciudățenii, cu autoritățile astea pe care le avem.

— Vrei să spui cînd ești în slujba pastorului ? îl privi furios Lars.

— La urma urmelor, spuse Hans, pentru banii lui, Åseth nu primește întotdeauna tot ce vrea. Depinde cu

cine face afaceri. De exemplu, săptămîna trecută, cînd a fost la magazin, a cumpărat ceva, dar n-a avut destui bani, așa că a cerut să i se trecă în cont. Oho ! să-l fi văzut pe domnul Orre atunci. S-a făcut blînd ca un mieluşel şi delicat ca o fată şi i-a spus cu o plecăciune : „Dragă domnule Åseth, creditul este o problemă foarte delicată. Trebuie să-ţi spun că prefer să vînd pe bani gheaţă şi, în afară de asta, ştii că valoarea banului se schimbă foarte repede“. La aceasta Åseth i-a răspuns furios : „Ei bine, credeam că poţi avea încredere în mine măcar pentru atîta, dar îţi promit că am să-ţi plătesc în arginţi“. Atunci domnul Orre, care tot făcea plecăciuni, scărpinîndu-se şi îndulcindu-se mereu, i-a răspuns : „Sînt convins că toată lumea are încredere în dumneata, numai că trebuie să te rog să-mi plăteşti totul în monedă daneză. De fapt, ştii că nu vînd nimic în monedă suedeză“. Ar fi trebuit să-l vedeţi atunci pe Åseth dînd buzna afară din magazin, roşu ca racul.

Rîseră toţi cu poftă şi ciocniră paharele.

— Bătrînul Orre, dă-mi voie să-ţi spun, e un om cumsecade. Hans îşi întinse picioarele înainte şi-l privi pe Håken oarecum provocator.

— Nu mi-aş schimba stăpînul cu al tău, Håken.

Håken schimbă vorba. Ce credeau, era oare adevărat ? Mirajul ce se văzuse de curînd în districtul vecin, Hadeland ? Soţia pastorului citise asta în ziar. Se spunea că se putuse vedea toată armata franceză cu steaguri, tunuri, şi dragoni, ba unii ziceau că-l zăriseră chiar şi pe împăratul Franţei.

Lars nu se îndoia deloc ; se petreceau în zilele acestea atîtea ciudăţenii încît nimeni nu se mai mira de miraje sau minuni. Asemenea lucruri puteau fi chiar semne ce prevesteau ceva ce o să se întîmple, poate chiar un alt război cu Suedia. Erau unii care ştiuseră dinainte de ultimul război, căci vorbise chiar cu unul care ştia din primăvară că englezii vor ataca Copenhaga în toamnă.

Hans întrebă cine era acela.

Un unchi de-al lui Lars, şi ăsta nu minţea niciodată. Se dusesese în munţi cu nişte cai şi, pentru că avea mult de lucru la fermă, voia să se întoarcă chiar în noaptea

aceea. Pe cînd mergea așa în întuneric, prin burniță, deodată toată mlaștina a prins să foșnească, de parcă fiecare tufiș avea viață. S-a oprit și a încercat să vadă despre ce era vorba, cînd a văzut o oaste întreagă de omuleți în uniforme cenușii cu nasturi de argint.

— Ce fel de arme aveau ? întrebă Håken.

— Arcuri și săgeți ; n-aveau puști, iar unii erau cu săbii în mînă. S-a gîndit că cel mai prudent era să se țină cît mai departe de ei, așa că s-a ascuns după o stîncă și a stat acolo pînă a trecut oastea. Nici nu s-au uitat la el, ci doar au trecut cît de repede se putea. Cînd nu s-au mai zărit și cînd prin munți se mai auzea doar ecoul pașilor lor, s-a ridicat și a pornit din nou spre casă, întrebîndu-se tot timpul ce fel de oameni erau și ce puneau la cale. Ceva mai încolo s-a întîlnit cu un omuleț într-o uniformă atît de strălucitoare că părea din aur și avea pene la pălărie. Era comandantul. L-a oprit și l-a întrebat pe unchi-meu dacă-i văzuse oastea. Cînd unchiul a zis că da, omulețul a vrut atunci să știe dacă se speriasse de ei. „Dar te-au lăsat să treci ?“ — „Nu mi-au spus nimic“, a răspuns unchiul meu, dîndu-și seama că nu trebuia să-i fie teamă de astfel de omuleți micuți. „Ei, s-ar putea să nu-ți fi fost teamă de ei, dar o să-ți fie de mine“. Și cu asta omulețul și-a învîrtit sabia și a început să tot crească, mai înalt ca brazii. Unchiul a luat-o la fugă ca nebun. La urmă, obosit, s-a uitat peste umăr să vadă dacă ticălosul îl mai urmărea încă, dar nu văzu pe nimeni.

Unchiul a ajuns acasă abia a doua zi de dimineață, s-a urcat direct în pat și a zăcut o săptămînă, așa de sfîrșit era. Cînd a povestit ce i se întîmplase, mulți au spus că era un avertisment că țările din sud porniseră la război și că se îndreptau spre Suedia.

Ceilalți ațipiseră în timp ce Lars povestise, așa că atunci cînd tăcu, în bucătărie se făcu liniște. Hans căsca și moțăia, Håken se lăsase pe spate, rezemat de spătar, și răsufila cu șuierături lungi. Focul aproape se stinsese ; doar tăciunii mai luceau, și în toată bucătăria numai ei mai dădeau puțină lumină.

Ușor și pe furiș, ușa de la intrare se deschise. Intră un om. Cîinele, care nu scosese nici un sunet, veni după

el, adu[m]ecînd, dar omul îl împinse blind înapoi cu piciorul și-și scutură zăpada de pe ghețe cu mînușile groase cu un deget.

Cei de lîngă foc simțiră un val rece în spate și-și ridicară privirile adormite.

— E cineva? întrebă Lars, punînd pe foc cîteva crengi de pin.

Străinul dădu bună seara și se apropie de ei. Ceilalți tresăriră. Un lapon afară în noaptea asta! Era un bărbat de înălțime mijlocie, în haine cenușii-gălbui din piele întoarsă cu nasturi lucitori cositoriți. Ca mai toți laponii, purta o haină lungă, pantaloni largi legați la genunchi cu un șiret multicolor, ai cărui ciucuri atîrnau peste cizmele înalte și scilciate. Nu se osteni să-și scoată căciula scurtă din pluș albastru, care era mai lată în vîrf și tivită cu șnur roșu. Chipul său rotofei și de culoare închisă lucea, fără un fir de barbă. Smocuri de păr negru îi atîrnau pe frunte și-i acopereau urechile. Ochii mici sclipeau atenți în lucirea focului.

— Bună seara la toată lumea de aici, spuse cu glas cîntat. Nu obișnuieți iarna să-i poștiți pe călători înăuntru și să se așeze la gura sobei?

Vorbea cu accent străin și abia reușeau să-i înțeleagă norvegiana.

Lars murmură ceva ce voia să fie un binevenit și adăugă că adusesese vreme rea. Le dădu totuși puțin în lături și-i făcu loc în fața sobei, iar Lesbet, trezită de zgomot, numai în ciorapi, veni și-i aduse un scaun.

— Vă mulțumesc din inimă. Aceștia sînt cu siguranță niște timizi, o fată drăguță singură în pat și trei oameni care se mulțumesc să stea pe aproape.

Împinse în lături scaunul și se așeză pe grămada de lemne de lîngă Lars.

— Îmi trebuie un foc bun ca să mă topesc — și zicînd acestea mai aruncă bușteni pe foc. Și bineînțeles că și o picătură bună mi-ar ajuta, și se întinse după carafa cu punci, pe care o goli. Judecînd după punci, aici locuiesc oameni cu stare, sper că sînt destul de înstăriți ca să-i dea unui călător un pat peste noapte.

— Aceasta este locuința judecătorului acestui district. consilierul Weydahl, îl informă Lars.

Judecătorul era foarte sever cu astfel de oameni, dar nu era nevoie să afle de lapon, dacă acesta pleca de vreme a doua zi de dimineață.

— Mai bine însă vorbești cu domnișoara.

— S-ar putea, s-ar putea ; judecătorul și prefectul se aranjează între ei : unul arestează și celălalt acuză, și laponul zîmbi atotștiutor, cu capul plecat pe o parte.

Ceilalți se treziseră acum de-a binelea. Nu prea erau în largul lor și se tot întrebau ce-ar putea face laponul, dar nu voiau să-l lase să bănuiască neliniștea lor. Un om ca el era în stare să se răzbune prin orice fel de șmecherii diavolești, chiar vrăjitorii, și chiar de departe. Orice om cuminte ar face mai bine să nu-l înfurie, căci altfel s-ar putea să fie rău de vite, ba chiar de oameni.

Lars se înfuriase din cauza punciului, era mult prea bun pentru gîtlejul negru al laponului, se gîndi el, mușcînd dintr-o bucată mare de tutun și jucîndu-se apoi cu restul. Iute ca fulgerul, degetele suple și iuți ale laponului i-o și smulseră din mîini, rupseră o bucată și puseră ce mai rămăsese în buzunar. Lars înjură în gînd, era ultima bucată de tutun care-i mai rămăsese. Se uită la lapon cu coada ochiului și întîlni privirea vicleană și triumfătoare a hoțului. Nu scoase o vorbă despre cele întîmplate. Lăsa ca incidentul să treacă în tăcere. Laponul îl necăji spunînd cu glas umil :

— Binecuvîntat fie cel ce dă sărmanilor din preaplinul său.

Deoarece ușa de la salon se deschise, laponul se lăsă pe spate în umbra căminului. Apăru domnișoara Nannestad și-i spuse lui Håken să înhame caii. Acesta era palid și moleșit după somnul intermitent la gura sobei.

Zărimdu-l pe străin, domnișoara Nannestad se opri deodată :

— Asta cine-i ?

Laponul se ridică cu un aer foarte umil și spuse cu voce plîngăreată :

— Doar un biet călător care cere adăpost peste noapte, stimată doamnă ! Șovăind, îi răspunse :

— Să te ajute Dumnezeu dacă te zărește judecătorul, nu este amabil cu oamenii îmbrăcați ca dumneata. Dar în bucătăria servitorilor ai să găsești un pat ; poți să

dormi acolo. Du-te acum și mîine dimineată pleci cît poți mai iute !

— Nu se poate să stau mai întîi aici și să mă încălzesc ? Domnișoara Nannestad privi înspre salon :

— Nu, pleacă chiar acum ; judecătorul o să se înfurie dacă te vede pe aici. Lars, te rog du-l acolo repede. Te rog. Trebuie să-i ajut să-și îmbrace hainele de blană. Grăbește-te ! Auzi ?

Laponul se apropie de ea, scîncind încet :

— Se poate ca o doamnă atît de bună să alunge afară un biet călător fără să-l lase măcar o clipă să se încălzească la foc ?

— Cred că te-ai încălzit destul cu punciul nostru, mîrîi Lars. Acum, cînd menajera era de față, căpătase curaj. Între timp, ea stătea ca pe ace. Știa prea bine cît de mult îi ura judecătorul pe vagabonzi, și mai știa și că era beat și că putea intra în bucătărie în orice clipă.

— Fă cum îți spun, repede ! Ieși odată de aici !

Laponul luă o înfățișare groaznică și se aplecă ca și cum ar fi vrut să-i sărute mîna.

— Nu te ține așa de mîndră, nu te ține așa de mîndră, dragă tînără doamnă !

Ea făcu un pas înapoi și bătînd din picior, strigă :

— Ieși afară, obraznicule ! Ieși afară chiar în clipa asta, sau am să chem să te aresteze ! Ești în casa judecătorului și dac-ar ști că te afli aici, ar avea el grijă de tine, crede-mă ! E o mare deosebire între un călător cumsecade și o lepădătură de lapon ca tine !

Ochii lui lucitori și răi o măsurară din cap pînă-n picioare. Strălucirea lor răutăcioasă părea aproape că o înghite și în cele din urmă ea nu mai văzu nimic decît ochii lui. Se făcu albă ca hîrtia la față și-și ascunsé fața-n miini.

— He, he, domnișoară, dar nu și fecioară, ai de gînd să mă dai afară în frigul nopții de iarnă, nu-i așa ? Așteaptă tu și-ai să vezi, într-un an ai să fii mai rece decît sînt eu. Oameni cumsecade ! Fii tu cumsecade, stricată borțoasă !

Domnișoara Nannestad căzu pe podea, gemînd. Laponul se aplecă peste ea și-i șuieră ceva în ureche.

Hans și Lars erau gata să sară la el, dar laponul se furișă și ieși din bucătărie mai înainte ca ei să pună mîna pe el. Ciinele lătră tare și apoi deodată scoase un urlet lung, sfișietor.

Domnișoara Nannestad își reveni repede, cu ajutorul lui Lesbet. Laponul nu făcuse prea multă gălăgie, dar ea se întrebă totuși dacă nu se auzise ceva în salon. Evident că nu, căci ascultă și auzi aceleași voci care vorbeau tare ca și mai înainte. Avocatul fredona un cîntecel, iar pastorul, beat, muștra cărțile de joc.

— Înghămați caii pentru pastor, le spune bărbaților care rămăseseră uluiți de leșinul ei ca vrăjit și păreau să fi și uitat de lapon. Ea se întoarse în salon și Lesbet observă că-i trecuseră lacrimile și era din nou calmă.

După ce pastorul și căpitanul plecară, Lars văzu la lumina lunii ceva negru ce zăcea pe zăpadă. Era ciinele, mort, cu un cuțit înfipt în gît.

În drum spre casă, lui Håken i se întîmplă ceva ciudat. Pe drumul scurt pînă acasă, pastorul dormi tot timpul. Håken mîna caii singur, cînd deodată de după un copac un om sări în sanie și se agăță de el ca și cum n-ar mai fi vrut să-i dea drumul în ruptul capului.

— Ehei ! Acum o să plimbe-n sania pastorului laponul și cu diavolul ! strigă omul în urechea vizitiului.

Håken se cutremură de spaimă dar pastorul dormea, beat mort. Zurgălăii sunau vesel în zborul saniei și de sub copitele cailor sărea zăpadă. Laponul se ținu de el pînă trecură de biserică, apoi, șoptindu-i lui Håken că avea de gînd să țină predica din seara aceea acolo, dispăru.

ERA ÎNTR-O DUMINICĂ DIMINEAȚA și pastorul Lind se îndrepta spre bisericuță. Drumul era cam abrupt și șerpuia printr-un desiș de brazi care se aplecaseră pînă la pămînt sub greutatea zăpezii. Pastorul ținea frinele, iar Håken, vizitiul, încă foarte adormit, stătea pe locul din spate. Urcară cu greu drumul și într-un tîrziu sania ajunse în vîrfurile dealului, acolo unde se termina pădurea. De-o parte și de alta a drumului se vedeau pajiști și cîmpuri ce se întindeau pînă în vale. Pămîntul acoperit cu zăpadă sclipea în bătaia soarelui de dimineată. Numai vîrfurile gardurilor de metal și umbrele lor albastre se mai zăreau de sub zăpadă. Ici și colo se vedeau pîlcuri de mesteceni cu crengile înghețate.

Case întunecate și zdravene se cuibăreau în pantele domoale ale dealului, în mijlocul curților întinse și printre hambare. Din fiecare coș, fumul se înălța ușor, învîlătucindu-se în aerul liniștit; pe cerul palid, senin și înghețat, se deslușeau crestele ca un ferăstrău cu pădurile lor de brazi. Se vedea lesne că această zonă — parohia bisericii celei mici — era una din părțile cele mai bogate ale ținutului.

Pastorul privea țintă înainte, căci zărise din susul văii o sanie ce înainta încet, al cărei clinchet de zurgălăi ajungea pînă la el. Curînd, putu chiar distinge spațele omului din sanie și-l recunoscă după căciulă. Era prefectul Krogsti. Pocni din bici, îndemnîndu-și caii să-l prindă din urmă și sania țîșni ca din pușcă spre vale.

Prefectul își trase calul spre dreapta drumului ca să le facă loc să treacă, dar pastorul încetini, cînd îl ajunse din urmă.

— Bună dimineața, domnule prefect. Tot în drum spre biserica cea mică și dumneata, în dimineața aceasta ?

Prefectul se întoarse pe jumătate pe locul unde ședea. Printre gulerul de blană și urechile căciulii mițoase de blană se zărea chipul său sobru și bătut de vînturi, pe jumătate ascuns de ochelarii mari cu ramă din corn.

— Bună dimineața, domnule Lind. Hoo, hoo ! Stai, calule ! Da, tot într-acolo, dar îmi pare rău, n-am să merg la biserică. Sînt ocupat în fiecare zi a săptămînii, chiar și duminica. De data asta mă duc să iau niște interogatorii unor ticăloși mai încolo, spre nord. De obicei, pe astfel de oameni îi găsești acasă duminica dimineața ; nu-e teamă că nu-i prea poți întilni printre cei ce se duc la biserică. Ha, ha !

— Nu-i nimeni mai conștiincios ca dumneata domnule prefect, desigur. De curînd — pastorul avu grijă să nu spună ieri — a trecut un asemenea individ pe la judecător și le-a înspăimîntat foarte tare pe femei. Tocmai mă nimerisem pe acolo în seara aceea și, poți să nu mă crezi, dar în drum spre casă ticălosul a avut îndrăzneala să sară în spatele saniei. S-a dat jos foarte repede, bineînțeles ; abia l-am zărit. Bănuiesc că și-a dat seama că greșise, că nu era sania unui țăran oarecare.

Lui Håken nu i se clinti nici un mușchi, pe cînd asculta relatarea celor ce i se întîmplaseră chiar lui noaptea trecută, povestite în felul acesta de către pastor.

— N-am mai pomenit o asemenea drăcie ! Hm, hm, te rog să mă ierți. Gloata asta devine cam îndrăzneată, domnule Lind, dar n-am să-i las să și-o ia în cap, cîtă vreme...

— Sînt încredințat că faci tot ce se poate, domnule prefect. Am întirziat ? îl întrerupse pastorul.

— Numai o clipă, să mă uit.

Prefectul scotoci în buzunarul hainei sale din piele de oaie, căutîndu-și ceasul, dar înainte de a reuși să-l

scoată, celălalt pocni din bici. Caii o luară la galop și șeriful rămase singur, privind în urma saniei. Își puse ceasul înapoi în buzunar, își șterse nasul cu dosul mănușii, dus pe gânduri, și-și zise, zîmbind : „Pastorul arată de parcă abia în dimineața asta ar fi plecat de la judecător“.

Caii porniră în trap ușor. Azi oamenii legii nu aveau de ce să se grăbească, căci pentru moment răufăcătorii dormeau ; nu păcătuiau niciodată duminica.

Lîngă biserică se afla locuința funcționarului parohiei, unde trăgea întotdeauna pastorul atunci cînd ținea slujba în biserica cea mică. În bucătărie, soția funcționarului vindea locuitorilor parohiei cafea cu doi bănuți ceașca. În ultimul timp afacerea nu mai renta, căci veneau tot mai puțini la biserică. Pastorul obișnuia să-și pună veșmintul de slujbă în salonaș, pentru că în biserică era prea frig și tot aici se întâlnea cu cei care-l căutau pentru problemele lor și cu care stătea de vorbă înainte de slujbă.

La biserică fiecare gospodărie, indiferent de mărime, își avea grajdul ei unde țăranul își putea lăsa căruța sau sania pe timpul slujbei. Grajdurile erau niște simple șoproane de lemn clădite în șir și deschise pe latura dinspre biserică. Astăzi nu prea veniseră mulți la slujbă, căci în șopron erau numai vreo șase cai.

Clopotul bătuse deja o dată cînd sosi pastorul. Funcționarul parohiei, micul și grasul domn Hagensen, îl aștepta în prag. Smulse repede din mîna lui Håken valiza cu haina și gulerul și, plin de respect, își urmă superiorul în salonaș. Încăperea era mică și înăbușitor de călduroasă din cauza sobei încinse. Deși drumul cu sania îl mai ajutase să-și revină, pastorul tot nu se simțea prea bine după o săptămînă de chefuit și mirosul pătrunzător al cafelei pe care i-o aduse soția funcționarului îi dădu o senzație de greață și de leșin.

— Nu, mulțumesc...

Chiar nu voia deloc cafea. Nu-l aștepta nimeni ? Păi, nici nu se aștepta de fapt să fie vreo chestiune urgentă. Acum, dacă domnul Hagensen ar vrea să-l ajute să se îmbrace ?...

Funcționarul îi aminti, timid, de cei unsprezece care spusese că vor să se împărtășească azi.

Împărtășanie ? Urmau să se împărtășească unii astăzi ? Fără îndoială, uitase. Bănuia că nu mai era nici vin și nici pîine.

— Vreți, vă rog, să vă uitați în sacul meu de călătorie să vedeți nu cumva a ținut minte Gine... Nu ? Atunci, asta-i !

Furios, pastorul își trase anteriul pe el. Nu cumva avea slujbașul ceva vin prin casă ? Nu, bineînțeles că nu. Nu se putea amîna împărtășania pînă duminica următoare, cînd era din nou slujbă ?

Domnul Hagensen îl imploră să-și amintească că unii locuitori ai parohiei veneau de foarte departe, de la o distanță de cîteva mile de fapt.

— Să-i ia...

Pastorul se gîndi neliniștit la parohul cel bîrfitor și la apropiata vizită a episcopului. Se vorbea și așa destul și erau suficiente neînțelegeri și explicații supărătoare și fără asta. Dacă ar găsi vreo cale... poate avea domnul Hagensen vreo soluție ?

Slujbașul își suflă nasul, plin de importanță. Dacă pastorul ar fi de acord, nimeni nu va observa vreodată deosebirea dintre siropul de coacăze preparat de soția sa și vinul pentru împărtășanie.

Domnul Lind reflectă o clipă... Însemna, desigur, un risc. Pe de altă parte, nevoia nu cunoaște legi.

— Vedeți dumneavoastră, domnule Hagensen, cina Domnului nu este rigid prescrisă și scriptura nu specifică felul vinului. Pe de altă parte, pîinea ? neplămădită... ?

— Cu permisiunea dumneavoastră, domnule, în așa numita lipie nu se pune nici un fel de plămădeală, așa că poate fi făcută bucățele.

Cum problema părea să fi fost rezolvată, prin mintea obosită și tulbure a pastorului trecu o imagine a petrecerii din seara trecută. Chicoti nervos !

— Vezi, dar, dragă domnule Hagensen, că sintem dibaci! Bineînțeles însă — și-l luă cu familiaritate de braț — noi, cei educați, putem discuta despre asta în particular, dar nu merge să le-o spui și celor de rînd. N-ar duce decît la neplăceri cu cei simpli. Pe lîngă asta, pe cuvîntul meu, nu este nimic rău în așa ceva. Adu deci tot ce trebuie.

Funcționarul își trase din nou nasul și plecă grăbit după o sticlă din vinul de coacăze al nevestei sale și după o lipie. În acest răstimp, pastorul își termină de încheiat antierul.

— E perfect. Să gust doar să fiu sigur... e cam acru, ai putea pune în el puțin zahăr pudră. Te rog, fii amabil și ajută-mă să-mi pun gulerul. Mulțumesc! Bine, adu la biserică tot ce trebuie, mă bizui pe discreția dumitale...

Clopotele bisericii răsunau peste privescarea orbitor de albă și cufundată în calmul duminical, cînd pastorul traversă curtea îndreptîndu-se spre lăcașul Domnului. Clopotele tăcură o clipă, apoi începură din nou să răsună pentru a aduna lumea din ținut. Micul grup de locuitori ai parohiei, care așteptau să tacă clopotele, porniră spre biserică și intrară.

Urcînd în amvon, deodată domnul Lind simți picătura de sirop pe care o gustase. Îi ardea gîtul și avea un gust neplăcut de acru. Mîinile îi erau umede, ba chiar ude și simțea că-l urzică vîrfurile degetelor. Părul său rar și cenușiu i se lipise de cap din cauza transpirației, iar pe obrajii scofilciți îi apăruseră niște pete roșii neobișnuite.

Avea impresia că pereții murdari de piatră ai bisericii se mișcau și cînd privi în jos, spre cei aproximativ cincizeci de credincioși, fiecare în strana sa ca și caii din grajdurile de afară, simți că-i vine să leșine. Hotărît, depășise măsura noaptea trecută la judecător.

În cele din urmă își umezi buzele cu vîrfurile limbii și citi pasajul din evanghelie pentru ziua respectivă cu voce scăzută și tremurătoare. Era vorba despre Isus copil predicînd în Templu. Sub impulsul momentului, nu găsi de spus nici un cuvînt despre text, ci se mulțumi

doar să pălăvrăgească despre cei mulțumiți de sine și despre fariseii cei învățați, în comparație cu simplitatea copilului. Se opri, tuși și uită despre ce vorbea, dar era conștient că trebuie să mai vorbească încă vreo câteva minute.

Cu mare efort, reuși să se concentreze și deodată își aminti de predica sa de hirotonisire ținută la Copenhaga cu mulți, mulți ani în urmă și, pînă să-și dea seama, începu s-o repete cu glas tare și grav. Subiectul era însemnătatea preoției.

Credincioșii tresăriră, nu erau obișnuiți să-l audă pe pastor vorbind atît de curgător. Îl ascultară cu multă atenție spunîndu-le despre îndatoririle și răspunderile pastorului, despre nevoia sa de a îmbogăți viața oamenilor din parohie, dezvoltîndu-le atît inimile, cît și mintea.

În acel moment domnul Lind pierdu șirul predicii și se opri pe neașteptate. Jörn Machlum, țăranul cel înstărit căruia îi datora de trei ani prețul a șase butoaie de ovăz, ședea aproape de amvon și părea că rîde. Da, se împlineau acum trei ani de cînd își pierduse toată recolta de orz la joc, în favoarea domnului Korslund, negustorul de dincolo de lac. Rugăciunea de încheiere fu un murmur aproape de neînțeles. Gura i se uscasc și-i ardea și, coborînd din amvon, se simțea foarte rău și vlăguit.

Potirul îi tremura în mînă în timp ce făcea împărtășania, iar cîntecul intonat, tare și fals, îl chinuia. Bineînțeles că în parte era și vina lui. Funcționarul intonă muzica pentru cuvintele psalmilor evangheliei luterane, pe care chiar el îi introdusese în parohie :

Cuvîntul lui Isus mi-a dat puțința
Să stau la masă alături de el
Iată-mă, amintindu-mi de Tine,
Așa cum Tu fîi amintești de mine.

Într-o strană, singure, se aflau două fete bătrîne și surde din cel mai îndepărtat colț al districtului. Veniseră cu cartea lor de psalmi, legată în piele și tocmai

găsiseră psalmul pe care răposatul pastor, domnul Adler, îl folosea întotdeauna în timpul împărtășaniei :

La Cina cea de taină în numele Său
Vreau acum să purced
Pentru a-mi dobîndi astăzi liniștea sufletului,
Pentru a pune capăt păcatului și durerii.

Dar, of, știu,
Mă-mpotrivesc să merg,
Cufundat în păcate și suferință,
Care-mi fac viața zadarnică.

Versurile cîntecului lor erau mai lungi decît celelalte și ele se opreau puțin înaintea fiecărui vers, în timp ce funcționarul parohiei, neobosit, se grăbea să le cînte pe ale sale, așa că atunci cînd el ajunsese la cel de-al cincilea vers, cele două fete bătrîne abia începeau, cu voce tare, versul al treilea și ultima strofă. Într-un tîrziu sfîrșiră ; totuși, observînd că cei din jur încă mai aveau cărțile în față și că dădeau încă din buze, se gîndiră o clipă, apoi o luară iarăși de la capăt, astfel încît, mult după ce ceilalți terminaseră de cîntat, ele încă mai repetau :

Dar, oh, știu
Mă-mpotrivesc să merg,
Cufundat în păcate și suferințe,
Care-mi fac viața zadarnică.

După slujbă, pastorul rămase singur în sacristie. După strădaniile din dimineața aceea, se simțea epuizat. Inima îi bătea tare și ochii îi erau încețoșați, trupul îi tremura, scuturat de friguri, iar urechile îi vuiau. Pe masă, în fața lui, se afla sticla pe jumătate goală cu sirop de coacăze și potirul pentru împărtășanie în care mai rămăsese o picătură. O scurse cu mîini tremurătoare, șterse cupa sfîntă de haină și umplînd-o cu sirop din sticiă, o goli cu înghițituri mari. Băutura rece și acră îl mai liniști pentru cîteva minute. Făcu să-i cînte stomacul și-i lăsă un gust rău în gură. Îi fu teamă că i se face rău. Fără îndoială, nu-i făcea bine.

Chiar atunci intră funcționarul și-l întrebă dacă era gata să ia masa.

— Îți mulțumesc foarte mult, domnule Hagensen, și, te rog, transmite complimentele mele soției, dar nu vreau să mănînc nimic. Mă duc direct acasă, căci mi-e teamă că am răcit la stomac de dimineață, venind încoace. Ascultă, domnule Hagensen, n-ai putea cumva să-mi aduci un pahar de rachiou ?

O, nu, nici un deranj, cu condiția să-i placă rachiul său de secară făcut în casă. Așa că pastorul îl urmă grăbit afară. Cei care se mai aflau încă în curtea bisericii își scoaseră căciulile și cei doi dădură din cap tăcuți, în semn de salut, pe cînd trecură printre ei.

DOMNIȘOARA NANNESTAD

PRIMĂVARA SOSI PE NEAȘTEPTATE și odată cu ea obișnuita febrilitate a pregătirilor pentru arat.

Zăpada încă mai acoperea cîmpurile și pajiștile fermei judecătorului, deși pantele ce coborau spre lac erau încălzite de soare. Pămîntul de sub arțari era pe jumătate înghețat și jumătate noroi, prin care se strecurau în vale pîriiașe. De-o parte și de alta a drumului însă, acolo unde zăpada se topise, se vedea iarba îngălbenită din anul trecut. Între malul stîncos și gheața subțire care se topea pe lac, se întindea, lățindu-se mereu, o fișie albastră de apă, pe care, ca niște puncte negre, înotau rațe.

În spatele staulului, judecătorul supraveghea muncitorii de la fermă, care duceau cu sâniile bălegarul afară-n cîmp. Își înnodase o basma în jurul gîtului și-și trăsesese pălăria pe frunte ca să se apere de vîntul rece care răscolea rămurelele și paie. Își înfășurase în jurul trupului, care în ultimul timp devenise puțin cam prea greoi pentru picioarele sale, o haină de postav ce-i ajungea pînă-n virful cizmelor. În aceste zile judecătorul se obișnuise să meargă sprijinindu-se într-un baston de trestie cu mînerul de argint.

Era supărat și abătut. Blestematul acela de suedez, Palmström, pe care cu bună știință îl tolerase și-l suportase multă vreme, făcuse acum incredibila prostie de a fura niște pînză fină de la soția maiorului Brager. Nu putea fi altul decît Palmström. Însăși obraznicia furtului era un semn de nerușinare. Ba pe deasupra mai fusese și văzut băgîndu-și nasul pe la ferma maiorului,

la Emilienberg, și încă noaptea. Începea să fie puțin cam prea șmecher. Se părea că de data aceasta vulpea bătrână avea să fie prinsă, mai ales că prefectul nici nu șovăise să-și spună deschis bănuielile îndreptate asupra lui Palmström.

Băieții care scoteau cu lopata bălegarul din pivnița vechiului și întunecatului staul de cărămidă, îi aruncară o privire judecătorului. Nu mai încăpea îndoială, părea tare supărat, așa că se străduiră să-i dea zor cu treaba.

Una după alta, săniile care veneau dinspre cimp urcau dealul, trăgeau cu spatele spre ușa pivniței, erau încărcate cu bălegar și porneau iar jos, spre pajiște. Tălpile lor scîrțiau, zgîriind pămîntul pe jumătate înghețat.

— Hoo, hoo, Brr !

Un flăcăiandru deșirat și cu părul roșu, cu vocea în schimbare, striga la armăsarul său voinic, care nu voia să împingă sania cu spatele spre ușa pivniței.

Aci, tu, hai, hai !

Flăcăul trăgea tare de zăbala calului.

— Nu știi cum se mîină caii, Jens ? îl muștră judecătorul. Trebuie să strunești calul cum se cuvine.

— Calul ăsta-i al dracului, răspunse repede flăcăul. E atît de nărăvaș că... și trase iarăși tare de căpăstru. Calul se cabră, improșcînd în jur noroi negru și murdar, și piciorul din spate îi scăpă din hulube.

— Vino-ncoa, repede, adu calu-încoa, tună judecătorul.

Flăcăul ascultă, posac.

— Păi bine, măi mocofane, ai înhămat prost calul ! îl certă judecătorul și mînios, îi dădu una pe spinare cu bastonul. Uită-te la legătura asta încovoiată, vrei să rupi spinarea calului ? Deshamă-l imediat !

Jens se mulțumi să slăbească și să ridice puțin chingile. Hamul ăsta e o pacoste, bombăni el.

— Ți-am spus să deshami calul !

Băiatul ascultă fără tragere de inimă și de-abia mișcîndu-se. Judecătorul fierbea de mînie. Cu o mîină apucă calul de căpăstru și cu cealaltă îl luă pe băiat de ceafă și-l zgîlții. Biatul, scuturat încolo și înapoi și neputîndu-se împotrivi, țipă de durere și de frică.

— Au ! Ah, ah !

— Asta să-ți fie învățătură de minte, să te porți așa cu un biet animal !

Și zicînd acestea, judecătorul îi vîri cu sila zăbala în gură lui Jens, răsuci friul în jurul mîinii și trase, lovindu-l în continuare cu mînerul bastonului pe spinare.

— Asta o să te învețe minte ! Crezi că îi e mai bine calului decît ție, diavole ?

Slăbi strînsoarea și băiatul făcu un pas înapoi clătî-nîndu-se, pe jumătate sufocat, și scîncînd. După ce își adună puterile, hohotînd, o șterse pe furiș, ștergîndu-și sîngele de la colțurile gurii.

Oamenii din pivniță, care se opriseră din lucru, se apucară deodată să-i dea mare zor, iar căruțașii, care urmăriseră scena de pe drumul din vale, își văzură grăbiți de treabă.

Judecătorul bătu ușurel cu palma calul care gîfîia și lucea tot de sudoare.

— Te-a bruscat, nu-i așa, Negrule ? Cuminte, cuminte !

Se auzi clopoțelul care anunța că masa este gata.

— Hei, măi Mathias, strigă el. Du calul ăsta-n grajd te rog, și ai grijă să fie bine îngrijit.

Începură să se audă și clopotele de pe la fermele vecine, chemînd lumea la masă. De obicei se auzeau imediat după clopotul judecătorului. Sunetul ajungea pînă departe.

După masă, judecătorul ieși din nou pentru a supraveghea pivnițele unde acum se făcea curățenie. Era întotdeauna foarte atent la felul în care umblau oamenii cu bălegarul, căci îl considera factorul cel mai important pentru întreaga zonă agricolă — în catehismul agriculturii, cum zicea el. Se simțea mai bine acum. Poate o să găsească o cale să-l scape pe Palmström ușor. Proce-sele nu prea conveneau unora — dar după aceasta, bătrînul tîlhar ar face bine să fie cu băgare de seamă.

Vremea se schimbase și sufla un vînt tăios. Arțarii aruncau acum pe zăpadă umbre lungi și albastre. La lumina celor cîteva raze care pătrundeau pieziș prin ușa

pivniței cu bălegar, judecătorul îl urmărea de afară pe Jens, care azvîrlea bălegarul din grajd în căruțe. O vreme nu mai avea voie să umble cu caii. Micului ticălos îi trebuia din cînd în cînd cîte o lecție, dacă voia să devină un bărbat în puterea cuvîntului.

Deodată Jens aruncă furca și începu a da deoparte bălegarul cu virful cizmei.

— Ia uitați-vă peste ce-am dat ! strigă emoționat.

— Ce este, băiete ? întrebă judecătorul.

— Nu poate fi un vițel, cred... o, nu, nu se poate ; da, cred că este... trupul unui copilaș...

— Trupul unui copilaș ?

Judecătorul lipăi prin băltoacele noroioase și privi atent prin ușa scundă. Cei doi bărbați care se aflau și ei înăuntru se îndreptară spre el și ridicară cu grijă ceva ce lucea alb în lumina difuză. Îl duseră afară. Era cadavrul unui copilaș.

Îl puseră pe zăpadă și-l șterseră apoi cu un sac zgrunțuros pe care-l adusese Jens. Rămăseseră în picioare, uitîndu-se la el în tăcere. Era cadavrul unui nou-născut, nu mai încăpea îndoială, iar semnul albastru din jurul gîtului era o mărturie clară asupra felului în care murise.

Cum unul din căruțași tocmai urca dealul, judecătorul își dresе vocea și spuse :

— Trebuie să cercetăm asta. Duceți-l în șopronul unde e trăsura și încuiați ușa !

Se răsuci în loc și se depărtă. Chipul său avea o expresie ciudată, iar dinții îi erau încleștați.

Bărbații îl urmară, cu cadavrul înfășurat în sac. Jens îi urmă, tirîndu-și picioarele și zîbind răutăcios.

Trebuia să aibă loc o anchetă, ceea ce însemna cercetări. În bucătăria cea mare a judecătorului fuseseră adunate toate femeile din gospodărie și de prin căsuțele de primprejur, vreo zece sau douăsprezece la un loc. Știau de ce se aflau acolo și unora dintre fetele tinere le era rușine și teamă să nu fie considerate vinovate. Cele mai bătrîne erau mai puțin nervoase, nu puteau fi bănuite din cauza vîrstei !

Judecătorul, tăcut și posomorît, ședea în capul mesei. O rugase pe domnișoara Nannestad să-l ajute la cercetări, așa că ea trecea de la o femeie la alta, le deschidea rochia și le cerceta sinii să vadă dacă aveau lapte. Era foarte, foarte palidă și împlinea îndatoririle fără să scoată un cuvînt. Judecătorul urmărea totul îndeaproape, în timp ce ea trecea de la o femeie la alta.

Un ibric cu cafea, atîrnînd uitat deasupra focului din vatră, dădu în foc, scoțînd aburi și șuierînd peste tăciunii încinși. O țarancă bătrînă și zbîrcită, neputînd suporta gîndul că se pierdea cafea bună, alergă la foc și, ridicînd capacul, spuse că era rușine să se piardă cafeaua. Vorbele ei tăiară tăcerea ca un cuțit, dar nimeni nu-i dădu nici cea mai mică atenție.

Urma rîndul ei. Rîse, arătîndu-și gingiile știrbe.

— Ha, ha, domnișoară, chiar ai de gînd să mă cercetezi? He, he, — și încercă să se îndepărteze, dar judecătorul făcu un gest de nerăbdare, la care ea își deschise singură rochia, dar era furioasă și rușinată.

Încercarea cea grea luase sfîrșit și vinovata nu fusese găsită. Judecătorul le făcu semn la toate să plece. Atunci, iute ca fulgerul, bătrîna alergă spre domnișoara Nannestad.

— Dacă tot trebuie să trecem toate prin așa ceva, trebuie și ea cercetată și, înșfăcînd corsajul lui Julie cu degetele ei ca niște gheare, i-l sfîșie.

Julie Nannestad scoase un țipăt, se clătină și căzu cu spatele de masă. Cămașa-i era udă în față, sub sîni.

— Iată-te, scroafă! strigă răgușit bătrîna.

Privirea ciudată și fixă de pe chipul judecătorului se șterse. O luă pe Julie de mîină și o duse prin sufragerie, unde masa mai era încă acoperită cu resturile cinei, pînă în camera ei. Era aceeași încăpere pe care o împărțise cu mama ei cît timp avuseseră grijă de gospodărie pînă la sosirea noului judecător — cel mai mare și mai puternic bărbat din viața ei.

Se trînti pe pat. Judecătorul se duse la fereastră și rămase acolo în picioare, privind spre lac.

De cealaltă parte, dincolo de munți, apusul era ca un foc încins. Umbrele aruncate de creste răsplineau întu-

nericul peste gheață, iar apa dezghețată de-a lungul malului avea culoarea singelui. Încăperea era scăldată în flăcări de razele soarelui ce apunea.

— Weydahl, ajută-mă ! Ajută-mă, Weydahl !

Apoi se ridică și-l privi tăcută dar înnebunită de groază.

— Trebuie să trimit după prefect. Nu te mai pot ajuta prea mult acum.

— Oh, ajută-mă, ajută-mă ! îl imploră pentru a nu știu cîta oară, și-și îngropă fața în perne.

— Am să fac ce pot, dar tare mi-e teamă că nu-i prea mult, Julie, ar fi trebuit să-mi spui mai înainte ; mai înainte, atunci poate te-aș fi putut ajuta.

— Dar ți-am spus, șopti ea.

Atunci își aminti. Îi spusese ceva despre ea într-o noapte, cînd era tristă și posomorită. Da, acum își amintea cearcănele ei adînci și cenușii ca plumbul.

— Ai spus doar o dată și m-am gîndit că poate te-ai înșelat, din moment ce tu...

Hohotind, ridică capul și-l privi consternată, iar el deschise iute fereastra ca și cum ar fi simțit nevoia de aer proaspăt.

În tot acest răstimp rămăsese cu spatele întors spre ea, nevrînd să-i întâlnească privirile. Acum se întoarse și o privi grav :

— Va trebui să chem prefectul, dar... vocea îi suna nehotărîtă. Nu-i nevoie să pun pe nimeni să te păzească în noaptea asta. Am să încui ușa, bănuiesc că preferi să fii singură. Am să trimit după prefect mîine dimineață. E prea tîrziu în seara asta.

Închise fereastra și bijbii mult timp la broasca cheii, într-atît îi tremura mina. Ea își îngropă și mai adînc capul în perne, auzindu-l ieșind și încuind ușa. Nemișcată, rămase acolo așa întinsă, în timp ce ultimele raze ale apusului și apoi ale amurgului se furișau în încăpere.

În acea seară, vecinii așteptară în zadar să sune clopoțelul de la judecător, anunțînd cina. Rămase tăcut. Într-un tîrziu unul dintre ei îndrăzni să sune clopoțelul său, dar zăngăni șovăitor și nesigur. Ceilalți mai așteptară puțin, apoi începură și ei să cheme la masă.

În seara aceea, în întregul district, lumea cină cam cu o oră mai târziu.

Noaptea fu neagră, căci nu răsărise luna. Dimineața o burniță mărunță cădea peste lac, peste cîmpuri și păduri. Arțarii își întindeau crengile goale prin vălul de ceață cenușie. Fereastra camerei domnișoarei Nannestad era larg deschisă. Julie fugise. O căutară și o găsiră în apele puțin adînci din mijlocul lacului. Înțelesesă cu toții că voința ei neînduplecată nu o părăsise nici în ultima luptă.

I

BUCURIA FRENETICĂ DIN CÎNTECUL ciocîrliei umplea văzduhul. Se strîngea în ceruri și apoi plutea în jos ca o revărsare de sunete vesele ce veneau din seninul albastru. Deși era încă devreme, căldura dimineții își întinsese vâlul tulbure, estompînd culorile vii ale zilei în miezul verii. Crestele de la apus, ce deveniseră violete în lumina soarelui, se oglindeau în apa verde și scînteietoare a lacului. Era vremea ce făcea să crească recolta pe cîmp și pajiști. Totuși, în multe locuri, cîmpurile erau nesemănate, ci acoperite numai cu buruieni, care încercau în zadar să ascundă cu paleta lor îndrăzneată de flori solul negru și bogat. Acolo unde ogorul fusese semănat, semințele încolțiseră ici și colo, formînd fișii înguste, despărțite de pete mari și goale. Se vedea că oamenii nu prea avuseseră ce semăna în primăvara aceasta.

Palmström și domnul Nyeberg, organistul, stăteau în picioare la umbra zidului bisericii. Vorbeau cu Lars, groparul, care netezea fundul unui mormînt abia săpat. Domnul Nyeberg slăbise foarte mult și cocoașa îi ieșea, ascuțită, dintre omoplați. Chipul său palid era nepăsător și posac și părea că tremură de frig, în ciuda faptului că era o zi foarte călduroasă.

— Mare cuptor azi, spuse Palmström.

Lars săltă lopata plină cu pietriș peste marginea mormîntului, se îndreptă suflînd greu și-și scoase pălăria de pe capul pleșuv. Aproape că nu avea nici gene, așa că ochii, temîndu-se de lumină, se ascundeau sub pleoapele căzute. Nasul era mic și turtit și din vîrful său pornea,

peste obrajii bucălați, o rețea de vene fine roșii-albăstrui ; mustața lungă și albă îi acoperea gura.

— Numai diavolul știe de ce-i dau zor oamenii să moară vara, spuse el. Înseamnă atîta bătaie de cap pentru noi, ăștia care trebuie să-i punem în pămînt. Mai să ne dăm sufletul, fiu-meu și cu mine, pe căldura asta.

Nyeberg încercă să zîmbească :

— Poate știi din ce-au să trăiască cei care nu vor muri vara asta. În orice caz, Lars, cîștigi bani.

Privi în jur prin cimitir ; se vedeau multe movile proaspete, iar șase găuri negre, morminte încă goale, se căscău tăcute.

Da, cîștiga bani buni. Necazul era că cei de la care îi cîștiga se grăbeau al naibii de tare.

— Cred că așa gîndește pastorul, zise Palmström. Se grăbesc prea mult, așa că el amîină ceremonia de înmormîntare pînă cînd poate îngropa mai mulți dintr-o dată.

— Păi a îngropat douăzeci numai joia trecută, le spuse groparul și se apucă din nou de treabă. Cei doi se așezară pe o piatră de mormînt și începură să vorbească liniștit. Aveau de gînd să treacă pe la pastorul Lind, să-i ceară, dacă se poate, un mic ajutor din rezerva de grîne a parohiei pentru domnul Nyeberg. Rezerva de grîne era de obicei sub supravegherea pastorului unui district, pentru a fi folosită în caz de urgență. Groparul continua să sape și să scurme în fundul mormîntului și arunca pămîntul și pietrișul afară, de-o parte și de alta a gropii. Curînd se opri însă din nou și se auzi gîlgiitul binecunoscut pe care-l făcea omul din groapă, golind o sticlă de lichidul pe care-l conținea.

Nyeberg oftă.

— Mult rachiu pentru gropari și clopotari zilele astea, zise el cu glas tare.

Lars își lipi din nou capul de marginea mormîntului :

— Și totuși sînt mulți care-mi cer să trag clopotele și n-au rachiu. Nu le dă mîna, așa zic ei.

Nyeberg se întrebă pofticios dacă rachiu pe care-l avea la picioare era bun.

Groparul dispăru o clipă. Apoi răsări din nou și întrebă :

— Nu i-ar face plăcere organistului să guste o picătură ?

— Mulțumesc din suflet !

Nyeberg înșfăcă sticla ce i se oferea, se lăsă pe spate și sorbi o înghițitură zdravănă.

— Stai ! strigă Palmström.

— Vrea și suedezul ? întrebă Lars.

Organistul își îndepărtă sticla de la gură ; la fundul ei zornăia ceva ; o scutură :

— Ce-i înăuntru ?

Ochii groparului se făcură cît două crăpături :

— Servește-te, suedezule, dacă vrei puțin.

— Ce-i în sticlă ? Palmström o ridică, punind-o în lumină cu neîncredere.

— O, obiectul ăla mic nu-i deloc periculos. Doar o așchie de os pus în rachiul ca să prevină boala. Gîndea sincer că-i prindea bine lui Nyeberg.

Auzind aceasta, organistul leșină pe jumătate, prăbușindu-se pe piatra pe care stătuse. Abia mai respira și pe frunte îi apăruse o sudoare rece.

— Fiară blestemată ! îl certă el.

Palmström rîse tare :

— Să te ia naiba, n-am nevoie de rachiul tău ; sînt sigur, de asta, chiar de-ar fi să fie ultima dată cînd mai pot gusta.

Cu un chicot sec, groparul se apucă iar de săpat.

Pe poarta cimitirului intră în fugă un băiețel, strigînd :

— Bunicule ! Bunicule ! A venit cineva de la ferma Nerlien, și cortegiul de înmormîntare tocmai trece prin fața fermei judecătorului.

Pe băiat îl însoțea un bărbat cu umerii încovoiați, în costum de duminică și cu haina pe braț.

Lars se săltă afară din mormînt :

— Păi atunci înseamnă c-or să pice în orice clipă.

— Cine a murit la Nerlien ? întrebă Palmström.

Omul îi răspunse că fiul cel mare și fiica.

— Nu se poate ! Zău ? Doi copii deodată ? Asta-i prea de tot. Cred că este o lovitură teribilă pentru bătrînul Gudbrand, spuse compătimitor Palmström. Nyeberg, am face bine să ne ducem repede la pastor, probabil că o să

țină slujba de înmormîntare imediat, din moment ce ăștia sînt țărani bogați.

Groparul se îndreptă spre ușa bisericii, vîrî în broască o cheie mare și ciudată și o răsuci. Broasca scoase un sunet aspru iar balamalele scîrțîlă, în timp ce împingea ușile grele din fier, deschizîndu-le. Necunoscutul, urmîndu-l îndeaproape, cerceta curios cu privirea pronaosul mare și întunecos. Galerii de lemn sculptat împiedicau lumina, care venea de la ferestrele mici din pereții masivi, să pătrundă în pronaos, iar stîlpii înalți aruncau umbre lungi.

Urcară scara în spirală care ducea în clopotniță. Treptele vechi și șubrede se tociseră de atîta folosire și cei doi bărbați se țineau strîns de frînghia solidă care atîrnă prin mijlocul scării în loc de balustradă. Bătrînul, obișnuit cu scările, urca repede, dar necunoscutul de la Nerlien trebuia să fie atent la fiecare pas. Sus aproape că se tîrîră, îndoîți de mijloc, de-a lungul unei galerii ; apoi, ajungînd la o scară de lemn rezemată de perete, urcară prudent, căci scîrțîia sub ei. Într-un tîrziu ajunseră într-o încăpere, în vîrfurile bisericii, unde se aflau clopotele.

Și aici era întuneric și trist, dar cînd Lars împinse în lături obloanele, lumina zilei pătrunse înăuntru în fișii strălucitoare și calde. Undeva departe, jos, sub ei, sub soarele de vară, se întindeau ogoare pașnice, ferme mari și cîmpuri largi, cultivate, unde lucrau din plin coșaii. Se zăreau pînă și suedezul și organistul, ca niște jucării, traversînd curtea fermei pastorului. Spre răsărit, pe mile întregi, se întindea pădurea cu lacul care se făcea de un verde tot mai închis pe măsură ce se îngusta, ca o panglică subțire, spre nord, dar care lua nuanțe albastrii, lărgindu-se spre sud ; spre apus, crestele întunecate închideau priveliștea.

Omul din Nerlien își puse jos haina și scoțînd din buzunar o sticlă și un pahar, îi oferî lui Lars un pahar de rachiu ; apoi goli și el unul. Ce-ar fi să mai bea un pahar acum ? Se învioră repede și apoi aruncară sticla într-un colț, unde mai era o grămadă de cioburi de pahare și de sticle de rachiu.

— Mai sînt și alții de înmormîntat azi ? întrebă omul.

— Șapte pe ziua de azi, dar trei au fost lucrători de la ferme, răspunse Lars. Se și zăreau venind căruțele de la Nerlien.

Apucară frînghiile și traseră, mai întii clopotul abia se mișcă, legănîndu-se ; apoi răsună și vui asurzitor în mica clopotniță ; dangătul și ecoul lui pluti departe, departe de tot, prin ferestrele deschise.

Clopotele bătură, bătură într-una, — nu era chip de odihnă în ziua aceea —, pe cînd cei veniți la înmormîntare intrau, unul după altul, în biserică, pînă cînd cel de-al șaptelea și ultimul pe ziua aceea merse pe ultimul său drum. Unul după altul, cei din familiile decedaților urcară sus în clopotniță să-l ajute pe Lars să tragă clopotele și chiar cei de prin colibe îi aduseră rachiu pentru acest serviciu. Lars supraviețuia acestor daruri pentru că se ocupase de așa ceva încă din tinerețe, așa că era obișnuit cu rachiul pentru gropari. Părea că nu-l deranjează deloc, și totuși niciodată nu mai avuseseră loc atîtea înmormîntări ca în perioada aceasta. Noaptea trebuia să-l ajute fiul său să coboare din clopotniță, căci nu se încumeta să-l lase pe tatăl său să coboare treptele acelea singur. Iar clopotul bătea și suna jalnic. Glasul său puternic răsuna peste întreg ținutul : Foamea goleşte stomacul, iar boala lovește ! — Norvegia moare de foame ! În acea vară, toate clopotele din toate parohiile spuneau același lucru. Unele regiuni trecuseră prin șase veri asemănătoare, dar în locurile acestea era primul an de foamete adevărată.

Pînă acum se descurcaseră de bine, de rău, și o vreme o duseră chiar bine. Vînduseră la un preț bun recolte suplimentare și niciodată nu mai fuseseră țărani atît de ahtiați și mai puțin generoși cu schimbul de mărfuri în natură pe piață ca atunci cînd războiul blocase importul de cereale din Danemarca și cînd își putuseră fixa chiar ei prețurile, nemaitemîndu-se de concurența danezilor.

Cînd recolta se micșoră, continuară să vîndă, căci tentația banului era mare. Majoritatea țăranilor obișnuiau să păstreze în hambare recolta unui an, dar treptat hambarele se goliră și ei nu puseră deoparte îndeajuns. În fiecare primăvară aveau tot mai puține semințe pentru semănat ; țăranii luau acum prețuri foarte bune pe ce-

reale și sperau, încrezători, că vor putea obține o recoltă mai mare în anul următor sau, și mai bine, că războiul nu va dura la nesfârșit.

Magistratul Winterfeldt îl făcuse pe fiecare pastor răspunzător de achiziționarea unei rezerve de cereale prin contribuție voluntară din partea fiecărui locuitor al parohiei respective, dar în zadar. În unele locuri țăranii se arătau nemulțumiți : nu aveau să joace după cum le cîntau magistrații și pastorii, cel puțin nu mai mult decît erau obligați prin lege și nu era de așteptat să aibă cereale de vînzare cînd nu aveau destul nici pentru ei. În afară de asta, țăranii fără pămînt și săracii, care nicideată nu aveau ce mîncea, cerură ajutor vecinilor lor înstăriți și nu fură nicideată refuzați.

În unele locuri, oamenii se uniră și fură gata să contribuie la o rezervă comună de grîu, cu condiția să li se permită să taie lemne din pădurile regale, dar refuzară să dea cereale altfel.

Într-un district spuseră că se vor tîrgui cu autoritățile : erau gata să formeze o rezervă de cereale și să o completeze, dacă li se dădea dreptul să-și distileze rachiul pe care-l făceau — suficient pentru gospodăria fiecăruia. Pastorii ridicară mîinile în sus — și raportară autorităților că eforturile lor fuseseră zadarnice.

Sosi și primăvara anului 1812. Pînă să se semene ogoarele, hambarele se goliseră cu totul. Poate doar ici și colo se mai păstrasera cîteva butoaie, să fie la nevoie, pînă cînd ar fi putut duce la moară recolta anului.

Era o vară ploioasă, așa că se făcuse doar puțin fin, dar în schimb țăranii se consolau cu gîndul unei recolte bune de secară ; părea într-adevăr frumoasă și promițătoare. Dar, într-o noapte, pe la mijlocul lui august, ținutul fu acoperit de o ceață groasă. Celor ce locuiau sus pe dealuri lacul le părea ca un ocean uriaș, care scâlda cîmpurile unduitoare și din care doar dealurile se mai vedeau ca niște insule. Imediat după miezul nopții, ceața se ridică și dispăru pe neașteptate iar văzduhul rămase senin. A doua zi de dimineață, cînd răsări soarele, de pe lac se ridicau aburi, iar apoi dădu ger.

Dimineața, cînd țăranii ieșiră la lucru, fură întîmpinați de un aer umed și rece ca gheața și observară că

pământul se făcuse alb din cauza primului ger al anotimpului. Se grăbiră spre câmp, rupînd spice ici și colo și examinîndu-le atent. Cînd strînseseră boabele între degete, din ele ieși o picătură mică și lucioasă. Știau ce-nseamnă și încercară și alte spice ; gerul le atinsese pe toate. Ziua se încălzi, dar ei continuară să meargă încolo și încoace prin lanuri, cercetîndu-le. Noaptea nu iertase nici un petec de ogor.

Recolta era distrusă în mare parte, dar asta nu era totul. După frig veni ploaia, așa că cerealele nu se uscară, și în cele din urmă veni și zăpada, iar secara mai stătea încă pe câmp nestrînsă.

În acest moment, lumea începu să caute broșurile și cărțile pe care concetățenii îngrijorați și preocupați de asemenea probleme le distribuiseră celor de rînd. Riseseră de ele și le aruncaseră fără să se uite măcar la ele, deși conțineau informații prețioase despre felul în care să folosească alimentele stricate și cum să prepare ierburi și rădăcini atunci cînd duceau lipsă de grîne. Cei care știau asemenea lucruri nu o duceau prea rău. În trecut le adăugaseră la făină ca să țină mai mult, dar acum astfel de metode nu mai ajungeau.

În anul acela treieratul se făcu mai cu grijă ca oricînd. În hambare, mîini și brațe disperate învîrteau de manivela care mișcă în sus și în jos vergeaua de treierat, sperînd parcă să scoată ceva de mîncare din aceste paie jilave și pe jumătate putrezite.

Într-o noapte, chiar înainte de Crăciun, Matjas, unul dintre muncitorii de la ferma judecătorului, aduna grijiu cu mătura pe podeaua hambarelor recolta de cereale de pe terenul gospodăriei sale. Strîngea atent cu mătura nu numai boabele, ci și pleava. Apoi, ca să fie sigur că nu mai rămăsese nimic, aprinse o torță și privi împrejur. Strînsese un sac de hîrtie plin. Îl ridică și-l cîntări într-o mîină, apoi ducîndu-se în curte, privi gînditor în-spre cer :

— Doamne, carele ești în ceruri, spuse el, din moment ce ai luat și restul ia și săculețul ăsta !

Și, cu aceste cuvinte, aruncă sacul în aer, astfel încît conținutul său se împrăștie în cele patru părți. Se duse

apoi în bucătărie și-i ceru nevastei să-i facă din ultimul rest de făină un porridge cu smântină ca pe vremuri.

Bineînțeles că Matjas, care lucra la judecător, n-avea cum să moară de foame. Toată lumea primea ajutor de la judecător, indiferent dacă țineau de gospodăria lui sau nu. Era firesc ca cei bogați și țăranii înstăriți, care aveau de unde, să-și ajute vecinii. Dar în unele locuri primeau ajutor indiferent de unde erau și nimeni nu ceruse ajutor în zadar, nici de la judecător și nici de la Hans Dahlbye.

Multă vreme Hans Dahlbye o duse ca și pină atunci și mulți se întrebau de unde avea tot ceea ce dădea și risipea, dar pe la Paște se zvoni că plecase la oraș și vînduse argintăria de familie în schimbul secarei și că-și tăia vitele doar ca să aibă carne de mîncat. Se părea că dezastrul îl îndemnase pe Hans Dahlbye la o nesocotință darnică, pentru care bineînțeles că nu primea mulțumiri. Nimeni nu părea să aibă vreun pic de recunoștință față de cei ce nu-și prețuiau propria mărinimie.

Lucrurile stăteau însă altfel cu judecătorul. Toată iarna în bucătărie se muncise din plin. Mai întii se aflară acolo țăranii fără pămînt, văduve, copii și infirmi; mai ales spre seară, se înșirau de-a lungul pereților bucătăriei, ascunzîndu-și săculețele și gălețile de tablă sub scaunele și banchetele pe care ședeau. Fiecare primea grîul după împrejurări și după numărul celor pe care-i avea de hrănit acasă. Nici unul nu primea prea mult, dar era destul ca să aibă ce mîncea o vreme, dacă adăugau și ceva scoarță de copac măcinată, mușchi cu care se hrăneau renii și altele. După o vreme, li se alăturară și alții, oameni ceva mai cu stare, care cu siguranță nu se socotiseră niciodată ca fiind săraci, dar ai căror taleri de argint nu mai erau de nici un folos acum, cînd grîul nu mai avea preț. Pînă și țăranii bogați ajunseră să-și ia ranițele în spinare și să se ducă prin vecini după ceva făină pentru o porție de porridge sau o pîine. Dar cel mai adesea vecinul era exact în aceeași situație, așa că, rușinat, se furișa pînă la judecător sau la altul de la care, în alte condiții, nu s-ar fi gîndit vreodată să îm-

prumute și-i cerea să-l sprijine, nu pentru el, băgați de seamă, ci pentru cei care-l așteptau acasă.

Ceea ce judecătorul Weydahl dădea direct, poate nu ajungea la foarte mulți, dar găsisese diferite căi și mijloace de a-i ajuta. Pe unii îi convinsese să bată lungul drum pînă în îndepărtata vale Romsdal ca să cumpere pește. Pe alții, care aveau ceva bani, îi convinsese să se alăture lui și lui Orre negustorul și să cumpere grîne prin intermediul cunoștințelor pe care le avea domnul Orre în Christiania și în sud. Acestea fură aduse de îndată ce drumurile deveniră utilizabile și împărțite celor ce aveau cea mai mare nevoie. Dar nu pe gratis. Cei care aveau pămînt se obligară să plătească în natură. Cînd transporturile acestea se opreau peste noapte, trebuiau vegheate cu multă grijă căci o mulțime de oameni erau gata de orice pentru un sac de grîne. Pentru un butoi de secară, omul era jefuit la drumul mare iar pentru o jumătate de butoi de orz, un hoț era în stare să dea lovitura într-un hambar.

Cei care sufereau cel mai mult erau vagabonzii, ți-ganii și cerșetorii, precum și cei ce plecaseră de acasă din lipsă de hrană și al căror număr creștea mereu. Unii din ei își pierdură viața în timpul viscolelor. Poate erau într-un fel mai norocoși decît cei ce se țirau căutînd ceva de mîncare.

Înainte de foamete cerșetorii o duseseră destul de bine pe la ferme, deși fuseseră întotdeauna avertizați că era împotriva legii să hrănești și să găzduiești vagabonzi fără să-i anunți autorităților. Dar acum nimeni nu se mai gîndea să-i prindă și să-i ducă în fața autorităților locale. Țăranul se purta acum cu cerșetorul la fel cum face cîinele care roade un os și vede că un altul încearcă să i-l ia. Prefecții se plîngeau de numărul mare de deținuți pe care nu-i mai puteau nici găzdui, nici hrăni. Atunci guvernul avu o idee strălucită. Transformă rația deținuților într-o sumă anumită de întreținere ce se plătea în bani gheață; astfel autoritățile scăpară de problemă și persoana în cauză trebuia să se descurce. Dar bancnotele sau monezile totuși nu se puteau fierbe sau coace. Mult prea des cei ce erau închiși erau băieți ză-

păciți sau nebuni care umblau de colo-colo, părăsiți de părinți.

În iarna aceea friguroasă și sumbră bîntuită de mizerie și lipsuri, districtul fu lovit de ciumă. Se aciuse de mai multă vreme sus, în văile munților, mai ales spre răsărit, lângă graniță cu Suedia, unde se spunea că rămăsese după ce trecuse armata în anii 1808 și 1809. Mai întii muriră îngrozitor de mulți copii. Mîncarea părea că le dă un avînt care-i slăbea și îi chinuia, pînă mureau. Doctorul Müller vorbi multă vreme despre „înlocuitorii nesănătoși ai hranei“. Mai apoi, o boală contagioasă pe care numai adulții păreau s-o ia, se răspîndi de la o fermă la alta, lăsînd peste tot în urma ei morți, așa că în acel an nu se ținu nici o petrecere de Crăciun. Chiar și în casele celor foarte bogați, unde foamea era necunoscută și unde lipsa abia trecuse pragul, încăperile mari erau toate tăcute, iar femeile casei păseau ușor, numai în ciorapi, căci ușile nu se putuseră încuia în fața bolii și a morții.

Și totuși, fiecare mort de familie bună trebuia înmormintat cum se cuvine, iar supraviețuitorilor nici prin gînd nu le trecea să-și dezonoreze morții, zgîrcindu-se la înmormîntare. Chiar și cei foarte săraci adunau tot ce se putea pentru a asigura un praznic cum se cuvine pentru rude.

— Mulțumesc, mă simt bine, spuse un om cînd fu întrebat de sănătate. Vezi, săptămîna asta am fost invitat la trei praznice.

Și, ca și cum toată această mizerie și suferință n-ar fi fost de ajuns, mai dădu o boală și peste vite și cai, care mureau acum prin grajduri.

Cînd zilele începură să se mai lumineze, copiii ieșiră afară, în zăpada ce se topea, și strînseră mugurii de salcii de pe copaci, nu numai pentru că erau dulci și aveau gust bun, dar și pentru că le umplea stomacul. Totuși, condițiile de arat și semănat erau proaste. Peste tot era nevoie de cai și de mînă de lucru, precum și de semințe și boabe. Și totuși, munceau cu toții cît puteau, la fel făcură și autoritățile și începură să construiască silozuri. Odată cu primăvara veni și curajul și, într-un fel sau altul, munca se făcea. Veni și vremea pe care

o sperau, așa că puteau aștepta cea mai bună recoltă posibilă la puținele semințe pe care reușiseră să le pună deoparte pentru semănat. Străinii care sosiră în district își dădură seama cât de îngrozitor suferiseră cei de aici. Credeau că lucrurile stătuseră mai bine aici decât în alte districte. Cei cu scaun la cap știau că va trece într-adevăr mult timp pînă cînd regiunea o să-și recapete bogăția dinainte.

Era greu să împiedici foamea în timp ce grînele creșteau și se coceau. Nici boala și nici moartea nu părăseau fermele și pe locuitorii lor, așa că clopotele bisericii hătura jalnic toată vara : Foamea sapă și boala lovește ! Foamete în Norvegia !

II

Silozul pentru rezerva de grîne era situat în acea parte a districtului unde locuiau cei care aveau cea mai mare nevoie de ele. Nu era decât un hambar obișnuit care fusese reparat și căptușit să nu pătrundă ploaia. Inaugurarea fu sărbătorită și cei de față fură mișcați de cuvîntarea ținută de pastorul Lind cu ocazia primei distribuirii, cînd vorbi despre mila Domnului, despre felul autorităților și despre înțeleptul și chibzuitul lor rege. Nimic altceva nu se mai întîmplă la hambarul de rezervă : nu se mai distribuiră alte grîne, în ciuda anunțului cum că va avea loc o altă împărțeală la două săptămîni după prima. De fapt magazia era situată lîngă capela parohiei și, din această cauză, între pastor și parohul său, se iscară neînțelegeri cu privire la cine urma să o controleze.

Bineînțeles că parohul nu voia cu nici un chip să cedeze din drepturile sale în favoarea superiorului, așa că cei doi prelați puseră fiecare lacătul său la ușa și apoi se plînseră unul de altul la magistratul Winterfeldt, care era de părere că aceasta era o problemă de principiu și trebuia analizată cu grijă. Rezolvarea se amîna pînă cînd se vor fi adunat toate declarațiile de ambele părți și pînă cînd va fi avut loc o expertiză din care să rezulte modul în care decurgeau lucrurile în alte districte cu

împrejurări similare. În consecință, distribuirea grînelor încetă temporar.

Domnul Lind îi relata toate acestea lui Palmström și organistului atunci cînd aceștia îi cerură grîne. Era atît de aprins, încît părul său alb părea că i se făcea măciucă, cînd șuiera și se văita de necaz. Nici o jumătate de butoi, nu, nici un litru de secară nu putea da. Așa ceva nu era cu putință, pînă cînd parohul acela gelos, acest fariseu de Vamberg nu era muștrat serios și obligat să se supună superiorului său și să înceteze să mai creeze vrajbă în parohie. N-aveau decît s-o spună cui voiau. Bineînțeles că nu era nevoie să repete exact cuvintele sale, fusese sincer și cinstit cu organistul, deoarece și el era legat de biserică și se bizuia pe discreția lui.

Era evident că pastorul avea remușcări în privința întregii afaceri, căci, în răutatea lui, uneori parohul apela la episcop în legătură cu problemele în litigiu, care nu erau decît denaturări ale sincerității sale.

Domnul Nyeberg era distrus de faptul că i se refuzaseră grînele. Soția îi era bolnavă, aveau un copil de hrănit și nici urmă de mîncare în casă, deoarece puseseră în fișia lor de pămînt și ultimul bob, sperînd să se descurce într-un fel pînă la vremea recoltatului. Plecînd de la pastor, micul cocoșat era tot mai deznădăjduit și mai vlăguit cu fiecare pas spre casă. Despărțindu-se de el, lui Palmström îi părea tare rău de el.

Suedezul merse o vreme de unul singur. Apoi se aruncă pe iarbă la marginea drumului, ca să se gîndească. Suflă peste mîna tatuată și o frecă de vestă ca să lustrească ciudatele linii colorate. Așa cum stătea întins acolo, sprijinit de o piatră și cu pălăria trasă pe ochi, părea că doarme, dar era treaz de-a binelea și complet cufundat în gînduri. Pe sub borul pălăriei privea distrat de cealaltă parte a drumului plin de praf, peste care gardul înclinat din pari țesea o rețea de umbre. Pe coasta dealului observă un cîmp cu secară pe jumătate coaptă, ca o stavilă în fața grămezii de nori plumburii, care se apropiau vestind furtună. În pădurea din spatele lui, un sturz ciripea și cînta cu triluri, iar o ciocănitoare bătea toba fără încetare în trunchiul găunos al unui copac. Ziua era foarte călduroasă și înăbușitoare.

Era într-adevăr tare prost pentru organist, cugetă Palmström. Îl ştia pe Peder Nyeberg de cînd venise în acest ținut, și pe atunci Peder nu era decît un băiețandru. În ciuda faptului că nu primise o educație deosebită, Nyeberg era cu siguranță unul dintre puținii domni culți pe care-i cunoscuse în Norvegia. Asta se datora desigur, faptului că chiar el contribuise la educația băiatului și-i insuflase idei luminate. Își împrunutaseră unul altuia orice carte sau broșură peste care dăduseră și discutaseră despre fiecare. De fapt, trăiseră momente de calm și tovarășie în mica lui colibă din vîrfurile dealului, vorbind și discutînd lucruri pe care le citiseră. Palmström se mîndrea cu faptul că nu-l încurajase nicio dată pe elevul său să încalce legile, nici măcar pe cele mai nechipzuite și pe care le ignora toată lumea. Fusesse un adevărat tată pentru acest flăcău; împărțise cu el tot ce avusese, cunoștințele la fel de bine ca și rachiul, experiența sa de viață ca și obiectele materiale. Nimeni nu l-ar fi putut acuza vreodată pe Nyeberg că primea bunuri furate, căci Peder fusese întotdeauna foarte atent să întrebe și să afle cum fuseseră dobîndite diferitele lucruri ce i se dădeau.

Pe măsură ce înaintase în vîrstă, îi arătase lui Palmström recunoștința sa pentru grija și interesul acestuia și deveni foarte folositor suedezului și cunoștințelor sale, căci acesta știa să scrie și era adesea chemat să participe la lucrările Serviciului Civil, unde auzeau informații foarte interesante. Era, fără îndoială, o persoană foarte plăcută și Palmström îl aprecia.

Nu că Nyeberg ar fi făcut toate acestea pe gratis. Palmström plătise șapte taleri de argint pentru materialul din care fusese făcută rochia de nuntă a nevestei lui Nyeberg și, înainte de a se căsători, îi dăduse în dar pînză înălbită pentru lenjeria gospodăriei. Bine, nu-l costase mult, desigur, din moment ce o țesuse și o înălbiase nevasta maiorului Brager, dar deoarece nimeni nu știa asta, nu-i schimba intențiile bune.

Întrebarea era acum dacă avea să-l lase pe Peder Nyeberg, pe nevastă-sa și pe copil să moară de foame, hrănindu-se doar cu fiertură subțire și cu porridge făcut din scoarță de copac și mușchi pentru reni. Pînă și muș-

chiul trebuia să-l care din munte în spinare, pe cocoasă. Aproape că i se rupea inima când auzea necazurile lui Nyeberg dar, pe Jupiter, abia dacă avea și el cu ce s-o ducă de azi pe mâine, proviziile sale ar mai ține doar două zile ! Ce-ar putea face ? Rezerva de grîne ? La ce dracu mai avea rost să aibă o rezervă de grîne, dacă nu puteau obține nici un bob din ea ? Palmström netezi din nou liniile de pe mîna tatuată, le linse și le lustrui. Nu-l interesa desigur nici unul din preoți și nici cearta dintre ei, nici că putea să-i pese mai puțin, i-ar fi convenit de minune să termine cu amîndoi dintr-o singură lovitură. Dar lumea se făcuse dură și nemiloasă în vremurile acestea, țăranul obișnuit este atît de lacom, încît nu mai dă nici o atenție magiei negre, iar ceilalți sînt ursuzi și posaci. Pînă și Hans Dahlbye lăsase să se înțeleagă că nu-și mai putea permite să dea mai mult de o masă celor ce nu erau din aceeași parohie cu el, și el era omul care se mîndrea cu faptul că rămînea neclintit în hotărîrea sa de a nu face nici o excepție. N-avea nici un rost să se ducă la el pînă cînd nu-și schimba starea de spirit. Avocatul de la Gihle lăsase toate treburile pe mîna nevesti-si în această perioadă și cu siguranță că ea veghea îndeaproape și se descurca foarte bine. Da, iar domnul Orre era alunecos ca un țipar și nu dădea niciodată decît celor care-i plăceau și, după cîte știa el, nici el, nici Nyeberg nu se numărau printre favoriții domnului Orre.

Să-i ia dracu, pe cei ce se umilesc și caută să intre în grațiile celor simandicoși ! Grînele din hambarul de rezervă aparțineau statului, iar autoritățile deveniseră foarte severe în ceea ce priveau cercetările și arestările, mai ales mulțumită judecătorului, căci acest om ciudat veghea de la o vreme și nu șovăia să-l pună pe prefect pe urmele chiar și a celor mai neînsemnate lucruri. Ce se mai îmbătase și se mai dăduse în spectacol, fără nici o chibzuială, de anul trecut încoace, de cînd i se sinucise menajera. Nu părea să-i mai pese de ceva, nu mai avea răbdare. Desigur, Palmström nu se putea aștepta cu adevărat la așa ceva din partea lui, căci judecătorul îl avertizase foarte clar, după întîmplarea cu pînza înălbită

din casa maiorului Brager. Dar ce avea să facă cu organistul, cu nevastă-sa, copilul și porridge-ul din mușchi ?

Un ciine lătră în apropiere. Ciocănitoarea țipă furioasă, zbură peste câmp și dispăru în direcția norilor întunecați ce se tot apropiaseră de soare, ale cărui raze poleiau marginile norilor.

Un străin venea pe drum, fluierînd. Era un om uriaș cu chipul rotund și gras, care radia, rumen și mulțumit. Purta o pălărie de paie cu boruri largi, cămașă cu dungi roșii și pantaloni lungi de lînă, destul de jerpeliți și zdrențuiți pe la glezne. În picioare avea încălțări grosolane, făcute în casă din scoarță de mesteacăn ; pe umăr îi sălta o legătură prinsă în vârful unui băț. Un cățel cu părul creț sălta în urma lui, dînd din coadă.

Palmoström sări în picioare :

— Păi, parc-ar fi scumpul frate Petter Wibom, rătăcind ca un cavalerist în pantaloni de călărie -- și cu un ciine !

— Parc-ar fi bunul meu Palmström, sună răspunsul în suedeză. Cum o mai duci în vremurile astea nenorocite ? Ceva mai tras la față, ei ?

Se bucurară de întîlnire și-și strînse mîinile cu căldură, continuînd să vorbească în suedeză. Vagabondul cel uriaș era bine dispus. Ciinele cel deștept, pe nume Caro, îl urmase tot drumul de la Trondheim, unde se odihnisese cîteva ore într-un loc arid, presărat cu pini. Fusesse foarte prietenos și era fără îndoială un tovarăș vesel. Ultima sa reședință fusese cu crescătorii de cai din Kluftsveen, unde mîncarea era foarte rea, dar astăzi mîncase foarte bine la Kjelsrud.

Spuse că la Kjelsrud ceruse foarte politicos niște rachiu și ceva de mîncare și Erik, soțul, îi turnase chiar el un pahar mic de rachiu. Asta împotriva dorinței soției care era însărcinată și care se învîrtea pe acolo, privindu-l cu ochi negri scînteietori și îndemnîndu-și soțul să nu-i fie frică de vagabonzi. Masa fusese pusă cu tot felul de bunătăți, cum ar fi unt, brînză, carne de porc și pîine, iar musafirul nepoftit se așezase și mîncase fără să i se spună. Apoi Erik Kjelsrud încercase să-l dea afară, dar Wibom se strîmbase la el, înșfăcase cuțitul țăranului și-i spusese că ar trebui să-l trimită să-și vadă de drum, urîn-

du-i noroc și ciocnind un pahar mare cu rachiu. Ceea ce și făcuse Erik, și-l lăsase pe Wibom să mănince liniștit. Dar atunci se întorsese vrăjitoarea aceea bătrână de nevastă-sa, aruncase paharele pe podea, îi făcuse un scandal al naibii lui bărbatu-său, deschisese ușa și-i spusese vagabondului să iasă dracului de acolo. Îl binecuvîntase și o întinsese, îndopat bine cu toate bunătățile, căci nu voia să mai aibă de-a face cu femeia aceea. Nu era o țarancă oarecare, nu era fata răposatului căpitan Tebetmann ? Fără îndoială, n-ar fi vrut să fie în locul țaranului acela, Erik ; cu siguranță că-și găsisese nașul. Cei doi prieteni rîseră din toată inima. Amîndoi auziseră că menajul de la Kjelsrud nu era deloc pașnic de cînd bătrînul căpitan plecase pe ultimul drum. Ho ! Ho ! Oh, da, Wibom își amintea, la naiba cu el, ce hrăpăreț, nervos fusese bătrînul.

Norii acoperiră soarele și un vînt rece se porni prin pinii din pădurea apropiată, unduind spicele din lanul de secară de alături. Ciripitul vesel al sturzului deveni un fel de fluierat plîngăreț și neliniștit.

Un fulger lung lăsă o dîră în zig-zag printre nori. Cei doi se opriră din vorbă și așteptară, surprinși. Apoi tunetul bubui în preajma lor, făcînd cîmpia să răsune cu un ecou. Începu ploaia și copacii foșniră, mii de picături lăsau urme negre în praful cenușiu al drumului.

— Ar fi mai bine undeva la adăpost, spuse uriașul vagabond, scuturat de un fior de frig.

— Vino-ncoace, nu-i decît o milă pînă la coliba mea, strigă Palmström și o porni repede, în timp ce poalele hainei fluturau, lovindu-i picioarele. În afară de asta, vreau să-ți spun ceva.

În noaptea rece de vară, care urmă după ploaie, lacul mic reflecta, în licărirea slabă a cerului palid, marginile pădurii care-l înconjură ca pe o oglindă. Printre trestiele de pe malul pîrîului, un cățeluș lipăia și mîrîia la ființele din apă.

În depozitul de cereale era cineva. Doi bărbați cărau afară saci și-i puneau în spinarea unui cal de povară. Cățelul, plictisindu-se în cele din urmă să mai vîneze proastele alea de broaște, se scutură și alergă în hambar.

Bărbații închiseră ușa de îndată ce-și terminară treaba, mînară calul în fugă și, în graba lor, nu văzură că lipsea ciinele.

A doua zi de dimineață, un morar din jos de vadul morii auzi un ciine lătrînd și scheunînd și, observînd că sunetele veneau din direcția depozitului de cereale, se duse într-acolo și descoperi că cineva intrase cu forța în clădire și încuiase ciinele înăuntru. Nu dădu drumul ciinelui, dar îl trimise imediat după prefect pe băiatul de la moară.

După cîteva zile, atît Palmström cît și Wibom se aflau la închisoare. Fuseseră văzuți în noaptea spargerii urcînd dealul cu ciinele și calul pe care-l luaseră de pe pășunile parohului.

Zvonul că Palmström fusese prins se răspîndi repede în întregul ținut, făcînd senzație. Timp de aproape douăzeci de ani suedezul acesta se tot învîrtise, bănuît de cele mai rele lucruri și întotdeauna amestecat în cele mai murdare treburi, dar fusese întotdeauna apărât de faptul că oamenilor le era teamă de el, astfel încît nimeni nu îndrăznea să-l predea pentru pedeapsa pe care o merita.

Le era teamă de el, pentru că el însuși părea să nu se teamă nici de Dumnezeu, nici de diavol, nici de magistrați. Era învăluit într-un fel de mister și de vrăjitorie și întotdeauna se purtase cu oamenii obișnuiți după cum îi plăcuse. Deși ajunseseră să recunoască că avea educație, totuși tovarășii săi erau crescători de cai, vagabonzi și laponi, de fapt tot felul de oameni care se ocupau cu fărădelegi. Desigur că îi erau de vreun folos. De asemenea, felul profanator în care își bătea joc de biserică și de religie îi făcea să-l creadă în legătură cu acele forțe pe care oamenii cumsecade mai bine nu le pomeneau dacă voiau mintuirea sufletelor. Aproape nimeni nu se mai îndoia că practică magia neagră. Se împrietenise întotdeauna cu cei bogați și primea de la ei atît de lucru cît și protecție, atunci cînd avea nevoie de ea. Dar acum gîndeau că nu mai putea fi ajutat și că i se dusesese puterea magică. Poate că trecuse termenul contractului său cu diavolul.

Totuși vagabonzii și străinii fără adăpost, care-și petreceau toată viața rătăcind prin țară, cutreierînd pădurile vara, cerșind de mîncare și adăpost iarna — dacă nu trăiau din furat — erau într-adevăr îngroziți, din cauză că Palmström fusese printre ei ca un conducător, ajutîndu-i cu vorbe și cu fapte.

După o vreme, cînd oamenii primiseră destul curaj pentru a vorbi deschis despre multele lui fapte rele, ura lor față de el și setea lor de răzbunare crescuseră. Unul cîte unul, rapoartele despre înșelătoriile și crimele sale infame continuau să se adune, pînă cînd se strînsese un număr mare de capete de acuzare împotriva lui.

Procesul său în fața tribunalului dură mult din cauza numeroaselor și complexelor acuzații împotriva lui. Arestații fură judecați separat. La început Palmström fu foarte îndrăzneț și elocvent în apărarea sa. În ciuda avertismentelor avocatului său, Höegh, el persistă în a spune că anumiți oameni fără scrupule și mincinoși căutau să-l „înfunde” pentru că era străin și că încercau să-și ascundă propriile lor crime acuzîndu-l pe el, că el era doar victima invidiei și dușmăniei lor. Îi rugă pe toți vecinii săi respectabili să-l ierte dacă le pricinuiseră neazuri. Bineînțeles că nu era ceva neobișnuit să greșești și le era recunoscător pentru toată bunătatea pe care i-o arătaseră cît timp trăise aici, unde voia să rămînă pînă la moarte. Celor răi, totuși, nu le datora nici o mulțumire și spera că se vor schimba. Era nevinovat și avea încredere în Dumnezeu și în protecția legii instituite de guvernul bunului rege danez, acesta era dreptul oricărui cetățean acuzat. Noul aprod care-i urmasese în funcție, bătrînului domn Jespersen, fu atît de infuriat de discursul nerușinat al lui Palmström, încît jură să-l vadă pe bătrînul acesta încăpățînat pedepsit cum se cuvine, ca să aibă mult timp să se căiască; în același timp ar fi un exemplu bun pentru alții care s-ar putea să fie dispuși la asemenea șiretlicuri.

Cazul luă o întorsătură neașteptată cînd judecătorul, domnul Weydahl, îl lăsă pe Palmström să priceapă că prietenul său, domnul Wibom, își mărturisise partea sa de vină și că organistul, ca să nu i se percheziționeze casa, predase poliției unul din sacii cu griu pe care-i

dăduse suedezul. La următoarea ședință a tribunalului, arestatul spuse că-l muștrase conștiința. Se afla în închisoare de câteva săptămîni cu picioarele legate de un butuc și cu cătușele care-i produceau dureri la mîini.

Sperase și se așteptase să fie ajutat, dacă nu să fie eliberat — cel puțin să scape, dar toți îl trădaseră și-l părăsiseră, de la protectorul său Hans Dahlbye și pînă la prietenul său organistul.

Numai scrisorile lor secrete prin care-l avertizau să nu vorbească îi parveniseră și, da, reușiseră să-i strecoare ceva de mîncare. Ei bine, Palmström se hotărî de data aceasta să spună tot și începu cu organistul, pe care-l dorea acuzat pentru deținerea de bunuri furate; și continuă tot așa, aducînd acuzații grave împotriva atîtor persoane respectabile, încît se părea că întregul caz va constitui o cumplită lovitură dată justiției, iar toată lumea din district va fi tîrită în disgrație publică și dezastru. Mai întîi voia să-l declare vinovat pe Hans Dahlbye, ca sacrificiu adus autorităților mîniate.

Mai avură loc încă două ședințe ale tribunalului. Domnul Dahlbye se luptă ca un leu. Se depuseră mărturii, dar domnul Weydahl fu sigur că ambele părți depuseseră jurămint fals. Lucrurile păreau să ia într-adevăr o întorsătură periculoasă. Într-o după amiază, judecătorul se duse la acuzat. Vorbi mult timp cu arestatul și după aceea Palmström își retrase toate acuzațiile. Singurul care fusese atît de grav acuzat încît acuzațiile nu se puteau retrage era Hans Dahlbye și urmau să se ia măsuri legale împotriva lui.

În scurt timp Palmström primi sentința, pe care o acceptă fără discuție. Unii gîndiră că scăpase prea ușor: doar cinci ani de închisoare și exilul definitiv din regat.

O mulțime de oameni se adunaseră să-l privească în dimineța cînd fu trimis la oraș, la închisoare. Cum stătea în căruță, își ridică brațele spre cer și rosti o ultimă cuvîntare. Pălăria îi căzuse de pe cap și părul, lăptos și alb, îi ajungea pînă la umeri. Ochii îi luceau sălbatic. Chemă cerul să-l proclame nevinovăția și prezise că gura judecătorului care-l condamnase atît de nedrept, nu va mai condamna niciodată pe nimeni. Oamenii se mulțumiră doar să rîdă de el, deși aproape că-i făcu

să se înfioare. Nu le mai era teamă nici măcar de magia neagră a lui Palmström, căci, la urma urmei, nu putuse să scape din ghearele prefectului, așa-i ?

Nerecunoștința era singura răsplată pe lumea asta, gîndi bătrînul, pe cînd căruța hurduca și izbea printre mulțimea curioasă care rîdea. Acum își amintea : într-o noapte de primăvară — exact acum șapte ani și cinci luni, de fapt — jefuise biserica din parohia lui Hans Dahlbye, doar ca să-l irite pe pastor și să-i arate disprețul său față de cler. Dahlbye nu fusese de față, doar îi atrăsese atenția asupra faptului că acolo se păstrau lucruri de preț din aur și argint, care se puteau lua destul de ușor. Totuși nepotul lui, doar un băiețan pe vremea aceea, se cățăraseră pînă la pervazul ferestrei pe un scaun și dăduse obiectele pe fereastră suceduzului și tovarășului său. Luaseră cristelnița de botez, fața de masă de catifea, cutia pentru azimă, ba chiar și sfeșnicele.

— Dar pe asta, spusese băiatul, am de gînd s-o păstrez ca amintire, și pusese în buzunar potirul de aur, înainte de a sări jos.

III

În toamna aceluia an se zvoni că judecătorul era foarte bolnav și că probabil nu va mai trăi mult. Îl văzuse doctorul Müller și-l găsisese atît de slăbit și vlăguit de atîta durere, încît nici nu mai avusese putere să-l mustre pe Lars că trimisese după doctor. Abia mai putea vorbi, căci avea o tumoare la baza limbii. Fusese atît de tăcut, încît oamenii gospodăriei sale nici nu observară în mod deosebit că de la o vreme nu mai vorbea deloc. Abia murmură atunci cînd trebuia să vorbească cu funcționarii și fusese văzut deseori ducînd mîna la gît, ca și cum l-ar fi durut ceva. În ziua cînd judecătorul nu se ridică de loc din pat, Lars trimise după doctor.

După ce se opuse puțin, în cele din urmă bolnavul cedă și-i dădu voie doctorului Müller să opereze tumoarea, altfel s-ar fi sufocat. Dar, după cum spuse doctorul,

operația nu reuși întru totul, căci îl lăsă pe judecător fără putința de a mai vorbi și fără să mai poată înghiți nimic în afară de lichide.

Urma totuși să se împlinească prevestirea lui Palms-tröm? Toți credeau că așa era, deși nimeni nu-l considera nevinovat pe suedez. Cei bogați nu permiteau astfel de gânduri, dar în același timp zîmbetul lor era puțin prudent. Oricum, oamenii de rînd nu se mai îndoiau că judecătorul era victima blestemului suedezului. Chiar dacă nu direct din partea prizonierului, atunci cel puțin din partea unuia din banda lui, căci nu aveau nici o îndoială că mulți vor încerca să-l răzbune. Oamenii meditați și vorbeau despre magia neagră și despre vrăjitorii atât de periculoase pentru toți. Probabil că vagabonzii aceia și oamenii din afara legii, care-și făcuseră din diavol stăpîn și domn, credeau că acesta era leacul și calea de a plăti cu vîrf și îndesat oamenilor respectabili.

Servitorii judecătorului ajunseră obsedați de teama magiei negre și deveniră neliniștiți și speriați de întuneric. Lăptăresei îi era frică să rămînă singură în grajd, iar muncitorii se așteptau unul pe altul înainte de a pleca seara acasă. Bucătăreasa, care preluase funcția de menajeră de cînd murise domnișoara Nannestad, se hotărî să se mute în aripa servitorilor, împreună cu ceilalți servitoare, sub pretextul că l-ar deranja pe judecător tot umblînd de colo-colo. Curînd în clădirea principală nu mai rămase nimeni, în afară de judecător și de cei ce-l îngrijeau cînd era bolnav. Bineînțeles că mai erau și funcționarii care lucrau în birou, dar ei nu locuiau în casa judecătorului.

Se șoptea că prin casă ar umbla stafiile și servitorii se întrebau de ce nu le văzuseră mai înainte. Atîta timp cît judecătorul fusese sănătos, fantomele păruseră supuse, și totuși întotdeauna umblase vorba că ar fi fost două, dacă nu trei stafii, care bîntuiau locuința din vremuri străvechi.

Întîlnise cineva vreo stafie? Fusese vreuna văzută vreodată? Nimeni nu putea spune, totuși toți simțeau că ar putea exista.

Weydahl moțăia zile în șir. Nu mai vorbea și se făcea înțeles prin gesturi și semne. Dacă nu-l înțelegeau ime-

diat, se întrista și se înfuria și atunci încerca să vorbească, dar nu reușea căci nu mai avea glas. Tot ce-i mai rămăsese era un gîlgiit de neînțeles și chiar simpla încercare de a scoate acest sunet făcea să i se strîmbe gura de durere.

Ceruse să i se ia perdelele de la patul său cu baldachin, căci nu suporta să fie închis înăuntrul lor. Destul de ciudat, voia ca cineva să stea cu el tot timpul și luminările trebuiau să ardă toată noaptea.

Deoarece nu avea nici o rudă care să-l îngrijească și nici o femeie nu se apropia vreodată de patul lui, bătrînul Lars și cu Matjas îl îngrijeau cu rîndul. Fusesse un stăpîn bun cu ei și bineînțeles că nu l-ar fi părăsit acum. Mîinile lor aspre și neîndemînatice atingeau cu gingășie trupul vlăguit, atunci cînd îl sprijineau de perne și cînd îl ajutau să bea cînd le-o cerea prin semne. Nu după multă vreme, ajunsese cu totul neputincios și slăbit ca un copil.

Atît domnul Lind cît și parohul trecuseră pe la el să vadă dacă avea nevoie de vreun ajutor spiritual, judecătorul însă se înfurie pur și simplu cînd află de vizitele lor și refuză, destul de nepoliticos, să-l primească pe vreunul din ei. În cele din urmă, cînd veniră din nou Matjas le spuse sincer că judecătorul era prea slăbit pentru a primi vizite. Aceasta îl jigni foarte tare pe pastor, iar parohul, domnul Vamberg, se simți și el, ofensat. Totuși își stăpîniră amîndoi mîndria și spuseră că nu vor mai veni decît dacă sînt chemați în mod special, dar îl rugară pe Matjas să trimită după ei înainte de a fi prea tîrziu.

Într-o după-amiază, pe înserate, avocatul Höegh își mîna cabrioleta pe drumul mărginit de arțari. Pămîntul se și acoperise de frunze galbene și cafenii. Băltoacele prinseseră o pojghiță de gheață, așa că roțile scoteau trosnituri și scîrțîituri. La fiecare pas, calul se minuna probabil de neobișnuita liniște și delicatețe a stăpînului. Pe crestele de la apus se mai vedeau încă razele roșii ale soarelui, lumina lor sclipind printr-o deschizătură mică pe cerul întunecat.

Îl duseră pe domnul Höegh la bolnav, care, destul de ciudat, se luminea la vederea musafirului său; avo-

catului i se făcu rău văzînd cit de schimbat era domnul Weydahl. Pielea era foarte întinsă peste pomeții obra-jilor. O barbă aspră, cenușie îi acoperea bărbia, iar în ochii care se holbau din orbitele adîncite se și citea moartea.

Höegh se așeză lîngă pat. Îmbătrînise și el. devenise greoi și se mișca cu dificultate. O vreme vorbi la întîm-plare, dar părea distrat și dus pe gînduri. Lars, care ședea într-un colț, simți că avocatul avea ceva pe inimă, despre care voia să vorbească, dar nu putea acum, cînd văzuse cit de bolnav părea să fie judecătorul.

Weydahl ascultă o vreme, apoi scrise ceva pe o bu-cată de hîrtie și i-o dădu avocatului, care după ce o privi, spuse :

— Nu, nu, nu pentru mine, cu nici un chip — și nu va fi bine pentru tine.

Dar judecătorul se hotărîse și dădu din cap afirmativ, așa că Höegh îi spuse lui Lars să aducă o cană cu puncti și niște pahare.

Lars lipsi cam o jumătate de oră, căci trebuise să trimită după o servitoare care să prepare băutura. Cînd se întoarse, puse tava lîngă pat ; în acest timp, avocatul se aplecă și, luînd mîna judecătorului, spuse cu tristețe :

— Cum să-ți mulțumesc, Weydahl ? Pot face ceva pentru tine ? Judecătorul nu putu scoate decît un gîlgiit, așa cum făcea cînd încerca să vorbească. Dădu din cap negativ și-i făcu semn să toarne punctiul ; apoi ciocniră, închinînd în tăcere. Degetele cu care domnul Weydahl apucă paharul erau subțiri și uscate ca ale unui schelet. Cei doi nu mai vorbiră. Din cînd în cînd, ochii li se întilneau ; atunci, avocatul își întorcea privirile.

Băură de mai multe ori, dar punctiul fierbinte pîr-jolea gîtul bolnavului, care tușea tăcut și părea că are dureri mari, așa că după o vreme Höegh plecă. Oftă și era foarte abătut cînd se urcă în cabrioletă. Lars, care alergase după el cu biciul pe care acesta-l uitase, fu surprins cînd primi un taler întreg de argint ca bacșiș.

În aceeași noapte căzu o zăpadă deasă, lucru ce-i păru cam ciudat lui Lars, căci aceasta era prima ninsoare a anului. Ridicînd perdeaua, văzu, la lumina din încăpere, fulgi albi ce cădeau în vîrtej prin fața ferestrei. Acolo

unde razele luminii nu mai ajungeau, era noapte neagră, neagră — nici un sunet, nici o sclipire de viață.

La miezul nopții, veni rîndul lui Matjas să vegheze în camera bolnavului. Lars se duse în aripa servitorilor, căci Matjas îi spusese nevastei sale să doarmă în bucătărie în caz că ar avea nevoie de ea.

Bolnavul era foarte agitat. Se întorcea și se răsucea în pat. Respira anevoie, gîfîind și hîrîind ca și cum respirația i s-ar fi oprit în gît.

Poate pentru că Matjas golise ulciorul cu puncti și băutura îl adormise, nu se trezi atunci cînd, foarte devreme, în zori, judecătorul se dădu jos din pat. Își puse un halat pe care-l luă de pe un cuier, Weydahl deschise apoi un sertar și, scoțînd din el o cheie, luă una din lumînări și ieși din încăpere. Cu pași siguri urcă la etaj, în biroul său.

Ajuns acolo puse lumînarea pe un birou, deschise unul din dulapuri și scotoci prin el, căutînd ceva. După un timp luă un teanc de hîrtii, apoi ridică un registru de pe raftul unde erau îndosariate ipotecile. Registrul era atît de greu încît abia-l putu urni din loc. La lumina lumînării citi ceva ici și colo și apoi rupse cîteva pagini din el.

Ținîndu-l în mînă, împreună cu celelalte hîrtii, ieși din încăpere, uitînd lumînarea pe birou. Bijbiînd prin coridorul întunecat, împinse din greșeală ușa camerei pe care o ocupase răposata sa soție. Șocul îl aruncă, clătî-nîndu-se, în cealaltă parte a coridorului, unde se rezemă de perete pentru o clipă. Trecuseră ani de cînd nu mai deschise ușa aceea. Ultima picătură de putere îl părăsi și aproape leșină.

În salon un ceas de perete bătu ora și sunetele profunde ale bătăilor răsunară prin casa cea mare. După un timp, își adună puterile și coborî.

Matjas sări din somn pentru a-l vedea pe judecător, suferind de durere, întins pe pat. Lîngă pat, pe podea se afla halatul, acolo unde îl aruncase. Weydahl îi făcu semn să se apropie și apoi arătă spre un teanc de hîrtii de pe masă, și de la ele spre sobă. Matjas nu pricepea ce voia să-i spună. Judecătorul scoase un gilgiit și, apucînd hîrtiile, le virî în flacăra lumînării. Atunci Matjas își dădu

seama ce voia, adună hirtiile și le aruncă în sobă, lăsînd ușa deschisă astfel încît judecătorul să vadă că fuseseră distruse cu totul. Apoi îl așeză pe judecător în pat într-o poziție mai confortabilă și-l acoperi. Orele treceau și Matjas adormi din nou. Bolnavul părea că se odihnește, căci respira mai ușor.

Dimineața Matjas se trezi din nou. În încăpere părea că domnește o liniște adîncă. Matjas se duse la pat. Judecătorul stătea întins, cu mîinile încrucișate pe piept. Nu mișcă atunci cînd celălalt îl atinse. Murise. Matjas încercă să-i închidă ochii, dar erau ieșiți în afară, rotunzi și sticloși, iar pleoapele cădeau înapoi, refuzînd să se închidă.

Matjas o trezi pe nevastă-sa care dormea în patul din bucătărie.

— Judecătorul a murit, spuse, pe cînd ea se ridica, adormită, sprijinindu-se în coate.

— Of, da, da, scrînci ea, a trecut prin ultima luptă, deci, chiar și el...

— Ar trebui să trimit după cineva, spuse nesigur, Matjas, căci nu știa pe cine să cheme.

După o vreme nevastă-sa spuse :

— Păi, cred, că poate ar trebui să-i spui avocatului.

— Am să-l rog pe Lars, zise Matjas și ieși din bucătărie.

Pe cînd înota prin troienele mari de zăpadă din curte, auzi zgomote dinspre grajdul cu vaci, dovadă că cineva își și începuse munca acolo și se întrebă de ce era lumină în birou.

Începea o nouă zi. Lacul se întindea întunecat și liniștit, ca de plumb, dar dealurile dimprejur, acoperite de zăpadă, scînteiau, în timp ce deasupra pădurilor se ridicau, îmbujorîndu-se, zorile unei dimineți de iarnă.

CUPRINS

Soția judecătorului	5
Familia pastorului	30
Sperjurii	69
Fata căpitanului Tebetmann	85
Sesiunea de toamnă a curții cu juri .	109
Anne Cathrine Bühring	135
În bucătăria judecătorului	146
Predica	159
Domnișoara Nannestad	167
Foamete	174

Lector: MIRCEA BUCURESCU
Tehnoredactor: NICOLAE ȘERBĂNESCU

Tiraj 20.110 broșate. Bun de tipar: 19.07.1978.
Coli tipar 12,5

Tiparul executat sub comanda
Nr. 2076 la
Intreprinderea poligrafică
„13 Decembrie 1918”
str. Grigore Alexandrescu nr. 89—97
București,
Republica Socialistă România

Pe vremea judecătorului, prima carte a lui Tryggve Andersen (1866—1920), a devenit unul din titlurile clasice ale literaturii norvegiene, iar influența sa a fost de lungă durată. Stilul dens și sobru a făcut din această scriere un model în proza norvegiană, stimulând mulți autori mai tineri și stabilind o contrapondere față de lirismul capricios al prozei lui Hamsun.

EDVARD BEYER

Lei 8,75

clw

Editura Univers